

Leg med ilden

Pentekostale trosfællesskaber og problematiske
omverdensrelationer

Ph.d. afhandling

Indleveret af cand.mag. Ib Sørensen, Institut for Litteratur Kultur og Medier
Syddansk Universitet, primo august 2010.

Omfang: ca. 506.000 anslag svarende til 240 normalsider a 2100 enheder.

Hovedvejleder: Lektor, Ph.d. Flemming Smedegaard, Institut for Sprog og
Kommunikation, Syddansk Universitet.

Forord

Det hele begynder i lænestolen op mod julen 2006. Jeg ser tilfældigt et indslag på tv om en gruppe kristne, der under sang demonstrerer mod et lokalt bordel i den lille vestjyske by Arnborg, syd for Herning. De har demonstreret og sunget aften efter aften længe. For længe mener en gruppe lokale medborgere, der nu er på gaden i moddemonstration. Konflikten spidser til, og julefreden er så langt væk fra Arnborg, at politiet må tilkaldes.

Først forekommer det hele mig lettere komisk. Men indslaget lever videre i min bevidsthed. Selvom jeg mener at kende forskellige kristne grupperinger udmærket, er der alligevel noget i det korte indslag, der undrer mig, noget som forekommer mig fremmed.

Få måneder senere befinder jeg mig på Nørrebro i København, langt fra min fynske lænestol. Den råkolde martsnat oplyses af brændende containere og paller midt på Nørrebrogade og sidegaderne er fyldt af vrede unge, der råber slagord, bygger barrikader og kaster alt forhåndenværende mod kampklædt politi og deres glammende hunde.

Vreden er ikke blot vendt mod ordensmagten, men også mod en lille kristen menighed, der har købt deres tilholdssted, "Ungdomshuset" på Jagtvej, og som har afvist allehånde argumenter og økonomisk favorable tilbud om at sælge det tilbage til dets brugere. En ung kvinde i sort fisker spraydåsen frem og skriver med pink på muren til Assistent's Kirkegård: Ruth Sut!¹

Siden har jeg ladet skridt følge skridt i et mere og mere omsiggribende forsøg på at forstå den ene part i disse konflikter, nemlig pentekostale/karismatiske kristne trosfællesskaber, der ender i konflikter med lokalsamfund, med myndigheder, andre grupper, andre pentekostale og egne tidligere medlemmer.

¹ Henvisning til Ruth Evensen, leder af menigheden Faderhuset, der købte "Ungdomshuset" på Jagtvej 69.

Figur 1. Tekst på muren til Assistents Kirkegård, Nørrebro, marts 2007

Jeg skylder stor tak til:

- Danske og skandinaviske partnere i Skandinavisk Akademi for Ledelse og Teologi (SALT), der har finansieret en stor del af mit arbejde og gjort det muligt.
- SALT kollegaerne cand. mag. og MA theol. Bent Bjerring-Nielsen for råd, vejledning og nøgterne pentekostale kommentarer, theol. dr. Roland Spjuth for vejledning og kritik. Særlig tak til cand. theol. Bent Hylleberg for opbakning hele vejen, kritik og en utrættelig hjælp med kommaerne.
- Lektor, Ph.d. Flemming Smedegård, min hovedvejleder, som jeg takker for faglig inspiration og personlig støtte. Tak også til Syddansk Universitet for husly, kaffe og kopikort.
- Mine samtalepartnere i Faderhuset, Evangelist og Bykirken og talløse andre, der tålmodigt besvarede mine dumme spørgsmål og gav mig indsigt i deres liv og tro. Tak også for kritik og skæld ud.
- Min familie og mine venner for at bære over med mig og mine mange forsømmelser og for i det mindste at virke interesserede.

Brylle, ultimo juli 2010.

Indholdsfortegnelse

Forord

2

Del I

Kapitel 1. Mål & mening	12
1.1 Introduktion til afhandlingens del I og kapitlet	12
1.2 Observation, undring, spørgsmål, forhåbninger og tese	12
1.3 Faglig og institutionel forankring	14
1.4 Afhandlingens mål	15
1.5 Flere motiver og interesser	16
1.5.1 For trosfællesskaber og et "samtalende samfund"	16
1.5.2 "Radikalisering", "fanatisme" og andre bekymringer	17
1.5.3 Fremtidens kristne trosfællesskaber?	17
1.6 Nogle læserinformationer	19
1.6.1 Referat af feltdata i brødteksten	19
1.6.2 Henvisninger til referater	19
1.6.3 Målgruppe og læsbarhed	19
1.6.4 Teoriafspejlende formidling	20
1.7 Afhandlingens forløb	20
Kapitel 2. Teori & metode	21
2.1 Introduktion til kapitlet	21
2.2 Paradigme: Interpretativ socialvidenskab	22
2.2.1 Det ontologiske spørgsmål	23
2.2.2 Det epistemologiske spørgsmål	25
2.2.3 Spørgsmålet om den menneskelige natur	27
2.2.4 Det metodologiske spørgsmål	29
2.3 Rodmetafor: Kultur	31
2.3.1 Rodmetaforer som epistemologiske optikker	31
2.3.2 Organisationskultur	32

2.3.3	Symboler og symbolisme.....	37
2.3.4	Kulturens væren i vorden og omverdensrelationer	38
2.4	Metode: Veje og greb	39
2.4.1	Metoder for datagenerering	40
2.4.2	Metoder i fortolkning og anden ordens forståelser.....	44
2.5	Trosfællesskaber og pentekostale af slagsen	46
2.6	Sammenfatning og konklusion	48
Kapitel 3. Pentekostalisme i Danmark & tre cases		51
3.1	Introduktion til kapitlet	51
3.2	Pentekostalisme i Danmark – demografisk og institutionelt	51
3.3	Menigheden Faderhuset	52
3.3.1	Den første (kultur)revolution	52
3.3.2	Den anden (kultur)revolution.....	55
3.3.3	Adgang og data.....	56
3.4	Evangelist.....	57
3.4.1	Start og status.....	57
3.4.2	Konflikter og kritik	58
3.4.3	Ansætser til ny udvikling	59
3.4.4	Feltstudier og data	60
3.5	Bykirken	61
3.5.1	En kontrast-case	61
3.5.2	Et modnet trosfællesskab i samarbejde med andre	62
3.5.3	Succes og krise.....	63
3.5.4	Feltstudier og data	64
3.6	Opsummering og konklusion.....	64
Del II		
Kapitel 4. Introduktion til del II & klarhedens kultur		67
4.1	Introduktion til kapitlet	67
4.2	Etnografiske narrativer	67
4.3	Empiriske udtryk for klarhedens kultur	69

4.4	Gevinster og risici ved udviklingen af klarhedens kultur.....	70
4.5	Sammenfatning.....	72
Kapitel 5. Karismatiske ledere & klarhedens kultur.....		73
5.1	Introduktion til kapitlet	73
5.2	Etnografiske narrativer	73
5.3	Meningsledelse.....	75
5.3.1	Ledere er symboler.....	76
5.3.2	Ledere har fremstillingsmagt	76
5.3.3	Ledere har fortolkningsmagt.....	77
5.4	Pentekostalisme, karismata og ledelse	78
5.4.1	En eksklusiv forståelse af ledere	78
5.4.2	Ledere og ledelse i min surveyundersøgelse	79
5.5	Stiftere i unge trosfællesskaber.....	82
5.5.1	Unge karismatisk organiserede trosfællesskaber	83
5.5.2	Stiftere og personlighedstyper	85
5.5.3	Christian Hedegaards karismatiske legitimitet	86
5.5.4	Ruth Evensens karismatiske legitimitet	89
5.6	Konklusion og analytiske generaliseringer	90
Kapitel 6. Høj viden & klarhedens kultur		92
6.1	Introduktion til kapitlet	92
6.2	Etnografiske narrativer	92
6.3	Pentekostale videnhierarkier	96
6.4	Rendyrkning af høj viden i Faderhuset og Evangelist.....	99
6.4.1	Udvidelse af udsigelsespotentialer i kilder til høj viden.....	100
6.4.2	Konvertering af lav viden til høj	101
6.4.3	Undertrykkelse af lav viden	101
6.5	Svækkelse af høj viden og beskyttelse af lav i Bykirken	104
6.6	Konsekvenser af refleksion i højviden-modus.....	105
6.6.1	Et autoritært, brutalt og elitært netværk for mening.....	106
6.6.2	Konflikter og kommunikationssammenbrud	108

6.7	Konklusion og analytiske generaliseringer	109
Kapitel 7. Effektiv dannelse & klarhedens kultur		111
7.1	Introduktion til kapitlet	111
7.2	Etnografiske narrativer	111
7.3	Indrullering og intern uddannelse i Evangelist	113
7.3.1	Rehabilitering hos Evangelist	113
7.3.2	Rehabiliteringscentre som dannelsescentre	114
7.3.3	'Powerskole' og intern uddannelse	116
7.4	Bofællesskaber i Evangelist og Faderhuset	117
7.5	Konklusion og analytiske generaliseringer	119

Del III

Kapitel 8. Pentekostale oprindelsesfortællinger		122
8.1	Introduktion til afhandlingens del III	122
8.2	Introduktion til kapitlet	123
8.3	Den store fortælling	123
8.4	Den første pinse	126
8.5	Den nye pinse	127
8.6	Da 'pinseilden' kom til Danmark	130
8.7	Sammenfattende konklusion	131
Kapitel 9. 'Gud' - det aksiomatiske grundlag		133
9.1	Introduktion til kapitlet	133
9.2	Etnografiske narrativer	134
9.3	Gud i pentekostale meningsnetværk	137
9.3.1	Gud og det aksiomatiske grundlag	137
9.3.2	Den personificerede sandhed og godhed	137
9.3.3	Den nære Gud og 'far'	139
9.3.4	Koden 'nær ved - fjernt fra Gud'	140
9.4	Gud og 'far' i mine cases	142
9.4.1	Faderhusets far	142
9.4.2	Evangelists far	144

9.4.3	Bykirkens far	146
9.4.4	Sammenfatning	148
9.5	Konklusion og analytiske generaliseringer	148
Kapitel 10.	'Synden', syndens verden – "dem"	150
10.1	Introduktion til kapitlet	150
10.2	Etnografiske narrativer	151
10.3	Syndens verden	154
10.3.1	En grundskadet verden og et grundskadet menneske	154
10.3.2	Formildende omstændigheder og optimisme	156
10.4	Variationer i mine cases	158
10.4.1	er passende forholdsstrategier?	159
10.4.2	Hvor verdsligt er samfundet, og hvad kan man forvente af det? ..	162
10.4.3	Tidsånden og tendensen	165
10.4.4	Hvordan har "de andre" det?	166
10.4.5	Sammenfatning	169
10.5	Konklusion og analytiske generaliseringer	169
Kapitel 11.	'Kirken' – det særlige "os"	171
11.1	Introduktion til kapitlet	171
11.2	Etnografiske narrativer	172
11.3	Kirken, en organisation <i>sui generis</i>	175
11.3.1	Den særlige organisation.....	175
11.3.2	De særlige deltagere	176
11.3.3	Den særlige udrustning	178
11.4	Variationer mine cases imellem	178
11.4.1	Tilbuddet til deltagere og proselytter	179
11.4.2	Det særlige ved de særlige	184
11.4.3	Forventninger til deltageren	187
11.4.4	'Kraften'	190
11.4.5	Sammenfatning	192
11.5	Konklusion og analytiske generaliseringer	192

Kapitel 12. 'Missionen' – mål og midler	194
12.1 Introduktion til kapitlet	194
12.2 Etnografiske narrativer	195
12.3 Generelle pentekostale meningskabelser omkring 'missionen'	197
12.3.1 Den ene vej til 'frelse'	197
12.3.2 Den store mission	198
12.3.3 Missionen indadtil	199
12.4 Mission - potentialer for konfliktgenerering og konfliktafværgelse	200
12.4.1 Mission og konfliktpotentialer	200
12.4.2 Mission som motivation for dialog og adaption	202
12.5 Missionen i mine cases	203
12.5.1 Faderhusets mission	204
12.5.2 Evangelists mission	207
12.5.3 Bykirkens mission	210
12.5.4 Sammenfatning	216
12.6 Konklusion og analytiske generaliseringer	216
Kapitel 13. 'Vækst' – drømme om succes	218
13.1 Introduktion til kapitlet	218
13.2 Etnografiske narrativer	219
13.3 Pentekostale drømme om vækst	222
13.4 Drømme om vækst og vækkelse i mine cases	224
13.4.1 Væsentlige uddybende spørgsmål	224
13.4.2 Hvad kvalificerer vækst eller vækkelse, og hvad er status?	225
13.4.3 Hvad skal der til, for at væksten kommer eller øges?	230
13.4.4 Sammenfatning	233
13.5 Konklusion og analytiske generaliseringer:	233
Del IV	
Kapitel 14. Sammenfattende konklusion	236
14.1 Introduktion til afhandlingens del IV og kapitlet	236
14.2 Klarhedens kultur: karakteristika ved netværket <i>for</i> mening	236

14.3	Karakteristika ved netværket <i>af</i> mening	239
14.3.1	Symbolet 'Gud'	239
14.3.2	Symbolet 'synden', syndens verden og mennesket som synder ...	240
14.3.3	Symbolet 'kirken'	241
14.3.4	Symbolet 'mission'	243
14.3.5	Symbolet 'vækst'	244
14.4	Hovedtræk i et trosfællesskabs udvikling mod en øget risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer	245
14.4.1	Alternativ snarere end supplement	245
14.4.2	Med eller uden en politiseret mission og vision	246
14.4.3	Faderhuset som eksempel	247
14.5	Positioner og metaforer	247
14.6	Muligheder og sandsynligheder	249
14.7	Sammenfatning af kapitlet	251
Kapitel 15.	Perspektiverende konklusion	252
15.1	Introduktion til kapitlet	252
15.2	Cases og krav om at følge trosfællesskaber tættere	252
15.3	Regeringshandlingsplan mod "ekstremisme" og "radikalisering"	253
15.4	Afhandlingen og den stående diskussion	254
15.4.1	Pentekostale trosfællesskaber og miljøer	254
15.4.2	Grund til bekymring?	255
15.4.3	Trosfællesskaber og "radikaliseringsprocesser"	255
15.4.4	Forebyggelse	257
15.4.5	Videnskabelse som forebyggende kulturformidling	259
	Bibliografi	261
	Oversigt over bilag	282

Del

I

Kapitel 1.

Mål & mening

1.1 Introduktion til afhandlingens del I og kapitlet

Afhandlingens introducerende del I består af tre kapitler:

- (1) I dette første kapitel vil jeg introducere til de problemstillinger, der motiverer og bærer studiet, og jeg vil introducere til selve afhandlingen.
- (2) Dernæst følger, i andet kapitel, en redegørelse for mit teoretiske og metodologiske afsæt i symbolistisk-interpretativ organisationsetnografi og organisationskulturforskning. Jeg introducerer også her til begrebet trosfællesskab.
- (3) Endelig introducerer jeg i det tredje kapitel til mit empiriske felt, det pentekostale landskab i Danmark og særligt til de tre cases, som jeg har arbejdet intensivt med.

1.2 Observation, undring, spørgsmål, forhåbninger og tese

Mit arbejde begyndte med en simpel observation, der affødte undring og spørgsmål, og som endte i en forhåbning og en arbejdstese.

Observationen var: Mens danske pentekostale² trosfællesskaber³ i reglen synes at bedrive deres virksomhed i et ganske uproblematisk forhold til deres

² Det vil i denne sammenhæng sige trosfællesskaber, der forstår og beskriver sig *selv* som pentekostale/karismatiske kristne (Dearman, 1974). Jeg skelner ikke mellem diverse "pentekostalismer" (Hollenweger, ukendt år), klassisk pentekostalisme, neo-pentekostalisme, "tros-bevægelsen", "helth and welth pentecostalism" etc. Poloma (1998b, 1998b) har taget konsekvensen af bredden og mangfoldigheden og taler om "the Spirit Movement", frem for pentekostalisme.

³ Se kapitel 2, hvor jeg definerer trosfællesskaber som: En organiseret gruppe, hvis deltagere interagerer i et relativt tæt fortolkningsfællesskab omkring en central og autoritativ metafortælling, som fortolket skaber basis for en sammenhængende beskrivelse af tilværelsen,

omverden, så er der få, men markante undtagelser. Undtagelserne udvikler, hvad jeg kalder problematiske omverdensrelationer. Det vil sige, at de indgår i gentagne langvarige konflikter med deres omverden, det være sig andre trosfællesskaber, andre grupper, lokalsamfund, offentlige instanser og myndigheder eller egne eksdeltagere. Ofte kommer de også under begrundet beskyldning for at bryde love, for ikke at bidrage til konflikters løsning og for at skade deres egne deltagere.

Ingen regel uden undtagelser og alligevel affødte observationen spørgsmål: Hvorfor undtagelserne, når pentekostale trosfællesskaber umiddelbart ser ud til at dele mange fundamentale antagelser og udøve deres virksomhed på nogenlunde samme formelle betingelser i en dansk samfundskontekst? Mener, tænker og gør man noget andet i pentekostale trosfællesskaber, der udvikler problematiske omverdensrelationer end i dem, der ikke gør? I så fald: Gør forskellene en forskel med hensyn til karakteren og kvaliteten af omverdensrelationer? I så fald: Hvordan opstår forskellene?

Forhåbningerne fulgte: Hvis det er muligt at finde væsentlige forskelle repræsentanter for reglen og undtagelsen imellem, vil det være en vigtig viden i forebyggelsesøjemed. Måske vil jeg også dermed bidrage til en bedre forståelse af, hvad der sker i alle mulige andre politiske eller religiøse trosfællesskaber, der kommer mere på kant med det omgivne samfund end godt både er både for dem selv og for samfundet. I alle fald kan jeg skabe viden om noget, der ikke hidtil har været genstand for forskning, nemlig pentekostale trosfællesskaber på dansk grund.

Og endelig fulgte arbejdstesen: Jeg antager, at selvom omverdensrelationer udvikles i et komplekst virvar af situationelle gensidige aktioner og reaktioner, hvor alt principielt kan ske, så er sandsynligheden ikke den samme fra trosfællesskab til trosfællesskab for, at de havner i problematiske omverdensrelationer. Det er fx mere sandsynligt, at nogle trosfællesskaber frem for andre vælger bevidst at provokere deres omverden. Det er mere sandsynligt, at nogle trosfællesskaber frem for andre tager mødet med uforstand og mistænkeliggørelse fra omgivelsernes side med ophøjet ro og

en stærk indbyrdes identifikation og en forening omkring en mission. Pentekostale trosfællesskaber er tilsvarende fortolkningsfællesskaber, hvis metanarrativ er bibelsk i en fortolkning, der af deltagerne selv forbindes med pentekostal/karismatisk kristendom.

overbærenhed. Det er mere sandsynligt, at nogle trosfællesskaber frem for andre søger at opnå og opretholde dialogen. Jeg indser, at der ikke kan formuleres lovmæssigheder, men tesen er, at nogle trosfællesskaber har højere risiko end andre for at udvikle problematiske omverdensrelationer i kraft af deres organisationskultur, deres opfattelser af verden, virkeligheden, sig selv og samfundet.

1.3 Faglig og institutionel forankring

Ovenstående skal i ses på baggrund af mine to fagligheder: (1) Min kristendomsfaglighed ansporer min interesse for især kristne ideer og trosfællesskaber, og (2) min organisationsetnografiske og -kulturelle faglighed nærer interessen for fænomenet trosfællesskaber og for at forstå deres ageren internt og eksternt på baggrund af deres samlede univers af mening, deres verdensbillede og etos.

Mine forhåbninger om at kunne bidrage med viden om pentekostale trosfællesskaber i Danmark og videnskabelende være med til at forebygge, at trosfællesskaber udvikler problematiske omverdensrelationer, skal ses i sammenhæng med mit professionelle virke som underviser i organisations- og ledelsesteori på en kirkelig BA-uddannelse i regi af virksomheden SALT⁴. Her er det bl.a. min opgave at hjælpe nuværende og kommende kirkelige ledere, herunder pentekostale af slagsen, til at forholde sig til ledelsesmæssige udfordringer, der knytter sig til den type af organisationer, som jeg her kalder trosfællesskaber. Jeg lægger også vægt på, at ledere forholder sig kritisk til potentielt problematiske aspekter ved livet internt i trosfællesskaber og reflekterer over forholdet mellem trosfællesskaber og deres omverden. Problemet har imidlertid været, at der er forsket relativt lidt i begge dele i en dansk kulturkontekst.

ErhvervsPhD-ordningen gav mig muligheder for at være med til at råde bod på det og forfølge mine spørgsmål i retningen af forhåbningerne, fordi den støtter videnskabelser, der er efterspurgt i en konkret virksomhedssammenhæng og

⁴ SALT (Skandinavisk Akademi for Ledelse og Teologi) er et interskandinavisk uddannelses- og forskningssamarbejde omkring teologisk lederuddannelse.

samtidig har generel relevans, gerne også videnskabelser, der adresserer konkrete problemstillinger.

1.4 Afhandlingens mål

Afhandlingen vil formidle indsigter opnået gennem komparative casestudier af tre danske pentekostale trosfællesskaber. Det vil sige indsigter opnået gennem empiriske undersøgelser af udvalgte trosfællesskaber i deres aktuelle dagligdagskontekst og under skabelse og brug af forskellige typer data (Jf. fx Maaløe, 2002; Robson, 2002; Ramian, 2007). To af mine cases, Faderhuset og Evangelist, har aktuelt udviklet problematiske omverdensrelationer, mens min tredje case, Bykirken, ikke har. Jeg præsenterer i øvrigt mine cases nærmere i kapitel 3.

De indsigter som jeg vil formidle i afhandlingen, sigter samlet mod at besvare spørgsmålet:

Hvilke organisationskulturelle karakteristika (blandt andre) har mine cases Faderhuset og/eller Evangelist, som, hvis de udvikles i andre pentekostale trosfællesskaber, kan siges at øge deres risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer?

For at besvare spørgsmålet har jeg i første omgang beskæftiget mig sammenlignende med organisationskulturelle karakteristika ved mine tre cases. Dernæst har jeg foretaget en analytisk generalisering, forstået i tilknytning til bl.a. Kvale (1997, p. 228) som en generalisering, der baserer sig på forskerens kvalificerede skøn af hvilke forhold (problematiske omverdensrelationer) ved et undersøgt tilfælde (en case), der overvejende sandsynligt vil kunne genfindes eller gentage sig i et andet lignende tilfælde (et andet trosfællesskab), ud fra en assertorisk logik og problemfeltets indre logikker.

Jeg har fortolkende fundet en række karakteristika ved Faderhuset og/eller Evangelist, der ikke findes i Bykirken, og som jeg, ud fra en analytisk generalisering, vil hævde, øger andre pentekostale trosfællesskabers risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis de udvikles i dem. Jeg påstår imidlertid ingen kausale nødvendigheder eller lovmæssigheder, blot risici og sandsynligheder. Det er disse karakteristika jeg først og fremmest vil fremlægge og beskæftige mig med i afhandlingen. Jeg mener absolut ikke at have fundet alle relevante karakteristika, men at jeg peger på nogle væsentlige.

1.5 Flere motiver og interesser

1.5.1 For trosfællesskaber og et "samtalende samfund"

På et metaniveau motiveres mit studium af en bekymring for kvaliteten af det, som teologen Viggo Mortensen har kaldt et "samtalende samfund"⁵. Ud fra min symbolistisk-interpretative forståelse af, hvad der skaber (og afvikler) fællesskaber og samfund⁶, er jeg bekymret for de negative følger, det får for i-samfund-værendet, når dets deltagere gør samtalen vanskeligere, end den allerede er eller kunne være. Kvaliteten af et "samtalende samfund" afhænger bl.a. af, at dets deltagere sikrer deres egen plads og stemme gennem at sikre andre deres, og at de gensidigt tager ansvar for samtalens vilkår og forløb.

Jeg ser i udgangspunktet trosfællesskaber som værdifulde og vigtige deltagere i et sådan "samtalende samfund", fordi de ofte bidrager til samtalen med input, der gør den levende. Ofte er det fx trosfællesskaber, politiske og religiøse, der kritisk anfægter konventionerne, vover at se bort fra den politiske korrekthed, rejser en etisk debat og repræsenterer alternative visioner for fremtiden. Det anser jeg alt sammen for at være vigtigt og nyttigt.

Men jeg ser også trosfællesskaber som potentielt problematiske samfundsdeltagere, fordi de ofte når til universalistiske og autoritative bud på, hvordan alting dybest set hænger sammen. For de således oplyste bliver pluralisme let et patologisk udtryk for en uvidenhed og brist, der skal afhjælpes gennem proklamationer af én dogmatisk sandhed. Nidkærheden for denne sandhed og forfølgelsen af utopier om det perfekte menneske eller det perfekte samfund (Sagiron, 2007) kan føre trosfællesskaber ind i handlemønstre, der bliver destruktive for samtalen og for i-samfund-værendet. Det er risikoen.

⁵ www.teo.au.dk/cms/forskning/omraader/aand-klima.pdf.

⁶ Eller alternativt i Qvortrups (1998) kommunikative samfundsteori, der i anknudning til Luhmann forstår samfundet som psykiske og sociale systemer, der er kommunikativt tilgængelige for hinanden.

1.5.2 "Radikalisering", "fanatisme" og andre bekymringer

Trods tendenser til et vist post-9/11 hysteri deler jeg en generel bekymring for trosfællesskaber af alle slags, der gennemløber udviklinger, som forbindes med begreber som "radikalisering", "ekstremisme" og "fanatisme"⁷. Udviklinger der fx fører til, at trosfællesskaber taber respekten for andre samfundsdeltagere, lader "sagen" hellige midlet og agerer socialt ufølsomt til skade for et "samtalende samfund". Det sidste kunne endda være et mål.

Ofte har religiøse trosfællesskaber været i fokus for en bekymret kritisk interesse i den forbindelse, ikke mindst muslimske. Men også to af mine cases har fået kritisk opmærksomhed. Som en nylig offentliggjort regeringshandlingsplan lægger op til, kan det imidlertid være mindst lige så relevant at følge politiske trosfællesskaber med en vis kritisk bekymring og interesse (Regeringen, 2009).

Mit arbejde kan måske bidrage i den forbindelse med forståelser af fænomenet trosfællesskaber set som kulturer, og gennem at pege på forskydninger i trosfællesskabers meningssystemer, der – uanset hvilken tro eller ideologi de knytter an til – øger risikoen for, at de udvikler problematiske omverdensrelationer.

1.5.3 Fremtidens kristne trosfællesskaber?

Min interesse for netop pentekostale trosfællesskaber rummer ingen implicit påstand om, at de skulle udgøre noget særligt problem for et "samtalende samfund". Interessen skyldes, som nævnt, min kristendomsfaglighed. Jeg har også allerede udtrykt, at jeg beskæftiger mig med undtagelserne, mens reglen er, at danske pentekostale trosfællesskaber bidrager positivt til samtalen.

Der er imidlertid sagligt gode grunde for at interessere sig for netop pentekostale trosfællesskabers potentialer for at udvikle problematiske omverdensrelationer. Den bedste er, at de formodentlig repræsenterer fremtiden med hensyn til kristne trosfællesskaber i Danmark.

Pentekostalismen er siden dens tilkomst i begyndelsen af det 20. århundrede vokset eksplosivt globalt med Europa som undtagelsen. Den repræsenterer "...the largest global shift in the religious marketplace over the last 40 years",

⁷ Mere herom i kapitel 4 og 15.

som Martin udtrykker det (2002, p.xvii). Med formodentlig mere end en halv milliard tilhængere er pentekostalismen allerede i dag den næststørste kristne trosretning på verdensplan kun overgået af den romersk katolske kirke (Cox, 1995, p.xv; Martin, 2002, p.xvii; Stålsett, 2006, p.1)⁸. Fortsætter udviklingen, vil pentekostalismen blive et af det 21. århundredes dominerende udtryk for kristendom og for religion i det hele taget og en formativ politisk kraft i det globale samfund (Stålsett, 2006; Jenkins, 2007; Kay, 2009)⁹.

I Danmark er pentekostalismen imidlertid en marginal størrelse, men den har haft gennemslag i den frodige underskov af små kristne trosfællesskaber, der for en stor dels vedkommende vil regne sig til gruppen af "frikirker", det vil sige protestantiske kirker eller menigheder, der står udenfor den folkekirkelige ordning. Mange af disse frikirker har altid knyttet an til pentekostalismen. Andre har rod i ældre internationale kirkeretninger (baptisme, metodisme fx), men synes at have gennemløbet en form for pentekostalisering de seneste 30 år. Dertil kommer, at en stor del af de nye migrantkirker, der etablerer sig i Danmark, tilsyneladende har pentekostale præferencer¹⁰. På den baggrund kan man formode, at fremtidens kristne trosfællesskaber i Danmark i høj grad vil orientere sig mod pentekostalisme eller karismatisk kristendom. Dermed mener jeg også, at et forskningsmæssigt fokus på netop pentekostale trosfællesskaber, deres meningsuniverser og omverdensrelationer er begrundet.

Det er imidlertid ikke pentekostalismen som teologisk eller religionsfagligt fænomen, der står i centrum for interessen i mit arbejde, men tros- og fortolkningsfællesskaber, der knytter an til pentekostalismen. Jeg interesserer mig mindre substantielt for, hvad pentekostalisme "er" og mere organisationskulturelt for, hvad pentekostalisme, forstået som en pulje af symboler og historiske forlæg til meningsskabelser, udvikles til at blive i konkrete trosfællesskaber, og hvad det betyder for deres omverdenskonstruktioner og -relationer.

⁸ Til sammenligning opgør Gerlach & Hine (1970, p. 3) antallet af tilhængere af "the Pentecostal Movement" i 1960'ere til mellem 8 og 12 mio. på verdensplan.

⁹ Se også: John L Allen. Jr. "If demography is destiny, Pentecostals are the ecumenical future", National Catholic Reporter, hentet fra www.epcra.ch, 12.03.2010

¹⁰ "Religion i Danmark 2009, En E-årbog fra Center for samtidsreligion, det teologiske fakultet, Århus Universitet". Jf. også www.migrantkirker.dk, besøgt 12.03.2010

1.6 Nogle læserinformationer

1.6.1 Referat af feltdata i brødteksten

Jeg vil gerne give læseren mulighed for selv at træde mine cases nær om end, naturligvis, på anden hånd (Fetterman, 1998, p. 12). Derfor vælger jeg løbende at referere en del feltdata i brødteksten.

I indledningen til de analytiske kapitler i afhandlingens del II og III fremlægger jeg en række etnografiske narrativer skabt ud fra mine feltstudiedata. De er udvalgt på baggrund af deres relevans i forhold til at belyse de forskellige temaer, jeg behandler i kapitlerne. Men jeg har også lagt vægt på, at de udtrykker noget typisk for casen. Der forekommer i disse fortællinger citater fra interviews eller uformelle samtaler, som jeg refererer ud fra notater. Jeg vil ikke stille mine samtalepartnere, der i øvrigt optræder under pseudonym, direkte til regnskab for sådanne citater. Derfor markerer jeg med en indledende bindestreg, at der er tale om et løsere indirekte citat (Fx: - Hvordan oplevede du mødet, spurgte Anne).

Desuden refererer jeg flittigt førsteordensbegreber, internt sprog og verbale symboler i form af enkelte ord og udtryk i et slags generelt citat. Det markerer jeg typografisk ved at anvende enkelt citationstegn ('...') første gang, sådanne begreber eller udtryk anvendes i større teksthelheder.

1.6.2 Henvisninger til referater

Bedømmelsesudvalget har (som de eneste) adgang til alle mine grunddata, det vil sige samtlige referater af feltobservationer, feltoptagelser, feltrefleksioner og interviews. De er vedlagt afhandlingen som bilag (2-4), og jeg refererer til dem i fodnoter under angivelse af deres bilags- og sidenummer adskilt af et kolon. Således refererer altså fx 3:5 til bilag 3 side 5.

1.6.3 Målgruppe og læsbarhed

Afhandlingen er først og fremmest en Ph.d. afhandling, hvis primære målgruppe er et videnskabeligt bedømmelsesudvalg. Men da mit studium, som nævnt, har været finansieret gennem ErhvervsPhD-ordningen, står der en række interessenter bag mit projekt, som har en berettiget forventning om, at min tekst vil kunne læses også af ikke fagfolk, og at dele af den vil kunne

anvendes i fx undervisningsøjemed. Det er også en del af min egen motivation for mit arbejde, at kunne bidrage med noget, der kan læses af mange (Fetterman, 1998, p. 13). Derfor forsøger jeg at gøre min tekst så letlæst og videre anvendelig som muligt.

1.6.4 Teoriafspejlende formidling

Jeg gør, som det allerede er fremgået, ikke noget forsøg på at skjule mig selv i teksten som forsker, fortolker og fortæller. Det er et bevidst valg, der markerer, at jeg har bedrevet et interpretativt studium og skriver en etnografi. Herom mere i næste kapitel.

Også på andre måder søger jeg at lade mit sprog afspejle mine metateoretiske udgangspunkter. Fx har jeg allerede ladet en symbolistisk samfundsteori afspejle sig i en adoption af udtrykket "et samtalende samfund". Også organisationer er i min forståelse løbende kommunikative og kulturelle selvskelelser, hvorfor jeg også taler om trosfællesskabers deltagere frem for fx medlemmer. Jeg understreger også en interpretativ pointe ved fx ikke at tale om mine informanter eller respondenter, men om mine samtalepartnere.

1.7 Afhandlingens forløb

Afhandlingen er opdelt i fire hoveddele:

- (1) Del I introducerer til studiet, afhandlingen, min *theoria* (anskuelsesmåde), anvendte metoder og til mine tre cases.
- (2) Del II beskæftiger sig komparativt med karakteristika ved netværket *for* mening i mine cases, det vil sige udviklede betingelser for selve meningskabelsesprocesserne i mine cases.
- (3) Del III er den højst prioriterede pladsmæssigt. Her formidler jeg mine komparative analyser og fortolkninger af karakteristika ved netværket *af* mening i mine cases, centreret omkring 5 udvalgte verbale symboler, som mine cases har tilfælles.
- (4) Del IV rummer sammenfatninger og en perspektiverende konklusion.

Kapitel 2.

Teori & metode

2.1 Introduktion til kapitlet

(1) I kapitlet her vil jeg først fremlægge en slags akademisk varedeklaration, der ekspliciterer min symbolistisk-interpretative *theoria*¹¹. Først og fremmest vil jeg redegøre for det overordnede synspunkt, jeg iagttager organisationer/trosfællesskaber fra og for mit syn på selve det at indse noget, erkende og skabe viden. Benævnelsen symbolistisk-interpretativ låner jeg frem for nogen fra Mary Jo Hatch (1997)¹² hos hvem, den betegner et distinkt organisationsteoretisk perspektiv.

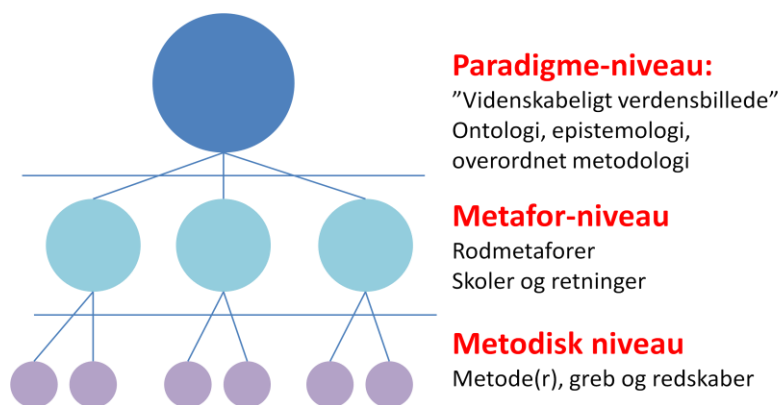
(2) Dernæst vil jeg introducere til mine metodologiske valg og metodiske greb.

(3) Endelig vil jeg definere begrebet trosfællesskab i nær anknytning til min *theoria*.

Som disponerende ramme for fremlæggelsen anvender jeg Morgans (1980) skelnen mellem tre niveauer i teorianvendelse, nemlig (1) "Paradigms" (2) "Metaphors" og (3) "Puzzle-solving activities". De tre niveauer kan, på Morgans forlæg, omformuleres og illustreres på denne måde:

¹¹ Af græsk θεωρειν, at se, betragte, undersøge.

¹² En anden inspirationskilde er Frey & Sunwolf (2004), der udvikler et symbolistisk-interpretativt perspektiv på studiet af grupper og gruppedynamik.

Figur 2. Morgans (1980) tre niveauer i teoriansvendelse

2.2 Paradigme: Interpretativ socialvidenskab

Det interpretative¹³ element i min symbolistisk-interpretative *theoria* knytter sig til paradigmeniveauet i Morgans model, jf. Burrell & Morgans (1979) klassiske skelnen mellem fire idealtypiske socialvidenskabelige paradigmer¹⁴. På paradigmeniveauet dannes organisationsforskerens "videnskabelige verdensbillede", som Morgan (ibid.) udtrykker det. Det er også på paradigmeniveau, at organisationsforskeren afgør sig omkring organisationers ontologiske "reality status" og deres epistemologiske "know-ability" (Hatch & Yanow, 2008).

Det interpretative paradigme har historisk især formuleret sig imod funktionalismen og forsøg på at applicere positivistiske naturvidenskabelige metodologier på studiet af mennesker og sociale systemer. Idehistorisk er inspirationen især hentet fra tyske neo-idealister (eller neo-kantianere) som, Dilthey, Droysen, Rickert, Windelbrandt og Simmel m.fl. (jf. Hatch & Yanow, 2003; Højberg, 2003). De forfægter det grundsynspunkt, at den sociale verden og virkelighed må forstås og udforskes på andre præmisser end naturens, fordi dens væren og væsen grundlæggende er en anden, og fordi forskeren uundgåeligt indgår i, påvirkes af og selv påvirker sit genstandsfelt.

¹³ Jeg anvender en fordansket form af det engelske "the interpretative paradigm" frem for alternativer som "fortolkende" eller "kvalitativ" socialvidenskab (Højberg, 2003 fx), der efter min mening, trods alt, bliver for brede.

¹⁴ (1) Det radikale humanistiske, (2) det interpretative, (3) det radikale funktionalistiske og (4) det funktionalistiske.

Forenklet udtrykt har det interpretative paradigme fortrinsvis præget tysk og amerikansk webersk inspireret "verstehen" sociologi og kultur-antropologi i konkurrence med strukturalismen og funktionalismen i fransk og britisk social-antropologi og durkheimsk inspireret sociologi.

Jeg skal ikke udbrede den idehistoriske baggrund her. Men jeg vil ganske kort besvare fire fundamentale spørgsmål på paradigmeniveau, som jeg låner fra Burrell & Morgans diskussion af subjektivisme-objektivismen disputten (ibid. p.2ff) indenfor socialvidenskaberne. Jeg applicerer dem direkte på organisationsforskning, hvad Burrell & Morgan i øvrigt også selv gør. Jeg koncentrerer mig desuden om at vise, hvordan typiske interpretative besvarelser af spørgsmålene er udmøntet i mit arbejde, og hvad det indebærer.

2.2.1 Det ontologiske spørgsmål

Det første spørgsmål er ontologisk: Hvad er organisationers ontologiske status, og hvad er genstanden for organisationsforskeren?

2.2.1.1 Det overordnede svar

Den overordnede påstand i det interpretative paradigme er, at organisationer (som alle andre sociale entiteter) er løbende sociale konstruktioner med en subjektiv og intersubjektiv ontologi (Hatch, 1997, p.42; 200 ff). Organisationer objektiverer sig og gør sig gældende. Men de gør det, i det som Giddens kalder en "dobbelt binding" (1995, p.21). Det vil sige, at de gør sig gældende, fordi de i sidste instans gøres gældende. Organisationer eksisterer i kraft af, at en kritisk masse af deltagere og interessenter finder det meningsfuldt at give dem væren gennem at anerkende dem, beskæftige sig med dem og handle i og i forhold til dem, hvorved de holdes i live og gøres gældende.

Denne overordnede påstand om organisationers væren og væsen er med til at dirigere den interpretative organisationsforsknings interesse. Interessen forskubbes nemlig generelt fra et fokus på organisationers mere formelle og manifesterede former og strukturer, funktionelt analyseret og evalueret, til et fokus på, hvordan organisatorisk liv og praksis begrundes meningsmæssigt. Udtrykt med Deetz:

"The expressed goal of interpretive studies is to show how particular realities are socially produced and maintained through norms, rites, rituals, and daily activities" (1996, p. 202).

I tilknytning til Weick (1969; 1995; 2001 m.fl.) bliver genstanden for organisationsforskning i det interpretative paradigme "organisering" mere end organisationer i en manifest konkret forstand. Interessen retter sig mod de sammenvævede og sammenvævende processer af "enactment"¹⁵, "sensemaking"¹⁶, symbolsk kommunikation og interaktion, der stadig bringer en organiseret virksomhed til væren og som i høj grad afgør dens aktuelle indhold og form (Hatch, 1997, p.41 f, Hatch & Yanow, 2003, p.74; Wick, Sutcliffe & Obstfeld 2005 m.fl.). Dermed er det også en meget dynamisk opfattelse af organisationer i stadig flux, der forfægtes i det interpretative paradigme.

2.2.1.2 Svarets konsekvenser for mit arbejde

Der findes faktisk i pentekostale trosfællesskaber en rammende metaforisk måde at udtrykke ovenforstående på. Man siger, at 'kirken' (trofællesskabet) ikke er mursten eller strukturer. Den bygges af 'levende sten'¹⁷, levende mennesker, der deler en 'tro'. Med andre ord står og falder konstruktionen 'kirken' (det enkelte trosfællesskab) i sidste instans med den mening, der formår at binde de 'levende sten' sammen.

Helt i tråd med denne konstruktive metafor sætter jeg mig for at forstå, hvad det er for meninger, der binder de 'levende sten' sammen i mine cases, og forfølger her et typisk interpretativt forskningsmål. Metaforikken foreslår imidlertid også, at 'levende sten' kan flytte sig i forhold til hinanden og de meningssammenhænge, der løbende opløses og etableres i trosfællesskaber. Konstruktionen er således under stadig rekonstruktion. Jeg forfølger et interpretativt inspireret mål, når jeg søger at forstå, hvordan pentekostale trosfællesskaber bygger sig selv på måder, der øger deres risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer.

¹⁵ "The term 'enactment' is used to preserve the central point that when people act, they bring events and structures into existence and set them in motion. People who act in organizations often produce structures, constraints, and opportunities that were not there before they took action. Enactment involves both a process, enactment, and a product, an enacted environment" (Weick, 1988, p.306).

¹⁶ "Sensemaking involves the ongoing retrospective development of plausible images that rationalize what people are doing" (Weick, Sutcliffe & Obstfeld, 2005, p.409).

¹⁷ Metaforen er – som mange andre i pentekostale kulturer – af bibelsk oprindelse. Se 1. Peters brev kapitel 2, vers 1ff.

2.2.2 Det epistemologiske spørgsmål

Det andet spørgsmål er epistemologisk: På hvilke præmisser kan viden skabes i forhold til genstanden eller objektet, altså (her) organisationer som meningsbårne organiseringer?

2.2.2.1 Det overordnede svar

I det interpretative paradigme er den gennemgående påstand¹⁸, at fortolkning er et uomgængeligt vilkår for den, der vil forstå sociale fænomener og menneskelige handlinger, både egne og andres (Højbjerg, 2003 p. 90.; Alvesson & Skoldberg, 2008 p.17ff fx)

Mennesker, argumenterer interpretativister, agerer i og med hensyn til en konstrueret "livsverden" (Schutz, 1967, 2005: Blumer, 1998), verden som den til enhver tid fremtræder for os subjektivt og intersubjektivt som deltagere i et "fortolkningsfællesskab" (Fish, 1980) eller et "fortolkningssystem" (Draft & Weick, 1984), hvad enten vi kalder det et samfund, en kultur eller en organisation. Faktisk er det kun i kraft af en indlejring i et sådan fortolkningsfællesskab og tilgangen til dets sproglige og symbolske ressourcer, at vi overhovedet kan begribe noget, iagttage os selv som fx netop mennesker (i en eller anden definition) og begribe verden som et kosmos, som et (i det mindste nogenlunde) samlet og sammenhængende hele.

Vil man forstå menneskers individuelle og kollektive handlinger eller "livsytringer" (Dilthey), og det vil interpretative organisationsforskere netop, fordrer det et indblik i verden og virkeligheden, som den ser ud for og hos de handlende selv. Det lader sig imidlertid kun gøre gennem fortolkninger af anden orden¹⁹. Det vil sige, at fortolkeren med afsæt i sit fortolkningsfællesskab, der både hermeneutisk må sættes i spil og på spil, fortolker på de fortolkninger af verden, der foretages af dem, man ønsker at forstå. Fortolkeren må forsøge at skabe mening med den mening andre skaber omkring det, de foretager sig.

¹⁸ Der findes langt mere radikale besvarelser af spørgsmålet i det interpretative paradigme, hos solipister fx

¹⁹ Geertz (1973) taler om "kultur, der fortolker på kultur", Giddens (1984) om "dobbelt hermeneutik" fx

I forhold til positivistiske videnskabsidealer er det "a strange science" (Geertz, 1973. p.29), der beskæftiger sig med sådanne anden ordens fortolkninger af noget, der ikke er tilgængelig for direkte observation, nemlig mening. Men fra et interpretativt synspunkt er alternativet, at videnskabere må opgive at beskæftige sig med det, der har størst betydning for menneskeligt levet liv og for forståelsen af det, nemlig meningskabelser (Taylor, 2001, p.253ff; Weick, Sutcliffe & Obstfeld, 2005). Derfor insisterer interpretativister på at praktisere "a strange science" .. "in search of meaning" (Geertz, ibid). Alt andet vil være en flugt fra forsknings- og forståelsesopgaven:

"There are a number of ways to escape this²⁰: Turning culture into folklore and collecting it, turning it into traits and counting it, turning it into institutions and classifying it, turning it into structures and toying with it. But they are escapes." (1973, p.29)

Det betyder imidlertid også, at interpretativ forskning blotter sig for angreb og kritik fra forskere, der har hjemme i andre videnskabelige paradigmer og fortolkningsfællesskaber. For også akademisk videnskabelse, hævder interpretativister, baserer sig på begrebsdannelser, rodmetaforer, sprogspil og regler, udviklet af og for deltagerne i disse videnskabelige fortolkningsfællesskaber (Morgan, 1980, p.609; Kvale, 1997 p.49ff; Kostera, 2007 p.17). Derfor er videnskabelig viden heller ikke en viden *sui generis*, der fundamentalt adskiller sig fra hverdagslig viden. Også i videnskabelige fortolkningsfællesskaber skabes der et intersubjektivt forhandlet univers af mening, der bl.a. bliver afgørende for, hvad man til enhver tid vil mene, at videnskabelse er og indebærer. Det er også det videnskabelige fortolkningsfællesskab, der vurderer egne deltagernes arbejde og tilkender det troværdighed og værdi som videnskab eller ej.

"There is no external authority – no king, no religious leader, no deity, no universal and independent set of rules – to which one can appeal for verification. There is only the collective sensemaking of the interpretative community – whether scholars or citizens – observing, interpreting, theorizing, and reporting about these observations in the rhetorical style developed and accepted by that community" (Hatch & Yanow, 2003, p.69).

²⁰ Nemlig at interpretativ etnografi bliver en "strange science"

2.2.2.2 Svarets konsekvenser for mit arbejde

Væsentligst giver det interpretative svar på det epistemologiske spørgsmål legitimitet til et arbejde som mit, hvor jeg oplagt anvender mig selv som fortolkende subjekt og skaber anden ordens fortolkninger i forsøget på at forstå en konkret problematik i og omkring pentekostale trosfællesskaber.

Svaret bidrager også til, at jeg er kritisk bevist omkring, hvad jeg hævder omkring mit arbejde og dets status som videnskab.

Jeg hævder at fremlægge en etnografi, en faglig fortælling om mine cases. Jeg hævder at fremlægge en fortolkning og en grundig læsning af mine cases, der er i dialog med mine samtalepartnere og data. Jeg påstår imidlertid ikke, at resultatet er andet end interpretative etnografier og kulturfortolkninger, der er afhængig af min *theoria* og af min indlejring i et interpretativt videnskabeligt fortolkningsfællesskab og i andre.

Jeg kan og vil forsøge at være transparent og åben omkring mit arbejde og måden, jeg har grebet det an på. Jeg kan og vil forsøge at bringe læseren tæt på mine cases gennem "thick descriptions" og dermed skabe basis for, at læseren selv kan vurdere styrken af mine argumenter og rimeligheden af mine fortolkninger og analytiske generaliseringer (Kvale, 1997; Fetterman, 2006). I sidste instans er det imidlertid op til andre (kollegaer, videnbrugere, mine samtalepartnere etc.) at afgøre, om mit arbejde kan tilkendes troværdighed og værdi. Jeg håber, at det i det mindste er lykkedes mig, udtrykt med Hatch og Yanow: "to make trustworthy observations and to render them in such a way that meet the evaluative standards of interpretative science" (2008, p.30).

2.2.3 Spørgsmålet om den menneskelige natur

Det tredje spørgsmål angår antropologien i paradigmet: Hvad mener forskeren, kendetegner mennesket, og hvad er forholdet mellem mennesket og dets omverden?

2.2.3.1 Det overordnede svar

I det interpretative paradigme ses mennesket som aktiv medskaber af sin egen virkelighed, herunder dets omverden. Dermed gøres mennesket også ansvarlig for det, der til enhver tid bliver gjort gældende mennesker imellem.

Det er derfor en interpretativ pointe, at meget af det vi let forledes til at opfatte som noget objektivt givet i den sociale verden ikke er det. Tænkningen i

det interpretative paradigme øger bevidstheden omkring de vilkår som mennesket skaber for sig selv og for hinanden, og den gør mennesket ansvarligt for det gældende som agent, som deltager og medskaber.

Tænkningen i og under det interpretative paradigme præges her af en værdimæssig orientering mod det forenende og en vis konsensussøgning under det, som Burrell og Morgan (ibid.) kalder "a sociology of regulation". Med denne inklination adskiller antropologien i det interpretative paradigme sig fra mere radikale og kritiske ditto, og afslører sin rod i kontinental humanisme og romantik. Med understregningen af, at mennesket er ansvarlig for at vælge og skabe sine egne betingelser, afviger antropologien i det interpretative paradigme også fra mere socialdeterministiske opfattelser af mennesket. Interpretativ socialvidenskab kommer med Blumers ord til at handle om: "Interaction between actors, not between factors imputed to them" (1998, p.8). Et fokus på "actors" snarere end "factors" betyder i praksis, at interpretativ forskning er mindre tilbøjelig til at søge at forklare (undskylde) konkret menneskelig handling reaktivt ud fra abstrakte strukturelle forhold på et sociologisk makroniveau. Snarere søges lokale, nære og dybe forståelser af konkrete handlende aktører, individer som grupper, og den meningsmæssige baggrund, de handler ud fra, og som de kan og bør stilles til regnskab for.

2.2.3.2 Svarets konsekvenser for mit arbejde

Et interpretativt inspireret menneskesyn har påvirket mit arbejde på tre afgørende punkter:

- (1) For det første bidrager det til selve motivationen for mit arbejde og til de fundamentale antagelser under det. Fx kan den bekymring for "et samtalede samfund", som jeg luftede i det indledende kapitel, ses som udtryk for en bevidsthed om, at vi er ansvarlige for det, vi gør gældende for hinanden, individer og grupper imellem.
- (2) For det andet er det en styrende antagelse i mit arbejde, at mine cases (mere eller mindre reflektivt) kan vælge deres måde at skabe sig selv på, herunder hvad de fx gør deres pentekostalisme til og tager 'Gud' til indtægt for. De har også et valg og et ansvar med hensyn til, hvordan de til enhver tid fremstiller deres omverden og fremspiller den ("enacts", Weick, 1969, 1995, 2001; Weick & Daft, 1984) gennem deres handlinger.

(3) Jeg er også mindre tilbøjelig til at acceptere emic eller etic henvisninger til "factors" ('Guds vilje' eller minoritetsstatus fx), der skulle forklare, at enkelte pentekostale trosfællesskaber udvikler problematiske omverdensrelationer. Jeg er mere tilbøjelig til at se på pentekostale "actors" i den forbindelse. Naturligvis ikke som eneansvarlige, men som ansvarlige. Også for hvordan de fx fortolker og reagerer på andres urimeligheder.

2.2.4 Det metodologiske spørgsmål

Endelig er der det metodologiske spørgsmål: Hvilke overordnede præferencer har organisationsforskeren med hensyn til, hvordan forskning bedrives?

2.2.4.1 Det overordnede svar

For så vidt at metodologi kan siges at være anvendt ontologi og epistemologi (Hatch & Yanow, 2008, p.24), er det metodologiske spørgsmål besvaret i hovedsag allerede: Den interpretative organisationsforsker har præference for fortolkende og nære læsninger af organisatoriske "livsverdener" i tæt kontakt med organisationerne selv, deres dagligliv, sprog og diskurser (Hansen, 2006)

I praksis betyder det, at forskeren oftest bedriver en eller anden form for empirisk feltforskning og i høj grad baserer sit forståelses- og fortolkningsarbejde induktivt på sine feltnære, kvalitative data, teoriskabende "nedefra" i højere grad end deduktivt teoriafhængigt "ovenfra" og fra et "emic" afsæt snarere end et "etic", uden dog at stille emic og etic perspektiver op som diametrale modsætninger.²¹ (Van Maanen, 1979, p.539; Deetz, 1996; Fetterman, 1998; Hansen 2006; Kostera, 2007).

Intentioner om at se verden fra "the natives point of view" (Gregory, 1983) reflekterer imidlertid ikke blot interpretative forskningsmål, men tillige et videnskabeligt verdensbillede og forskningsmæssigt etos (Czarniawska, 1998, p.21). Det interpretative paradigme understrømmes af en vis relativisme og en accept af "multiple realities" (Gregory, 1983; Fetterman, 1998, p.21), der ikke animerer forskeren til at nærme sig organisationers "livsverden" og kultur specielt kritisk. Hvis nemlig alle beskrivelser af verden og virkeligheden er

²¹ Oprindeligt formuleret af lingvisten Pike i distinktionen mellem "fonemic"/"fonetic" (1967). Se også Goodenough, 1970.

begrænsede intersubjektive konstruktioner, inklusive de videnskabelige, reduceres grundlaget for at hævde en privilegeret position, hvorfra sandheden kan erkendes og de uvidende oplyses og bedømmes (Peachcock, 1984, p.43). Samtidigt ophæves selvsagt grundlaget for at tilkende "de indfødtes" verdensbillede nogen privilegeret epistemologisk status. Men der er basis for en kritisk dialog, hvor deltagerne gensidigt kan stille hinanden til ansvar for det, de forsøger at gøre gældende.

2.2.4.2 Svarets konsekvenser for mit arbejde

For mit arbejdes vedkommende har jeg i tråd med de metodologiske præferencer i det interpretative paradigme valgt organisationsetnografi som en overordnet metodologisk ramme (Van Maanen, 1979; Kostera, 2007; Alvesson & Sköldbberg, 2008, p.182). For at sige det med en organisationsetnografisk pioner indebærer organisationsetnografi:

"The mode of informal, slow, qualitative field observation and discussion ... In carrying out these studies, I attempted to get 'under the skin' of an organization by informal interviewing and by just 'being around'..." (Turner, 1989, p.101).

I samme retning beskriver Van Maanen typiske interpretative forskningsmål for organisationsetnografiske studier som:

"To uncover and explicate the ways in which people in particular work settings come to understand, account for, take action, and otherwise manage their day-to-day situation" (1979, p. 540).

Som det fremgår af Turner-citatets "just being around", og set i forhold til andre interpretative metodologier som fx "grounded theory" (Glaser og Strauss, 1964) og "extended case study" (Burawoy, 1991), er organisationsetnografi generelt en relativ løs og pragmatisk metodologi uden mange formelle regler og procedurer. Fælles for organisationsetnografers arbejde er imidlertid, at det består i empiriske feltstudier over tid og brug af deltagende observation (Kristiansen & Krogstrup, 1999) som primær datagenereringsmetode oftest kombineret med mere eller mindre formelle og strukturerede interviews (Kvale, 1997). Mål som mit, nemlig at komme "under skindet" (Turner, ibid.) og fortolkende afdække meningsmæssige bevæggrunde for konkret organisatorisk handlen, er også typiske (Fetterman, 1998; Hansen, 2006).

At skrive etnografi indebærer at skabe detaljerige "thick descriptions" (Geertz, 1973), der får et emisk perspektiv frem, verden, handlingen og problemet set

fra "the natives point of view" (Gregory, 1983; Williamson, Pollio & Wood 2000) uden dermed at opgive "etic" forståelsesmål:

Etnografen är både historieberättare och vetenskapsman; ju närmare läsaren av en etnografi kommer till att förstå den inföddes synvinkel, desto bättre historia och desto bättre vetenskap" (Fetterman, 1989, p.12, her citeret i svensk översättning efter Alvesson & Skoldberg, 2008)

Netop ønsker om at forstå "indefra" og i øjenhøjde med "de indfødte" giver interpretative studier et effektivt kritisk potentiale, som jeg tilstræber at udfolde i afhandlingen. Det er dels et potentiale for at søge en kritisk dialog med mine samtalepartnere vel at mærke i øjenhøjde med dem og i en grundlæggende respekt for dem. Dels er der et potentiale for at skabe et kritisk input fra forsker til felt, der har chancer for at gøre en forskel, fordi det netop bygger på en forståelse. Jeg forudsætter og foreslår fx ikke, at pentekostale burde være alt andet end pentekostale. Snarere kan et interpretativt arbejde som mit give pentekostale muligheden for selvkritisk at overveje måden, hvorpå de er pentekostale.

2.3 Rodmetafor: Kultur

2.3.1 Rodmetaforer som epistemologiske optikker

Symbolisk interaktionisme, ethnoscience, etnometodologi, grounded theory, interpretativ etnografi, diskursanalyse og diverse former for konstruktivistisk hverdags- og mikrosociologi a la Chicagoskolens fx er blot få eksempler på, hvordan det interpretative paradigme er udmøntet i mange forskellige retninger, skoledannelser og metodologier på metafor-niveau i Morgans ovennævnte model (Højberg, 2003, p.89; Hatch og Yanow, 2003, 2008 fx).

Videnskabelse, argumenterer Morgan (1980, 1997), er en kreativ proces, hvor metaforer spiller en afgørende rolle som "epistemological tools" og optikker for iagttagelse (Jf. også Hatch og Yanow, 2008; Lakoff & Johnson, 2002; Hatch 1997; Black, 1962 og 1979; Ortony, 1975). Som Morgan selv udtrykker det: "The use of metaphor implies a way of thinking and a way of seeing that pervade how we understand our world generally" (1997, p.4).

Jeg foretrækker (med fx Brown, 1977; Smircich, 1980; Alvesson & Skoldberg, 2008 fx) at skelne mellem metaforer som retoriske/litterære figurer og som epistemologiske optikker ved at benævne de sidstnævnte rodmetaforer.

Fordi rodmetaforer er styrende, er det vigtigt for forskeren at være kritisk bevidst om sine metaforer, der ofte ligger som implicitte forslag i paradigmer og diverse skoledannelser. Fx viser Morgan (1980, 1997), at organisationer i forskningslitteraturen ses som maskiner, organismer, psykiske fængsler, hjerner, politiske systemer, fora for dominans, tekst, teater m.fl.. Tilsvarende har fx Brown (1977) identificeret styrende rodmetaforer i sociologien²².

Når jeg i mit studium søger at identificere organisationskulturelle karakteristika, viser jeg, at den styrende interpretative rodmetafor i mit projekt er kultur. Jeg anvender en "kulturoptik" på studiet af trosfællesskaber, og ser dem som kulturer (Sørensen, 2006). Kulturmetaforen er dominerende i organisationsetnografien (Kostera, 2007), men kulturperspektivet på organisationer er fundet frugtbar i organisationsforskningen bredt.

Nedenfor skal jeg vise, hvordan jeg nærmere bestemt knytter an til *symbolistisk* organisationskulturforskning, og hvad det indebærer for mit studium. Således bliver min *theoria* altså symbolistisk på metafor-niveau og interpretativ på paradigme-niveau.

2.3.2 Organisationskultur

Organisationskulturforskningen havde sit gennembrud i 1980'erne. Op gennem 1990'erne blegnede nyhedens interesse for organisationskultur hos både praktikere og forskere. Bl.a. viste det sig, at organisationers kultur ikke var en så let ledt og manipulerbar størrelse som først antaget og af mange forventet (Bate, 1997; Gabriel, 1995). De forskellige teoretiske kulturperspektiver var vanskelige at integrere (Martin, 1992; Bate, 1997), og der var teoretiske udfordringer knyttet til dem alle, der ikke blev løst (Hallett, 2003)²³. Alligevel har kulturperspektivet i dag vundet en naturlig plads indenfor almen organisations- og ledelsesteori (Bakka & Fivesdal, 1988; Hatch, 1997; Bolman &

²² Nemlig: Organisme, mekanisme, sprog, drama og spil

²³ Hallett (2003) peger fx for symbolismens vedkommende (mere herom nedenfor) på vanskelighederne med hensyn til at integrere omverdenskulturen og -konteksten på makroniveau med organisationens kultur på mesoniveau. Hallett søger en relancering af organisationskulturforskning med sit eget "symbolic power" perspektiv. Andre har søgt at løse samme udfordring gennem et nyt fokus på "organisatorisk identitet" (Albert & Whetten, 1985), som Hatch & Schultz (2004) forstår som et dynamisk forhold mellem organisationers kultur (selvopfattelser) og deres image (opfattelser af organisationen i dens omverden).

Deal, 2003; Alvesson & Svenningsson (red.), 2007; Jacobsen & Thorsvik, 2008; Elting & Hammer (red.), 2009 fx).

Organisationskulturforskere er som antydnet uenige om mangt og meget²⁴, men enige om, at organisationer bør studeres under inddragelse af antropologiske perspektiver og kulturteori.

“Organization theory has an important topic; anthropology has a promising method. If the two can be put together more systematically and consistently, maybe the result would help us understand what we experience during the major part of our adult life” (Czarniawska-Jorges, 1992, p.4)

Kulturperspektivers succesfulde entre i organisationsteorien (Smircich, 1983; Morgan 1986; Turner, 1986; Meek, 1988; Alvesson, 1990; Schultz, 1990; Hatch, 1997) skal bl.a. ses på baggrund af en frustration hos både teoretikere og praktikere over, hvor lidt dominerende rationalistiske, funktionalistiske og økonomiske organisationsteorier tog hensyn til organisationers kompleksitet eller til mennesket i organisationer som meningssøgende og meningskabende aktør²⁵.

“Lower order conceptions of organization structure capture countable characteristics of organizations, but often make the implicit assumption, that man (system element) is mindless” (Daft, 1983, p.200)

2.3.2.1 Kultur og organisationer

Argumenterne for at drage kulturbegrebet ind i refleksioner og teoretiseringer omkring organisationer er mange. Fx er den vestlige modernitet i høj grad en ”kultur af organisationer” (Adams & Ingersoll, 1990), og samfundet har i høj grad organisationer som deltagere. Det moderne menneske dannes oplagt også i de organisationer, hvori det tilbringer det meste af sit liv fra vugge til grav.

For nogle er det netop forholdet mellem (moder)kultur og organisationer, der er genstanden for interessen. Fx hvordan kultur i omverdenen påvirker

²⁴ For en uddybende diskussion af diverse positioner indenfor organisationskulturforskningen og ”kulturkrigen”, se fx Smircich, 1983; Allaire & Firsirotu, 1984; Meek, 1988; Martin, 1992.

²⁵ Scott, 1987. Pondy & Mitroff (1978) henviste fx til, at organisationer på Bouldings (1956) klassiske skala for systemers kompleksitet rangerer i toppen som særdeles komplekse sociale systemer, men i organisationsteoriene blev behandlet som mindre komplekse, åbne systemer. Se også Hatch, 1997; Daft & Weick, 1984.

organisationerne og vice versa (Adams & Ingersoll, 1990, Hofstede, 2001 fx). Globaliseringens udfordringer med hensyn til tværkulturel ledelse og virksomhedskommunikation er også et væsentligt tema (Hofstede & Hofstede, 2006 fx).

2.3.2.2 Kultur i organisationer

Det forslag, at organisationer som "little societies" (Allaire & Firsirotu, 1984) udvikler en egen kultur kan forekomme eksotisk. Ikke desto mindre er det udgangspunktet i meget af organisationskulturforskningen uden at det nødvendigvis er påstanden, at en sådan organisationskultur er idiosynkratisk påvirket af den videre kulturelle kontekst, hvori organisationer opererer og agerer. Men vandene skilles blandt organisationskulturforskere omkring selve kulturbegrebet akkurat som i antropologien, hvorfra begrebet er importeret.

En stor del af organisationskulturforskningen tager afsæt i funktionalistisk (Malinowski især) eller strukturfunktionalistisk socialantropologi (Radcliffe-Brown især). I denne tradition forstås kultur som et særligt "sociocultural system" (Allaire & Firsirotu, 1984), som en organisation udvikler med det formål at varetage vitale (kultur)funktioner. Fx sikringen af "intern integration og ekstern tilpasning" som hos Schein (1994; se også Sørensen & Pedersen, 1994; Schultz, 1990). Man studerer altså et funktionelt kultur-subsystem i organisationer, kultur i organisationer.

2.3.2.3 Organisationer som kultur

Den del af organisationskulturforskningen jeg knytter an til ser snarere (interpretativt) kultur som et "ideational system" (Allaire & Firsirotu 1984), et system af mening med afsæt i bl.a. kognitiv (Goodenough fx) og symbolistisk antropologi (Geertz, Turner, Schneider fx), der formulerer et interpretativt kulturanthropologisk alternativ til funktionalismen i socialantropologien (Høpner, Jørgensen, Andersen & Sørensen, 2008).

Jeg deler som mange andre i denne tradition Geertz' vidt citerede interpretative definition af kulturbegrebet og den grundlæggende metodologiske konsekvens, han drager heraf:

"Believing with Max Weber, that man is an animal suspended in webs of significance he himself has spun, I take culture to be those webs, and the analysis of it to be therefore not an experimental science in search of law, but an interpretative one in search of meaning" (Geertz, 1973, p.5).

Når jeg studerer trosfællesskaber som kulturer, ser jeg dem gennem kulturoptikken som et "system af mening" (Gregory, 1983) eller et "netværk af mening" (Geertz, 1973; Schultz, 1990; Hatch, 1997). Jeg mener derfor ikke så meget at studere kultur i trosfællesskaber, som at studere trosfællesskaber som kulturer.

Anvendelsen af kultur som rodmetafor giver ikke blot adgang til at se andre og nye aspekter ved organisationer, men til at se organisationer, *per se*, på en væsentlig anden måde i forhold til dominerende rationalistiske og funktionalistiske organisationsteorier, hvor maskinen eller organismen typisk dominerer som rodmetaforer.

"Culture as a root metaphor promotes a view of organizations as expressive forms, manifestations of human consciousness. Organizations are understood and analyzed not mainly in economic or material terms, but in terms of their expressive, ideational, and symbolic aspects" (Smircich, 1983, p.347)

I tråd hermed kan fx Putnam definere organisationer som: "Symbolic processes that involve through streams of ongoing behavior" (Putnam, 1983, p.35). Følgelig bliver studiet af organisationer også til rene kulturstudier: "... the study of meanings, that is, the way individuals make sense of their world, through their communicative behaviors" (Putnam, 1983, p.31).

Netop her er det måske relevant, med Morgan (1987), at overveje, om et intensivt brug af en enkelt rodmetafor fører til ensidigheder i iagttagelsen. Mens funktionalister kan kritiseres for at reducere kultur til et afgrænset og manipulerbart organisatorisk subsystem, kan interpretativister som Putnam kritiseres for at reducere organisationer til kultur. Det er fx oplagt at spørge, hvor de formelle strukturer for organiseret målopfyldelse, der normalt stilles langt frem i common sense definitioner af organisationsbegrebet²⁶, kommer ind i billedet?

²⁶ I Den Danske Ordbog fx, hvor en organisation defineres som: "...sammenslutning af personer, grupper, lande e.l., etableret for at opnå bestemte mål...".

Jeg mener, at det teoretisk er muligt og tilrådeligt at skelne dialektisk mellem kultur og struktur eller "social system", som fx Geertz gør det:

"One of the more useful ways – but far from the only one – of distinguishing between culture and social system is to see the former as an ordered system of meaning and of symbols, in terms of which social interaction takes place; and to see the latter as the pattern of social interaction itself" (1973, p.144)

Et andet bud er Allaire & Firsirotu's (1984) dialektiske sondring mellem et "cultural system" i organisationer (dens myter, værdier og ideologi) og et "sociostructural system" (struktur, strategi, politikker og processer).

For så vidt kan organisationer altså ikke reduceres til kultur, og der er formodentlig "sociostrukturelle" elementer i organisationer, der ikke nødvendigvis matcher kulturen som meningsystem eller som har nogen nævneværdig forbindelse hertil (Meek, 1988, p. 646. fx). Men i praksis flyder struktur og kultur sammen. Kultur (mening) objektiveres og symboliseres ofte i struktur, ligesom struktur får knyttet mening til sig og dermed inddrages i meningsnetværket, "kultursystemet", som symboler. Kultur kan legitimere struktur, ligesom struktur kan støtte kultur (Allaire & Firsirotu, 1984).

Selvom organisationer ikke kan reduceres til kultur, vil jeg fastholde det overordnede synspunkt, nemlig at organisationer, som alle sociale entiteter²⁷, først og fremmest og til syvende og sidst er meningsgrundede og meningsgrundende sociale konstruktioner²⁸ (Berger & Luckmann, 1967; Weeks, 1980; Weick, 1995; Hansen, 2006).

Når jeg her beskæftiger mig med mine cases *som* kulturer, interesserer jeg mig for deres netværk *af* mening, de meninger der er udviklet i dem. Men jeg interesserer mig også for deres netværk *for* mening, de udviklede – og ofte

²⁷ Jf. min indledende bekymring for et "samtalende samfund" fx.

²⁸ Jf. den formulering, der fungerede som et slags manifest for The Standing Conference on Organizational Symbolism (SCOS) og symbolistisk-interpretativ organisationskulturforskning (Hatch & Yanow, 2003, p.72): "Our starting point is the realization that an organization is a cultural and therefore symbolic reality in the life process of its members". Et feltnært pentekostalt udtryk herfor er fx understregningen af, at 'kirken' hverken er mursten eller organisatoriske strukturer. Den består af 'levende stene', individer der er forbundet med hinanden i kraft af en delt tro. Alt andet er form, overflade og pragmatik. I begyndelsen var logos, meningen.

strukturelt støttede – vilkår for meningskabelsesprocesserne i dem. Netværket *for* mening består i en "dobbelt binding" til netværket af mening. De betinger meningskabelsesprocesser, men er selv betingede af meningskabelser.

De organisationskulturelle karakteristika som jeg søger at identificere, knytter sig derfor både til netværket *for* mening (afhandlingens del II) og til netværket *af* mening (afhandlingens del III) i mine cases.

2.3.3 Symboler og symbolisme

Rodmetaforen kultur bliver i en symbolistisk udformning metodologisk styrende, idet den foreslår, at organisationsetnografen bør koncentrere sig om at identificere organisationers symboler og om at skabe anden ordens fortolkninger af disse symbolers realiserede meningspotentialer (Peachcock, 1984, Hatch, 1997, Schultz, 2004).

Symboler defineres i tråd med ovenstående blandt symbolistiske organisationskulturforskere tæt op ad semiotikkens tegnbegreb som noget, der for nogle står for noget andet end sig selv og som en helhed af det betegnende udtryk og det betegnede indhold (Schultz, 2004, p.70 fx). Hatch definerer således symboler som:

"...anything that represents a conscious or unconscious association with some wider concept or meaning. Thus, a symbol consists of both a tangible form and a wider meaning (or meanings) with which it is associated" (1997, p.219)

Morgan, Frost & Pondy (1983) har imidlertid en pointe, når de argumenterer for, at ikke alle tegn er symboler, selvom alle symboler er tegn. Tegn kan have en rent semantisk betydning, mens symboler bærer på mening, der er verdenssættende for brugeren, det jeg vil kalde dyb mening²⁹. Selv anvender jeg derfor begrebet symbol om noget hvilket som helst sanseligt, der for en kulturs deltagere forbindes med dyb mening³⁰.

Forskningen i "organizational symbolism" (Turner (red.), 1990) retter i øvrigt interessen mod en lang række symboler i organisationer, der med Dandridge,

²⁹ Fx giver tegnet "hest" semantisk mening for pentekostale, mens symbolet † forbindes med dyb mening, der bidrager til selve verdensbilledet.

³⁰ Lignende Fetterman: "Symbols are condensed expressions of meaning that evoke powerful feelings and thoughts" (1998, p. 26)

Mitroff & Joyce (1980) og Schultz (1990, p.74f) kan klassificeres som henholdsvis:

- (1) Fysiske symboler, fx bygninger, logoer, påklædning (fx Annat & Pratt, 1993).
- (2) Verbale symboler, fx myter, sagaer, legender, eventyr, tekster, sprog og humor (fx Kahn, 1997; Scott; Broussine & Davies, 2001.)
- (3) Handlingssymboler, fx riter, ritualer, ceremonier og gestik. (fx Trice & Beyer, 1984, Dandridge, 1986)

Den symbolistisk-interpretative kulturfortolker går i princippet samme vej som kulturens egne deltagere og søger mod symbolerne i forsøg på at nå til anden ordens fortolkninger af deres meningspotentialer og deres bidrag til organisationens/kulturens samlede meningsnetværk fortættet i etos og verdensbillede, forstået med Geertz som:

"A people's ethos is the tone, character, and quality of their life, its moral and aesthetic style and mood; it is the underlying attitude toward themselves and their world that life reflects. Their world view is their picture of the way things in sheer actuality are, their concept of nature, of self, of society. It contains their most comprehensive ideas of order" (1973, p.127).

2.3.4 Kulturens væren i vorden og omverdensrelationer

Interpretative organisationskulturforskere er relativt enige med hensyn til kulturens "hvad". Mindre er enigheden, som antydnet, når det gælder kulturens "hvor" og "hvordan". Kognitive, strukturalistiske og fænomenologiske organisationskulturforskere vil fortrinsvis lokalisere kultur i individuelle deltageres "hoved" eller i en intersubjektiv bevidsthed (Peacock, 1984, Hallett, 2003), mens symbolister peger på fortolkningsfællesskabet i funktion omkring symboler som kulturens "hvor" og "hvordan" (Allaire & Firsirotu, 1984, Hallett, 2004). Kultur finder dermed først og fremmest sted, og dens væren er altid i vorden (Hatch, 1993; Hatch & Yanow, 2003, p.74; Hansen, 2006). Dermed forfægter symbolismen et meget dynamisk kulturbegreb.

Symboler har meningspotentialer snarere end én fast mening. Kulturdeltagere deler først og fremmest symbolers udtryk, og det er et åbent empirisk spørgsmål i hvilken grad, deltagerne også deler fortolkninger af forskellige symbolers meningsindhold (Gregory, 1983; Hatch 1997, p. 220 fx). I en symbolistisk-interpretativ *theoria* antages det imidlertid, at mening deles af deltagerne i en kritisk grad, der gør, at kulturen som meningsnetværk kan opretholdes, at deltagerne kan identificere sig med hinanden som et "vi", og handle under en vis grad af indforståethed (Geertz, 1973, Schultz, 1990 p.71 fx).

Jeg antager for min del, at der i pentekostale trosfællesskaber løbende opstår dominerende fortolkninger af symboler og samlende udlæg til verdensbilleder og etos, og jeg søger at forstå udviklingen af problematiske omverdensrelationer i forhold til sådanne dominerende meningsskabelser (Fetterman, 2006, p.17, Hallett, 2003). Jeg forholder mig altså til de meningsskabelser, der klarest synes at gøre sig gældende i mine cases.

Det er også væsentligt at understrege, at jeg forholder mig til meningsskabelser, der dominerede mine cases i de to år, hvor jeg fulgte dem. Jeg tegner altså et fastfrosset billede af trosfællesskaber i stadig bevægelse. Men netop fordi pentekostale trosfællesskaber konstant er i færd med at skabe sig selv, er det relevant at forholde sig til menings- og udviklingspotentialer, der realiseret kan problematisere trosfællesskabers samfundsdeltagelse.

2.4 Metode: Veje og greb

Endelig er der en række metodiske valg, der knytter sig til det, Morgan (ibid.) kalder niveauet for "puzzle solving" i organisationsforskning.

Fra det interpretative paradigme henter jeg etnografien som metodologi med dens konventionelle induktive idealer om at nå til nære anden-ordens forståelser gennem feltarbejde og med dens favorisering af deltagende observation som foretrukket datagenereringsmetode kombineret med mere eller mindre formelle og strukturerede interviews. Min brug af kultur som rodmetafor bidrager derudover med en yderligere præcisering af den etnografiske opgave, idet den peger på symbolerne som hermeneutiske adgangsveje til organisationers meningsunivers.

Derudover har jeg imidlertid pragmatisk måttet finde min egen vej til målet. I det følgende vil jeg vise, hvordan jeg har grebet mit studium an metodisk. Nogle greb har været bevidste og planlagte, mens andre nærmere må ses som resultater af det muliges kunst og af situationelle og mindre bevidste valg.

2.4.1 Metoder for datagenerering

2.4.1.1 Tid og etnografi

Turners løse "just being around"³¹ udtrykker en metodisk pointe: Det handler ikke bare om tid til at generere data, men om tid til at være til stede, leve sig ind, leve med og opnå en kropslig "tavs viden" (Polanyi, 1958), der er vanskelig at udtrykke, dokumentere og underbygge, men som ikke desto mindre er afgørende vigtig for opnåelsen af den intuitive fornemmelse for, hvad der sker i mine cases (Fetterman, 1998).

Jeg har foretaget ca. en måneds feltstudier i hver af mine tre cases fordelt over to år³². Kvalitativ casestudiemetodik forudsætter almindeligvis måneder og ikke år i felten (Maaløe, 2002, p.77). Organisationsetnografer bruger også typisk væsentlig kortere tid på direkte feltstudier end etnografer i almindelighed (Czarniawska, 1998, p.24; Fetterman, 1998; Kostera, 2007, p.48; Alvesson & Sköldbberg, 2008, p.177), bl.a. fordi organisationsetnografer ofte har mere afgrænsede forskningsmål. Ofte beskæftiger organisationsetnografer sig også med organisationer i deres eget land og i brancher, de har et vist kendskab til på forhånd. Men en måneds feltstudier i hver af mine cases er relativt kort tid, selvom der findes fortalere for en art effektiv "kommando" etnografi (Edgren, 1990).

Tidsforbruget skal i mit tilfælde ses i forhold til, at jeg studerer organisationer og kulturer, der ikke er mig aldeles fremmede. Jeg er vokset op i et kristent trosfællesskab, dog ikke et pentekostalt, og har 18 års karriere bag mig som præst i en dansk "frikirke"³³. Desuden har jeg som nævnt undervist i kirkeledelse. Selvom jeg aldrig har været en del af noget pentekostalt trosfællesskab, har jeg i hele mit professionelle liv haft pentekostale tæt på, og jeg har fulgt det pentekostale miljø i Danmark på sidelinjen gennem de seneste 25 år.

Jeg har ikke bedrevet en "auto-etnografi" (Ellis, 2004) i den forstand, at jeg trækker på egne årelange erfaringer som observerende deltager i pentekostale trosfællesskaber (Alvesson & Sköldbberg, 2008, p.185). Men jeg har erfaringer

³¹ Se citat ovenfor

³² Arbejdstid inklusive anvendt tid til umiddelbar databehandling.

³³ Det Danske Missionsforbund. En kirkeretning, der (ligesom de pentekostale af slagsen) ikke er en del af den folkekirkelige ordning.

fra samme type organisationer, trosfællesskaber. Selvom mine cases var mig fremmede nok til at skærpe min analytiske opmærksomhed, var der samtidigt en række forhold, der umiddelbart forekom mig genkendelige. Jeg gled hurtigt ind i trosfællesskabernes liv og kunne umiddelbart forholde mig til deres symbolverden. Jeg mener derfor at have haft en tempofordel qua min baggrund, og at mit tidsforbrug derfor kan siges at være forsvarligt.

2.4.1.2 *Deltagende observation og interviews i cases*

Feltstudierne har først og fremmest bestået i deltagende observation (Christensen & Krogstrup, 1999), etnografiens metode *par excellence* introduceret af især Malinowski og Boas.

Observationerne har først og fremmest givet mig adgang til "operational data" (Van Maanen, 1979, p.542) til at observere, hvordan kulturen udtrykker og udspiller sig spontant på egne præmisser og i dens "naturlige" omgivelser. Særligt har jeg lagt vægt på at deltage i de rituelle sammenhænge, som deltagerne selv vægter at deltage i, og hvor trosfællesskaberne tydeligt træder sammen som fortolkningsfællesskaber omkring deres symboler. Men Taylors "just being around" indebærer også inddragelse i almindelig snak, praktiske opgaver og i mange uformelle samtaler fx.

Jeg har digitale lydoptagelser fra de fleste offentlige arrangementer, jeg har deltaget i såsom 'møder'³⁴ eller 'gudstjenester'. Disse optagelser har jeg senere skrevet udførlige referater af. Hvad jeg i øvrigt har observeret, har jeg for en stor dels vedkommende løbende indtalt på diktafon og siden ligeledes gjort til skriftlige referater eller nedskrevet i feltdagbøger. Desuden har jeg taget digitale fotos under feltstudierne mest for senere at kunne anvende dem til at genkalde oplevelser, men også for visuelt at kunne dokumentere fx konkrete fysiske symbolske udtryk.

Feltstudierne har jeg endvidere brugt til at foretage interviews med et bredt udsnit af deltagere og derved skabe "presentational data" (Van Maanen, 1979, p.542). Disse interviews har mestendels været semistrukturerede i den forstand, at jeg har bragt brede temaer op, hvis ikke samtalen af sig selv bevægede sig ind på dem. Jeg har oplagt været interesseret i at høre, hvad mine samtalepartnere selv var optaget af, hvorfor jeg ofte har ladet interviews

³⁴ Samlinger, der ofte er offentlige. Ritualkomplekser typisk med indslag af sang, bøn, taler etc.

udvikle sig relativt frit. Jo længere frem i studiet jeg kom, har jeg desuden brugt interviews og uformelle samtaler til at diskutere foreløbige forståelser og læsninger med mine samtalepartnere.

Alle interviews er dokumenteret som digitale lydoptagelser³⁵ og vedlagt afhandlingen som bilag³⁶. Ud fra en simpel cost-benefit vurdering har jeg generelt ikke prioriteret at lave ord-for-ord transskriberinger af mine interviews. Men jeg har skrevet udførlige referater af dem, som lægger sig tæt op ad optagelserne og det faktiske sprogbrug i dem. I nogle referater forekommer også direkte ord-for-ord transskriberinger af kortere eller længere sekvenser. Det fremgår af de referater, der baserer sig på optagelser, hvornår hvad udtrykkes i optagelserne. På den måde har det været enkelt at finde og genhøre sekvenser i optagelserne, når det har været relevant. Mine referater af såvel observationer som interviews har jeg samlet case for case i ét digitalt dokument³⁷ for at gøre en elektronisk søgning mulig.

Udover feltstudier "on location" har jeg anvendt meget tid på at følge mine cases på andre måder. Fx ved at følge med på deres hjemmesider, lytte til podcastede optagelser fra arrangementer, se videooptagelser, læse løbende nyheder, interne publikationer, annoncer etc. Jeg har benyttet mig af, at forskning i en digital tidsalder byder på mange muligheder for "cyber-etnografi".

Hvilke data, jeg præcist har genereret fra de enkelte cases, fremgår af næste kapitel³⁸.

2.4.1.3 *Metoder for datagenerering i det pentekostale landskab bredt*

Udover de primære data, der knytter sig til mine cases, har jeg skabt og forholdt mig til en del sekundære data fra det pentekostale landskab bredt i Danmark. Mest af alt for at opnå et basalt kendskab til mine cases' nærmeste kontekst og omverden.

(1) Jeg gennemførte som noget af det første i studiet en surveyundersøgelse blandt pentekostale ledere med det formål at opnå en umiddelbar

³⁵ På nær nogle få, hvor jeg grundet tekniske problemer umiddelbart efterfølgende har måttet rekonstruere interviewet ud fra hukommelse og notater.

³⁶ DVD

³⁷ Bilag 2-4

³⁸ En komplet oversigt over skabte data vedlægges som bilag 1.

fornemmelse af deres refleksive holdninger og af spredninger i dem. Rent praktisk formulerede jeg en række påstande, som jeg bad lederne erklære sig henholdsvis ”meget enig”, ”noget enig”, ”noget uenig” eller ”meget uenig” i³⁹. Af ca. 60⁴⁰ udsendte skemaer fik jeg 41 retur udfyldt. Det stillede jeg mig tilfreds med af tre grunde: (a) For det første havde jeg besvarelser fra ledere af de større pentekostale trosfællesskaber i Danmark. (2) For det andet var der en rimelig fordeling af besvarelserne fra de forskellige pentekostale fraktioner i Danmark. (3) For det tredje var selve formålet med undersøgelsen nået.

- (2) Jeg har også ladet BA-studerende på SALT foretage 3 interviews med ledere omkring de samme temaer som i surveyen. Det gav mig muligheder for at sammenholde data fra surveyundersøgelsen med uddybende kvalitative data⁴¹.
- (3) Jeg har praktisk taget i hele projektperioden benyttet anledningen til, hvor som helst og når som helst, at tale uformelt med pentekostale ledere og menige. Min ansættelse i virksomheden SALT har givet gode muligheder for løbende samtaler med pentekostale kollegaer⁴² og studerende. Også min deltagelse i et højere seminarium ved Örebro Teologiska Högskola har budt på værdifulde anledninger til at drøfte mit arbejde med eksperter på pentekostalisme og med forskere, der selv har pentekostal baggrund.
- (4) Endelig har jeg under studiet besøgt flere pentekostale trosfællesskaber, deltaget i gudstjenester og andre arrangementer, lyttet til mange podcastede gudstjenester og prædikener og forholdt mig en lang række skriftlige data, pentekostale organisationers fremstillinger af deres egen historie, missions- og visionserklæringer, formulerede værdier, teologiske udrædninger etc.

³⁹ Det udsendte skema og en sammenregning af besvarelser er vedlagt afhandlingen som bilag 1

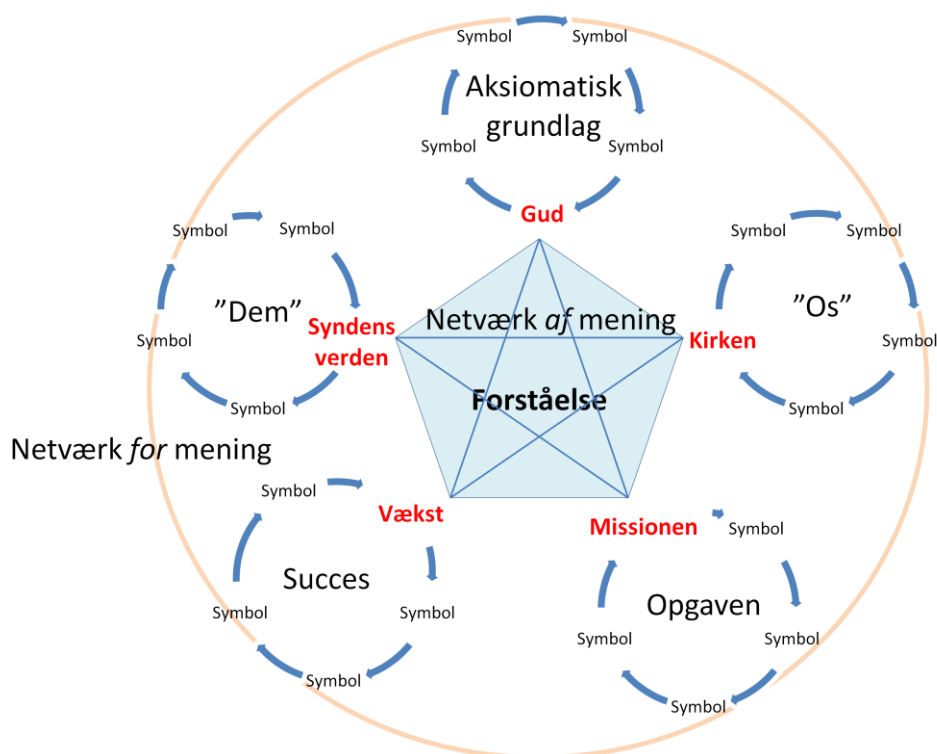
⁴⁰ Den upræcise angivelse skyldes, at jeg fik hjælp til udsendelsen pr e-mail fra Apostolsk Kirkes sekretariat i Kolding, der siden ikke kunne fortælle nøjagtig, hvor mange skemaer, der blev rundsendt til ledere i Apostolsk Kirke. Cirka 30 er estimeret.

⁴¹ Disse interviews vedlægges afhandlingen i transskriberet form som bilag 5

⁴² Væsentligst cand.mag. og MA theol. Bent Bjerring-Nielsen, der har været intern virksomhedsvejleder på mit projekt og har fulgt det tæt. Bent Bjerring-Nielsen er deltids præst i Amagerbro Frikirke, der er tilsluttet Apostolsk Kirke i Danmark.

2.4.2 Metoder i fortolkning og anden ordens forståelser

Et symbolistisk perspektiv på organisationskultur ligger hermeneutikken nær. Jeg er også inspireret af hermeneutikken i måden, jeg har grebet fortolkningsarbejdet an på. Den hermeneutiske model, jeg hen ad vejen udviklede til formålet, ser således ud:

Figur 3. Arbejdsmodel for komparativ kulturfortolkning

I centrum for interessen står forståelsen af netværk af mening aktuelt i mine cases. Linjerne i pentagonen skal illudere netværk og illustrere det reciproke forhold, at ændrede meningskabelser i et forhold påvirker andre og netværket som helhed.

Vejen til forståelsen illustreres af de fem fortolkningscirkler omkring fem temaer. Jeg er her inspireret af Schultz's hermeneutiske "spiralmodel" (1990, p. 82ff), der er et forsøg på at operationalisere en symbolistisk-interpretativ organisationskulturteori. Schultz foreslår, at kulturfortolkeren udvælger et vilkårligt symbol og associativt fortolkende forbinder det med andre symboler i en fortolkningsspiral. Derved når fortolkeren frem til mere samlede forståelser, "kulturbilleder". Fortolkeren må skabe flere sådanne "spiraler" og kondenserede "kulturbilleder" for til sidst at føje dem sammen til en mere samlet fortolkning af kulturen.

Jeg har valgt fem verbale symboler, som mine cases har til fælles, som hermeneutiske indgange til fem fortolkningscirkler, der adskiller sig fra Schultz' "spiraler" på to måder:

- (1) For det første illustrerer cirklen, mere end "spiralen", at mine fortolkninger har været kontinuerlige undervejs under hele mit studium i dialog med data og samtalepartnere. Datagenerering og fortolkning har i høj grad været samtidige processer (Stake, 1994, p.241f).
- (2) For det andet har jeg, i forhold til det mere vilkårlige valg af symboler som hermeneutiske indgange til Schultz' "spiraler", på et tidligt tidspunkt truffet et mere styret og styrende valg af fem verbale symboler, som primære hermeneutiske indgange til fortolkningscirklerne. Disse fem primære symboler forbinder jeg med andre symboler (antallet i illustrationen er vilkårligt), der alle meningsmæssigt knytter an til et overordnet tema. Jeg har frem for noget valgt denne mere styrede fortolkningsproces af hensyn til mit ønske om at kunne foretage en sammenligning af meningsnetværk mine cases imellem. Da jeg har brugt samme model på fortolkningsarbejdet i hver af mine tre cases, har jeg skabt grundlag for den sammenlignende fortolkning, tema for tema, som jeg præsenterer resultaterne af i afhandlingens del III.

Indgangen i fortolkningscirklerne er altså fem verbale symboler, som mine cases deler, og som meningsmæssigt knytter an til hver deres kulturanalytisk væsentlige tema:

Symbol	Tema
Gud	Det aksiomatiske grundlag: Den yderste grund for alt og for afgørelser om det sande og gode.
Synden (syndens verden)	"Dem": Omverdenen, herunder opfattelser af verden og mennesket generelt, tilstanden i Danmark, situationen og tidsånden.
Kirken	Det organisatoriske "vi", selvopfattelser, det særlige ved trosfællesskabet og dets deltagere.
Missionen	Opgaven, udviklede forståelser af, hvad trosfællesskabet er sat i verden for.
Vækst	Drivende drømme og forventninger.

Figur 4. Fem hovedsymboler og deres meningsmæssige tematik

Valget af netop disse fem symboler og temaer er (1) for det første empirisk begrundet, idet symbolerne, som jeg skal vise hen ad vejen, er vigtige medier for refleksion og meningsskabelser i mine cases selv. (2) For det andet er valget teoretisk begrundet i temaernes common sense kulturanalytiske relevans. Fx er

der store sammenfald mellem de fem temaer i min model og de seks fundamentale spørgsmål, som Schein (1994 p.96) mener, at enhver organisationskulturs "grundlæggende antagelser" dybest set rummer svaret på⁴³. Temaerne spiller også godt sammen med elementerne i Geertz tidligere citerede definition af begreberne verdensbillede og etos. (3) For det tredje er valget begrundet i, at de fem temaer er relevante i forhold til netop at forstå relationer mellem trosfællesskab og omverden.

Cirklen, der yderst rammer hele modellen ind, illustrerer netværket *for* mening, udviklede rammer for selve meningsskabelsesprocesserne i mine cases. Når cirklen tangerer de fem fortolkningscirkler, skal det illustrere, at netværket *for* mening lige så fuldt som netværket *af* mening er en kulturel konstruktion og skabelse. Netværket *for* mening er selv betinget af de meningsskabelser som det sætter rammer for.

2.5 Trosfællesskaber og pentekostale af slagsen

Begrebet trosfællesskab er min applicering af en generel symbolistisk-interpretativ organisationsteori på en distinkt type organisationer.

Etzioni (1972, 1975) skelner mellem totalitære, økonomiske og normative organisationer ud fra flere variabler. I bearbejdet form og med tillægsinspiration fra Czarniawska-Joerges (1988) og Hatch (1997, p.345) kan typologien sammenstilles på følgende vis:

⁴³ (1) Hvad er virkeligt og sandt? (aksiomatisk grundlag). (2) Hvad er opfattelsen af tid? (mindre oplagt dækket). (3) Hvad er opfattelsen af rum? (mindre oplagt dækket). (4) Hvad karakteriserer den menneskelige natur? ("os", "dem"). (5) Hvad er ret handling i forhold til omgivelser? (opgaven og "os"). (6) Hvad bør præge menneskelige relationer? ("os").

Type	Hvad søges påvirket?	Basis for involvering er:	Prototype:	Kontrolmidler fx:
Totalitære organisationer	Kroppen	Påtvunget	Fængsler	Fysisk magtanvendelse eller trussel herom.
Økonomiske organisationer	Økonomisk rationel adfærd	Kalkule	Kommercielle organisationer Bureaukratier	Økonomiske incitament Regler Teknologi
Normative/ Ideologiske organisationer	Verdensbillede	Frivillig Identifikation	Politiske og religiøse organisationer	Attraktive mål Identifikation Usikkerhedsreduktion

Figur 5. Etzionis organisationstypologi

Czarniawska-Joerges (1988) har med rette kritiseret typologien for dens implicitte påstand om, at ideologi ikke spiller nogen næveværdig rolle i "økonomiske organisationer". Men Etzioni peger ikke desto mindre på karakteristika, der i det mindste kan siges at være særligt tydelige i "normative" eller "ideologiske" organisationer, prototypisk religiøse eller politiske organisationer. De har ofte som erklærede mål, at påvirke deltageres verdensbillede og etos, de tilbyder deltagerne usikkerhedsreducerende svar på "store" eksistentielle spørgsmål, og de skaber en stærk basis for deltageres indbyrdes identifikation og engagement i en sag.

Der er især to forhold, jeg ønsker at understrege og præcisere ved at anvende begrebet trosfællesskaber frem for fx "normative organisationer" eller en række andre alternativer⁴⁴:

- (1) For det første vil jeg med begrebet trosfællesskab, med tryk på *fællesskab*, pege på, at jeg studerer grupper, hvis deltagerne omgås hinanden relativt tæt i symbolsk kommunikation og interaktion. Begrebet trosfællesskab præciserer i forhold til organisationsbegrebet, at jeg beskæftiger mig med grupper, forstået med Schein (1990, p.154) som et antal individer, der interagerer tæt, er psykologisk opmærksomme på hinanden og betragter sig selv som en gruppe.

⁴⁴ Første ordens begreber som kirker, menigheder fx Eller anden ordens begreber som fx religiøse organisationer, ideologiske kollektiver, tros-baserede organisationer etc. Jeg har bevist afholdt mig fra at anvende begrebet "sekt", fordi det – uanset forsøg på at definere det værdifrit – er stærkt negativt ladet i brug.

(2) Det andet jeg vil understrege med begrebet trosfællesskab, med tryk på *tro*, er trosfællesskabers anknytning til en autoritativ metafortælling eller stor fortælling⁴⁵. Narrativer spiller en symbolsk organiserende rolle i alle organisationer (Czarniawska, 1998; Czarniawska & Gagliardi (ed.), 2003; Hansen, 2006). Men det er efter min mening særligt tydeligt og eksplicit i trosfællesskaber, at en dominerende og autoritativ metafortælling med mytisk forklaringskraft bringes til at forklare altings dybeste sammenhænge. I pentekostale trosfællesskaber er metafortællingen den bibelske fortælling set under et. I politiske trosfællesskaber kan det være en politisk eller social teori, der kanoniseres. Jeg mener, at det i høj grad er en fortolkningsmæssig anknytning til en sådan metafortælling, der giver trosfællesskaber deres særlige potentialer for at påvirke deltageres verdensbilleder og skabe en effektiv basis for indbyrdes identifikation og forbrødring deltagerne imellem.

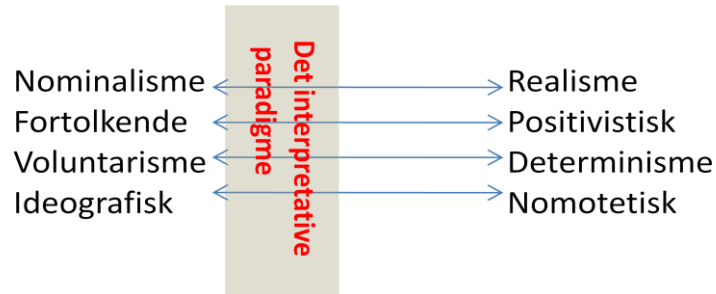
Med trosfællesskab mener jeg altså endelig: En organiseret gruppe, hvis deltagere interagerer i et relativt tæt fortolkningsfællesskab omkring en central og autoritativ metafortælling, som fortolket skaber basis for en sammenhængende beskrivelse af tilværelsen, en stærk indbyrdes identifikation og en forening omkring en mission. Pentekostale trosfællesskaber er tilsvarende fortolkningsfællesskaber, hvis metanarrativ er bibelsk i en fortolkning, der af deltagerne selv forbindes med pentekostal/karismatisk kristendom.

2.6 Sammenfatning og konklusion

Jeg har i kapitlet kortfattet fremlagt min symbolistisk-interpretative *theoria*, den grundlæggende måde, hvorpå jeg anskuer sociale fænomener og entiteter som organisationer/trosfællesskaber, og måden hvorpå jeg betragter videnskabelsen og dens præmisser.

⁴⁵ Mit begreb adskiller sig her fra lignende, fx trosbaserede organisationer eller religiøse organisationer, der ensidigt betoner det *religiøse* aspekt og implicit tillægger det en særlig betydning.

- (1) Jeg har som det første ekspliciteret mit metateoretiske afsæt i det interpretative paradigme, der med inspiration fra Burrell & Morgan (1979, p.2) kan sammenfattes på denne måde:

Figur 6. Det interpretative paradigmes placering i forhold til fire videnskabsteoretiske kernesprogsmaal

Ontologisk hælder det interpretative paradigme til nominalisme frem for realisme. Epistemologisk går interpretativister fortolkende⁴⁶ til opgaven og afviger stærkt fra positivistiske forskningsidealer. Antagelserne om mennesket er i det interpretative paradigme voluntaristiske (aktør) snarere end deterministiske. Endelig er interpretative studier metodologisk rettet mod ideografiske forståelser mere end nomotetiske forklaringer.

- (2) Jeg har for det andet gjort rede for den kulturmetafor, der i høj grad er styrende for måden, hvorpå jeg iagttager mine cases og går til den etnografiske opgave. Jeg ser trosfællesskaber som fortolkningsfællesskaber omkring symboler og som netværk *af* og *for* mening. En symbolistisk kulturmetafor udpeger trosfællesskabernes symboler som indgange til anden ordens fortolkninger af deres verdensbillede og etos.
- (3) For det tredje har jeg vist, hvilke metodiske veje jeg har taget i mit arbejde. Jeg anvender traditionelle etnografiske metoder for dataproduktion nemlig observationsstudier og interviews. Dataskabelse og fortolkning har i høj grad været parallelle processer i mit studium, og i stigende grad af bevidsthed anvendte jeg den model for fortolkningen, som jeg har fremlagt i kapitlet.

⁴⁶ Fortolkende er her valgt i stedet for Burrell & Morgans begreb "anti-positivism".

(4) Endelig har jeg defineret mit begreb trosfællesskab i anknytning til min symbolistisk-interpretative *theoria*.

Som en art akademisk varedeklaration burde kapitlet give læseren en basal fornemmelse af den position, hvorfra jeg har set. Min valgte position har haft fundamental betydning for, hvad jeg har udset mig og beskæftiget mig med, hvad jeg har overset, og hvad jeg i sidste ende har indset. Ligeledes bør det nu stå klart, hvad jeg forstår ved et trosfællesskab og ved organisationskulturelle karakteristika.

Kapitel 3.

Pentekostalisme i Danmark & tre cases

3.1 Introduktion til kapitlet

Efter at have fremlagt mål og mening med studiet, min symbolistisk-interpretative *theoria* og mine metodiske greb, nærmer jeg mig nu mine cases i dette sidste kapitel i afhandlingens første introducerende del.

- (1) For at placere mine cases i en bredere kontekst giver jeg først en kort introduktion til det samlede pentekostale landskab i Danmark formelt institutionelt.
- (2) Dernæst præsenterer jeg mine tre cases, Faderhuset, Evangelist og Bykirken og begrundet valget af dem. Som en del af præsentationerne vil jeg også kort gøre status over feltstudiernes forløb og de data, jeg har skabt.

3.2 Pentekostalisme i Danmark – demografisk og institutionelt

Mens pentekostalismen globalt forbindes med imponerende vækstrater (Fx Cox, 1995 p. xv⁴⁷) er den i dansk sammenhæng en marginal størrelse, og tilgangen til danske pentekostale trosfællesskaber synes at have været minimal det seneste decennium⁴⁸.

Institutionelt skal pentekostalismen i Danmark især knyttes til to erklærede pentekostale "registrerede trossamfund"⁴⁹, nemlig (1) Apostolsk Kirke og (2) Pinsekirkerne i Danmark. Min case Bykirken er tilsluttet sidstnævnte. Dertil (3) kommer en række fritstående trosfællesskaber med pentekostal/karismatisk selvforståelse, men uden organisatorisk tilknytning til de nævnte trossamfund.

⁴⁷ Cox mener fx, at pentekostalismen hvert år vinder 20 millioner nye tilhængere.

⁴⁸ Jf. <http://www.frikirkenet.dk/artikler/baggrund/22277/> (besøgt 040909)

⁴⁹ En juridisk term for religiøse organisationer/kirker, der ikke er omfattet af den folkekirkelige ordning og lovgivningen omkring denne, men som er ministerielt registrerede med ret til at forrette vielser.

Til denne kategori hører mine cases Faderhuset og Evangelist. Endelig findes der indenfor alle kirkeretninger i Danmark "karismatiske" trosfællesskaber og grupperinger, der i et eller andet omfang har optaget elementer fra pentekostalismen.

Efter at den danske pentekostale bevægelse i 1924 splittedes i de to nævnte pentekostale trossamfund, førte en tilnærmelsesproces i 1990'erne bl.a. til dannelsen af FrikirkeNet som et nyt samarbejdsforum og netværk for primært pentekostale/karismatiske trosfællesskaber⁵⁰. Evangelist søgte i 2007 om optagelse i FrikirkeNet, men fik afslag⁵¹. Faderhuset har aldrig søgt optagelse, mens Bykirken har været en del af FrikirkeNet siden initiativets fødsel.

Nøjagtige tal, for hvor mange der i Danmark regner sig selv for pentekostale kristne, findes ikke. Men tallet ligger formodentlig et sted mellem 10.000 - 15.000 baseret på FrikirkeNets egne opgørelser⁵² og med et skønsmæssigt tillæg af børn og unge, ikke registrerede voksne aktive samt medlemmer i pentekostale migrantkirker i Danmark.

3.3 Menigheden Faderhuset

Faderhuset er formodentlig det bedst kendte pentekostale/karismatiske trosfællesskab i den brede danske offentlighed takket være en konstant medieinteresse omkring trosfællesskabet gennem en årrække.

3.3.1 Den første (kultur)revolution

Faderhuset er ikke mindst interessant som case i dette studies sammenhæng, fordi det er tydeligt, at trosfællesskabets udvikling af problematiske

⁵⁰ "De første årtier forårsagede denne adskillelse megen forbitrelse, og først ved to forsoningsmøder i 1998 på de to bevægelseres sommerstævner var tiden nu modnet til genforening og forligelse efter næsten 80 år... Den seneste udvikling er et netværk af pinse/apostolske og karismatiske menigheder i Danmark kaldet FrikirkeNet. Det tæller knapt hundrede menigheder og vel godt 12.000 medlemmer". Kopieret fra www.apostolskkirke.dk, 04.09.2009

⁵¹ Se: Kristeligt Dagblad, 09.06.2007. Jf. også RBKi250608-1

⁵² Tallene for registrerede medlemmer var i 2006 for Apostolsk Kirkes vedkommende 3500 og for Pinsekirkerne i Danmarks 5500. Selvstændige trosfællesskaber, hvoraf flertallet er pentekostale/karismatiske, menes tilsammen at tælle ca. 2000 medlemmer (Madsen, 2007)

omverdensrelationer hænger sammen med dets organisationskulturelle udviklinger.

Faderhuset blev stiftet af ægteparret Ruth og Knut Evensen i 1990 med Knut Evensen som officiel leder ('pastor'). I trosfællesskabets første år synes det at have været et bredt respekteret trosfællesskab, der blandt andet var kendt for at gøre en indsats for marginaliserede medborgere (Langkjer, 2004). I 1998 overtog Ruth Evensen imidlertid pludselig ledelsen, og Faderhuset gennemløb en kulturel revolution, der fik mange deltagere til at forlade trosfællesskabet, mens de tilbageværende accepterede væsentlige ændringer. Faderhuset udtrykker selv revolutionen på denne måde⁵³:

*"Med Ruth Evensen i spidsen oplevede menigheden i perioden fra 1998 en radikal kursændring. Ruth og Knut besøgte vækkelsen i Ukraine, hvilket gjorde et stærk indtryk, og det blev til et opgør med lunkenhed og terapisme i menigheden. Der kom et nyt fokus på vækkelse og opgør med synd. Den nye linje medførte bl.a. at vi mistede en del af vores medlemmer, men at den rest der var tilbage var enige og ville det samme, nemlig lægge sine egne liv ned for at se en åndelig opvågning i Danmark gennem en hellig livsstil, bøn og evangelisation mm."*⁵⁴

Denne "radikale kursændringen" fik ikke bare konsekvenser for trosfællesskabet indadtil, men også for dets ageren i forhold til omverdenen.

(1) I 2001 købte Faderhuset "Ungdomshuset" på Nørrebro af Københavns Kommune. Selvom Ruth Evensen har udtrykt, at Faderhuset udelukkende købte ejendommen, fordi trosfællesskabet havde brug for en bygning, har hun samtidigt udtrykt, at købet var ideologisk begrundet og angiveligt skete efter inspiration fra 'Gud' selv⁵⁵. "Ungdomshusets" brugere, og frem for alt en gruppe unge autonome vensterradikale, havde imidlertid ikke til sinds at forlade ejendommen og lade Faderhuset flytte ind. Først 6 år efter købet lykkedes det i marts 2007 politiet at rydde ejendommen, som herefter straks efter blev revet ned akkompagneret af regulære gadekampe mellem politi og aktivister. Forinden havde flere retsinstanser og myndigheder været inde i sagen, og Faderhuset havde afslået adskillige købstilbud fra investorer og fonde, der ønskede at sikre "Ungdomshusets" lovlige beståen.

⁵³ Kristeligt Dagblad, 19.09.2000 m.fl.

⁵⁴ Kopieret fra www.faderhuset.dk, 08.05.2007

⁵⁵ Dagbladet Information 25.06.2007 m.fl. Se også 2:3; 2:24; 2:50; 2:73

Faderhuset stod imidlertid fast på at ejendommen ikke var til salg uanset prisen. Forundringen var derfor stor, da Faderhuset allerede senere i 2007 satte den ryddede grund til salg⁵⁶. Det bekræftede mange i mistanken om, at købet først og fremmest var en religiøs og politisk begrundet provokation.

- (2) I august 2002 gik Faderhuset sammen med den kontroversielle pentekostale prædikant og aktivist, Moses Hansen, om at gennemføre et såkaldt "korstog"⁵⁷ på Nørrebro i København. "Korstoget" var angiveligt tænkt som et kristent gensvar på en løbeseddel, hvori en muslimsk gruppe udtrykte planer om at gøre den københavnske bydel Nørrebro til muslimsk styret område (Løbner, 2003). Blandt lokale beboere på Nørrebro blev "korstoget" imidlertid opfattet som en unødigt og uvelkommen islamofobisk provokation⁵⁸ og mødt med så massiv modstand, at 600 politibetjente, ifølge Moses Hansen selv⁵⁹, måtte beskytte det i øvrigt lovligt anmeldte "korstog"⁶⁰.
- (3) Stort set samtidigt med "korstoget" satte en artikel i dagbladet Politiken⁶¹ kritisk lys på forholdene på friskolen, Samuelskolen, der blev drevet af Faderhuset. Efter at have været sat under skærpet tilsyn mistede skolen i 2005 sit statstilskud og måtte lukke. Tilsynet fandt, at Samuelskolen ikke levede op til fundamentale krav i friskoleloven⁶².

⁵⁶ Grunden blev først solgt videre i 2010

⁵⁷ Her hører det med, at middelalderens brutale korstog netop kan opfattes som en vestlig kristen krig mod islam, og at metaforen 'korstog' derfor har stærkt negative konnotationer i sammenhængen.

⁵⁸ Moses Hansen har selv sammenfattet erfaringen fra det kontroversielle "korstog" på følgende måde: "Der var ikke plads til ALLE - men god plads for ALLAH og hans tilhængere til at "boltre" sig. Nørrebro tilhører Jesus og er ikke til salg!" Kopieret den 2. maj 2008 fra:

www.watchman.dk

⁵⁹ www.watchman.dk, besøgt 02.05.2008

⁶⁰ Ifølge MF Claus Larsen-Jensens (S) spørgsmål (S 758 21/11/02) til justitsministeren (Lene Espersen) menes antallet at være så højt som 2200.

www.folketinget.dk/Samling/20021/spor_sv/S758.htm.

⁶¹ Politiken 18.08.2002

⁶² Danmarks Radio P4 09.08.2005

3.3.2 Den anden (kultur)revolution

Selv har jeg oplevet endnu en væsentlig udvikling i Faderhuset, der mest af alt har resulteret i, at trosfællesskabet har opgivet sin ekstroverte strategi og har lukket sig mere om sig selv⁶³. I 2006 købte Faderhuset Bandholm hotel på Lolland, og deltagerne flyttede efterfølgende løbende til den lille by, hvor de lever og bor tæt sammen på eller omkring hotellet. Denne seneste udvikling har resulteret i, at Faderhuset yderligere har mistet deltagere og er havnet i andre typer problemer *vis a vis* omverdenen.

Figur 7. Bandholm hotel

En række tidligere deltagere er stået frem offentligt og har fortalt om deres erfaringer fra Faderhuset. Bl.a. har en tidligere leder, Lidia Hesselberg, peget på en række bekymrende forhold internt i trosfællesskabet⁶⁴. Det samme har en række andre tidligere deltagere, bl.a. Ruth og Knut Evsensens datter, Sophia, der i 2008 udgav bogen "Ondskab", hvori hun beskriver sin opvækst og historie i

⁶³ En alternativ fortolkning kunne være, at Faderhuset er faldet tilbage i et tidligere kulturelt mønster, men i skærpet form.

⁶⁴ Danmarks Radio, 21 Søndag, 13.04.2008

Faderhuset og retter en indædt kritik af især Ruth Evensen, der beskrives som magtsyg og farlig⁶⁵. Mest konkret er der blevet fremført beskyldninger om omsorgssvigt og fysisk afstraffelse af børn i trosfællesskabet og om et tilfælde af incest, som Faderhusets ledelse angiveligt bidrog til at forhindre en myndighedsmæssig undersøgelse af. Beskyldningerne har ført til konkrete politianmeldelser og et skærpet tilsyn med børnene i Faderhuset fra sociale myndigheders side. Sidstnævnte har været medvirkende til, at forældrene i Faderhuset har valgt at trække deres børn ud af offentlige institutioner, og at skolepligtige børn aktuelt hjemmeundervises på Bandholm hotel af Knut Evensen, der er uddannet lærer. Selv har Faderhuset konsekvent afvist alle beskyldninger som led i en ondsindet "smædekampagne"⁶⁶ (Evensen, 2010) iscenesat af en tidligere deltager, Niels Erik Werner, der aktuelt har et polititilhold og ikke må nærme sig eller kontakte familien Evensen⁶⁷. Ingen af de konkrete anklager har kunnet dokumenteres tilstrækkeligt til at bære en retssag⁶⁸. Tilbage står imidlertid fortsat vidnesbyrd om interne forhold i Faderhuset, der vækker eksterne bekymring for deltagerne generelle ve og vel. Tilbage står også indtrykket af trosfællesskabets tidligere valg af handlinger vis a vis omverdenen. Til sammen gør det, at Faderhuset må siges aktuelt at have udviklet problematiske omverdensrelationer, og det er en både relevant og interessant case i dette studies sammenhæng.

Antallet af deltagere i Faderhuset har siden revolutionen i 1998 været for nedadgående. Da jeg gennemførte mine feltstudier, var ca. 40 voksne og 20 børn endnu tilsluttet trosfællesskabet.

3.3.3 Adgang og data

Min kontakt til Faderhuset blev indledt i efteråret 2007, hvor jeg efter et møde og et interview⁶⁹ med Faderhusets ledelse fik adgang til at foretage feltstudier. Herefter fulgte fire døgnets feltstudier i Bandholm i foråret 2008, der forløb i en åben atmosfære med mulighed for at lave individuelle interviews med ledere og menige deltagere og for at deltage i alle trosfællesskabets aktiviteter. Da jeg

⁶⁵ Bogen er senere blevet efterfulgt af endnu en bog (Evensen, 2009), der trækker på Sophia Evensens erfaringer fra sin opvækst i Faderhuset, men fletter dem ind i en skønlitterær fiktion.

⁶⁶ Se også ruthievenen.dk, besøgt 02.04.2010. Jf. også 2:42

⁶⁷ Ifølge Ruth Evensen (2010) og Udfordringen.dk, 21.04.2010, set 05.05.2010.

⁶⁸ Danmarks Radios netavis 08.12.2008

⁶⁹ 2:70ff

i efteråret 2008 havde endnu fire døgns feltstudier i Bandholm, kunne jeg konstatere, at jeg klart var mindre velkommen, og at der var sket bemærkelsesværdige ændringer siden mit første besøg. Jeg fik et langt gruppeinterview med den samlede ledelse⁷⁰ og fik også lov til at deltage i en gudstjeneste samt i ugens uformelle aktiviteter på hotellet. Individuelle interviews fik jeg imidlertid ingen af, ligesom jeg ikke fik lov til at deltage i et 'internt møde'. Mit tredje feltstudie i foråret 2009 foregik igen i en mere åben atmosfære, hvor jeg fik adgang til at leve med i trosfællesskabet og danne mig et indtryk af, hvordan den seneste udvikling havde påvirket det.

Udover data fra observationsstudier har jeg i alt foretaget 9 interviews, med 11 forskellige deltagere.

3.4 Evangelist

3.4.1 Start og status

Evangelist blev stiftet i år 2000 af Karen og Christian Hedegaard⁷¹ sammen med en håndfuld andre, hvoraf de fleste endnu tilhører trosfællesskabets ledende inderkreds. Evangelist blev stiftet som en erklæret pentekostal "missionsorganisation"⁷² og en såkaldt 'tjeneste', det vil reelt sige som en støtteorganisation for Christian Hedegaard og dennes virke som 'evangelist', en missionerende specialistfunktion.

Centralt i Evangelists virksomhed som "missionsorganisation" stod derfor også fra starten de såkaldte 'foredrag' med Christian Hedegaard og andre evangelistledere. Disse var reelt pentekostale 'vækkelsesmøder', som sigtede mod konversioner gennem appellerende taler, sang og musik og med indslag af mirakler og 'udfrielser' (eksorcismer). Udgivelser af Christian Hedegaards skrifter og af musik skrevet og komponeret af deltagere i Evangelist, bl.a. Christian Hedegaard selv, har også været en del af Evangelists virksomhed fra begyndelsen.

⁷⁰ 2:46ff

⁷¹ Egentlig er navnet Niels Christian Hedegaard. Christian Hedegaard anvender ikke selv fornavnet Niels, og forbinder det med en tidligere identitet, "den gamle Niller" (Hedegaard, 2007). Jeg respekterer i omtaler denne præference.

⁷² Se www.evangelist.dk, "hvad tror vi på?", 03.09.2009

Ikke mindst har Evangelist også tilbudt at rehabilitere psykisk syge og misbrugere på privatdrevne rehabiliteringscentre knyttet til trosfællesskabet. Rehabiliteringen foregår uden offentlig støtte og tilsyn.

Mens Faderhuset har mistet deltagere, har Evangelist tiltrukket nye, især unge, deltagere. Dels har man rekrutteret fra andre trosfællesskaber, og dels fra udsatte samfundsgrupper, hvorfra nye deltagere rekrutteres gennem tilbud om en 'livsforvandler' rehabilitering. Omkring 300 menes aktuelt at have Evangelist som deres primære trosfællesskab⁷³, mens sympatisører og såkaldte 'partnere' opregnes til 1000⁷⁴.

3.4.2 Konflikter og kritik

Ligesom Faderhuset er Evangelist en oplagt case i dette studies sammenhæng, fordi trosfællesskabet gentagne gange har været part i konflikter med medborgere og myndigheder.

Blandt de i offentligheden mest kendte eksempler er formodentlig konflikterne i og omkring vestjyske Arnborg. Her fik lokale Evangelistdeltagere og pentekostale sympatisørers langvarige demonstration (blokade) mod det lokale bordel national medieopmærksomhed, da den op mod jul i 2006 udartede sig voldeligt, efter at en gruppe lokale borgere i Arnborg arrangerede en moddemonstration. Konfliktens dybere baggrund findes bl.a. i længere tids ophobning af frustrationer hos en del borgere i Arnborg. Dels over at lokale deltagere i Evangelist (kaldet evangelisterne) ikke bidrog positivt til lokalsamfundets liv og overlevelse, dels over evangelisternes oplevede forsøg på at sætte sig på dagsordenen i landsbyen⁷⁵.

Konfrontationer, tvister og retssager har også udspillet sig i tilknytning til det evangelisttilknyttede rehabiliteringscenter Vildkilddegård lidt vest for Arnborg, hvor bl.a. Evangelists årlige "Alternativ Sommerfestival" blev afholdt frem til 2008 under lokale protester og til betydelig besvær for diverse myndigheder. Desuden har evangelisterne på Vildkilddegård i flere tilfælde set stort på gældende regler og lovgivning. Det hører imidlertid med i billedet, at lokale

⁷³ 3:134

⁷⁴ Jf. www.evangelist.dk, besøgt 20.08.2008

⁷⁵ 3:166ff

modstandere af Evangelist har været involveret i ulovlige blokader, chikanerier og vold mod evangelister.

Senest har særligt Evangelists metoder på rehabiliteringscentrene været kritiseret af sagkundskaben på baggrund af offentliggjorte fortællinger om mislykkede rehabiliteringer, der nær var endt tragisk⁷⁶. Ved indledningen af et rehabiliteringsforløb skal nye 'beboere' fra dag ét ophøre med at tage, hvad der i Evangelist opfattes som 'unødvendig medicin', typisk psykofarmaka. Denne medicinsk set risikable og kritisable praksis forestås vel at mærke af evangelister, der ingen sundhedsfaglige kompetencer har. I 2009 blev Evangelist politianmeldt for kvaksalveri, og politiet har efterfølgende foretaget ransagelser på flere evangelistadresser⁷⁷. I skrivende stund forligger der mig bekendt ingen afgørelser i sagen.

Endelig har Evangelist, ligesom Faderhuset, været kritiseret for interne forhold, der vækker bekymring for deltagernes ve og vel. Fx for at deltagerne i nogle tilfælde vælger at afbryde eller minimere kontakten til deres familie og tidligere omgangskreds⁷⁸.

3.4.3 Ansatser til ny udvikling

Også i Evangelist har jeg kunnet iagttage ansatser til en ny udvikling under mine feltstudier. I efteråret 2007, hvor min kontakt til Evangelist blev skabt, stod det klart for stifteren Christian Hedegaard, at Evangelist *de facto* havde udviklet sig fra at være en 'missionsorganisation', defineret af et aktivistisk missionerende output til omgivelserne, til at være en bredere 'kirke' med en række tilbud rettet mod deltagere, der allerede var 'frelste' og 'kristne', bl.a. takket være

⁷⁶ På den evangelistkritiske hjemmeside www.kritisk.dk findes en række fortællinger fra tidligere beboere, hvoraf nogle er fortalt i landsdækkende medier.

⁷⁷ Berlinske.dk 21.08.2010 fx

⁷⁸ Et eksempel herpå giver Linette Sørensen, hvis søster blev "medarbejder" i Evangelist: "Jeg elsker min søster overalt på jorden og jeg savner hende noget så forfærdeligt. I dag kan jeg bare ikke kende hende. De få gange jeg har talt med hende og set hende de sidste 4 år er jeg blevet så overbelastet med bibelcitater og snak om at møde Gud, at jeg i dag ser min søster som værende i en anden verden. Jeg har det lidt som om hun er en levende død, hvis du forstår mig ret. Hun lever men jeg har hende ikke. Det piner mig dagligt at det har udviklet sig sådan gennem årene. Vi har ikke meget tilfældes og det er svært at snakke "normalt" med hende. En diskussion bliver hurtigt viftet af pinden og hun er enormt snæversynet i mine øjne. Hun ser ikke familien som noget vigtigt (hun har selv udtalt at det er Evangelist før noget andet, og jeg har altid følt at det ikke bare var Evangelist men også hendes venner og "familie" derovre samt hendes forlovede der kom før os)". Kopieret fra www.kritisk.dk 17.05.2008.

Evangelists indsats⁷⁹. På den baggrund blev 'Powerhouse' introduceret i 2008. Det tænkes at skulle fungere som kirke, hvor deltagerne kan engagere sig på løsere og friere præmisser end i 'missionsorganisationen' Evangelist. Evangelist tænkes i denne model at fortsætte som en specialafdeling under Powerhouse⁸⁰.

Det kan være en kulturelt set væsentlig udvikling, der her ses ansatser til⁸¹. Hvor Evangelist fx tidligere i organisationen primært optog fuldtids 'medarbejdere' som i et og alt var indrullerede i organisationen⁸², er der med introduktionen af Powerhouse tilsyneladende åbnet muligheder for en løsere form for deltagelse og måske for andre typer af deltagere også. Når det gælder årene 2007-2009, hvor jeg har fulgt Evangelist, var trosfællesskabet imidlertid fortsat 'missionsorganisationen' Evangelist og et trosfællesskab med problematiske omverdensrelationer.

3.4.4 Feltstudier og data

Mine feltstudier i Evangelist blev indledt med to døgns deltagelse i Evangelists "Alternativ Sommerfestival" i sommeren 2007. Samme sommer opnåede jeg en formel tilladelse til at foretage feltstudier under et daglangt besøg hos Christian Hedegaard i Hillerød. Siden fulgte fire døgns ophold på rehabiliteringscenteret Vildkildegård i foråret 2008 og senere samme år fire døgns feltstudier i og omkring Gørløse, hvor Evangelist har sit hovedsæde. Derudover har jeg

⁷⁹ 3:100ff

⁸⁰ 3:64f; 3:121; 3:126 m.fl.

⁸¹ Den tidligere deltager "JM" anser ifølge www.kritisk.dk (besøgt 01.05.2010) dannelsen af 'Powerhouse' for mest at være en taktisk skin-manøvre. Opfattelsen støttes af det faktum, at "Powerhouse" stadig i juli 2010 ingen selvstændig hjemmeside har eller på anden måde gør sig selvstændig bemærket.

⁸² "Medarbejdere" bliver internt beskrevet som: "[..] mennesker, der stiller sig til rådighed og forlader alt, for at blive en del af visionen [..] Mht. at sælge alt, så var Jesus disciple villige til at forlade alt! En medarbejder er en, der "vover sit liv" jf Romerbrevet kap. 16 [..] Medarbejdere er mobile og kan sendes rundt, hvor deres hjælp er nødvendig. Medarbejdere opmuntres til at tage relevant uddannelse, der kan være til gavn for deres medmennesker [..] Evangelister ryger ikke, nyder ikke alkohol, bander ikke, lyver ikke, stjæler ikke og har ikke sex før ægteskab – er kristne af livsførelse og ikke af tradition!" Kopieret fra www.evangelist.dk, 17.05.2008. Altså er det ikke usædvanligt, at 'medarbejdere' har solgt al ejendom og intet ejer. De har "forladt alt" og har reelt meget lidt at vende tilbage til og falde tilbage på, hvis de ønsker at forlade Evangelist. Til gengæld har de en lang række grunde, udover en tro, til at forblive i Evangelist som medarbejdere.

deltaget i en række enkeltstående arrangementer og på "Alternativ Sommerfestival" i 2008 og 2009.

Udover observationsstudierne har jeg foretaget 10 interviews med i alt 14 forskellige deltagere. Desuden har jeg haft adgang til og anvendt 8 interviews foretaget i Evangelist af specialestuderende Mette Woetmann Nielsen, Syddansk Universitet.

Figur 8. Politiet blokerer indkørslen til rehabiliteringscenteret Vildkildegård forud for Evangelists Alternative Sommerfestival 2008

3.5 Bykirken

3.5.1 En kontrast-case

Mit valg af Bykirken som case faldt senere end valget af både Faderhuset og Evangelist og ud fra et ønske om at finde en tredje pentekostal case, der på flest mulige måder adskilte sig fra de to andre, først og fremmest ved ikke at have udviklet problematiske omverdensrelationer. Derved ville jeg få adgang til data med maksimal variation og en kontrast-case at sammenligne Evangelist og Faderhuset med.

Det havde indflydelse på mit valg, at Bykirkens daværende præst, Jan Due Christensen, var blandt de pentekostale ledere, der mest eksplicit offentligt

havde lagt afstand til både Faderhuset og Evangelist og erklæret, at Bykirken på ingen måde ønskede at blive associeret med disse trosfællesskaber⁸³. Desuden havde jeg fra sidelinjen fulgt Bykirken en årrække, og observeret trosfællesskabets interessante udvikling fra at være en mere traditionel "pinsekirke" til en "kirke for byen"⁸⁴ med ambitioner om at vinde anerkendelse i Odense som et positivt indslag i byens liv. Disse bestræbelser var bl.a. omsat i et samarbejde med humanitære organisationer som Red Barnet og i filantropisk julehjælp til økonomisk trængte bysbørn. Umiddelbart tog jeg det som tegn på, at Bykirken havde bevæget sig i væsentlig anden retning end både Faderhuset og Evangelist, i en mere omverdensåben og imødekommende retning.

Figur 9. Skilt med logo for Bykirken

3.5.2 Et modnet trosfællesskab i samarbejde med andre

⁸³ Et godt eksempel var Fyns Amts Avis' undersøgelse, 23.04.2008, af, hvordan fynske frikirker forholdt sig til Evangelist. Som den eneste pentekostale leder valgte Jan Due Christensen at udtrykke en selvstændig afstandtagen fra Evangelist.

⁸⁴ "Nyt navn i 2007: Den 11. februar 2007 skiftede Pinsekirken navn til Bykirken for at signalere større åbenhed over for omgivelserne. Det nye navn er et udtryk for en identitet i kirken, som mere handler om at være kirke for byen end om at værne om en teologisk arv og tradition. Navneskiftet signalerer en ny vision, mission og identitet, som i højere grad end tidligere er præget af ønsket om at være en kirke midt i tiden - en nutidskirke for nutidsmennesker". Kopieret fra www.bykirken.net, 05.09.2009

Umiddelbart skiller Bykirken sig også ud fra Faderhuset og Evangelist ved at have en lang historie bag sig, en historie der går helt tilbage til 1928⁸⁵. Der findes derfor i Bykirken en kollektiv hukommelse, der strækker sig langt tilbage og omfatter forskellige faser af trosfællesskabets liv og udvikling. Der findes også en erfaret forståelse af, at pentekostalisme er blevet forstået og praktiseret forskelligt blandt pentekostale og i Bykirken gennem tiden⁸⁶.

Bykirken adskiller sig endelig også fra de øvrige to cases ved at være en integreret del af større pentekostale netværk, som Pinsekirkerne i Danmark og FrikirkeNet. Sideblikket til andre trosfællesskaber, og Bykirkens solidariske forpligtelser på at følge en vis linje, gør, at trosfællesskabet ikke umiddelbart har samme frie rum for at udvikle de særlige holdninger og praksisser, som ses i både Evangelist og Faderhuset.

3.5.3 Succes og krise

Bykirkens nyere historie knytter sig naturligt til købet af det nuværende 'kirkecenter' i Østergade, Odense, i 1994. I samme forbindelse skiftede trosfællesskabet navn fra "Evangeliiemenigheden" til "Pinsekirken", og det fik kort efter en ny præst eller 'forstander' i nævnte Jan Due Christensen.

Den fornyede satsning, der fulgte efter flytningen viste sig succesfuld, og trosfællesskabet voksede støt i flere år. Bl.a. takket være vellykkede forsøg på at gøre gudstjenester og andre arrangementer 'søgervenlige', det vil sige attraktive for især ny-åndelige odenseanere. "Alpha-kurser", en slags introduktion til kristendom, blev også et væsentligt rekrutteringsredskab⁸⁷. Modsat Evangelists må Bykirkens succes tilskrives en udvikling, hvor trosfællesskabet har udviklet en mindre markant, mindre ortodoks og moralsk strikt pentekostal profil.

At organisationer konstant er i færd med at omskabe sig selv, er alle mine tre cases eksempler på. Også i Bykirken har jeg kunnet følge en interessant udvikling under mine feltstudier. I sommeren 2008 sagde først kirkens assisterende præst sin stilling op, hvorefter to medlemmer af ledelsen, 'ældsterådet', nedlagde deres hverv grundet samarbejdsproblemer med den

⁸⁵ www.bykirken.net 12.01.2009.

⁸⁶ Se 4:114; 4:107ff fx

⁸⁷ 4:70ff; 4:107ff fx

ledende præst og uenighed om 'linjen' i trosfællesskabet. Den ledende præst valgte herefter selv at opsigte sin stilling⁸⁸. Tilsyneladende var en stor del af deltagerne i Bykirken ikke parate til at følge den relativt liberale udvikling af pentekostalismen, som den ledende præst, Jan Due Christensen, var eksponent for⁸⁹. Dermed fik jeg ikke blot muligheder for at opleve, hvordan pentekostalisme kan udvikles i en væsentlig anden retning end i Faderhuset og Evangelist. Jeg fik også anledning til at observere, hvordan grænserne blev nået, og hvilke udfordringer en relativ liberal udvikling af pentekostalismen byder på for et trosfællesskab. Selvsagt har det også været interessant at følge selve håndteringen af krisen.

3.5.4 Feltstudier og data

Feltstudierne i Bykirken adskiller sig fra mine feltstudier i Faderhuset og Evangelist på flere punkter. I kraft af Bykirkens geografiske nærhed til min private bopæl har jeg fordelt mine feltstudier på enkelte dage bortset fra en mere sammenhængende uges feltstudier i begyndelsen af 2009. Desuden har jeg som nævnt fulgt Bykirken fra sidelinjen en årrække.

Udover observationsstudier har jeg foretaget 10 interviews med i alt 10 forskellige deltagere.

3.6 Opsummering og konklusion

Jeg har nu kort introduceret mine tre cases og det bredere pentekostale miljø i Danmark, institutionelt set. I de følgende kapitler kommer jeg nærmere ind på pentekostale ideer generelt som baggrund for at forstå lokale udviklinger af dem i mine tre cases og karakteristiske forskelle heri.

Det er umiddelbart tydeligt, at Faderhuset og Evangelist internt i det pentekostale miljø anses for at være den pentekostale families 'uartige fætre', som en af mine samtalepartnere i Bykirken udtrykker det⁹⁰. Slægtskabet erkendes, men det understreges samtidigt, at familien først og fremmest er repræsenteret ved Apostolsk Kirke og Pinsekirkerne i Danmark og tegnes af FrikirkeNet. Samme FrikirkeNet har offentligt taget afstand fra Faderhuset som

⁸⁸ 4:11ff

⁸⁹ 4:13ff; 4:33 fx

⁹⁰ 4:96

en "sektlignende frikirke"⁹¹, og når FrikirkeNet afviste Evangelists ansøgning om optagelse, vidner det om, at mainstream pentekostale generelt ikke ønsker at blive associeret med Evangelist. Pinsekirkerne i Danmark har også i en officiel erklæring fra januar 2007 taget afstand fra Evangelists "metoder" i Arnborg⁹². Faderhuset og Evangelist er altså ikke bare trosfællesskaber, der udvikler et problematisk forhold til deres fjernere sekulære omgivelser, men tillige til de nærmeste, andre pentekostale trosfællesskaber og netværk.

Helt i tråd hermed har ledelsen i Bykirken også udtrykt betænkeligheder ved i mit studium at blive sammenlignet med Faderhuset og Evangelist. Omvendt har ledelsen i Faderhuset betænkeligheder ved at blive sammenlignet med mainstream pentekostale i fx FrikirkeNet⁹³. Jeg er mig bevidst, at jeg med Faderhuset og Evangelist har valgt to særlige cases, der ikke kan siges at være repræsentative for pentekostale trosfællesskaber i Danmark. Ikke desto mindre repræsenterer Faderhuset og Evangelist lokale udviklinger af almene pentekostale meninger, og der er ofte meget at lære af "ekstreme cases" (Flyvbjerg, 2006). Lige så empirisk urimelig den påstand ville være, at trosfællesskabers anknytning til pentekostalismen generelt fører dem til dominerende meninger som Faderhusets eller Evangelists, lige så analytisk urimelig ville den påstand være, at deres organisationskulturelle karakteristika ingen forbindelse har med generelle pentekostale ideer og meninger. Uden sammenligning med mine cases i øvrigt (!) mener jeg, at både Salamonsen (2006) og Lundgren (2008) gør ret i på den ene side at behandle det pentekostale trosfællesskab i svenske Knutby, hvori et mord og et mordforsøg fandt sted i januar 2004, som et enestående tilfælde og på den anden side fastholde at generelle pentekostale ideer, meninger og forestillinger må inddrages, hvis man vil forstå tragedien.

Efter de tre introducerende kapitler skulle rammen for studiet og afhandlingen nu være sat.

⁹¹ Tony Jakobsen, formand for FrikirkeNet i "Magasinet 21 Søndag", søndag 13.04.08, Danmarks Radio 1. Jf. også Ugeavisen Udfordringen, 29. maj 2008, p.12.

⁹² Brev til TV2 af 12. januar 2007 fra Tony Jakobsen med overskriften "Vedr. Evangelist og Pinsebevægelsen". Heri hedder det: "Christian Hedegaard og Evangelist har aldrig været medlem af nogen dansk Pinsekirke, og Hedegaard har aldrig været præst i en dansk Pinsekirke. Den internationale Pinsebevægelse tæller i dag over 500 mill. mennesker og er en broget skare af uafhængige kirker og bevægelser. Som formand for ledergruppen af danske pinsepræster tager jeg kraftig afstand fra Hedegaards og Evangelists metoder i Arnborg".

⁹³ 2:35; 2:55

Del

Kapitel 4.

Introduktion til del II og klarhedens kultur

4.1 Introduktion til kapitlet

I dette kapitel giver jeg en overordnet introduktion til afhandlingens del II, hvor jeg beskæftiger mig med netværket *for* mening i mine cases og karakteristika knyttet hertil. Det vil sige, at jeg beskæftiger mig med organisationskulturelle karakteristika, der påvirker selve menings-skabelsesprocesserne i mine cases og skaber konditioner for dem. Hvordan netværket *for* mening er udviklet betyder først og fremmest noget for forløbet af menings-skabelsesprocesserne og for kvaliteter ved skabte meninger. Fx at de i Faderhuset og Evangelist forløber i mere styrede rammer end i Bykirken, og at de skabte meninger bliver relativt mere delte deltagerne imellem og fremstår klarere.

Det sidste har inspireret mig til den sammenfattende overskrift, som jeg har sat over afhandlingens del II, nemlig klarhedens kultur. Klarhedens kultur, som jeg finder den i Faderhuset og Evangelist, er et netværk *for* mening, der gør det muligt for trosfællesskaberne at nå til klare meninger om meget, meninger som i høj grad deles af deltagerne, som forpligter dem og som kan fastholdes og reproduceres under et betydeligt eksternt pres.

4.2 Etnografiske narrativer

Fortælling #1.

Baseret på 2:7ff

Iført det fineste søndagstøj er både børn og voksne samlet til gudstjeneste i pejsestuen på Bandholm hotel. Der er godt fyldt op. Rita (pseudonym) leder gudstjenesten. Efter et par sange opsummerer hun status quo i Faderhuset:

- Det er nu et spørgsmål om vilje, om man *vil* komme videre i sit liv med Gud og gå imod tidsånden.

Hun får deltagerne til at rejse sig og stampe i gulvet, mens de råber: Jeg *vil* følge Jesus. Jeg *vil* helliggøres. Jeg *vil* tage mit kors op og følge Jesus.

- Denne verdens visdom, fortsætter Rita, er dårskab for Gud. Gud har al visdom, og han vil bare græmmes, når vi kommer med vores. Gå ud af det rum, hvor man sidder og taler om denne verdens visdom!

Ja! Det er sandt! lyder det højlydt fra deltagerne. Rita fortsætter:

- Der er brug for at tale dommen til folk, selvom religiøsitet gør det svært. Men helhjertethed er det eneste, Jesus vil have. Vi har igen dealet med vores indre, og alle gråzonerne har vi fået ud af vores liv!

Ja! Tak Jesus! lyder det bekræftende fra deltagerne.

Fortælling #2.

Baseret på 3:149ff

Sigurd (pseudonym) renser den sidste rødspætte til bofællesskabets aftensmad og fortæller, at han har været langt ude i sit tidligere liv. Men misbrug og fængselsophold er ligegyldig fortid nu. Han mødte nemlig Jesus den 9. oktober i 2005.

Over en kop kaffe fortæller Sigurd, at han blev kristen i et andet pentekostalt trosfællesskab. Jeg spørger, hvad han blev tiltrukket af ved Evangelist, og hvad han oplever som forskellen mellem Evangelist og det trosfællesskab, han kom fra.

- Man snakkede mere om penge. Tiende⁹⁴ fx, og at man snyder Gud, hvis man snyder med tienden. Så er man en tyv, og så må man finde et andet sted at være end her.

I Sigurds tidligere trosfællesskab turde man ikke sige: - Gør sådan her og følg de her linjer! Her går man mere lige på.

- I min tidligere kirke var det mere, hvis du har lyst. Jeg kan godt lide, der bliver sagt: Sådan her gør du, færdig! Der er ligesom ingen ting at være i tvivl om.

⁹⁴ Princippet om 'tiende' hentes fra Det Gamle Testamente og indebærer, at deltagerne betaler 10 % af deres indkomst til trosfællesskabet, Evangelist i dette tilfælde. Se også 3:41ff; 3:75; 3:151 m.fl.

I øvrigt kommer Sigurd netop fra en dramatisk dag på Powerskolen⁹⁵. Trods tidligere advarsler havde en af hans medstuderende i dag betvivlet, at der skulle findes en Djævel og sagt underviseren imod. Hun blev bedt om at samle sine ting og forsvinde.

4.3 Empiriske udtryk for klarhedens kultur

De etnografiske narrativer giver et indtryk af, hvad klarhedens kultur i hovedsag indebærer i Faderhuset og Evangelist, nemlig at trosfællesskaberne kommer til klare autoritative meninger, der i høj grad forpligter deltagerne. Samtidigt er netværket for mening udviklet, så anfægtende uklarhed, kompleksitet og diversitet undviges.

I fortælling #1 opsummeres den seneste udvikling i Faderhuset. 'Gråzonerne' forsvinder til fordel for en klarhedens kultur, hvor tydelige, sort-hvide, meninger er idealet. Udviklingen kræver af deltagerne, at de 'helhjertede' virkelig vil 'helliggøres', følge strenge krav til den rette kristne levevis, 'følge Jesus' og dermed sikre sig frelsen. De må konsekvent forstyre forstyrrelser fra 'religiøs' traditionalisme, 'denne verdens visdom' og 'tidsånden', lægge egne meninger til side og følge lederes udlægninger af 'Guds'⁹⁶.

Evangelist idealiserer i samme retning en 'radikal' kristendom uden kompromiser⁹⁷. Christian Hedegaard og andre ledende evangelister beskrives som kompromisløse og 'provokerende'⁹⁸. De er helte i en klarhedens kultur, hvor det handler om, hvad 'Gud' og 'Guds ord' siger, uden forbehold og uden mange hensyn til konventioner i omverdenen, det pentekostale miljø eller den omgivne kultur bredt⁹⁹. Som fortælling #2 giver et indtryk af, er Evangelist heller ingen diskussionsklub, man accepterer sandheden eller forsvinder.

I forhold til Bykirkens deltagere svarer deltagerne i Faderhuset og Evangelist generelt mere afgjort på teologiske og etiske spørgsmål¹⁰⁰. Fortælling #2 giver et eksempel. Her handler det om privatøkonomiske forhold. Det kan netop

⁹⁵ Evangelists "bibelskole", introduceres nærmere senere.

⁹⁶ 2:23; 2:28; 2:56 m.fl.

⁹⁷ 3:19; 3:39 fx

⁹⁸ 3:43; 3:148 fx

⁹⁹ 3:58; 3:113 fx

¹⁰⁰ Se 3:24 fx

siges meget klart: Deltagerne skal betale deres 'tiende'. Gør de ikke det, er de gemene tyve, der stjæler det, der rettelig er Guds. Tyve samler man ikke på i Evangelist. Så klare meninger om 'tienden' når Bykirkens deltagere tydeligvis ikke frem til¹⁰¹.

Det har tilsyneladende en effekt, at ledere i Faderhuset og Evangelist i deres meningsledelse gerne gør det tydeligt, hvad den sande lære er, hvad den moralsk rigtige 'kristne' adfærd menes at være, og hvad man forventer af deltagerne i den forbindelse. I Bykirken er det sjældent at møde meget klare anvisninger på den rette kristne adfærd. Der fremsættes snarere anbefalinger end direkte krav¹⁰². Bykirkens deltagere synes også indbyrdes mindre enige end deltagerne i Faderhuset og Evangelist, og de kan have meget forskellige holdninger på væsentlige punkter¹⁰³.

4.4 Gevinster og risici ved udviklingen af klarhedens kultur

Med Scientology som empirisk case forsøger Wallis (1975) at forklare, hvorfor "kulter" har tendenser til at udvikle sig til "sekte". Kulden præges af det Wallis kalder "epistemological individualism" (1975. p.91), hvilket gør den til en løs og skrøbelig organisation, der typisk har problemer med et uklart grundlag, en uklar autoritetsstruktur og fravær af forpligtede deltagere. Skrøbeligheden gør, mener Wallis, at ledere i kulter ser i retningen af en anden type "ideological collectivities", nemlig sekten, der i modsætning til kulden kendetegnes af "epistemological authoritarianism" (Ibid. p.93). Det indebærer som det væsentligste, at der i sektens netværk for mening etableres autoriteter, der står over den individuelle deltager. Det gør sekter i stand til at definere deres trosgrundlag tydeligere end kulter, til at definere sig i en tydeligere forskel til omverdenen og forpligtede deltagere (Sargisson, 2008; Alderdice, 2008). Kulter udvikler sig ofte til sekter, mener Wallis, for at opnå sådanne gevinster.

Som det vil fremgå, har pentekostale trosfællesskaber generelt udviklet et netværk for mening, der er "epistemologisk autoritært". Men umiddelbart er der forskelle på, i hvilken grad mine cases udnytter potentialerne i et "epistemologisk autoritært" netværk for mening og i pentekostalismen til at

¹⁰¹ Se 4:114ff

¹⁰² Jf. også fortælling #2

¹⁰³ 4:94f; 4:112ff

udvikle en klarhedens kultur. Faderhuset og Evangelist høster i højere grad end Bykirken de gevinster, som Wallis forbinder med sekter, og som fx Innacone (1994) siden har forbundet med succesfulde "strict churches". Vigtigst kan de fremstille sig selv som trosfællesskaber med en distinkt tro og profil, der giver deltagerne adgang til noget, de ikke finder i samme kvantitet eller kvalitet i andre pentekostale trosfællesskaber og slet ikke udenfor trosfællesskabet. De kan også forpligte deres deltagere i højere grad end Bykirken. Som jeg vender tilbage til er det derfor attraktivt for et kriseramts trosfællesskab som Bykirken at søge mere i retningen af klarhedens kultur.

Der er imidlertid ikke bare gevinster forbundet med udviklingen af klarhedens kultur, men tillige risici, fx for at udvikle problematiske omverdensrelationer. I afhandlingens del III beskæftiger jeg mig med en række karakteristiske meningsskabelser i Faderhuset og Evangelist, som øger pentekostale trosfællesskabers risiko generelt for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis også de udvikler dem. Det er vanskeligt at forestille sig, at mange af disse meninger kan udvikles og reproduceres i pentekostale trosfællesskaber, der ikke samtidigt har udviklet en klarhedens kultur. Derfor mener jeg også, at udviklingen af klarhedens kultur, og de forskellige elementer i netværket for mening, der støtter den, generelt øger pentekostale trosfællesskabers risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer.

Ser man desuden på de attributter, der i både faglitteraturen og i daglig tale tillægges trosfællesskaber, hvis samfundsdeltagelse opfattes som problematisk, har de da også tydelige referencer til klarhedens kultur.

- De kan kaldes "fundamentalistiske", fordi de referer til et klart og indiskutabelt fundament for deres viden og handlen, der vanskeligt kan anfægtes.
- "Radikale" kan trosfællesskaber kaldes, fordi de genfinder (genopfinder) autentiske rødder og rens dem for opfattet fremmed kontamination, således at meninger fremstår i ren og skærpet form.
- De kan kaldes "ekstreme", fordi de udvikler deres meninger til deres klareste, simpleste og mest konsekvente former.
- "Fanatiske" kan de kaldes, når de bliver så henførte og opslugte af deres tro eller sag, at de ensidigt kun ænser den.

Når pentekostale trosfællesskaber udvikler deres netværk af mening som en klarhedens kultur i bestræbelser på at definere sig selv klarere og forpligte deltagerne, understreger og øger de samtidigt deres forskel til omverdenen. De risikerer derfor at blive mindre i stand til at føre en succesfuld dialog med andre

samfundsdeltagere og at blive mindre motiverede for at gøre det. De risikerer i højere grad at optræde og blive opfattet som fundamentalistiske, radikale, ekstreme og fanatiske skråsikre.

Trosfællesskabet, der stræber efter klarhedens kultur, kommer heller ikke udenom at skabe sig selv mere autoritært og totalitært. Dermed øges risikoen for, at trosfællesskabet vækker ekstern bekymring for deltagernes ve og vel, og udsættes for kritik offentligt, fx fra en gruppe af sårede eksdeltagere og pårørende, som det er set i både Faderhusets og Evangelists tilfælde.

Derfor er der også gode argumenter for at undvige eller afvikle en klarhedens kultur i trosfællesskaber. Det forklarer måske en anden empirisk tendens, udover at kulter ofte udvikler sig til sekter, nemlig den, at sekter ofte transformeres til "denominationer", for nu at forblive i klassiske religionssociologiske typologier.

4.5 Sammenfatning

Jeg har nu introduceret til afhandlingens del II, hvor jeg under klarhedens kultur som sammenfattende overskrift vil beskæftige mig med organisationskulturelle karakteristika ved mine cases, der angår deres netværk for mening.

Gennem etnografiske narrativer og observationer har jeg givet et indtryk af, hvordan klarhedens kultur umiddelbart kommer til udtryk i Faderhuset og Evangelist. Det vil blive uddybet i de følgende kapitler. Jeg har også peget på, at udviklingen af klarhedens kultur sker med henblik på at opnå visse gevinster, der imidlertid også har en pris og indebærer risici.

I de følgende kapitler viser jeg, hvordan klarhedens kultur i Faderhuset og Evangelist skabes og opretholdes, og jeg peger dermed på karakteristika ved netværket for mening, der – hvis de reproduceres i andre pentekostale trosfællesskaber – øger deres risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer.

Kapitel 5.

Karismatiske ledere og klarhedens kultur

5.1 Introduktion til kapitlet

Efter en overordnet introduktion til klarhedens kultur beskæftiger jeg mig i dette kapitel med lederes rolle i udviklingen og opretholdelsen af den.

- (1) Efter de etnografiske narrativer overvejer jeg først, fra et organisationskulturelt perspektiv, hvad ledelse er forstået som meningsledelse.
- (2) Dernæst fortolker jeg på generelle opfattelser af ledere og ledelse i det pentekostale landskab bredt.
- (3) Herefter viser jeg, hvordan hovedledernes karismatiske autoritet opnås og understøttes i Faderhuset og Evangelist, en autoritet der er forklarende for det forhold, at netop deres meningsskabelser og meningstilskrivelser slår igennem og medvirker til at skabe klarhed.
- (4) Endelig konkluderer jeg på kapitlet og foretager en analytisk generalisering af indsigterne.

5.2 Etnografiske narrativer

Fortælling #3.

Baseret på 3:104ff

Kim (pseudonym, leder) rækker ud efter endnu en vindrue og fortsætter:

”Jeg har fået at vide altid, at du er jo kun evangelist. Nogle af de præster, der har siddet og talt ned til mig, de har 10 medlemmer eller 50. Jeg har næsten 1000 partnere. Jeg rejser rundt og prædiker med de største kanoner i verden, ikke, og så skal man sidde der og ... du ved. Jeg plejer aldrig at sige noget, men det har været svært at bevare respekten”.

Fortælling #4.

Baseret på 3:53ff

Efter foredraget trækker Jakob (pseudonym, leder) mig til side. Han fortæller, at der midt i balladen efter TV udsendelsen Gud i Gørløse¹⁰⁴ ser ud til, at han og Evangelist bliver belønnet og 'velsignet' økonomisk.

- Jeg sagde til Gud, midt i krisen, at han måtte sparke en dør op for os økonomisk. Og jeg har sagt til Djævelen, at han kommer til at betale... Nu sker det.

Jakob fortæller, at han for år tilbage købte et par sommerhuse i en gammel grusgrav og belånte dem til opover skorstenen. Så begyndte vandet at stige i grusgraven og både huse og grunde blev værdiløse. Samtidigt, fortæller han, har Evangelist længe haft planer om at bygge et hus, hvor deres gæster kan bo standsmæssigt.

- For et år siden sagde jeg til drengene, at nu ville jeg vise dem, hvordan min tro kan få et hul i jorden til at blive et vidunderligt sted, hvor man kunne bygge et gæstehus og vise respekt for gudsmænd og -kvinder.

Helt ekstraordinært, på grund af problemerne med det stigende vand, har Jakob nu fået tilladelse til at rive sommerhusene i grusgraven ned og genopføre helt nye længere oppe på en bakketop. Dagen efter, han havde fået tilladelsen, begyndte vandet igen at falde i grusgraven.

- Nu står jeg med to grunde med den skønneste udsigt, der er millioner værd. Kan du forklare det, spørger Jakob retorisk, og giver selv svaret:

- Herrens ånd er over mig, han har salvet mig for at bringe godt budskab til fattige!

Jeg genkender ordene som et citat fra profeten Esajas' bog i Det Gamle Testamente. Et citat Jesus, ifølge Lukasevangeliet, brugte til at beskrive sin egen frelserrolle.

¹⁰⁴ Danmarks Radio DR1, september 2007

Fortælling #5.

Baseret på 2:36ff

Det er ved at være sent, men vi hygger os i hotellets tv-stue over kaffe og småkager. Alle synes endnu at have meget på hjerte. Vi kommer bl.a. ind på ledelse.

Michael (pseudonym) mener, det er et guddommeligt princip, at én skal have og tage ansvaret.

- Vi kan godt lide ordet topstyring, selvom det ikke passer ind i humanismen. Præster ved meget, men mange af dem gør ikke noget ved alvorlige ting. Vi er ikke bange for konflikter, og det er Ruth, der tager de fleste. Det støder mange, der ikke er parate til at betale prisen for at komme videre og ind til livet.

Det har faktisk sin pris, forstår jeg, at insistere på topstyring. I 1989 forlod rigtig mange Faderhuset, op mod halvdelen, og senest for et år siden forsvandt der igen 15. Alligevel fastholder Michael sit synspunkt.

- Alle skulle ønske sig en god stærk leder. Det er ikke tilfældigt, at det er Ruth, der er leder. Hun er ikke bare en stærk personlighed, men hun har fået gjort op med mange ting i sit liv på et tidligt tidspunkt. Det kødelige er hun færdig med, uden at være fejlfri. Men hun taler ud af sit liv med Gud. Hun er begavet og modig.

5.3 Meningsledelse

“Most applications of leadership theory to organizations have tended to emphasize the instrumental consequences of leadership - how leaders influence the accomplishment of the work of the organization (Daft, 1983). But most behaviors have dual consequences; actions both do and say things (Leach, 1976). A cultural approach to leadership can illuminate the other side of leadership - how leaders influence the understandings and networks of meanings that others hold and express through their actions”. (Trice & Beyer, 1991, p.150)

Som vist i kapitel 2 gør symbolistisk-interpretativ organisationskulturforskning mening og meningsskabelse til studieobjektet med en påstand om, at organisationer mere end noget andet er netværk for og af mening. Det får naturligt indflydelse på ledelsesteorien, hvor ledere bliver meningsledere (Smircich & Morgan, 1982; Bolman & Deal, 2003, p.414f fx).

Jeg har umiddelbart tre bud på, hvad en sådan menings- eller kulturledelse består i og af appliceret på pentekostale trosfællesskaber:

5.3.1 Ledere er symboler

For det første påvirker ledere kulturen, fordi de selv er blandt dens symboler. Det vil sige, at deltagere fortolker på lederes attituder og handlinger og anvender fortolkningerne i meningsskabelser omkring trosfællesskabets etos og troens applicerede konsekvenser. Ledere er, udtrykt feltnært, 'forbilleder'¹⁰⁵, symboler, der står for sagen og repræsenterer 'Gud' og 'kirken'. Det stiller krav til lederes moralske integritet og til, at de er værdige repræsentanter¹⁰⁶. Men det giver også ledere magt, at de netop symbolsk gestalter det hellige.

5.3.2 Ledere har fremstillingsmagt

For det andet påvirker pentekostale ledere kulturen, fordi de har fremstillingsmagt. Med fremstillingsmagt mener jeg, at ledere har indflydelse på hvilke symboler, der stilles frem til brug i fortolkningsfællesskabet, hvornår og hvordan.

Det er væsentligt i den forbindelse, at der findes en generel pentekostal modvilje mod faste liturgier, vaner og traditioner, der forbindes med død 'religiøsitet' i netværket af mening¹⁰⁷. Spontanitet, det at slippe kontrollen og 'lade sig lede af Helligånden' forbindes derimod med 'liv' og autentisk gudsyndelse. Bl.a. takket være sådanne meningsskabelser er pentekostale ledere ikke bundet af at skulle følge faste liturgier. Selvom uformelle liturgier i praksis opstår og ritualkomplekser som 'gudstjenester' og 'møder' følger genkendelige mønstre, har ledere rige muligheder for at vælge, hvordan de vil vægte forskellige symbolske elementer i dem.

Ledere får også rige muligheder for at påvirke symbolers mere præcise udtryk. Fx vil et ritual som 'bøn'¹⁰⁸ typisk ikke blive læst op fra en ritualbog i pentekostale gudstjenester, men formuleret 'frit' (improviseret)¹⁰⁹. Selvom

¹⁰⁵ 3:20; 3:129

¹⁰⁶ 5:8; 5:10f; 5:13; 5:24; 5:31

¹⁰⁷ Se fortælling # 1 fx Se også 2:3f; 2:77; 3:23; 3:35; 3:163 m.fl.

¹⁰⁸ En monolog henvendt til 'Gud'/'Jesus'/'Helligånden'. Ritualen kan udøves både individuelt og under trosfællesskabets samlinger.

¹⁰⁹ Se 4:2ff; 4:15 fx

ledere forventes at medtage ritualer i diverse sammenhænge, har de i høj grad indflydelse på symbolets præcise udtryk.

Fremstillingsmagten indebærer også muligheden for at vælge eksisterende symboler fra med det resultat, at de meningspotentialer, der knytter sig til dem over tid, lider tavshedens død. Endelig har ledere muligheder for at anvende fremstillingsmagten til at introducere helt nye (potentielle) symboler i kulturen og dermed påvirke den.

5.3.3 Ledere har fortolkningsmagt

For det tredje påvirker ledere kulturen, fordi de har fortolkningsmagt. Med fortolkningsmagt henviser jeg særligt til to forhold:

- (1) For det første har ledere mulighed for at påvirke fortolkninger af og meningsskabelser omkring kulturens symboler. Fx tager ritualer som 'prædikener'¹¹⁰ typisk afsæt i en bibeltekst, der herefter 'udlægges' og appliceres. Dels er fremstillingsmagten i brug, når det oftest er lederen eller prædikanten selv, der vælger, hvilke tekster der skal anvendes i en prædiken. Dels er fortolkningsmagten i brug, når lederen udlægger tekstens autoritative mening og handlingsforeskrivende applikationer.
- (2) For det andet er ledere vigtige agenter, når det gælder "sensemaking" og "sensegiving" i trosfællesskaber generelt (Gioia & Chettipeddi, 1991)¹¹¹. "Sensemaking" (meningsskabelse) er fortolkningsprocesser, hvor deltagere og ledere for egen del skaber mening med handlinger, hændelser, udfordringer eller udviklinger ved at sætte dem ind i en given fortolkningsramme. "Sensegiving" (meningstilskrivelse) er processer, hvor andres meningsskabelser vedrørende konkrete hændelser og problemer søges påvirket i forsøget på at nå til en kritisk grad af enighed i fortolkningerne af dem i organisationen (Ibid. p. 442). Ledere har fortolkningsmagt, fordi det ofte er dem, der bliver meningstilskrivende fortolkere af konkrete hændelser og udviklinger internt som eksternt (Daft & Weick, 1984)¹¹², de har ofte "symbolic power to define the situation" (Hallett, 2003, p. 133f.) De er dermed også meningstilskrivende fortolkere

¹¹⁰ En monologisk tale, der typisk indgår i ritualekomplekser som 'gudstjenester' eller 'møder'.

¹¹¹ Se også Weick, 1995, 2001, Weick, Sutcliffe & Obstfeld, 2005

¹¹² Se 2:24 for et godt eksempel

af omverdenskonteksten, 'verden', 'tiden' og 'tidsånden'. Derfor kan det være afgørende, hvilke meningsskabelser og -tilskrivelser ledere foretager omkring forhold vis a vis trosfællesskab og omverden.

5.4 Pentekostalisme, karismata og ledelse

Så langt har jeg overvejet, hvori lederes muligheder overordnet består med hensyn til kultur- og meningsledelse. Men det er på ingen måde givet, at ledere besidder fremstillings- og fortolkningsmagten i en grad, der gør, at deres meningsskabelser og meningstilskrivelser altid tydeligt slår igennem og kan forhindre, at konkurrerende meningsskabelser og meningstilskrivelser vokser frem og dermed skaber uklarhed. Det vil forde, at ledere opnår en kulturel position, hvor de autoritativt kan afgøre ganske meget.

5.4.1 En eksklusiv forståelse af ledere

Selvom ledere i Faderhuset eller Evangelist hverken opfattes som ophøjede utilgængelige eller fejlfrie helgener¹¹³, opfatter de alligevel sig selv som særlige og genkendes også af deltagerne som sådanne, hvilket både fortælling #5 og #6 giver et indtryk af. Både i Faderhuset og Evangelist synes deltagerne også indforståede med, at de må underordne sig deres ledere og adlyde dem¹¹⁴, noget der i øvrigt knyttes guddommelige gevinster, 'velsignelser', til¹¹⁵.

Lederes særlige status symboliseres på flere måder i Evangelist og Faderhuset. Verbalt kan de i Evangelist fx symboliseres som 'velsignede' og 'kaldede' 'gudsmænd'¹¹⁶, der skal 'æres' som sådanne. Deres høje status symboliseres fysisk, når de fx opholder sig i særlige VIP områder før og efter deres optræden på 'møder'¹¹⁷ eller sidder på særligt reservede pladser¹¹⁸. Ligeledes symboliseres deres status i handlingssymboler, når det fortrinsvis er ledere, der forestår prædikenen og andre vigtige ritualer under sådanne møder. Deltagerne demonstrerer også symbolsk, at de respekterer deres ledere og

¹¹³ Jf. fortælling #5; 3:15; 3:24 fx

¹¹⁴ Fx 2:23; 3:56f; 3:162

¹¹⁵ 3:10; 3:75

¹¹⁶ 3:35 Se også nedenfor

¹¹⁷ Det vil sige gudstjenestelignende samlinger

¹¹⁸ 3:15; 3:26 fx

ærer dem ved at betjene dem med det, de måtte have brug for under deres 'tjeneste' og i dagligdagen¹¹⁹.

Noget lignende, men langt fra så udpræget, ses i Faderhuset. Her er ledere 'åndelige forældre', som naturligt skal respekteres og adlydes som sådanne. Også Faderhusets deltagere betjener deres ledere¹²⁰.

Et pentekostalt potentiale for at skabe eksklusivistiske meninger omkring ledere (Willems, 1967; Chant, 1999, Clark, 2007, Salomonsen, 2007 fx)¹²¹, kan – lettere paradoksalt – siges at have meningsmæssig forbindelse med en ellers udpræget egalitær og demokratisk forståelse af *karismata* i pentekostalismen (Willems, 1967). Pentekostale mener typisk, at alle 'åndsøbte kristne'¹²² er begavede med *karismata* eller 'nådegaver', forstået som særlige 'gudgivne' og 'overnaturlige' evner og kompetencer, der kvalificerer til 'tjeneste' for 'Gud'. Gud menes derfor i princippet at kunne bruge hvem som helst til hvad som helst når som helst (Matviuk, 2002). Heri ligger imidlertid også muligheden for, at karismatisk kompetente deltagere kan hævde et særligt guddommeligt 'kald' og en ekstraordinær karismatisk begavelse, der berettiger dem til at tage ledelse på et guddommeligt mandat (Clark, 2007).

5.4.2 Ledere og ledelse i min surveyundersøgelse

¹¹⁹ Der er flere eksempler i fx 3:11ff. Se også 2:16; 2:54

¹²⁰ 2:16; 2:54

¹²¹ Eksempelvis "JM" fortæller i sin beretning bl.a.: En dag da jeg var ude i Lillenorge (Et sommerhus som Christian Hedegaard ejer der ligger i nærheden af Gørløse) kom Christian Hedegaard forbi med en præst som var på besøg fra Belgien. Christian Hedegaard hev mig til side og sagde, at han lige ville fortælle mig lidt om hvordan men taler til Præster og Prædikanter. Det hele foregik på Engelsk så ham den Belgiske præst kunne forstå alt hvad han sagde. Han sagde at man skulle se på Prædikanter, Præster og Evangelister som folk der havde en speciel tjeneste i Guds rige, Gudsmænd og Gudskvinder, og derfor skulle man være ekstra forsigtig og opmærksom i nærheden af dem. Og at der er en rangorden i Gudsriget hvor man skal underordne sig sin overordnede leder, og gøre ALT hvad de siger. Hvis ens leder skulle tage fejl skulle man ikke være bange for at blive straffet af Gud for det, det vil være den overordnede leder som havde givet ordren der vil blive straffet for det i himmelen. Han bad den Belgiske præst bekræfte, at det også var sådan der hvor han kom fra. Den måde han gjorde det på var næsten som om han bare ville rette på mig foran den Belgiske præst", kopieret 20.07.2010 fra www.kritisk.dk

¹²² 'Åndsåb' eller 'at blive døbt med Helligånden' er vigtige pentekostale symboler. Grundlæggende mener pentekostale, at 'Helligånden' ('Gud') så at sige flytter ind i menneskets 'ånd', og at den troende derved får en guddommelig 'kraft' og 'overnaturlige' 'nådegaver', evner og kompetencer.

Min surveyundersøgelse giver en ide om de meninger, der er udviklet omkring ledere og ledelse blandt danske pentekostale ledere selv.

Forsvindende få pentekostale ledere mener, at det ligefrem er syndigt at kritisere dem:

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	1	2,43	3	3
Noget enig	5	12,19	12	15
Noget uenig	12	29,26	29	44
Meget uenig	20	48,78	49	93
Ved ikke	2	4,87	5	98
Undladt at svare	1	2,43	2	100
I alt	41		100	

Figur 10. Vurderinger af påstanden: "At kritisere lederskabet er synd"

Men det er tilsyneladende ikke usædvanligt, at 'præsten' eller 'forstanderen' spiller en rolle, som "ubestridt leder" i pentekostale trosfællesskaber:

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	11	26,8	27	27
Noget enig	17	41,46	42	69
Noget uenig	9	21,95	22	91
Meget uenig	2	4,87	5	96
Ved ikke	1	2,43	2	98
Undladt at svare	1	2,43	2	100
I alt	41		100	

Figur 11. Vurderinger af påstanden: "Præsten/Forstanderen er menighedens ubestridte leder"

Det er endvidere meget tydeligt, at 'præsten' eller 'forstanderen' menes at skulle have et særligt kald (fra Gud)¹²³:

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	24	58,53	59	59
Noget enig	15	36,58	37	96
Noget uenig	1	2,43	2	98
Meget uenig	0			0
Ved ikke	0			0
Undladt at svare	1	2,43	2	100
I alt	41		100	

Figur 12. Vurdering af påstanden: "Man skal have et særligt kald til at være præst eller forstander"

¹²³ Se 5:1f for et eksempel på "kald" som leder/præst

Pentekostale ledere forventer tilsyneladende også ofte, at deltagerne står bag beslutninger, de ikke selv direkte har haft indflydelse på:

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	7	17,07	17	17
Noget enig	22	53,65	54	71
Noget uenig	8	19,51	20	91
Meget uenig	2	4,87	5	96
Ved ikke	1	2,43	2	98
Undladt at svare	1	2,43	2	100
I alt	41		100	

Figur 13. "Du forventer, at medlemmerne står bag beslutninger, de ikke selv direkte har været involveret i"

Vurderingerne peger samlet set på, at ledere placeres i en relativ magtfuld position i pentekostale kulturer og netværk for mening¹²⁴. Mange pentekostale ledere virker da også til at være bevidste om, at de – i kraft af deres trosfællesskabers karismatiske organisering snarere end demokratiske – har lettere ved at misbruge deres magt¹²⁵:

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	8	19,51	20	20
Noget enig	18	43,90	44	64
Noget uenig	7	17,07	17	81
Meget uenig	3	7,31	7	88
Ved ikke	4	9,75	10	98
Undladt at svare	1	2,43	2	100
I alt	41		100	

Figur 14. Vurderinger af påstanden: "Det er lettere for ledere at misbruge deres magt i en karismatisk end i en mere demokratisk frikirke"

Risikoen for lederes karismatiske magtmisbrug reduceres potentielt af det forhold, at pentekostale præster og 'pastorer' som en slags *primus inter pares* typisk omgiver sig med et team af medledere, ofte kaldet et 'ældsteråd' eller 'tjenesteteam', der har stor medindflydelse på beslutninger:

¹²⁴ Se 5:1ff for flere eksempler på, hvordan meget i pentekostale kulturer er lederdrevet og på forhold mellem 'stærke', 'dynamiske' og entreprenante pentekostale ledere.

¹²⁵ Christian Hedegaard ytrer fx kendskab til flere eksempler på pentekostale ledere, der har misbrugt deres magt seksuelt, 3: 103, 3:115.

	Svar	%	% afrundet	% Akkumuleret
Meget enig	10	24,39	24	24
Noget enig	21	51,21	51	75
Noget uenig	7	17,07	17	92
Meget uenig	2	4,87	5	97
Ved ikke	0			
Undladt at svare	1	2,43	3	100
I alt	41		100	

Figur 15. Vurderinger af påstanden: "Du leder sammen med et team, der har lige så stor indflydelse som dig"

Skal et sådan team effektivt sikre, at hovedlederen får kritisk modspil, forudsætter det imidlertid, at teamet ikke er udvalgt af lederen selv og agerer som ukritisk rygklapper for hovedlederen. Bykirkens krise er et eksempel på, at et lederteam faktisk kan agere stærkt kritisk i forhold til hovedlederen¹²⁶. Det er imidlertid vanskeligt at forestille sig, at noget lignende kunne ske i Faderhuset og Evangelist¹²⁷. Både trossamfundet Apostolsk Kirke¹²⁸ og sammenslutningen FrikirkeNet¹²⁹ synes at skabe institutionelle rammer og procedurer, der ikke fundamentalt anfægter konventionelle pentekostale meninger om lederes høje status, men som reducerer risikoen for magtmisbrug ud fra erkendte risici forbundet med en karismatisk opfattelse af ledere og ledelse¹³⁰.

5.5 Stiftere i unge trosfællesskaber

Skal man mere konkret forstå, hvordan det er muligt for ledere som Evangelists Christian Hedegaard og Faderhusets Ruth Evensen at opnå den status, de har i

¹²⁶ Se 5:20 også

¹²⁷ Jf. 4:37, der viser, at det fra FrikirkeNet er en af ankerne mod Evangelist og Faderhuset, at deres ledere ikke menes at have tilstrækkeligt internt og eksternt modspil.

¹²⁸ I Apostolsk Kirke er det et krav, at fungerende ledere løbende "akkrediteres" fra centralt hold i organisationen, bl.a. med henblik på at skabe intern tryghed: "Akkreditering indebærer at stå til ansvar i tjenestefællesskabet og er således med til at skabe tryghed for de lokale menigheder, som ledes og betjenes af disse personer". p.13 i publikationen: "Apostolsk kirke i Danmark, et netværk af menigheder og et fællesskab af tjenester". Tilgængelig via organisationens hjemmeside: apostolskirkedk.dk, besøgt 12.02.10.

¹²⁹ I et nyt forslag til retningslinjer for "frikirkepræster" hedder det bl.a.: "Menigheden bør i sin organisatoriske opbygning og ledelsesstruktur opbygges således, at frikirkepræsten i alle ledelsesfunktioner og embedshandlinger har et ledelsesorgan, som vedkommende er *underordnet* (min kursiv) og refererer til". FrikirkeNet.dk, besøgt 20.04.2010.

¹³⁰ 4:58

deres respektive trosfællesskaber, er det nødvendigt med en nærmere undersøgelse af, hvordan deres position kulturelt legitimeres, og hvordan de i kulturen genkendes og anerkendes som særligt karismatisk kompetente ledere.

5.5.1 Unge karismatisk organiserede trosfællesskaber

Det spiller i den forbindelse en rolle, at både Ruth Evensen og Christian Hedegaard er stiftere af de trosfællesskaber, de leder, og at de leder relativt unge og udpræget karismatisk organiserede trosfællesskaber. Når de i deres respektive trosfællesskaber ofte har et afgørende sidste ord, hænger det sammen med, at de havde det første.

Hverken i Faderhuset eller Evangelist er der nogen længere historie og tradition at tage hensyn til, og begge trosfællesskaber udvikler sig i høj grad stadig med deres stiftende ledere og organiserer sig omkring deres personlige karisma og karismata¹³¹.

Pentekostale mener typisk, at Gud, udover *karismata*, kan tildele enkeltpersoner en såkaldt 'tjeneste'. Det vil sige en form for 'åndeligt embede', der er knyttet til personen/lederen, og som lederen forvalter med et guddommeligt mandat, på guddommelig licens så at sige, hvorfor lederen også primært står til regnskab for Gud for sine valg og dispositioner. Både Ruth Evensen og Christian Hedegaard menes at have fået tildelt en sådan tjeneste, som trosfællesskaberne omkring dem i høj grad er produkter af og støttefunktioner for. Faderhuset er derfor på mange måder lig med Ruth Evensen¹³² og Evangelist med Christian Hedegaard. Det sidste er symboliseret tydeligt, idet trosfællesskabet ligefrem har taget navn efter Christian Hedegaards tjeneste, nemlig 'evangelistens'¹³³. Christian Hedegaard kaldes også 'evangelisten' og omtaler deltagerne som 'mine folk', 'mine drenge' og Evangelists forskellige aktiviteter og tiltag som noget, han personligt 'gør' eller 'har'¹³⁴. Han er trosfællesskabets 'gudsmand' og trosfællesskabets

¹³¹ 2:65f; 3:100ff fx

¹³² Derfor er det også opfattelsen, at meget faldt fra hinanden og at det var en decideret fejl, at Ruth Evensen en kort periode (formelt) overlod ledelsen af Faderhuset til sønnen Simon Peter Evensen. 2:29; 2:35; 2:65f

¹³³ Kan forstås som en specialistfunktion, der især er koncentreret om at få eksterne 'ufrelste' til at antage troen.

¹³⁴ 3:54; 3:51; 3:106

guddommelige mandat og mission er i høj grad knyttet til Christian Hedegaard og kan derfor ikke uden videre overgå til andre¹³⁵.

Ifølge religionssociologer er det almindeligt, at religiøse grupper begynder som karismatisk organiserede "sekter", der bl.a. er stærkt prægede af og knyttede til deres stiftende ledes personlige karisma. Enten overlever de ikke successionskrisen ved tabet af 'gudsmanden' og 'visionsbæreren', eller også transformerer de sig hen ad vejen til mere "rutiniserede" og bureaukratiske "kirker" (Weber/Troeltsch; Gerlach & Heine, 1970. p. 4f) eller "denominationer" (Niebuhr, 1929).

For pentekostale kulturer gælder det imidlertid, at skulle fx Evangelist nærme sig en pentekostal mainstream position, åbnes også døren for, at en ny karismatisk kompetent leder, som Christian Hedegaard selv i sin tid, føler sig kaldet til at foretage et eksodus under løfter til sine disciple om at skabe et radikalt, renere og autentisk kristent alternativ til det sekulariserede og 'humanistisk' inficerede trosfællesskab, som Evangelist eller 'Powerhouse' er blevet. Med andre ord er det sandsynligt, at man fra det pentekostale miljø til stadighed vil se 'radikale' grupper som Faderhuset og Evangelist bryde ud, anført af karismatisk kompetente ledere. Pentekostalismen synes her at have udviklet et vist forsvar mod rutinisering og bureaukratisering i weberske termer (Paloma, 1998a).

Men meget taler alligevel for den tese, at klarhedens kultur fortrinsvis ses hos unge trosfællesskaber, i protest- og udbrydergrupper, hvis karismatiske anførere er drevet af en frustration over status quo i trosfællesskaber og/eller omverdenen (Gerlach & Heine, 1970, p. 5, 116). Historisk lader det da også til, at de unge pentekostale trosfællesskaber, der opstod efter pentekostalisms introduktion i Danmark, udviklede lignende spændingsfyldte relationer til deres omverden, som Faderhuset og Evangelist aktuelt, og blev mødt af en lignende kritik (Bredahl Petersen (red.), 1954, p.559ff; Mortensen, 1974. p.21 fx). Men de synes bredt over tid at have udviklet sig i en mere omverdensfavnende retning.

Sammenligner man Faderhuset og Evangelist med et modent trosfællesskab som Bykirken, er det åbenlyst, at Bykirken i webersk forstand er langt mindre karismatisk organiseret omkring én leders karismata og tjeneste. Det er i højere

¹³⁵ Se 3:19; 3:35; 2:109 m.fl.

grad definerede funktionelle roller, der danner basis for udøvelse af legitim magt end den enkelte ledes *karismata*, om end den ikke er ligegyldig i sammenhængen. Trosfællesskabet står og falder derfor heller ikke med dets ledere, hvilket krisen i Bykirken demonstrerer. Bykirkens ledere er nødt til at tage et betydeligt hensyn til deltagere, der som kritiske religiøse forbrugere kan tilbageholde deres økonomiske bidrag til trosfællesskabet¹³⁶ og holde sig borte fra trosfællesskabets aktiviteter¹³⁷. I Bykirken er det også i høj grad trosfællesskabet, der vælger ledere¹³⁸, snarere end ledere, der samler et trosfællesskab af disciple omkring sig.

5.5.2 Stiftere og personlighedstyper

Det er næppe en hvilken som helst 'kaldet' og frustreret pentekostal lederaspirant, der som Ruth Evensen kan lykkes med at overtage magten i et eksisterende trosfællesskab eller som kan stifte et nyt som Christian Hedegaard.

Ledere, der lykkes med sådanne forehavender, vil sandsynligvis ofte være typer, der ikke ønsker eller evner at vinde bred anerkendelse og spille det politiske spil om magten i trosfællesskaber på normale vilkår. De er næppe personlighedstyper, der selv formår at håndtere og navigere i kompleksitet og uklarhed. Både Christian Hedegaards (Hedegaard, 1999, 2008) og Ruth Evensens (2003, 2010) selvbiografiske skrifter efterlader da også det indtryk, at de er utålmodige, entreprenante og handlingsorienterede ledertyper, der ikke tvivler på deres kald og udvælgelse. Ud fra det, jeg selv har observeret, synes hverken Ruth Evensen eller Christian Hedegaard primært at være ledere, hvis styrke er nuanceret og tålmodig argumentation. Til gengæld har de andre karismatiske forcer, der er med til at legitimere og forklare deres autoritet.

Som det er fremgået, er Christian Hedegaard og Ruth Evensen begge, hvad man i alle betydninger refererer til som "karismatiske ledere". Weber, der henter sit karismabegreb fra samme kilde som pentekostale selv, nemlig fra Det Nye Testaments begreb *karismata*, definerer "karisma" hos ledere som:

¹³⁶ 4:114

¹³⁷ 4:114; 4:121ff

¹³⁸ 4:13f

"... en personlighedskvalitet der gælder for at være ekstraordinær ... og i kraft af hvilken den pågældende person anses for at være begavet med overnaturlige eller overmenneskelige eller i det mindste specifikt ekstraordinære kræfter eller egenskaber, som ikke er opnåelige for alle og enhver, eller som udsendt af guderne eller som forbillede og derfor som fører" (2003, bind 2, p.341)

Både Ruth Evensen og Christian Hedegaard må siges at matche denne definition i høj grad. De er som "religiøse specialister" betragtet i højere grad "shamaner" eller "profeter" (Malefitjt, 1989 p.228ff, Horwatt, 1988; Kim, 2007) og baserer i højere grad deres legitimitet på en personlig karisma, end Bykirkens "præster", der i højere grad er "professionaliserede" ledere (Rüpke, 1996, p.255f). Den karismatiske leders legitimitet fordrer imidlertid, at lederen overfor sine disciple stadig må demonstrere sine karismatiske kompetencer og deres "gyldighed" (Willems, 1967, Gerlach & Heine, 1970). Eller udtrykt i første ordens termer, de må bære de rette 'frugter'¹³⁹. Nedenfor kommer jeg med mine fortolkede bud på, hvordan det sker for Christian Hedegaards vedkommende i Evangelist og for Ruth Evensens i Faderhuset.

Figur 16. Evangelisten, Christian Hedegaard prædiker ved Skt. Hans 2008

5.5.3 Christian Hedegaards karismatiske legitimitet

Der bygges i Evangelist mange platforme for Christian Hedegaard og andre ledere, platforme som dygtigt udnyttes som basis for at udøve fremstillings- og fortolkningsmagt og for at understøtte deres karismatiske legitimitet i trosfællesskabet.

¹³⁹ 2:26, 2:53 fx

En af de væsentligste sådanne platforme er 'møderne'. I disse ritualekomplekser indgår lange indslag af 'lovsang'¹⁴⁰ ledsaget af høj musik og intense indslag af højlydt 'bøn' og 'tungetale'¹⁴¹, der bidrager til at skabe en suggestiv stemning, der blandt deltagere fortolkes som Guds eller 'Helligåndens nærvær'. Der bygges i høj grad op til prædikenen eller 'forkyndelsen' som et centralt rituel indslag, der typisk forestås af en leder, ofte Christian Hedegaard selv, der i øvrigt er en medrivende taler og dygtig formidler.

Prædikenen fremføres i en intens stemning af forventning fra tilhørernes side, en forventning der kan understøttes af direkte løfter om, at der kommer til at ske 'mirakler', eller at deltagerne kan forvente, at Gud særligt 'møder' dem og 'taler' til dem under forkyndelsen¹⁴².

Ser man på indholdet i sådanne taler, prædikener, refererer Christian Hedegaard ofte til sine egne 'oplevelser med Gud', til sit særlige kald og til de fantastiske mirakler, som han i kraft af sin store 'tro' har været vidne til og formidler af¹⁴³. I det hele taget er kulturen fyldt af fortællinger, organisatoriske sagaer, om evangelistens liv, hans problemfyldte fortid, de vigtige vendepunkter og omvendelser i 'gudsmandens' liv og om hans visioner og åbenbaringer (Hedegaard, 1999, 2007). Disse fortællinger er med til at skabe og støtte den opfattelse blandt tilhørerne, at en særlig 'salvelse' og 'velsignelse' hviler over gudsmanden, en velsignelse, der kommer hele trosfællesskabet omkring den 'salvede' gudsmand til gode.

Som fortælling #4 giver et indtryk af, er det vigtigt i Evangelist, at ledere kan vise, at meget lykkes for dem på mirakuløs vis, at de er succesfulde på en række områder, fx at de har økonomisk succes, eller at de samler mange tilhørere og omgås kendte prædikanter internationalt, jf. fortælling #3. Christian Hedegaard fremstår og fremstilles som en der lykkes, trods megen 'modgang' og 'forfølgelse', og det beviser i deltageres øjne, at han er en velsignet, der gennem lydighed mod Gud er nået til et stadium i sin åndelige emancipation,

¹⁴⁰ Ritualet 'lovsang' eller 'lovprisning' er skattet blandt pentekostale og er kendetegnet af, at deltagerne under ledsagelse af rytmisk musik synger enkle tekster, der lovpriser Gud/Jesus/Helligånden og udtrykker centrale trossandheder og religiøse følelser. For eksempler fra mine cases se fx: 2:10f; 3:18; 4:2f; 4:8f

¹⁴¹ En sammenhængende række af lyde (Gerlach & Heine, 1970 p.2), der lyder som et fremmedsprog, og af pentekostale selv opfattes som en slags 'himmelsk sprog', 'åndeligt sprog' eller et 'bønne-sprog'.

¹⁴² Fx 3:28; 3:39 fx

¹⁴³ Fx 3:28; 3:51ff; 3:162

der gør det mirakuløse og ekstraordinære til dagligdag¹⁴⁴. Christian Hedegaard mener selv, at han er en af få gudsmænd i Danmark, der netop er 'en velsignet'¹⁴⁵. Heri ligger også grundlaget for hans karismatisk legitime magt, for, som det udtrykkes, "mennesker lytter til en, som er velsignet"¹⁴⁶.

Desuden er Christian Hedegaard som velsignet en helt og et forbillede for deltagerne, der selvsagt gerne vil nå samme stade af velsignethed som deres gudsmænd. Under vejs hertil kan de trække på Christian Hedegaards og andre lederes karismatiske ressourcer og tage ved lære i lydighed¹⁴⁷.

Ikke bare fylder fortællingerne om Christian Hedegaards egen velsignethed meget i kulturen. Kulturen vrimler med sagaer, 'vidnesbyrd', om den velsignelse, der hviler over hele trosfællesskabet Evangelist. Det er fx fortællinger om mirakuløse helbredelser, 'udfrielse' fra dæmoner (exorcismer) og 'forvandlede' menneskeliv, der tager en helt ny og mirakuløs drejning¹⁴⁸. Fortællingerne har typisk en enkel struktur, hvor forskellene på før og efter et liv-redende og 'livsforvandlerende' møde med Evangelist understreges. Også i disse sagaer fylder Christian Hedegaard en del. Dels direkte, når han selv har formidlet 'stærke' mirakler i kraft af sin stærke tro. Dels indirekte, når det huskes, at Evangelists succes i høj grad kan føres tilbage til gudsmændene selv.

Succesfortællingerne fra Evangelist spiller på en generel pentekostal drøm, og de beviser, at Gud anerkender Evangelist og Christian Hedegaard. Selv pentekostale, der er kritiske til Evangelist, kan derfor få problemer med at opretholde og forsvare en kritik på sigt, hvis Evangelists og Christian Hedegaards succes fortsætter og beviser, at han tilsyneladende har fat i den lange ende¹⁴⁹.

Christian Hedegaard legitimerer og understøtter altså i høj grad sin position i Evangelist gennem sin demonstrerede og eksemplariske succesfuldhed og gennem de mirakler og 'sejre', der følger ham og trosfællesskabet. Men også hans ukuelige 'tro' under sine egne kriser og under ekstern kritik, 'modstand' og 'forfølgelse', vækker respekt blandt deltagerne.

¹⁴⁴ Fx 3:31f ; 3:106

¹⁴⁵ 3:109

¹⁴⁶ 3:44

¹⁴⁷ 3:141

¹⁴⁸ Der findes mange sådanne tilgængelige på www.evangelist.dk, ligesom de optræder i alle 'møder', jeg har overværet. Eksempler: 3:26; 3:31; 3:36; 3:50

¹⁴⁹ Se: 4:42

5.5.4 Ruth Evensens karismatiske legitimitet

Som kommentatorer har foreslået, synes Ruth Evensens karismatiske legitimitet umiddelbart svækket i Faderhuset, fordi trosfællesskabet ikke umiddelbart, som Evangelist, har succes¹⁵⁰. Deltagerne siver tvært imod ud af trosfællesskabet, og der er få fantastiske vidnesbyrd om mirakler at fortælle fra Faderhuset de senere år¹⁵¹.

Men Faderhuset er et lærerigt eksempel på, hvordan det gennem lederes meningstilskrivninger er muligt at skabe den opfattelse hos de tilbageblevne deltagere, at de seneste års udvikling i Faderhuset er udtryk for succes snarere end fiasko og at udviklingen snarere bekræfter end modsiger ledelsens og Ruth Evensens karismatiske legitimitet. Fx er det en dominerende forståelse, at Faderhuset frem for noget trosfællesskab i Danmark og Ruth Evensen frem for nogen leder har 'betalt prisen' for en ægte og helhjertet 'efterfølgelse' af den Jesus, der som bekendt selv måtte lide og betale den ultimative pris for sit kald og sin overbevisning, døden¹⁵². Ruth Evensen demonstrerer dermed i deltagernes øjne en anden pentekostal genkendelig karismatisk kvalitet ved en leder, nemlig villigheden og modet til at gøre hvad som helst, Gud måtte befale, gå imod tidsånden og betale prisen for det. Ruth Evensens karismatiske legitimitet demonstreres med andre ord ved lidelsen og martyriet¹⁵³.

Minimeringen af trosfællesskabet fortolkes også som en gavnlig 'renselsesproces'¹⁵⁴, hvor kun de udvalgte, der er parate og villige til at 'gå hele vejen' gennem ydmygelsen og forfølgelsen, bliver tilbage. Til gengæld er det også disse få på den 'smalle vej', der er tættest på at sikre sig frelsen¹⁵⁵. For netop denne frelse er trosfællesskabet og dets lederes retledning vigtige midler, og Faderhuset giver, under ledernes 'åndelige forældreskab'¹⁵⁶, deltagerne de bedste chancer for at nå til den hellighed, som 'frelsen' fordrer.

¹⁵⁰ Fx Niels Underbjerg i Kristeligt Dagblad den 26.03.08

¹⁵¹ 2:4

¹⁵² 2:11ff

¹⁵³ Fx 2:13; 2:41; 2:73ff. Evangelists Christian Hedegaard fremstiller også undertiden sig selv i martyrollen 3:56

¹⁵⁴ Se citatet i kapitel 3; 2:49

¹⁵⁵ 3:50 fx

¹⁵⁶ 2:15; 2:52; 2:64; 2:78 og mange flere

Som fortælling #5 illustrerer, menes Ruth Evensen at være nået dybere og længere end de fleste, hvorfor hun også er den ideelle 'åndelige mor'¹⁵⁷ for deltagerne. Hun menes at have nået et demonstreret stade af åndelig oplysning og modenhed, der gør, at hun kan se klart og afgøre ganske meget i trosfællesskabet¹⁵⁸.

5.6 Konklusion og analytiske generaliseringer

Med afsæt i et organisationskulturelt perspektiv på meningsledelse og i konventionelle pentekostale meningsskabelser omkring ledere og ledelse har jeg i kapitlet vist, hvordan ledere som Ruth Evensen og Christian Hedegaard i kraft af deres karismatiske autoritet vinder og bevarer en stor del af fremstillings- og fortolkningsmagten i deres respektive trosfællesskaber.

Det indebærer væsentligst, at der er etableret en instans i netværket for mening, der effektivt kan bringe trosfællesskabet til klarhed omkring notorisk komplicerede teologiske stridsspørgsmål, som kan lukke dagligdagens små interne disputer og holde en intern opposition og konkurrerende meningstilskrivelser nede. Der er i Faderhuset og Evangelist relativt lidt at være i tvivl om, og der er så godt som ingen tvivl om, hvem der besidder indsigtene og magten til at afgøre de tvivlsspørgsmål, der måtte dukke op hen ad vejen: Gud – gennem lederen. Dermed være ikke sagt, at deltagerne i Faderhuset og Evangelist ser deres ledere som ufejlbarlige, eller at lederne fremstiller sig selv som sådan, jf. fortælling #5¹⁵⁹. Men når Christian Hedegaard kalder trosfællesskabets deltagere og virksomhedsgrene for 'mine', er der faktisk noget om snakken. Ligeledes er der noget om det, når Ruth Evensen ser sig selv som en mor eller forælder, der elsker sine børn, børn der bærer hendes DNA¹⁶⁰, og som er forpligtet på at respektere og adlyde hende som sådan.

Da jeg, som nævnt i forrige kapitel, anser udviklingen af klarhedens kultur som værende med til at øge pentekostale trosfællesskabers risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, vil jeg også mene, at denne risiko øges,

¹⁵⁷ 2:23; 2:51 fx

¹⁵⁸ 2:54 fx

¹⁵⁹ Se også 3:24; 3:27; 3:62; 3:100ff fx

¹⁶⁰ 2:64; 2:79

hvis de deler et eller flere af følgende karakteristika med en eller flere af mine cases:

- (1) Trosfællesskabets hovedleder er dets karismatiske stifter eller reformator.
- (2) Livet og udvikling i trosfællesskabet udspiller sig i vidt omfang omkring én karismatisk leder og dennes karismatiske kompetencer og 'tjeneste'.
- (3) Hovedlederen besidder og udøver i meget høj grad fremstillings- og fortolkningsmagten, fordi lederen i deltagerens øjne besidder og demonstrerer helt ekstraordinære karismatiske kompetencer og kvaliteter.

Kapitel 6.

Høj viden & klarhedens kultur

6.1 Introduktion til kapitlet

I dette kapitel retter jeg fokus mod et andet væsentligt potentiale for at udvikle klarhedens kultur i pentekostale trosfællesskaber, nemlig at man her mener at have adgang til en særlig viden af en anden verden. I kapitlet ser jeg nærmere på "vidensociologien" i mine cases, forstået med Berger & Luckmann som:

"... alt hvad der går for "viden" i et samfund, uden at tage hensyn til denne "videns" status som gyldig eller ikke-gyldig (lige meget hvilket kriterium, der anvendes)" (1992, p.15).

For så vidt handler hele afhandlingen om denne sociale viden og virkelighed. Men i dette kapitel skal det nærmere handle om denne videns art og brug. Væsentligst vil jeg vise, hvordan klarhedens kultur i trosfællesskaber som Evangelist og Faderhuset skabes gennem en rendyrkende favorisering af trosfællesskabernes mest særlige og autoritative høje viden. Jeg vil også drøfte, hvilke konsekvenser det får for trosfællesskaberne internt og for forholdet mellem dem og deres omverden.

6.2 Etnografiske narrativer

Fortælling #6.

Baseret på 3:68ff

- Og du vil gerne igennem?
- Ja tak, i dagens anledning, svarer jeg.

Betjenten bevæger sig hen mod den blå politibus, der holder parkeret på tværs af Danmarks formodentlig mest omstridte grusvej. Den fører til Vildkilddegård, men gennem naboens gårdsplads, og naboen er træt af trafikken. Særligt i sommermånederne, hvor Vildkilddegård lægger jord til Evangelists årlige Alternative Sommerfestival. Men det er slut nu, hvis det står til Herning kommune. Der er nedlagt forbud mod, at festivalen dette år

holdes på Vildkilddegård. Men Evangelist har ikke vist tegn til at tage forbuddet til efterretning. Tvært imod bliver der stadig annonceret for festivalen, og på Vildkilddegård er forberedelserne i fuld gang. Det forklarer, hvorfor politiet nu blokerer vejen og forhindrer al ikke autoriseret trafik til og fra Vildkilddegård. I aften er der imidlertid gjort en undtagelse i anledning af en hastigt arrangeret Skt. Hans fest på Vildkilddegård. Evangelister og sympatisører fra hele landet strømmer til. Sendevognen fra TV midt-vest er også på plads.

Bålet brænder lystigt, men Drachmanns midsommersang udebliver. I stedet træder Lisa (pseudonym, leder) med sin guitar op på en træstamme og leder forsamlingen i 'lovsang' – eller, måske rettere, kampsang:

"Ånden er mit sværd og troen mit skjold./ Jeg river Guds rige til mig med vold./ I Guds fulde rustning jeg står på kampens dag./ Han står ved min side og vinder mit slag/ ... På slanger og skorpioner og løver vil jeg træde./ Jeg frygter ingenting, de kan mig ikke skade./ Disse tegn skal følge dem, der siger, at de tror:/ Sygdom og dæmoner drives ud ved hans ord./ Men under alt dette mere end sejrer vi - ja, ja ..."

Kim (pseudonym, leder) holder båltale i noget, der minder om et hip hop antræk. Han virker tændt og på ingen måde tynget af situationen og balladen. Tvært imod.

"Nu får vi mer' opmærksomhed for evangeliet – for evangeliet", synger han improviseret og danser rundt på træstammen.

Skal du ikke have en kop kaffe eller te? spørger Kim mig senere på aftenen. Snart sidder vi bænket på Vildkilddegårds terrasse, og Silas (pseudonym), Kims højre tjenende hånd, bliver sendt efter kaffe og kage. Af en eller anden grund taler de spansk sammen.

Jeg spørger Kim, hvordan han fortolker situationen, blokaden og al hurlumhejet lige nu. Svaret kommer hurtigt:

- Da de indremissionske vækkelser gik over Vestjylland, gik de Arnborg forbi. Hvorfor? I Afrika ved de sådan noget, siger Kim.

Han ved det også:

- Der findes "territorial spirits", lokale dæmoner, der regerer over et område og bekæmper al Guds værk der.

Sådan en har sat sig på Arnborg og omegn, mener Kim. De argeste evangelistmodstandere i Arnborg er dybest set marionetter for dæmoniske magter, selvom de måske ikke er klar over det selv. Men deres sang under bordelkonflikten afslørede det:

- Hvis hor og druk er fra Satan af, så tjener vi Fanden fra i dag, citerer Kim og tilføjer, at sådan noget synger normale mennesker ikke. De "typer" i Arnborg fortjener slet ingen omtale eller opmærksomhed, for (med et bibelcitat): Hvis du bringer en tåbe til torvs, så forøger du hans dårskab.

Mens Kim klager over den tørre kage, spørger jeg ind til det sidst nye, nemlig beslutningen om at flytte festivalen ind i selve Arnborg by, der netop er blevet meddelt i medierne og af ham selv i aftenens bårtale. Jeg spørger, hvorfor Evangelist ikke bare for længst har flyttet festivalen til et helt andet sted i kongeriget. Det ville jeg have gjort, betror jeg.

- Aldrig! kommer det øjeblikkeligt fra Kim. Han ser opgivende på mig og forklarer.

For det første er modstand og konflikt ikke noget, man par tout skal undgå, for konflikter og "forfølgelser" kommer, når en ægte kristendom praktiseres. For det andet giver konflikter omtale, og sympatien er ved at vende til fordel for Evangelist, mener Kim. For det tredje skal man ikke "ligge under for typer" som dem fra Arnborggruppen¹⁶¹ og deres "forsøg på kontrol". Så hører alting op. For det fjerde er Vildkildegård stedet, som "Gud har givet" Evangelist. Gud har selv udpeget Vildkildegård i et syn, Kim fik, allerede inden stedet blev købt. Her på Vildkildegård – og kun her – kan og skal festivalen ligge.

- Jeg kan da ikke forlade det syn, som Gud har givet mig! Come on! Jeg har da et kald. Jeg har givet mit liv til det her!

Der er lagt i bålet til en hed sommer i Arnborg.

¹⁶¹ En underafdeling af beboerforeningen i Arnborg, der især har gjort det til sin hovedsag at følge Evangelists gøren og laden i byen kritisk og tæt. Arnborggruppen står bl.a. bag websitet www.bevar-arnborg.dk

Fortælling #7.

Baseret på 4:34ff

På kirketorvet i Bykirken diskuterer jeg forholdet mellem FrikirkeNet og mine cases Faderhuset og Evangelist med Peter (pseudonym, leder), der er en central figur i FrikirkeNet og i Bykirken.

Jeg refererer den forståelse af baggrunden for konflikten i Arnborg, som fortælling #6 udtrykker. Peter ryster på hovedet.

- Selvfølgelig er der en åndelig kamp, fastslår han. Men altså... jeg står fuldstændig af. Det handler om simpel lokalplan! Det har ikke en pind med Djævel og dæmoner at gøre. Det her, det er simpel lokalplan.

Selv er Peter bestyrelsesformand for et rehabiliteringscenter, der intet har med Evangelist at gøre. Han beretter, hvordan man her har grebet lokale bekymringer helt anderledes an. Fx ved at invitere til borgermøder og vise åbenhed hele vejen igennem. Det hele står og falder med politisk tæft og omtanke, intet andet, mener Peter.

Men onde kræfter er imidlertid på spil i en anden aktuel sag, mener Peter, nemlig Ekstra Bladets beskyldninger mod et pentekostalt trosfællesskab i Kolding¹⁶² for at misbruge statsstøtte bevilliget til et integrationsprojekt. Her er den Lucifer (Satan) på spil, som Brandes hyldede¹⁶³, og med ham de kulturradikale i Ekstra Bladet siden.

Fortælling #8.

Baseret på 2:13f

Mens vi spiser vores pølseret under det gamle valnøddetræ i hotellets have, fortæller jeg Karl (pseudonym), at jeg er forundret over den forandring, der er sket med Faderhuset i løbet af mine feltstudier.

Karl bekræfter min umiddelbare oplevelse:

¹⁶² Ekstra Bladet 15.06.08 opfulgt 16.06.08

¹⁶³ Der tænkes på Georg Brandes berømte/berygtede "fakkeltale" på Universitetspladsen i København, 25. oktober 1891.

- Vi følte, vi måtte begynde forfra. Der er sket meget siden sidste sommer. Jeg har selv måttet rydde mange af mine bøger væk, fordi de fik mig til at leve mere ud fra min hjerne end ud fra mit hjerte. Jeg intellektualiserede for meget. Jeg har også gjort op med mit image som den altid sjove.

Fortælling #9.

Baseret på 2:7f.

- Gud ser til hjertet, proklamerer Rosa (pseudonym).

Ja, bekræfter deltagerne fra deres pladser.

- Måske når vi engang frem til, at det, vi har gjort indtil nu, er forkert, men det er gjort ud af vores hjerte. Vi skal ikke bruge vores hoveder til at hjælpe mennesker. Vi skal bruge vores ånd. Hvad siger DU Gud til det? Hvad er DIN nøgle?

Nu skal Kirsten (Pseudonym) 'tale ordet'. Hun følger op:

- Vi er opdraget til, at alt er relativt. Hører vi Guds ord, så skal det lige ind og vende, nærmest vrisser hun. Men – råber hun hæst – det skal være en hammer. Vi skal virkelig tale ORDET, så det skiller ånd fra sjæl.

Det gør hun så, det bedste hun har lært.

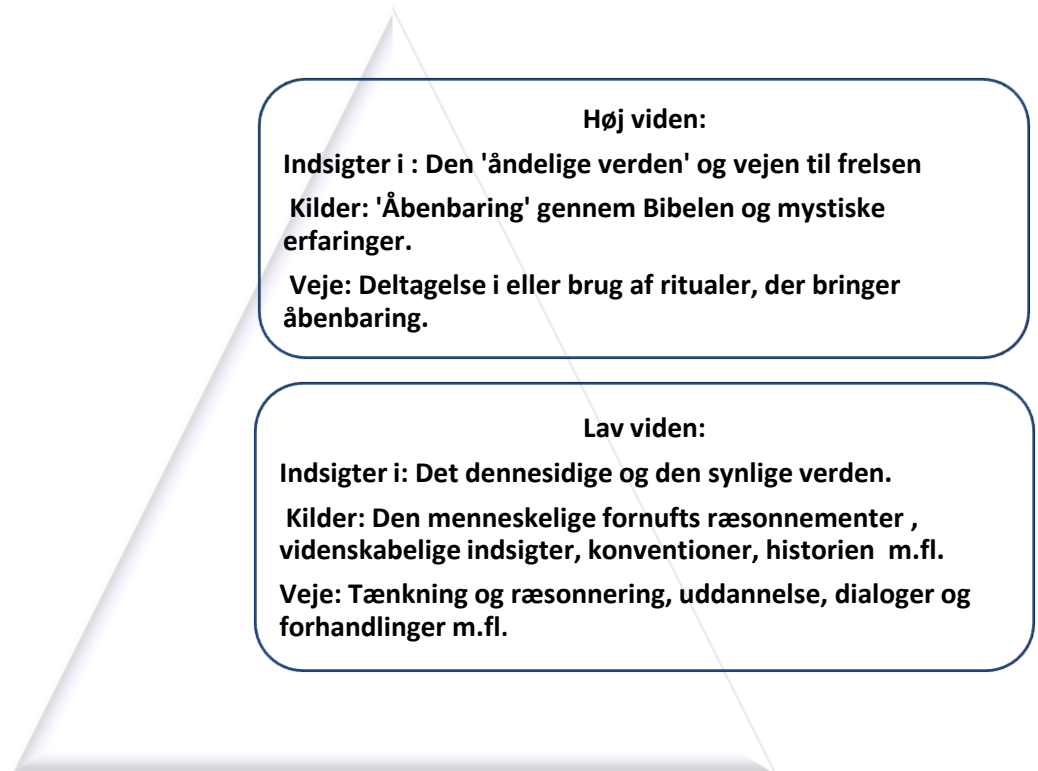
6.3 Pentekostale videnhierarkier

I alle organisationskulturer kan indsigter samt kilder og veje til viden ordnes taksonomisk i et hierarki, hvor nogle rangerer lavt som lav viden og andre højt som høj viden. Hvad der i en kultur regnes for at være henholdsvis lav og høj viden, og hvordan viden-hierarkiet i øvrigt nærmere er konfigureret, afhænger bl.a. af, hvad der i kulturen anses for at være vigtigt og muligt at vide noget om.

Højt placeret i trosfællesskabers videnhierarkier findes indsigter, der knyttet sig til deres store autoritative fortælling og opnår status af universel dogmatisk

sandhed. Disse høje indsigter giver ofte svar på spørgsmål, der i andre organisationer principielt regnes for umulige at besvare eller irrelevante¹⁶⁴.

I mine tre cases lader videnhierarkierne i hovedtræk til at være temmelig ens. Nedenfor gives et forenklet bud på, hvordan de ser ud:

Figur 17. Et pentekostalt videnhierarki

Pentekostalismen foreslår konventionelt meningsmæssigt en række dualiteter, hvoraf en af de mest grundlæggende er en skelnen mellem en empirisk synlig og en ekstraempirisk usynlig eller 'åndelig' verden og virkelighed¹⁶⁵. Den synlige verden menes at være et produkt af den usynlige åndelige virkelighed og at afspejle denne, hvorfor den åndelige verden og virkelighed også er den egentlige og den væsentligste. Derfor rangerer indsigter i den åndelige og

¹⁶⁴ 2:32

¹⁶⁵ Eksempel: "Vi tror på, at der er mere mellem himmel og jord, end naturvidenskab kan forklare. Vi tror på, at den åndelige verden er lige så virkelig som den fysiske. En verden der består af godt og ondt. Vi tror, at der er en Gud, som er mere end energier, en Gud som er skaber af universet og alt, hvad det rummer, at han er god, kærlig og retfærdig". Kopieret fra www.valbyfrikirke.dk, besøgt 06.01.10. Se 5:31 for skelnen mellem "det åndelige" og pragmatisk.

egentlige verden og virkelighed også højest i pentekostale videnhierarkier. Ikke mindst viden om menneskets fortabte tilstand og om vejen til frelsen.

Kilder til viden, der rangerer højt, er følgelig kilder, der menes at give adgang til sådanne høje indsigter. Bibelen fx menes at være 'Guds ord', altså ord af og fra Gud, og derfor regnes den for en ufejlbarlig autoritativ kilde til høj viden. Bibelen er en 'åbenbaring', det vil sige, at den gør det muligt for mennesket at opnå indsigt i noget, der ellers er skjult og utilgængeligt for erkendelse¹⁶⁶. Men også det, jeg vil kalde mystiske erfaringer, er væsentlige veje til at opnå høj viden i pentekostale kulturer. Ved mystiske erfaringer forstår jeg deltageres fortolkede 'oplevelser' og 'erfaringer' af eller med Gud, der både kan oplyse den, der får sådanne oplevelser og 'åbenbaringer' og andre, der får dem formidlet¹⁶⁷. Mystiske erfaringer kan fx være drømme, visioner, indskydelser og fornemmelser (fra Gud), indre 'billeder', den indre Guds stemme, et særligt forståelsens lys ('åbenbaring over') over en bibelperikope, profetier og 'kundskabsord'¹⁶⁸. Det er i mine cases almindeligt, at indledningsritualer i møder og gudstjenester, typisk bønner og indledende bemærkninger, udtrykker mystiske mål og forhåbninger om at deltagerne må 'møde Gud', 'mærke Gud' eller 'opleve Gud'¹⁶⁹. Det er også tydeligt, jf. fortælling #6, at man skaber høj viden på baggrund af sådanne mystiske erfaringer¹⁷⁰, men 'prøvet' (verificeret) på Bibelen og på respekterede og erfarne deltageres og lederes vurderinger eller mystiske erfaringer. Som bl.a. Cox (1995, p. 15), Coleman (2000, p.24f) og Poloma (1998a, p. 102, 1998b) har understreget, er det netop i vægtlægningen af disse mystiske erfaringer som kilder til høj viden, at pentekostalismen adskiller sig fra andre konservative bibelfundamentalistiske kirkeretninger¹⁷¹, hvor *sola scriptura* hævdes, og hvor mystiske erfaringer ikke figurerer så højt i videnhierarkiet.

Endelig er vejene til opnåelse af høj viden at udføre og deltage i en række ritualer, der menes at bringe sådanne åbenbaringer og høje indsigter. Det kan være individuelle ritualer, hvor deltagerne fx studerer Bibelen og beder, 'holder andagt' eller 'bruger tid med Gud'. Eller det kan være deltagelse i fælles ritualer

¹⁶⁶ 2:14 fx

¹⁶⁷ Se 5:3 for konkret eksempel. Se også Paloma (1998a)

¹⁶⁸ En åbenbaret udtrykt viden om noget specifikt vedrørende et andet menneske, fx en sygdom eller et andet problem, der på forhånd er modtageren af 'kundskabsordet' ukendt.

¹⁶⁹ Fx: 3:3; 4:4; 4:8f; 4:12.

¹⁷⁰ 4:40

¹⁷¹ Se også Videbæk, 1997

og ritualkomplekser som gudstjenester og møder, hvor 'Guds ord forkyndes', og hvor der åbnes rituelle veje for mystiske erfaringer af og med Gud gennem fx 'lovsang' og 'forbøn'¹⁷²

Indsigter, der rangerer lavt i videnhierarkiet, har med den synlige verden og virkelighed at gøre. At indsigter rangerer lavt betyder ikke, at de nødvendigvis regnes for uvæsentlige. De angår blot noget, der – alt andet lige – er mindre væsentligt i forhold til indsigter om Gud og frelsen, nemlig 'denne verden'. Lavt rangerende kilder til viden er derfor fx 'rent menneskelig' sansning, erfaring, evaluering, refleksion, videnskabelig undersøgelse etc.

Høj og lav viden udelukker ikke nødvendigvis hinanden, men vil ofte blive søgt harmoniseret og kombineret i pentekostale kulturer¹⁷³. I tilfælde af en direkte konflikt vil høj viden imidlertid dominere lav¹⁷⁴. Det indebærer også, at jo mere et trosfællesskab skaber af høj viden, jo flere sådanne konflikter vil der opstå, og jo mindre relevant bliver lav viden i det hele taget. Det ses både i Faderhuset og Evangelist.

6.4 Rendyrkning af høj viden i Faderhuset og Evangelist

Udviklingen og opretholdelsen af klarhedens kultur i Faderhuset og Evangelist kan forbindes med en kulturel inklinering mod at skabe og anvende høj viden i en grad, der truer med at gøre lav viden irrelevant og illegitim.

Fortælling #9 udtrykker præcist, hvad en sådan inklinering i hovedsag indebærer i Faderhuset, nemlig at alt kommer til at handle om Gud, og om

¹⁷² Ritualet kendetegnes ved, at en forbeder, ofte en leder eller dertil udvalgt, beder til Gud for en forbønssøgende og dennes behov og problemer. Det ses ofte som en vigtig vej til at opnå indsigter og guddommelig hjælp. I gudstjenester og møder finder forbøn ofte sted i en afsluttende del af ritualkomplekset. Forbøn-søgende bevæger sig ofte frem i mødelokalet til platformen, hvor de modtager forbøn. Forbøn kombineres ofte med håndspålæggelse og sker under lovsang fra forsamlingen.

¹⁷³ 3:69f giver et eksempel, hvor høj viden i form af Bibelens beretninger om Jesus' opstandelse fra de døde forsøges bakket op af historiske kilder (lav viden). I øvrigt bakkes opstandelsens fakticitet også væsentligt op gennem henvisning til talerens egen mystiske erfaring af at have oplevet og mødt den opstandne Jesus. Se også: 5:31

¹⁷⁴ Det klassiske eksempel er vel den pentekostale påstand baseret på høj viden om, at universet er skabt af Gud contra naturvidenskabelige teorier om universets tilblivelse baseret på lav viden (3:38; 4:11; 4:110 fx). Væsentligt er det også i Evangelist, at sygdomme i kraft af høj viden knyttes til dæmonisk virksomhed modsat naturvidenskabelige forklaringsmodeller, lav viden (3:12 fx)

hvad Gud siger i 'hjertet' eller 'ånden'¹⁷⁵. Samtidigt bringes lav viden som produkt af 'hjernen' i miskredit. I fortælling #1 gøres det klart, at 'Gud har al visdom' (høj viden) og at 'denne verdens visdom' (lav viden) er meget lidt værd for ikke at sige intet. Når Gud har al visdom, er der ingen grund til at søge den andre steder, og det vil være illegitimt at gøre det.

Ved udpræget at trække på høj viden, skabe høj viden om meget og samtidigt undertrykke en forstyrrende og anfægtende lav viden kan trosfællesskaber som Evangelist og Faderhuset netop nå til relativt mange og klare autoritative svar.

6.4.1 Udvidelse af udsigelsespotentialer i kilder til høj viden

Når der kan skabes meget høj viden og høj viden om meget i Faderhuset og Evangelist, skyldes det bl.a., at kilder til høj viden anvendes og udnyttes på en måde, der udvider deres autoritative udsigelsespotentialer og anvendelsesområde i forhold til det, der ses i Bykirken.

I Evangelist fx udlægges bibeltekster ofte ahistorisk, allegorisk og med hensyn til en åndelig mening, der åbenbares læseren eller taleren af Helligånden under læsningen og arbejdet med teksten¹⁷⁶, og som ikke nødvendigvis uimodsigeligt ligger i teksterne strengt semantisk eller eksegetisk¹⁷⁷. Man kan også 'stå på et ord', det vil sige, opfatte bibelperikoper eller enkelte vers som Guds konkrete tale, vejledning og garanti til læseren eller trosfællesskabet¹⁷⁸. I Faderhuset er det på lignende vis hjertets læsning og åbenbaring af teksternes budskab, der appliceres og bliver handlingsforeskrivende¹⁷⁹. Semantik, hermeneutiske og teologiske tolkningstraditioner synes ikke at stille sig afgørende i vejen for en friere 'åndelig' udlægning af 'ordet' og af det Gud menes at sige gennem teksterne til trosfællesskabet her og nu. Dermed får ledere (i prædikantens rolle) en betydelig fortolkningsmagt, og Bibelen kan bringes til at udtale sig autoritativt om ganske meget. Samtidigt camoufleres selve fortolkningsakten, idet det sjældent fremgår af udlægninger, at de netop er udlægninger.

¹⁷⁵ Forstås som en særlig receptiv del af mennesket, der er åben for Gud og modtagelig for åbenbaring. Se også 2:48; 2:55; 2:66 fx

¹⁷⁶ 3:19; 3:16; 3:120; 3:122 fx

¹⁷⁷ 3:16; 3:19; 3:120 fx

¹⁷⁸ 3:46; 3:81; 3:154 Se også 2:3 for et eksempel fra Faderhuset.

¹⁷⁹ 2:22; 2:25; 2:28f fx

Også de mystiske erfaringer udnyttes i Faderhuset og Evangelist og medfører, at der generelt skabes mere høj viden om mere. Høj viden skabt gennem mystiske erfaringer gør det også muligt, at der kan skabes høj viden om meget konkret. Bibelen 'åbenbarer' ikke altid, hvad Gud mener om dette eller hint på et detaljeret, pragmatisk og konkret plan. Det kan Gud imidlertid åbenbare mere direkte gennem mystiske erfaringer. I fortælling #6 kommer mystiske erfaringer i form af et 'kald' og et 'syn' således til at begrunde, at en flytning af Evangelists årlige sommerfestival ikke kan komme på tale, fordi det ville stride mod Guds udtrykkelige og åbenbarede vilje¹⁸⁰. Altså har Gud åbenbart en for trosfællesskabet forpligtende mening om noget så praktisk og konkret, som placeringen af en festival.

6.4.2 Konvertering af lav viden til høj

Når fortolkningsmagten udøves uden at ekspliciteres fortolkningsakten, udnyttes en anden mulighed for at skabe mere høj viden. En udlægning, der ikke foregiver at være andet end en teologisk fortolkning, vil være lav viden. Men udtrykkes det mere eller mindre eksplicit, at fortolkningen er Helligåndens værk i fortolkerens bevidsthed, konverteres den til høj viden. Det samme sker, hvis en deltager eller leder formidler sine tanker og teorier, og lader fremgå, at det formodentlig var Gud, der inspirerede dem¹⁸¹. Der sker med andre ord en form for konvertering af lav viden til høj viden, der også bidrager til, at der i Faderhuset og Evangelist skabes meget høj viden.

6.4.3 Undertrykkelse af lav viden

I sig selv er skabelsen af høj viden om meget med til at minimere behovet for og relevansen af at anvende lav viden. Men der gøres i Faderhuset og Evangelist også aktive forsøg på at holde lav viden ude af refleksioner og undgå, at den anfægter eller forurener den høje viden.

Fortælling #8 viser fx, hvordan en deltager har måttet skaffe sine bøger af vejen, fordi de promoverede lav viden, der ofte knyttes til 'hjernen' og fornuften, mens høj viden knyttes til 'hjertet' eller 'ånden' i pentekostale symbolsystemer. Deltageren har ligeledes måttet aflære brugen af humor forstået i kontekst som en tendens til ironisk at afvæbne noget af alvoren i høje

¹⁸⁰ At det alligevel skete i 2009 er en anden sag.

¹⁸¹ 3:5 fx

indsigter. Forbrug af medier er i det hele taget underlagt restriktioner i Faderhuset, da de anses for at promovere lav viden, umoral og 'denne verdens visdom'¹⁸². Fortælling #9 viser, hvordan hjertets indstilling og høje viden, det vil sige den mystiske erfaring af det, som Gud åbenbarer i hjertet eller ånden momentant, søges gjort til det eneste legitime grundlag for vurderinger og evalueringer i Faderhuset. Det, ledere gør, er derfor sandt og godt, når de gør det ud fra hjertet, og når det matcher det, som lederen mener, er Guds vilje i beslutnings- eller handlingsøjeblikket. Det betyder fx, at konsekvenser af beslutninger og handlinger bliver vanskelige at anvende i retrospektive evalueringer og som metoder for læring og skabelse af lav viden¹⁸³. Reelt begrænses de legitime muligheder for evaluering og læring til lederes selvevaluering af egne motiver i hjertet, da en beslutning blev truffet og en handling udført¹⁸⁴. Hjertets høje viden bliver desuden immun overfor både intern og ekstern kritik, fordi kun lederen selv reelt kan vide, hvad hjertet tilsagde i beslutningens eller handlingens øjeblik.

Også i Evangelist er hjertets høje viden tydeligt vigtigst¹⁸⁵. Ligeledes ses tendensen til at forhindre lav viden i at anfægte den rene og enfoldige høje viden¹⁸⁶. Akademisk fagkundskab kan anses for at være en kilde til fejlindsigter snarere end til genuin viden. Det er på mange måder en nødvendig menings-skabelse, fordi Evangelist insisterer på fortolkninger af fænomener, der kræver, at videnskabelige perspektiver (lav viden) på samme sag må afvises¹⁸⁷. Det gælder fx den fortolkning, at sygdom skyldes dæmonisk aktivitet¹⁸⁸ og skal behandles med 'udfrielse' og 'forbøn', uden at det dog nødvendigvis fører til, at medicinske kundskaber (lav viden) afvises kategorisk¹⁸⁹.

Som nævnt allerede spiller det mirakuløse en væsentlig rolle i Evangelists meningsunivers. Både det at 'modtage mirakler', fx en 'overnaturlig helbredelse', og at formidle mirakler menes at forudsætte en ren og stærk 'tro', der uden forbehold godtager og fastholder høj viden. Derfor er det også

¹⁸² 2:24; 2:51f; 2:66 fx

¹⁸³ 2:55

¹⁸⁴ 2:50ff Se især 2:25ff, hvor hverken Bibelens 'bogstav', traditioner, tidligere praksisser eller samvittighed uden videre kan gøres til basis for evalueringer og skabelse af viden.

¹⁸⁵ 3:12; 3:46; 3:62 fx

¹⁸⁶ 3:73 fx

¹⁸⁷ 3:38f

¹⁸⁸ 3:3; 3:11; 3:42; 3:153 fx

¹⁸⁹ 3:14

utilrådeligt, at deltagerne forholder sig mere end nødvendig til konventioner og viden i dagens vantro og gudløse 'humanistiske' samfund, hvor mirakler generelt fornægtes¹⁹⁰. Det kan også forplumre den høje viden og rene tro og blokere for mirakler og andre overnaturlige velsignelser fx at læse et fags pensum¹⁹¹.

Man bør desuden tro og fastholde høj viden, 'Guds løfter', 'Guds ords' sandhed, på trods af umiddelbar kontraempiri¹⁹². Fx bør man fortsætte med at tro og 'bekende', at man allerede er helbredt på et 'åndeligt (egentligt) plan', selvom lav viden i form af fx fysiske symptomer tilsiger noget andet. I sådanne tilfælde skal deltagerne se bort fra symptomerne og i størst muligt omfang fastholde den høje viden, at helbredelsen og miraklet er sket. Ellers risikerer man at miste sin helbredelse. I sådanne tilfælde bliver lav viden (fysiske symptomer) ligefrem en trussel¹⁹³.

Beskyttelsen af den rene tro og høje viden mod kontamination fra lav ses også i en række andre forhold. Fx udtrykker ledere, forbilledligt, at de ikke selv læser eller ser evangelistkritiske indslag i pressen, fordi det netop forurener deres tanke og tro¹⁹⁴. Deltagere kan også begrænse deres kommunikation med deres familie og tidligere omgangskreds, hvis de eller deres ledere skønner, at de derigennem påvirkes negativt af lav viden, bliver forvirrede eller kommer i tvivl. Det er heller ikke tilrådeligt at lytte til kritiske eks-deltagere og andre

¹⁹⁰ 3:38

¹⁹¹ 3:7

¹⁹² 3:12; 3:32

¹⁹³ Jf. artikel med titlen "Bevar din helbredelse", hvori det bl.a. hedder: "Salme 91 giver et utroligt godt billede af gud og når jeg oplever at smerter og symptomer kommer forbi mit" legemets telt" Så citerer jeg fra v.10 " Plage skal gå mit telt forbi" Og så oplever jeg at plagen går forbi". Videre hedder det: "Vore ord er som en såsæd, som producerer alt efter sin art. Hvis du taler negativt, så høster du negativt. Hvis du taler positivt, så høster du positivt. Den som er vis, der den der kender ordet. Hvis du taler dårligt om helbredelsen, som Gud har givet dig, så åbner du for værnet og med dine egne ord inviterer du sygdommen tilbage igen. Guds velsignelse bliver hindret når vore læber taler det modsatte af Guds ord... Når du bekender sygdom, så viser det faktisk, at du tror mere på sygdommen end du tror på Guds ord" Kopieret fra www.evangelist.dk 09.11.09. Jf. også www.kritisk.dk, hvor Lis fortæller, hvordan hun under en indlæggelse kommer i tvivl om sin tidligere helbredelse: "Mens jeg var på sygehuset, tænkte jeg godt nok på, om jeg nu også VAR helbredt. Men samtidigt kom skyldfølelsen over, at jeg kunne tænke sådan. Det var jo en forkert tanke. Og jeg tænkte bagefter, at det måtte være satan, der havde plantet sådan en tanke i mig". Kopieret 16.02.10.

¹⁹⁴ 3:14 fx

evangelistkritikere¹⁹⁵. Endelig dvæler man heller ikke længe ved fiaskoer, men fortæller helst succesfortællinger, der bekræfter den høje viden og skaber tro på den.¹⁹⁶

6.5 Svækkelse af høj viden og beskyttelse af lav i Bykirken

I forhold til både Faderhuset og Evangelist synes lav viden i Bykirken snarere at blive beskyttet, og høj viden forhindret i at blive altdominerende¹⁹⁷. Derfor skaber Bykirken også i forhold til Faderhuset og Evangelist høje indsigter om betydeligt mindre, og man når ikke til samme grad af autoritativ klarhed i meningsskabelser.

Fx behandles bibeltekster gennemgående fagligt teologisk mere reflekteret i Bykirken end i Faderhuset¹⁹⁸ og Evangelist, hvorved teksterne mister noget af deres sakrosankte *doxa*. Bibelen placeres i det hele taget mere i baggrunden eller i dybden som et grundlag, hvorpå der uddrages generelle værdier og bygges en overordnet teologi¹⁹⁹, mens de mere praktiske applikationer af bibeltekster kan stå til diskussion. I Bykirkens gudstjenester og prædikener kan der også inddrages kilder til lav viden i form af fx aktuelle film, bøger og pressehistorier. Det sker vel at mærke på en anerkendende måde, der demonstrerer, at disse kilder til lav viden kan bidrage med noget positivt i forhold til at reflektere over Gud og troen²⁰⁰. Derved støttes og anerkendes lav viden symbolsk. Samtidigt træder Bibelen som kilde til høj viden mindre tydeligt frem som enerådende, og praksissen legitimerer forsøg på at kombinere og forlige høj og lav viden.

Med hensyn til de mystiske erfaringer anerkendes de i Bykirken som veje til at opnå høj viden, og der skabes rituelle veje til at opnå dem. Men det er relativt sjældent at møde ritualer som højlydt 'tungetale' og 'profetier' i Bykirkens

¹⁹⁵ "JM" fortæller: "Der var også flere familier som boede i Gørløse der havde været med i Evangelist, men ikke var det mere. Dem måtte vi ikke kontakte fordi de var blevet overtaget af dæmoner og var meget negative. En af familierne havde manden været venner med Christian Hedegaard i 20 år, men var det nu pludselig ikke mere. Det var meget forkert hvis vi tog kontakt til dem". Kopieret fra www.kritisk.dk, besøgt 13.05.2010

¹⁹⁶ 3:15

¹⁹⁷ Se også 5:24

¹⁹⁸ Se 2:8; 2:9; 2:37 fx

¹⁹⁹ 4:21 er et interessant eksempel.

²⁰⁰ 4:19ff; 4:26ff fx

officielle gudstjenester og andre samlinger. Andre ritualer til opnåelse af mystiske erfaringer som 'forbøn' og 'lovsang' er i brug i kontrollerede former²⁰¹. Det betyder alt andet lige, at Bykirkens høje viden svækkes, fordi de rituelle veje til opnåelsen af den reguleres og begrænses. Desuden bidrager forsøg på at regulere brugen af ritualerne i sig selv til at svække deres relative status i videnhierarkiet som vigtige legitime veje til opnåelse af høj viden.

Endelig vil jeg nævne, at en del af Bykirkens høje indsigter enten ikke bliver anvendt eller ikke bliver tydeligt udtrykt i Bykirkens gudstjenester og officielle kommunikation, formodentlig for ikke at støde proselytter og søgere²⁰². Fx møder man sjældent dogmet om helvede eller afstandtagen til homofil praksis, abort og førægteskabelig sex²⁰³. Denne forsigtighed og tavshed er med til at svække og skabe uklarhed om høje indsigter, og den truer på sigt deres status som sådanne²⁰⁴. Stik modsat forholder det sig i Faderhuset og Evangelist.

Selvom det er en intern antagelse i Bykirken, at man har ændret på former men beholdt indholdet²⁰⁵, synes der at være en stigende erkendelse af, at form og indhold ikke på den måde kan adskilles²⁰⁶. Efter krisen og med lederskiftet i 2009 synes fremstillingsmagten da også bl.a. at blive brugt til at revitalisere klassiske pentekostale symboler og dermed genåbne adgangen til deres meningspotentialer²⁰⁷.

6.6 Konsekvenser af refleksion i højviden-modus

Foreløbigt har jeg vist, hvordan Faderhuset og Evangelist har kulturel inklination mod at rendyrke den høje viden på bekostning af lav. Det indebærer også, at de er kulturer, der udpræget reflekterer og fortolker i det, jeg vil kalde højviden-modus. Det vil sige, at de helst og ofte trækker på høj viden i meningsskabelser og meningstilskrivelser. Det får væsentlige konsekvenser.

²⁰¹ 4:59ff er det eksempel, hvor jeg observerer mest tungetale og eksplicit søgning efter mystiske og profetiske erfaringer i en officiel samling i Bykirken. Sammenlignet med erfaringer fra Evangelist og Faderhuset sker det klart i en afdæmpet form. Se også interne vurderinger af forekomster og former: 4:30f; 4:91; 4:96; 4:99; 4:110; 4:113 fx

²⁰² 4:55; 4:95 fx

²⁰³ 4:30; 4:56; 4:100 fx

²⁰⁴ 3:55

²⁰⁵ 4:83

²⁰⁶ 4:57

²⁰⁷ 4:56; 4:96

6.6.1 Et autoritært, brutalt og elitært netværk for mening

Når refleksioner og meningstilskrivelser foregår i højviden-modus, bliver der fra første øjeblik spillet "trumpf" i det kulturelle og politiske spil i trosfællesskabet. Lykkes det ikke umiddelbart for ledere eller andre agenter at overbevise alle om, at deres meningsskabelser og meningstilskrivelser er de indlysende sande og svarer til Guds egen mening om dette eller hint, risikerer man en anfægtende diskussion på høje indsigter, der kan føre til, at selve videnhierarkiet og dermed hele netværket af mening anfægtes.

Desuden er det vanskeligt at forhandle eller gå tilbage på sådanne 'åbenbarede' synspunkter, når de først er sat i spil og udtrykt. Når der reflekteres og argumenteres i højviden-modus, tvinges ledere derfor til insisterende at skære hårdt igennem overfor eventuelle kritikere og afvigere blandt deltagerne for at beskytte den høje viden mod diskussionens profanering og for at beskytte deres egen karismatiske autoritet. Deltagere må på deres side undertrykke frustrationer, pålægge sig selvcensur, fordømme sig selv og bede om undskyldning for deres 'kritiske tanker', hvis ikke de vil risikere en ekskommunikation.

Kommer det til åbne konflikter, leder de i højviden-modus let til brutale brud. Hvis parterne i en konflikt nemlig gensidigt mener at vide, hvad Gud vil og mener om dette eller hint, og hvis Gud ikke menes at have to meninger om samme sag, må en af parterne nødvendigvis ikke bare tage fejl, men også tage Gud til indtægt for sin vildfarelse, hvilket i en pentekostal kultur er en særdeles alvorlig anklage. Desuden må en af parterne nødvendigvis fornægte Gud ved ikke at bøje sig under hans åbenbarede vilje i en sag. Konflikter, der forløber i højviden-modus, risikerer dermed at skade parterne psykisk, fordi parterne kommer til gensidigt at stille alvorlige spørgsmålstejn ved hinandens tro og genuine kristne identitet og habitus²⁰⁸.

Endelig vil jeg pege på, at en inklinasjon mod at reflektere i højviden-modus øger risikoen for, at meningsskabelser og beslutninger bliver uanfægtede og selvbekræftende præget af "groupthink" (Janis, 1972) i manglen på en intern opposition og en fri meningsudveksling. Jo højere, helligere og mere beskyttet viden, der anvendes, jo færre får lov til at anvende den og uddrage dens mere præcise indhold og applikationer. Derfor er det i Faderhuset og Evangelist

²⁰⁸ Se 5:19 for eksempel på bevidsthed om denne risiko

særligt forbeholdt en sluttet gruppe af ledere at afgøre, hvad Gud ønsker og vil, mens menige deltagere forventes at tage afgørelser til efterretning og underordne sig²⁰⁹.

Sammenfattende mener jeg, at en inklination mod meningskabelser og meningstilskrivelser i højviden-modus risikerer at gøre netværket for mening autoritært, brutalt og elitært i trosfællesskaber. Det er bl.a. på den baggrund, man kan forstå, at eksdeltagere i Faderhuset og Evangelist ofte føler sig sårede, krænkede og åndeligt manipulerede og stiller sig i spidsen for en kritik af trosfællesskaberne. Det er også på den baggrund, man kan forstå, at der fra andre fjernere eksterne rejses bekymringer omkring deltagernes ve og vel i trosfællesskaber som Faderhuset og Evangelist. Når børn i Faderhuset fx i en sang synger: "Jeg er så lydig hver dag, fordi jeg vil elske dig (Jesus/Gud)²¹⁰", så er det et eksempel på, hvordan et dagligdags problem, nemlig børns trods, fortolkes og behandles i en højviden-ramme med den konsekvens, at noget banalt og naturligt (set i en lavviden-ramme) risikerer at blive til et alvorligt skyldproblem, som børn ligefrem har med Gud selv. Præferencen for refleksion i højviden-modus gør i det hele taget, at mangt og meget fortolkes som havende med Gud eller Fanden/dæmoner at gøre, og det har fået eksterne til kritisk at overveje, hvad det gør ved børn – og voksne for den sags skyld²¹¹.

I Bykirken synes man at være bevidst om sådanne risici. Et godt eksempel er Bykirkens håndtering af sin krise, der kan ses som et gennemført forsøg på at undgå, at diskussionerne og konflikterne gik i højviden-modus. Fx bliver det på et vigtigt fællesmøde fra mødeledelsens side udtrykkeligt understreget, at konflikten ikke bør give anledning til at stille spørgsmålstegn ved nogen parts tro og åndelige habitus. En deltagers udtrykte behov for at 'bede over' situationen, altså reflektere i højviden-modus, afvises under henvisning til, at formålet med mødet er, gennem en åben dialog (i lavviden-modus), at finde gode og fornuftige løsninger²¹². I ledelsens meningskabelser og meningstilskrivelser omkring krisen er det i det hele taget tydeligt, at den ønskes håndteret i lavviden-modus og fortolket i en lavviden-ramme, det vil sige som bundende i noget banalt hændeligt, når mennesker samarbejder²¹³.

²⁰⁹ 2:23; 2:49; 2:52; 2:79; 3:21; 3:134; 3:143

²¹⁰ 2:7

²¹¹ Se fx souschef i Børns Vilkår, Bente Boserups, kronik i Kristeligt Dagblad, 09.03.2009

²¹² 4:12ff

²¹³ 4:43f

Bykirkens ledelse synes at være bevidst om, at hvis konflikterne gik i højviden-modus, risikerede man en eskalering, en splittelse af trosfællesskabet og at påføre deltagere psykiske skader²¹⁴.

6.6.2 Konflikter og kommunikationssammenbrud

En kulturel inklinasjon mod at reflektere i højviden-modus får også betydning i trosfællesskabernes interaktioner med omverdenen.

Når en refleksion foregår i højviden-modus, indebærer det, at trosfællesskabet udpræget trækker på en viden, der er særlig for trosfællesskabet, men ofte figurerer lavt i andre samfundsdeltageres videnhierarkier, hvis den da overhovedet anerkendes som viden. Hvis et trosfællesskab derfor reflekterer i højviden-modus omkring et problem, det skal løse sammen med eksterne interessenter, øges risikoen for et kommunikationssammenbrud, fordi der ikke gensidigt kan opnås en kritisk grad af enighed om, hvordan et problem skal eller kan iagttages, og hvad der i dialogen er gyldige argumenter og ikke. Dermed er chancerne for at finde fælles løsninger naturligvis svækkede.

Fortælling #6 viser et eksempel på, hvordan Evangelists ledelse fortolker konflikterne i og omkring Arnborg i en højviden-ramme, det vil sige som et 'åndeligt' problem først og fremmest, der forklares under henvisning til en lokal 'dæmons' aktiviteter²¹⁵. Hvis en sådan fortolkningsramme gøres gældende og udtrykkes, skaber det næppe grundlag for en frugtbar dialog vis a vis Evangelist og medborgere i Arnborg²¹⁶.

Fortolkningsrammen, der også ses i Faderhuset²¹⁷, får betydning for, hvordan konflikten håndteres fra Evangelists side. Siden der bag den lokale evangelistmodstand i Arnborg ikke først og fremmest står en gruppe borgere med argumenter og krav, men en dæmon, der får dem til at gå sit djævelske ærinde, er argumenterne for en dialog få. Medborgerne bliver i en sådan

²¹⁴ 4:30; 4:55

²¹⁵ 3:101 er et andet eksempel. Hvor repræsentanter for FrikirkeNet (i en lav-viden ramme) mener, at bl.a. Evangelists adfærd skader det samlede pentekostale miljøes image, fortolker Evangelists ledelse problemerne i en høj-viden ramme som udtryk for, at en djævelsk 'åndsmagt' er på vej ind over Danmark. Altså er det omsonst (og illegitimt) at forsøge at gøre noget ved imageproblemerne.

²¹⁶ Jf. 3:112. Det er samme fortolkningsramme, der lægges ned over konflikter i Gørløse i 3:112

²¹⁷ 2:49ff; 2:68f Ikke mindst er det væsentligt at købet af og striden om Ungdomshuset bl.a. grunder sig på fortolkninger i højviden-rammer, hvilket jeg vender tilbage til senere.

meningstilskrivelse uegentlige brikker i et spil, de end ikke selv ved om eller forstår²¹⁸. Den egentlige modstander er Satan, hvem det ikke er kulturelt legitimt at forhandle med. På den baggrund giver det god mening at handle, som de lokale evangelister gjorde, og vise denne lokale dæmon, at de ikke frygter noget, ikke bøjer sig, men tværtimod offensivt tør udfordre og provokere²¹⁹.

Som kontrast hertil viser fortælling #7, hvordan konflikterne i Arnborg kan fortolkes i en pentekostal lavviden-ramme og hvilken forskel, det gør med hensyn til de muligheder, der åbner sig for at finde mindelige løsninger. I en lavviden-ramme kan konflikterne i Arnborg nemlig forstås som en banal lokalpolitisk problemstilling, der skal løses gennem forhandling.

Fortælling #7 viser imidlertid også, at det ikke er umuligt for en mere mainstream pentekostal leder at vælge en højviden-ramme i fortolkninger af en anden sag, nemlig den redaktionelle linje hos et dagblad. Det viser, at pentekostale trosfællesskaber reelt står i et valg mellem meningsskabelser og meningstilskrivelser i høj- og lavviden-modus, et valg der kan være afgørende for, hvordan konkrete konflikter forløber. Fortolker, beslutter og agerer et trosfællesskab typisk i højviden-modus, indebærer det, alt andet lige, at trosfællesskabet og implicerede andre samfundsdeltagere får vanskeligere ved at nå til fælles forståelser omkring problematikker, hvis en dialog og forhandling i det hele taget bliver en legitim mulighed for trosfællesskabet.

6.7 Konklusion og analytiske generaliseringer

Med afsæt i en teoretisering "nedefra" over pentekostale videnhierarkier har jeg i dette kapitel peget på karakteristiske forhold i netværket for mening i både Faderhuset og Evangelist med hensyn til deres løbende skabelse og anvendelse af viden. Forhold der medvirker til, at de skaber en klarhedens

²¹⁸ En tidligere evangelist udtrykker pointen meget tydelig: "Det, der udgør problemet, er, at de (Evangelist) har skabt en pseudo-virkelighed, hvor kritikernes stemmer forstummer i et fælles: "de ved ikke bedre - det er jo djævelen, der både vildleder dem og virker igennem dem" eller "den kritik, vi møder, er først og fremmest at ligne med den modstand, som Jesus selv mødte". Kopieret 08.01.10 fra <http://blog.tv2.dk/operation.x/entry315869.html>

²¹⁹ Se 3:80ff for et andet eksempel på, hvordan en tvist om vejretten til Vildkildedgård fortolkes og behandles i højviden-modus.

kultur, hvor der kan skabes klare autoritative meninger om meget, baseret på høj viden.

Jeg har også vist, hvordan en kulturel inklinering mod meningskabelser og meningstilskrivelser i højviden-modus er med til at kaste forståelsens lys over trosfællesskabernes aktuelle problematiske omverdensrelationer. Dels hvorfor de skaber ofre og vækker eksterne bekymringer for deltagerens ve og vel. Dels hvorfor det er vanskeligt for trosfællesskaberne og deres modparter at nå til fælles forståelser og finde løsninger i konkrete konflikter.

Analytisk generaliseret mener jeg, at pentekostale trosfællesskaber har øgede forudsætninger for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis de deler et eller flere af følgende karakteristika med en eller flere af mine cases:

- (1) Høj viden rendyrkes på bekostning af lav viden, og der skabes megen høj viden om noget meget konkret.
- (2) Meningskabelser og meningstilskrivelser forløber udpræget i højviden-modus, og konflikter vis a vis andre samfundsdeltagere fortolkes og håndteres i højviden-rammer.

Kapitel 7.

Effektiv dannelse & klarhedens kultur

7.1 Introduktion til kapitlet

Klarhedens kultur i Evangelist og Faderhuset har jeg så langt knyttet til (1) en centralisering af fremstillings- og fortolkningsmagten omkring en karismatisk kompetent leder og (2) en rendyrkende favorisering af trosfællesskabernes høje viden.

I dette sidste kapitel i afhandlingens del II vil jeg vise, hvordan deltagerne effektivt og systematisk dannes eller 'disciples'²²⁰ efter idealerne om en klarhedens kultur, hvor trosfællesskabet reflekterer og agerer som en organisk enhed, hvor alle er 'et', har 'samme ånd' og 'samme hjerte'²²¹. Det sker gennem systematiske programmer for intern uddannelse og gennem bofællesskab.

7.2 Etnografiske narrativer

Fortælling #10.

Baseret på 3:116ff

Lisa (pseudonym) er vokset op i et pentekostalt trosfællesskab. Men efter et møde med nogle evangelister var hun "solgt" og straks klar til at flytte fra Jylland til Gørløse midt i sin gymnasietid. Hun blev fascineret af "kærligheden, sammenholdet og fællesskabet", som hun fornemmede blandt evangelisterne. En leder i Evangelist sagde imidlertid, at hun skulle gøre gymnasiet færdig først. Det var godt, mener Lisa, for så kunne hun nå at forberede sig på en "meget anderledes måde at leve på".

²²⁰ Det vil sige at gøre til en 'discipel', en lærling eller elev, der modtager systematisk oplæring under en mester.

²²¹ 2:23, 2:26, 2:28, 2:41, 2:56, 3:108, 3:124

- Jeg kunne se, de havde noget, jeg ikke havde. De havde et tæt fællesskab. De boede sammen og tog sig af hinanden på en dybere og anderledes måde end i en almindelig kirke, hvor man kun ses om søndagen. Jeg har altid savnet, at nogle ville tale ind i mit liv og vejlede mig, at have en mentor. Jeg havde tænkt længe over det. Men jeg kunne ikke finde nogen. Jeg havde lyst til bare at give mit liv og være 100 % for det, man gør.

Fortælling #11.

Baseret på 3:153ff

Helle (pseudonym) havde det skidt og havde allerede været indlagt på en psykiatrisk afdeling på grund af en svær depression. Men miraklet skete under Evangelists "Alternative Sommerfestival". Her mødte hun andre kvinder, der kunne fortælle om, hvordan de "havde fået et nyt liv". En aften fortalte en prædikant, at depression bare var en ond ånd, som man kunne blive "sat fri" fra. Han opfordrede deltagerne til at "råbe dét ud", som de gerne ville være "fri for". Det gjorde Helle og husker derefter kun, at hun kom til sig selv et helt andet sted i lokalet, hvor en gruppe af evangelister var i gang med at bede for hende.

- Alt var anderledes. Jeg græd. Det var slut med alle de års kampe...

Allerede tre uger efter havde Helle solgt alt og var flyttet ind på rehabiliteringscenteret Bakkebjerg.

- Jeg vidste godt, at forbønnen ikke ville holde i længden, selvom det har en effekt. Jeg ville bare så nødtigt miste det igen. Jeg smed min medicin den aften (på festivalen) uden bivirkninger, og på Bakkebjerg gjorde de alt. De lagde deres liv ned for mig, for at jeg kunne få et nyt liv... Gud tog mig igennem en helt masse ting. Et er at blive fri, men derefter følger en lang proces, hvor man lærer en ny måde at tænke og se sig selv på.

Fortælling #12.

Baseret på 2:55ff

Alice (pseudonym) er vokset op i et pentekostalt trosfællesskab i udlandet, og vi taler om forskellen mellem det, hun kom fra, og det, hun mødte i Faderhuset.

- Jeg blev nærmest frelst på ny og lærte at leve, som Jesus gjorde, at være en discipel... Vi boede så tæt sammen og sleb hinanden... Vi havde alle sammen en mentor, som vi kunne gå til og snakke med, og der var åbne linjer over det hele. Det var helt utroligt. Alle talte samme sprog, og der var en enhed i, hvad der skulle ske. Problemer kom op og ud. Min mor og far kom på besøg flere gange. De spurgte, om ikke der var noget, vi var uenige om, og om vi ikke kunne skændes. Men det er der ikke. At man kan være et, ligesom vi er og have samme tanke og hjerte, det lyder umuligt. Men det kunne lade sig gøre, fordi vi gav plads for Guds mening, ikke vores egen.

7.3 Indrullering og intern uddannelse i Evangelist

7.3.1 Rehabilitering hos Evangelist

Som det bl.a. fremgår af fortælling #11 ovenfor er rehabiliteringscentre en væsentlig vej ind i trosfællesskabet Evangelist. Mange deltagere har enten selv været gennem et rehabiliteringsforløb som 'beboere' eller/og har arbejdet på et af centrene som ulønnede 'medarbejdere'. Rehabilitering i Evangelist indebærer ikke at hjælpe beboerne tilbage på et tidligere spor, men snarere at lede dem ind på et helt nyt spor, der indebærer diskontinuerede brud med fortiden²²². Rehabilitering handler om dannelsen af en helt 'ny identitet'. Mest radikalt og symbolsk prægnant kommer det til udtryk i den praksis, at beboere efter rehabilitering under tiden skifter deres oprindelige navne ud med nye, typisk bibelske²²³. Et eksempel herpå findes også i Faderhuset²²⁴.

De stærkeste forhåbninger om udviklinger til det bedre knyttes i Evangelists meningsunivers til 'Gud' og hans 'kraft'. Derfor er det også høj viden om kraften og evnen til at anvende den, der bliver de afgørende vigtige kompetencer for ledere og medarbejdere på Evangelists rehabiliteringscentre²²⁵. Mindre væsentlig er lav sundhedsfaglig viden fx. Derfor mener Evangelist også, at trosfællesskabet er klædt på til opgaven, når de tager svært psykisk syge og misbrugere i rehabilitering. De mener sig på nogle punkter bedre kvalificerede

²²² 3:60; 3:124

²²³ 3:52; 3:122 fx

²²⁴ 2:62

²²⁵ Tilsyneladende er det på lignende vis også kvalificerende for undervisere på friskolen Musketerskolen, der har tilknytning til Evangelist, at være uddannet og udrustet af 'Helligånden', 3:65

til opgaven end 'systemet' og eksperterne, der kun kan symptombehandle og ofte menes at gøre ondt værre²²⁶.

Et ophold på et rehabiliteringscenter indledes med 'tre døgns bøn og faste', et overgangsritual, der menes at hvile på et bibelsk og guddommeligt princip²²⁷. Ritualer følger i øvrigt van Genneps (1960) klassiske faser²²⁸:

- (1) "Udskillelsesfasen" indebærer, at nytilkommeren giver lederne af rehabiliteringscenteret alle sine personlige ejendele og 'unødvendig' medicin, psykofarmaka fortrinsvis. Der indgås en skriftlig aftale, hvor beboeren lover at forblive på rehabiliteringscenteret et år og underordne sig centerets regler. Den nye beboer afleverer også sin mobiltelefon og andet kommunikationsudstyr og indstiller sig på i en periode ikke at have meget kontakt med familie og venner.
- (2) Under ritualerets "liminalfase" er nytilkommeren isoleret på et værelse omgivet af ledere og medarbejdere døgnet rundt. Den nye beboer 'bedes igennem'²²⁹. Det vil sige, at dæmoner menes at blive kastet ud af personen, hvorefter Helligånden og Guds kraft kan komme ind og fylde tomrummet. Det sker rituelt gennem 'udfrielse' (eksorcisme), forbøn, håndspålæggelser, lovsang, samtaler og bibelundervisning etc.
- (3) Efter de tre døgn begynder "inkorporationsfasen". Den nye beboer fejres af bofællesskabet og er nu en del af sin 'nye familie'²³⁰. Det grundlæggende menes at være på plads. Men foran venter en lang proces, hvor beboeren hjælpes til at danne en 'ny identitet' og udvikle en 'karakter', der matcher trosfællesskabets etos²³¹.

7.3.2 Rehabiliteringscentre som dannelsescentre

Beboerne skal hurtigst muligt ud af det 'offentlige system', som, under en 'humanistisk' misforstået tolerance, blot medicinere, passiviserer og

²²⁶ 3:12ff; 3:56; 3:59;

²²⁷ 3:59f fx

²²⁸ Se evt. evangelist.dk.nt3.unoeuro.com/blog/blog_commento.asp?blog_id=5, hvor der findes en intern beskrivelse af faserne i rehabilitering. Besøgt 05.05.2009.

²²⁹ 3:60; 3:95; 2:135

²³⁰ 3:95f

²³¹ 3:13; 3:79ff fx

umyndiggør mennesker, set fra Evangelist²³². Beboere afbryder eventuelt igangværende behandlingsforløb og afskriver sig enhver form for overførselsindkomst, hvorfor de heller ikke er forpligtede til fx at møde i aktivering eller til at tage anvist arbejde. Beboerne kan således uforstyrret tilbringe hele deres behandlingstid på rehabiliteringscenteret, hvor de arbejder på selve centeret, i andre af Evangelists virksomhedsgrene, eller tager småjobs udenfor centeret, hvis lederne mener, det er forsvarligt²³³.

Dagligdagen på centrene er fyldt ud med arbejde, ofte hårdt fysisk arbejde, der menes at være helbredende og 'karakterbyggende', det vil sige nyttigt for dannelsen²³⁴. Det er fx anset for karakterbyggende, at beboerne presses ud i situationer, hvor deres grænser nås, og hvor deres tillid og loyalitet i forhold til ledere sættes på prøve²³⁵. Beboere og medarbejdere sørger selv for daglig rengøring og madlavning og for løbende reoveringer af bygninger etc. Også aftener og weekends er fyldt med aktiviteter, herunder undervisning eller møder i evangelistregi. Desuden forventes det, at beboere dagligt beskæftiger sig med bibellæsning og bøn, og at de i øvrigt er i gang med relevante opbyggelige studier, der kan styrke deres 'åndelige liv' og udvikling.

Denne udvikling monitoreres og evalueres løbende af medarbejdere og ledere²³⁶. Adfærd, der bedømmes som 'syndig' og som tegn på, at udviklingen ikke forløber som forventet, bliver påtalt og korrigeret som en del af behandlingen og dannelsen. Vægring, protester eller modargumentation, ses som udtryk for karakterbrist, 'oprørskhed' og 'selviskhed', der viser, at 'kødet'²³⁷ og 'det gamle menneske' endnu ikke er brudt ned. Man bør have

²³² 3:64; 3:101; 3:115; 3:159f fx

²³³ 3:84; 3:95; 3:153

²³⁴ 3:2; 3:97; 3:155ff; 3:163f

²³⁵ 3:96; 3:144ff; 3:163ff. Se også "JN's" beretning: "Christian Hedegaard kan godt lide at sætte folk på prøve for at se om de er trofaste over for ham eller for at se om de er trofaste overfor det, han siger, Gud siger gennem ham. Eller bare når de skal ind i Evangelist. Det kan bl.a. være at sige, de skal sælge deres hus og give ham pengene, hvilket der er flere der har gjort inden de kom til Evangelist. Det kan være at de skal tage til Afrika. Det kan også være at de skal sige deres job op og arbejde fuldtid for ham. Det kan være at de skal lade være med at snakke med deres Familie. Det kan også være at de skal skilles fra deres kone eller mand, hvis de ikke begge to ønsker at blive en del af evangelist". Kopieret fra Kritisk.dk, besøgt 12.05.2010

²³⁶ EVfr270408-1; REVfr250908; REVi250908-1

²³⁷ Det syndige i mennesket, se også afsnit 11.4.2.1

ubetinget tillid til lederes 'kærlighed', også når den udtrykkes i korrektion og ordrer, der kan synes urimelige²³⁸.

Sammenfattende har Evangelist med rehabiliteringscentrene skabt særdeles effektive redskaber i netværket for mening, der er med til at sikre at nytilkommere grundigt indføres i trosfællesskabets verdensbillede og etos. Afvigere sorteres også fra undervejs, hvilket er med til at sikre, at den interne diversitet og kompleksitet reduceres og at en intern opposition har vanskelige vilkår.

Ugentlige gøremål på Vildkilddegård uge 18

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
Morgenmad	7.00	7.00	7.00	7.00	7.00	9.00	9.00
Samling	7.30	7.30	7.30	7.30	7.30		
Arbejde	8.00	8.00	8.00	8.00	8.00		11.00 møde
Formiddag	Arbejde	arbejde	Arbejde	Arbejde	Ekstra rengøring	Ansvarsområder kl. 10	
Frokost	12.00	12.00	12.00	12.00	12.00		
Eftermiddag	Arbejde	Arbejde	Arbejde På gaden!	Arbejde	Arbejde		
Madlavning	16.00	16.00	16.00	16.00	16.00		
Aftensmad	18.00	18.00	18.00	18.00	18.00		
Stilletid		19-20		19-20			
Aften	Samtaler kl. 20.00	Selvstudium / medarbejdermøde kl. 20	Nick Underviser kl. 20.00	Mira Underviser kl. 20	Fodboldaften	Hygge	Logbog Hygge

Ret til ændringer forbeholdes!

Figur 18. Ugeplan på rehabiliteringscenteret Vildkilddegård

7.3.3 'Powerskole' og intern uddannelse

En rehabilitering afsluttes ofte med minimum seks måneders undervisning på Evangelists bibelskole, "Powerskolen"²³⁹, hvor eleverne modtager undervisning i Bibelen, lærer at leve som kristne, og indføres i Evangelists meningsunivers²⁴⁰.

²³⁸ 3:2,3:74, 3:153f, 3:145, 3:155ff, 3:162ff,

²³⁹ 3:85; 3:135; 3:149 fx

²⁴⁰ 3:73

Men i øvrigt kan hvem som helst søge optagelse på Powerskolen, der også tiltrækker elever fra hele landet og fra udlandet. Nogle af eleverne vælger efterfølgende at blive en del af Evangelist eller Powerhouse. Altså er Powerskolen en anden vej ind i trosfællesskabet Evangelist, der ligeledes sikrer, at nytilkommere grundigt indføres i kulturen²⁴¹.

De faste undervisere på Powerskolen er fortrinsvis Evangelists egen inderkreds eller ledergruppe. Elever fortæller, at de som noget af det væsentligste oplever, at de kommer tæt på lederne og får en forståelse af deres inderste og af deres 'hjerne'²⁴². Ledere får altså anledning til at understøtte deres karismatiske legitimitet og for at bruge fremstillings- og fortolkningsmagten.

Et kursusforløb på Powerskolen indebærer i øvrigt meget andet end klasseundervisning i dagtimerne. Eleverne kan fx få personlig rådgivning, hvori de støttes i at aflære tidligere antagelser og praksisser og leve et 'nyt liv'. Endvidere deltager eleverne i Evangelists arrangementer og får også derved yderligere adgang til trosfællesskabets meningsunivers og til at knytte sociale bånd til andre deltagere. Endelig bor eleverne også ofte sammen med andre elever eller evangelister under uddannelsen²⁴³.

Efter rehabilitering og/eller Powerskole vælger en del at forblive i trosfællesskabet som medarbejdere i Evangelist og eller som deltagere i Powerhouse. At Evangelist har 'medarbejdere', ikke blot deltagere, er væsentligt som symbolsk udtryk for de forventninger, der knyttes til den ideelle deltager i Evangelist, nemlig én der er villig til at 'opgive alt' – job, hus, karriere, uddannelse og sociale relationer – og 'lægge sit liv ned' for missionen og Evangelist. De er villige til at lade sig føre af karismatiske ledere, der har bevist, at Gud er med dem, og hvis hjerte de har lært at kende²⁴⁴.

7.4 Bofællesskaber i Evangelist og Faderhuset

En meget konkret og påtagelig forskel mellem Bykirken på den ene side og Faderhuset og Evangelist på den anden er, jf. fortælling #10 og #12, at deltagerne i Bykirken lever hver deres selvstændige liv i dagligdagen og kun

²⁴¹ 3:133ff; 3:156; 3:162 fx

²⁴² www.evangelist.dk/index.php/da/powerschool/elevernes-oplevelser

²⁴³ 3;149ff

²⁴⁴ 3:119

træder sammen som tros- og fortolkningsfællesskab ved forskellige rituelle anledninger, mens deltagerne i Evangelist og Faderhuset for manges vedkommende bor og lever sammen i bofællesskaber. Et symbolsk forbillede for et sådan bofællesskab og delvist ejendomsfællesskab findes i det nytestamentlige skrift Apostlenes Gerningers underretninger om den allerførste kristne menighed i Jerusalem²⁴⁵.

I Evangelist bor deltagerne sammen på rehabiliteringscentrene eller i huse, der ejes af andre deltagere. Spørger man deltagerne, hvorfor de flytter sammen i bofællesskaber, peger de på det praktiske i at deles om hverdagslige gøremål som indkøb, madlavning, rengøring og børnepasning etc. Men de peger også på gevinster i form af en gensidig støtte til hinandens tro og kristne udvikling, jf. fortælling #10 og #12²⁴⁶.

Man danner oplagt 'karakter' i bofællesskaberne, hvor deltagernes hele hverdagsliv er vævet sammen. Meget i deltagernes liv bliver i bofællesskaberne tilgængelig for andre deltagere og for ledere. Desuden findes der idealer i både Evangelist og Faderhuset om, at deltagerne lever 'åbent', 'gennemsigtigt' og 'værdsetter korrektion' fra hinanden og ledere²⁴⁷. Sammen med skabelsen af meget høj viden om meget, hvorfor lidt er adiafora, medvirker bofællesskaberne i Evangelist og Faderhuset til, at trosfællesskaberne bliver totalitære i den forstand, at der er relativt lidt af deltagernes totale liv og hverdag, som legitimt kan holdes privat og som ikke udsættes for andre deltageres eller lederes løbende bedømmelse og korrektion begrundet i høj viden. Endelig betyder bofællesskabet også, at deltagernes økonomi sammenvæves med organisationens, hvilket yderligere medvirker til at binde deltageren til trosfællesskabet.

Faderhuset har også en lang tradition for at organisere sig i bofællesskaber²⁴⁸, og klarhedens kultur i Faderhuset synes at have udviklet sig i takt med, at bofællesskabet introducerede programmer for 'disciplining' i bofællesskaber som

²⁴⁵ Kapitel 4, vers 32: "Hele skaren af troende var ét i hjerte og sind, og ikke én kaldte noget af sin ejendom for sit eget, men de var fælles om alt". 2:15; 2:38, 3:99, 3:160 fx

²⁴⁶ 3:129; 3:154; 3:160 fx

²⁴⁷ 2:26; 2:35; 2:63ff; 2:77ff; 3:25 fx

²⁴⁸ Ved indledningen af mine feltstudier, så udviklingen ud til at gå imod opløsningen af bofællesskaber (2:16f; 2:38:2:59), men udviklingen vendte, da deltagerne i løbet af 2008-2009 flyttede til Bandholm.

en bevidst strategi²⁴⁹. I Faderhuset er bofællesskabet i højere grad end i Evangelist også en måde at sikre, at deltagerne ikke unødigt påvirkes og forstyrres af 'verden' udenfor²⁵⁰. Irettesættelse skal også i Faderhuset tages som udtryk for ledere og andre deltageres kærlighed og omsorg²⁵¹. Skulle en deltagers kritiske selverkendelse glippe, er det andres opgave at hjælpe den på vej²⁵². Ruth Evensen og ledergruppen påtager sig her rollen som 'åndelig forældre', og deltagerne må som børn acceptere og lære at værdsætte, at deres 'forældre' sætter rammer for deres liv, og at der er meget lidt, der i Faderhuset tilhører privatlivets sfære, og ledere kan fx være med inde over afgørelser omkring, hvornår ægtefæller bør have sex²⁵³. 'Synd' er ingen privatsag²⁵⁴.

7.5 Konklusion og analytiske generaliseringer

Jeg har i kapitlet vist, hvordan interne programmer og procedurer for (ud)dannelse og et tæt samliv i bofællesskaber er med til at muliggøre klarhedens kultur i Faderhuset og Evangelist og dannelsen af loyale forpligtede deltagere og 'disciple'. Oplagt skaber Faderhuset og Evangelist her muligheder for sig selv, som Bykirken ikke gør. Udtrykt med Gerlach & Heine (1970. p.110) er Faderhuset og Evangelist langt mere effektive med hensyn til en "omskoling gennem gruppeinteraktion" og "gruppens støtte til ændringer af kognitive og adfærdsmæssige mønstre" end Bykirken, hvorved de får mere hengivne, forpligtede og overgivne deltagere.

Jeg har ingen grund til at mene, at deltagerne ikke kan forlade Faderhuset og Evangelist når som helst, de vil. De er der, fordi de ønsker det, og de kan føle det som en kompleksitetsreducerende befrielse at være en del af en klarhedens

²⁴⁹ 2:38; fx

²⁵⁰ 2:73

²⁵¹ 2:15f; 2:26; 2:53

²⁵² 2:30; 2:38

²⁵³ 2:30; Avisen.dk 26.08.08. Måske er det også denne praksis Ruth Evensen refererer til i 2:66. Også i Evangelist søges deltageres seksuelle praksis reguleret. Dels er det forbudt at have udenomsægteskabelig sex, men også indenfor ægteskabets rammer reguleres seksuallivet, 3:72. Jf. også "JM's" fortælling på Kritisk.dk, besøgt 12.05.2010. I Faderhuset synes målet at være en begrænsning af den seksuelle lysts udfoldelse, mens det i Evangelist modsat synes at være målet at sikre dens udfoldelse især med hensyn til mandens behov.

²⁵⁴ 2:67

kultur og at blive ført med fast hånd²⁵⁵. Men de betaler en pris, og man kan, med Ruth Evensen selv, undre sig over, at de endnu holder ved og holder ud²⁵⁶, selvom både en øget omkostning ved deltagelsen kan øge graden af ”commitment” og tilhørsfølelse (Gerlach & Heine, 1970, p. 105). Det lykkes langt hen ad vejen for Faderhuset og Evangelist at fastholde deltagerne, fordi der er udviklet et netværk for mening, der hurtigt og effektivt danner dem efter kulturens verdensbillede og etos, hvorefter verden udenfor trosfællesskabet fremtræder stadig mere fremmed og uattraktiv.

Meget af den kritik og mange af de bekymringer, der er rejst mod Faderhuset og Evangelist, knytter sig til det forhold, at deltagerne netop knyttes meget tæt til trosfællesskaberne og dannes i en klarhedens kultur, der ret uanfægtet kan udvikle egne helt særlige meninger og praktikker, der potentielt bliver skadende for deltagerne. Trosfællesskaberne vækker næsten uundgåeligt bekymringer for, at de udvikler sig som ”parallelsamfund”. Trosfællesskabernes ledere skaber også muligheder for sig selv for at misbruge deltagernes store tillid og loyalitet, hvilket kan udgøre en betydelig fristelse. Endelig er det tydeligt, at Faderhuset og Evangelist skaber sårede eksdeltagere, der netop har satset meget, mange alt, og derfor oplever en des større skuffelse og et des større meningstab i forbindelse med et brud.

Analytisk generaliseret mener jeg, at pentekostale trosfællesskaber har en øget risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis de deler et eller flere af følgende karakteristika med en eller flere af mine cases i deres netværk for mening:

- (1) Idealer om ’enhed’ omsættes i omfattende interne dannelses- og træningsprogrammer.
- (2) Det anbefales eller kræves, at deltagerne flytter sammen i bofællesskaber.
- (3) Der er systematiserede procedurer, der monitorerer og korrigerer den enkelte deltagers adfærd med begrænset respekt for dennes privatsfære.

²⁵⁵ Se fortælling # 2; se fx også 2:37

²⁵⁶ 2:38; 2:50; 2:57; 2:77

Del

Kapitel 8.

Pentekostale oprindelsesfortællinger

8.1 Introduktion til afhandlingens del III

Fra i afhandlingens del II at have beskæftiget mig med karakteristika ved netværket *for* mening i mine cases retter jeg nu i afhandlingens del III fokus på netværket *af* mening i dem.

I hvert af de fem kapitler, der følger, tager jeg afsæt i et af de pentekostale/kristne symboler, jeg har introduceret til tidligere²⁵⁷ og som mine cases deler: 'Gud', 'synden' (syndens verden), 'kirken', 'missionen' og 'vækst'. Disse symboler, og andre som jeg inddrager, knytter meningsmæssigt an til basale anden ordens kulturanalytiske temaer og spørgsmål, som er relevante i alle organisatoriske sammenhænge. Fx skaber mine cases i tilknytning til symbolet 'kirken' meninger om det organisatoriske "vi". Løbende meninger skabt omkring symbolet kirken får betydning for, hvordan relevante spørgsmål vedrørende dette "vi" besvares. Fx: Hvad er det for en virksomhed, vi er en del af? Hvad og hvem definerer os? Hvad kendetegner eller bør kendetegne os, der er værdige deltagere her? Svaret på disse spørgsmål er påvirket af og påvirker selv svar på en række andre spørgsmål, der besvares i tilknytning til andre symboler, fx "missionen", der tematiserer opgaven, og 'væksten', der tematiserer visioner og drivende drømme. Altså er der tale om et netværk af mening.

I kapitlerne, der følger, viser jeg, hvordan mine cases ud fra samme symboler skaber meninger, som de indbyrdes er fælles om at skabe og deler med pentekostale bredt. Men der er også variationer i dominerende meningsskabelser mine cases imellem, der gør, at de besvarer en række væsentlige spørgsmål forskelligt i deres netværk af mening. Disse forskelle eller variationer er med til at kaste et forståelsens lys (ikke et nomotetisk forklarende) over, hvorfor det er Faderhuset og Evangelist og ikke Bykirken, der

²⁵⁷ Kapitel 2

aktuelt har udviklet problematiske omverdensrelationer. Analytisk generaliserede kan indsigterne fra denne komparative fortolkning foreslå meninger skabt omkring pentekostale/kristne symboler, der øger pentekostale trosfællesskabers risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis de reproduceres.

8.2 Introduktion til kapitlet

I dette kapitel vil jeg rekonstruere fire pentekostale oprindelsesfortællinger. Med oprindelsesfortællinger mener jeg symboler i form af fortællinger (eller organisatoriske myter, Schultz, 1990, p.77, Creech, 1996), som pentekostale trosfællesskaber typisk bringer i anvendelse, når de reflekterer over deres identitet under henvisning til deres fjernere oprindelseshistorie og rødder.

Rekonstruktionen af disse oprindelsesfortællinger vil vise, at de fem symboler (Gud, synden/syndens verden, kirken, missionen, væksten), som jeg i de følgende kapitler særligt koncentrerer min sammenlignende fortolkning omkring, står centralt i pentekostale meningsnetværk. Dermed håber jeg også yderligere at kunne begrunde valget af dem.

Endeligt introducerer oprindelsesfortællingerne til pentekostalismens historiske rødder og til typiske pentekostale meninger, der i øvrigt langt hen ad vejen også er almene kristne. Ved at rekonstruere dem håber jeg derfor at skabe en baggrund for at forstå de følgende kapitlers drøftelser.

8.3 Den store fortælling

I min definition af begrebet trosfællesskab lagde jeg vægt på, at trosfællesskaber skaber sig selv som fortolkningsfællesskaber omkring en stor autoritativ fortælling. Pentekostale trosfællesskabers store fortælling er i hovedsag en narrativ konstruktion af en gennemgående fortælling i Bibelen²⁵⁸. Den kan rekonstrueres på følgende måde:

²⁵⁸ Den store fortælling og de væsentligste meninger uddraget af den kan af pentekostale selv gengives på denne måde: "Hvad er frelse, og hvorfor skal vi frelses? Hvad sker der, når vi bliver frelst, og hvem kan blive frelst? Ordet frelse betyder "redning". At blive frelst er altså at blive reddet. Men hvad skal vi reddes fra? Bibelen taler om et liv efter døden, og om to steder, vi kan komme hen: Himmelen og helvedet. Det første vil vi gerne tale om, det sidste er så tabuiseret,

Ved historiens begyndelse skaber *Gud* universet og jorden, og alt er godt og perfekt. Som kronen på værket skabes mennesket 'i Guds billede'. Det vil sige, at mennesket skabes, så det ligner skaberen selv og med en særlig status. Mennesket kan fx kommunikere med Gud, indgå i et tæt 'fællesskab med Gud'²⁵⁹, hvad mennesket også gør i den første paradisiske urtid. Men noget går gruelig galt.

Mennesket, repræsenteret ved urforældrene, Adam og Eva, forføres nemlig af Satan. De *synder* mod Gud ved at forbyrde sig mod det eneste forbud, de havde fået, nemlig mod at spise af "kundskaens træ", der stod midt i paradiset have. Syndens konsekvenser er en skilsmisse mellem Gud og mennesket, et brud på det nære fællesskab og forhold. Mennesket må vinke farvel til sine paradisiske privilegier, og skaberguden vender sig i skuffelse og væmmelse bort fra det, han har skabt, for Gud er ren og hellig og tåler ikke synd.

Den gode skabte jord er nu blevet en *syndens verden*. Heri er mennesket overladt til straf og plage her og nu, hvor Adams køn må "tjene sit brød i sit

at nogle ønsker helt at afskaffe begrebet. Men begge er nævnt i Bibelen, som virkelige steder. De første to mennesker blev skabt perfekt og levede i harmoni med Gud, deres skaber. Desværre valgte de at være ulydige mod Gud og blev derfor adskilt fra ham. Lige sådan bliver vi født syndfrie, men med en tendens til at vælge at gøre Gud imod, altså at synde. Ingen af os kan sige, at vi aldrig har gjort nogen synd, og synd kan ikke komme i nærheden af Gud. Han er hellig. Vi mennesker har med andre ord et problem. Vi er adskilt fra Gud både nu og i al evighed. Vi er bundet af synden. Den spærrer for os, som et pigtrådshegn, vi ikke selv kan komme over. Heldigvis havde Gud fra starten en redningsplan: Jesus, som var syndfri, skulle komme og tage den straf, som vi skulle have haft. Han skulle tage den synd væk, som adskilte os. Rive pigtrådshegnet over kan man sige og skaffe os fri adgang til Gud. Da han døde på korset, betalte han én gang for alle for de synder, som vi mennesker gør. Vi kunne ikke selv tage denne straf. Kun Jesus kunne, og han gjorde det! Det eneste vi nu skal gøre er at tage imod. Vi skal tro på Jesus og bede ham om at rense synden i os væk. Når vi gør det, kan vi være helt sikre på, at han gøre sin del. Han renser os, og vi er genforenede med Gud. Jesus har sat os fri, og vi er tilgivet. Vi tilhører Gud. Det er en fantastisk følelse. Vi har så mange teser i vores samfund. Én af dem er, at der findes ingen sandhed. – Det er den eneste sandhed i vores danske, "moderne" tankegang. Enhver er salig i sin tro, siger man. Det siger Bibelen ikke. Den siger tvært imod at: Der er ikke frelse i noget andet navn. Jesus er døren (til Guds rige) Jesus siger selv: "Jeg er vejen, sandheden og livet. Ingen kommer til Faderen (Gud) uden gennem mig." Enhver, som påkalder Herrens navn skal frelses. Jesus åbner vejen til Himmelen. Han hjælper os også, mens vi er her på Jorden. Han giver glæde og fred. Han frelser os kvit og frit, hvis bare vi vil tage imod. Det er ikke svært. Hvorfor så ikke bare vælge at tro på Jesus?". Kopieret fra www.faxe-pinsekirke.dk 19.02.2010.

²⁵⁹ Fx: www.evangeliekirken.dk/1/10/hvem-er-vi.html besøgt 16.02.2010

ansigts sved" og Evas må "føde sine børn i smerte"²⁶⁰. Men også en evig straf venter mennesket i helvede. Sort ser det ud.

Men så lysner det. Gud, der er lige så tilgivende og kærlig som hellig krænket, iværksætter på eget initiativ en redningsplan, en 'frelsesplan'.

Omdrejningspunktet i denne plan er 'Jesus'. Jesus' korsfæstelse lidt uden for Jerusalem var ikke blot endnu en politisk motiveret henrettelse af en fjende af Rom. Jesus dør frivilligt og selvopofrende med et frelsende formål. Han lider og straffes for menneskeheden, som herefter kan bede Gud om tilgivelse for deres synder og slippe for fortabelse og helvede²⁶¹. Derved er frelsen principielt tilvejebragt. Jesus genåbner adgangen til 'fællesskabet med Gud' og til de paradisiske velsignelser, der allerede nu kan erfares om end ikke fuld ud.

I princippet gælder frelsen alle, for Jesus døde for alle. Men for at frelsen skal være gældende, må det enkelte menneske 'modtage' og aktivere den ved tro²⁶². Man må få Jesus/Helligånden 'i hjertet' og gennemløbe en metanoia, en omvendelse, og leve et 'nyt liv' i kærlighed til og lydighed mod Gud og 'Guds ord' i Bibelen. Først da er man frelst og en sand 'genfødt' kristen.

Efter at være opstået fra de døde og inden sin himmelfart giver Jesus sine disciple og sine efterfølgere til alle tider, *kirken*, en *mission*, der går på at formidle det frelsende evangelium til alverden. Den store mission matches af en ekstraordinær udrustning af kirken, som jeg vender tilbage til i forbindelse med den næste fortælling.

En dag, snart, vender Jesus fysisk tilbage til jorden. Når det sker, skal både de døde og levende dømmes og siden tilbringe en evighed i enten himlen eller i

²⁶⁰ Bibelen, 1. Mosebog, kapitel 3

²⁶¹ "Det var Gud der sendte Jesus til jorden, og han gjorde det fordi verden var fortabt. Sagt lige ud, betyder det at være fortabt, at være på vej til helvede. Så Jesus kom til jorden med det formål, at give mennesker en mulighed til at undgå helvede. Du og jeg har ingen mulighed for at undslippe fortabelse i vores egen kraft, men vi bliver tilbudt frelse/redning i Jesus Kristus". Kopieret fra www.levendekirke.com 16.02.2010.

²⁶² "Frelse er Guds gratis gave til os, men vi må tage imod den. Vi kan aldrig gøre vores synd god igen ved selvforbedring eller gode gerninger. Kun ved at have tro på Jesus Kristus som Guds tilbud om tilgivelse kan nogen frelses fra syndens straf. Når vi vender os fra selv at herske over vore liv og vender os til Jesus i tro, bliver vi frelst. Det evige liv begynder i det øjeblik, hvor man byder Jesus Kristus velkommen i sit liv ved tro". Kopieret fra www.aaben-kirke.dk 12.02.2010.

helvede, i en evig glæde hos Gud eller evig smerte adskilt fra Gud²⁶³. Her slutter verdenshistorien.

8.4 Den første pinse

Benævnelser som pentekostal, pinse-ven, pinse-kirke, pinse-bevægelsen og pinse-vækkelsen giver et tydeligt praj om, at netop den bibelske fortælling om den første (kristne) pinse i Jerusalem er symbolsk prægnant for pentekostale²⁶⁴. Den har ligefrem givet den pentekostale bevægelse sit navn. Begrebet pentekostalisme hentes fra det græske πεντηκοστή ἡμέρα, altså den 50. dag (efter påske, underforstået). Det vil sige pinsedag i både den jødiske og kristne kultiske kalender. Fortællingen om den første pinse hører rettelig til i den store fortælling, men fordi den er så væsentlig for pentekostale, lader jeg den her være en egen fortælling i fortællingen.

Efter at Jesus i påsken har ofret sig for menneskehedens frelse, opstår han fra de døde og forlader jorden for at 'regere' i himmelen. Forinden giver han sine disciple den *mission*, der er *kirkens* til alle tider. Han lover dem imidlertid også, at de skal 'døbes med Helligånden' og dermed få en særlig 'kraft' til at udføre missionen.

Det løfte opfyldes kort efter på pinsedagen. De første kristne bliver 'døbt med Helligånden'. Der viser sig "tunger af ild" over deres hoveder, og de begynder at 'tale i tunger', fremmede sprog. De får overnaturlige kompetencer, der straks tages i brug. Kirkens uskoledede leder, apostlen Peter, holder en formidabel prædiken, der får tusinder til at omvende sig og lade sig frelse. Herefter går det stærkt. Trods politisk og religiøs modstand spreder den nye tro sig, og kirken vokser eksplosivt under en vækkelse.

²⁶³ "Mennesket blev skabt til at eksistere altid. Vi vil enten eksistere i evigheden adskilt fra Gud af synd eller i evigheden sammen med Gud på grund af tilgivelse og frelse. At være evigt adskilt fra Gud er helvede. At være for evigt i fællesskab med ham er evigt liv. Himlen og helvede er virkelige steder for evighedseksistens". Kopieret fra www.aaben-kirke.dk 12.02.2010.

²⁶⁴ "Navnet "Pinsevækkelsen" refererer til den oplevelse Jesu disciple havde på pinsedag - 50 dage efter at Jesus var opstået fra de døde. I Bibelen er det beskrevet sådan: "Da pinsedagen kom, var de alle forsamlet. Og med ét kom der fra himlen en lyd som af et kraftigt vindstød, og den fyldte hele huset, hvor de sad. Og tunger som af ild viste sig for dem, fordelte sig og satte sig på hver enkelt af dem. Da blev de alle fyldt af Helligånden, og de begyndte at tale på andre tungemål, alt efter hvad Ånden indgav dem at sige." (Apostlenes Gerninger kapitel 2 vers 1-4)" <http://www.pinsekirkerne.dk/om/pinsevaekkelsen> - kopieret 26.02.2008.

Ikke kun selve beretningen om den første pinse er væsentlig, men hele det nytestamentlige skrift, der indledes med den, "Apostlenes Gerninger" (Creech, 1996; Dempster, Klaus & Petersen, 1999, p. 55, 62;). Heri finder pentekostale mange af de vigtige fortællinger og andre verbale symboler, der anvendes til at rekonstruere billeder af den oprindelige, rene, ubesmittede, kraft- og succesfulde kristendom, der er idealet for pentekostale, og som de ser sig selv som arvtagere af²⁶⁵. Denne autentiske karismatiske kristendom var imidlertid nær gået i historiens store glemmebog²⁶⁶.

8.5 Den nye pinse

Ved indgangen til det 20. århundrede stod verden stadig, skønt den første pinse ellers indvarslede 'de sidste dage' ifølge bibelteksten²⁶⁷. Selv efter 1800 år var den store mission, som Jesus havde pålagt kirken, ikke fuldført. Man var for øvrigt også blevet klar over, hvor omfattende missionen egentlig var, og hvor stor en del af verdens hastigt voksende befolkning, der endnu aldrig havde hørt om Jesus og frelsen. Dertil skal lægges, at den vestlige modernitet havde skabt en ny og konkurrerende sekulær frelsefortælling, der vandt stadig flere tilhængere. Blandt konservative kristne var der derfor hårdt brug for en god forklaring på, hvorfor missionen var mislykket. Ligeledes var der hårdt brug for en fornyet tro på, at den ville kunne lykkes fremover. I Los Angeles, Californien, bl.a.²⁶⁸, skete der imidlertid noget, der mødte begge behov.

²⁶⁵ "Vi anser apostlenes gerninger for at være vort forbillede, og apostlene som de første, der viste, hvad Jesus havde lært om det at være disciple, troende, efterfølgere. Kirken blev ligesom "født" på pinsedag, og Jesu sidste ord var: Gå ud i alverden og forkynde evangeliet for alle folkegrupper" - Altså udsendt"... "Som Apostolsk Kirke har vi Bibelen, ikke mindst NT, som vores hele trosgrundlag. Her med vægtlægning på Ap.gjerner, som jo også kan kaldes Helligåndens gerninger og afspejler, hvad der er menighedsliv og kirkeliv efter Jesu gerninger, død og opstandelse. Vi taler altså om Apostelenes gerninger som forbillede. Folkekirken har Luthers bekendelsesskrifter som højere basis end Bibelen - og afviser generelt, at Helligånden virker i dag som det ses i Ap.Gj." Kopieret fra: www.ak-vejle.dk, 16.02.2008). Se også 5:13; 5:30; 5:33.

²⁶⁶ "Efterhånden stivnede kirken mere og mere. Man begyndte at lægge vægt på traditioner, former, ritualer og embeder og det med Helligånden gled i baggrunden. Dog har der gennem hele kirkehistorien været stærke kristne bevægelser, der søgte tilbage til den oplevelse af Helligånden, som var årsag til de første kristnes fremgang, kraft og nære forhold til Jesus. Pinsevækkelsens opkomst må ses i perspektiv af disse bevægelser". Kopieret fra: www.pinsekirken-esbjerg.dk, 19.02.2010

²⁶⁷ Det Nye Testamente, Apostlenes Gerninger, kapitel 2

²⁶⁸ Se Creech (1996) for en redegørelse af pentekostalismens mange rødder, og på en forklaring på, hvorfor Azusafortællingen blev den dominerende.

Besøger man i dag Azusa Street i Los Angeles, finder man intet, der knytter stedet til fødslen af en af de væsentligste religiøse bevægelser i det 20. århundrede, pentekostalismen. Ingen havde vel heller dengang forestillet sig, at den lokale vækkelse, der brød ud i Azusa Street i april 1906, skulle få betydning for verdenshistorien. Men det fik den.

Prædikanten William Josef Seymour (1870-1922), søn af en tidligere slave, kom til metropolen i februar 1906 på invitation fra en lille lokal menighed. Seymour var stærkt præget af en teologisk teori, som han havde tilegnet sig hos Charles Fox Parham (1873-1929) på dennes bibelskole i Houston, Texas. Parham var tilhænger racesegregation og havde Ku Klux Klan sympatier (Hollenweger, 1997, p. 19; Cox, 1995, p. 49), men havde alligevel tilladt den sorte Seymour at følge undervisningen, så længe han blot ikke opholdt sig i selve klasserummet (Hollenweger, 1997, p.23). Fra Parham overtog Seymour den teori, at der var en dimension i kristendommen, der var blevet negligeret og undertrykt siden apostlenes tid, men som Gud nu var i færd med at genindføre i sin kirke som tegn på, at de sidste tider (igen) var nært forestående²⁶⁹. Denne glemte dimension var pinse-dimensionen, 'dåben med Helligånden' og modtagelsen af 'kraften fra det høje', som de første kristne i Jerusalem havde erfaret. Kirken havde ganske enkelt mistet kraften, hvilket forklarede kristendommens generelle erosion og den manglende succes med missionen. Men tiden var imidlertid nu inde for en restaurering af den autentiske kristendom. En ny pinse stod for døren, en ny begyndelse for selve kristendommen, en 'endetidsvækkelse' før dommen og Jesus' eskatologiske genkomst (Creech, 1996).

Det objektive tegn på, at en ny pinse var indtruffet, og at de troende blev døbt med Helligånden, var tungetalen²⁷⁰ (Creech, 1996; Hollenweger, 1997, p.21). I tidlige opfattelser af fænomenet blev tungetale, jf. Bibelens beretning om den

²⁶⁹ Det er i den forbindelse værd at understrege, at Parham og Seymour var børn af deres tid. Det var nemlig kendetegnende for en række religiøse nyskabelser i slutningen af det 19. århundrede, at dogmet om Jesus' genkomst og en række apokalyptiske forestillinger knyttet hertil blomstrede op. De apokalyptiske og millinaristiske forventninger samt indtrykket fra de radikale ændringer, moderniteten førte med sig, gav grobund for en række kristne vækkelser og fremvæksten af deciderede bevægelser, herunder Adventismen (Af "adventus domini", Herrens komme), Jehovas Vidner, Helligheds bevægelsen og pentekostalismen.

²⁷⁰ Fænomenet kan beskrives som sekvenser af lyde, der fremsiges og giver indtryk af, at tungetaleren taler et ukendt sprog. En audiooptagelse af tungetale kan findes på <http://www.evangelist.dk>, besøgt 25.09.2009. Forsøgt transskriberet lyder indledningen: "Semonadjesdesteke durokunomo vadjeteke nemi debsela dramajeli kena moludavje ..."

første pinse i Jerusalem, taget for at være faktiske sprog, altså xenolalia. Senere blev den opfattelse dog mere almindelig, at tungetale, glossolalia, er et slags ekstra eller nyt 'bønnesprog', et 'åndens sprog', hvori den troende kan kommunikere med Gud i en mystisk dialog (Josefsson, 2005, p.125)²⁷¹. Parham havde allerede oplevet fænomenet i 1901, og han så det som et tegn på et snarligt gennembrud for en global vækkelse og ny pinse²⁷².

Seymour var altså kommet til den overbevisning, at en ny pinse var nært forestående. Hans ideer blev ganske vist afvist i den kirke, der havde inviteret ham til Los Angeles, men Seymour fortsatte ufortrødent sin virksomhed i en ejendom på Bonnie Brae Street, hvor han samlede en lille gruppe, der ligesom han ventede på at få ny himmelsk kraft.

Den 9. april 1906 skete det. En af Seymours disciple begyndte at tale i tunger. Få dage senere skete det for yderligere nogle og for Seymour selv. Herefter gik det stærkt. Nyheden om det mærkelige, der skete på Bonnie Brae Street, spredte sig omgående, og folk begyndte at strømme til. Los Angeles Times sammenfattede begivenhederne under overskrifter som "Holy Kickers Carry on Mad Orgies" (Cox, 1995, p.59), men stadig flere opsøgte de 'åndsdøbte' på Bonnie Brae Street.

På grund af den hastigt voksende interesse lejede Seymour og hans medarbejdere en faldefærdig bygning på Azusa Street og fortsatte virksomheden der under navnet "The Apostolic Faith Movement". Navnet understregede symbolsk, at man var i færd med at genindføre den oprindelige 'apostolske' og autentiske kristendom (Creech, 1996). Bygningen i Azusa Street var i øvrigt oprindeligt blevet rejst som kirkebygning, men havde i årevis været brugt som lagerbygning og stald. Det kunne næsten ikke blive mere symbolsk, når Seymour og hans trosfællesskab, der netop søgte kirkens restaurering efter dens historiske forfald, igen gjorde lagerbygningen på Azusa Street til kirke. Det fortælles, at op mod 1500 mennesker dagligt deltog i samlingerne på Azusa

²⁷¹ "Disciplene blev ikke alene fyldt med ny kraft og nyt mod, men de fik også et nyt sprog. De begyndte at "tale i andre tungemål" (Apostlenes gerninger kapitel 2). Bibelen lærer, at vi med dette sprog taler hemmeligheder med Gud (se Det nye Testamente, Paulus' 1. brev til korinterne kapitel 14 vers 2). Vi beder og samtaler med Gud uden at forstå betydningen af det nye sprog (også kaldet tungetale). Tungetalen er en fantastisk hjælp for den troende i hans liv med Gud". Kopieret fra www.pinsekirkerne.dk, 26.02.2008.

²⁷² Fænomenet 'tungetale' kendes fra kirke- og religionshistorien, men det er først og fremmest i pentekostalismen, at tungetalen får knyttet mening til sig som et væsentligt symbol.

Street, samlinger der ikke fulgte nogen fast liturgi, men blot så ud til at udvikle sig frit under 'Helligåndens ledelse'.

Men træerne voksede ikke ind i himlen. Efter få år blev trosfællesskabet i Azusa Street splittet, blandt andet på grund af den tidligere nævnte Parhams indblanding og racistiske teologi. Omkring 1913 var vækkelsen i Azusa Street reelt fortid. Men 'ilden' havde da allerede spredt sig til store dele af verden, herunder til Skandinavien.

8.6 Da 'pinseilden' kom til Danmark

'Pinsevækkelsen', som den blev kaldt i Skandinavien, blev introduceret i Danmark allerede i juni 1907, altså endnu mens vækkelsen i Azusa Street var på sit højeste. Den tidlige introduktion vidner om, at pentekostalismen fra dag ét var globalt rettet, og at moderniteten havde skabt de teknologiske muligheder for dens hastige spredning.

Det var den norske metodistpræst T. B. Barrat, der havde 'ilden' med hjem fra en rejse til New York (1905-1906) og som via Oslo bragte den til København. Barrat besøgte København flere gange og holdt gudelige møder rundt om i kirker og forsamlingssale, efterhånden under betydelig mediebevågenhed, bl.a. grundet forekomsten af de karismatiske ytringer som tungetale, trancer, syner, profetier og påstande om spontane mirakuløse helbredelser.

Særligt ét par får i pentekostale organisationshistorier tilskrevet stor betydning for introduktionen af pentekostalismen i Danmark, nemlig Anna Larssen og Sigurd Bjørner (Mortensen (red.), 1974, Videbæk, 1997, Hansen, 1997). Anna Larssen (senere Bjørner) var feteret skuespiller ved Dagmarteateret, men opgav i 1909 sin skuespillerkarriere efter, at hun var blevet frelst og siden døbt med Helligånden. Den populære stjernes omvendelse og senere farvel til teateret var en nyhed, der gav den nye pinsevækkelse national opmærksomhed (Jensen, 1954, p. 561ff). Anna Larssen og fortællingen om hende har fortsat symbolsk signifikans som en fortælling om en 'radikal' omvendelse, om mod til at trodse forventninger, forsage det verdslige og træffe konsekvente valg²⁷³.

²⁷³ Et eksempel er Mogens Videbæk, der i et foredrag holdt 20.01.2007 i forbindelse med pinsevækkelsens 100 års jubilæum bl.a. fortæller, at Anna Larssen Bjørner på sine ældre dage af en radiojournalist blev spurgt, om hun aldrig havde fortrudt sit brud med teateret. Anna

I 1912 giftede Anna Larssen sig med Sigurd Bjørner, der var sekretær i Kristelig Forening for Unge Mænd (KFUM). Sigurd Bjørner blev i 1924 hovedpersonen i en splittelse af den pentekostale bevægelse i Danmark i henholdsvis Pinsevækkelsen (nu: Pinsekirkerne i Danmark) og Apostolsk Kirke. Under et besøg i Wales nåede Bjørner gennem en mystisk erfaring, en profeti²⁷⁴, til den overbevisning, at han af Gud var udvalgt til at være 'apostel' for Danmark og til at indføre den 'apostolske ordning' blandt danske pentekostale. Denne 'ordning' bestod væsentligst i en centralisering af bevægelsen under en national ledelse af 'apostle' og 'profeter'. Et mindretal blandt 'pinsevennerne' holdt imidlertid fast på en løsere kongregationalistisk organisering af trosfællesskaberne med inspiration fra bl.a. den svenske pinseleder Levi Pethrus. Flertallet fulgte imidlertid Bjørner over i nyskabelsen Apostolsk Kirke. I 1936 nedlagde Bjørner imidlertid igen sit apostolat i Apostolsk Kirke og vendte tilbage til 'pinsevækkelsen'.

8.7 Sammenfattende konklusion

Jeg har nu rekonstrueret fire pentekostale oprindelsesfortællinger, hvoraf især de to første er fælles symboler for mine cases og for andre pentekostale trosfællesskaber samt kristne trosfællesskaber generelt.

Den tredje fortælling, fortællingen om den nye pinse, kan suppleres med andre lignende fortællinger. Fx har Azusafortællingen konkurrence fra en anden fortælling om en vækkelse i Wales i 1904-1905 (Creech, 1996; Mortensen (red.), 1974; Hansen, 1997).

Den fjerde oprindelsesfortælling om pinsevækkelsens introduktion i Danmark er formodentlig bedst kendt i pentekostale trosfællesskaber med tilknytning til Pinsekirkerne i Danmark og Apostolsk Kirke²⁷⁵.

Jeg har rekonstrueret disse oprindelsesfortællinger, fordi de er pentekostale symboler, der introducerer til generelle pentekostale meningsskabelser og

Larssen svarede med en sang: "En gang levede jeg for verden, men nu lever jeg for Gud. Aldrig, aldrig har jeg angret, at jeg adlød Jesu bud." Stream fra www.betania.dk, 11.07.2007

²⁷⁴ Det vil sige en meddelelse fra Gud gennem et andet menneske, der antages at have den 'profetiske nådegave' og 'tjeneste' (opgave).

²⁷⁵ Jf. pinsekirkerne.dk og apostolskkirke.dk

identiteter og derfor danner en nyttig baggrund for de følgende kapitlers drøftelser.

Anvendt bidrager oprindelsesfortællingerne til at skabe den generelle mening i pentekostale trosfællesskaber, at de er lokale og konkrete resultater af *Guds* frelsesvilje og udvælgelse af dem som *kirke*. De er sat til at udføre en stor *mission* i en *syndens* verden, hvortil de er ekstraordinært udrustede, så de kan udføre den med succes i form af *vækst* eller vækkelse. Når jeg i de følgende fem kapitler beskæftiger mig med de fem verbale symboler, Gud, synden (syndens verden), kirken, missionen og væksten, mener jeg at tage hermeneutisk afsæt i symboler, der er væsentlige for mine cases selv.

Kapitel 9.

'Gud' – det aksiomatiske grundlag

9.1 Introduktion til kapitlet

Som en af mine samtalepartnere udtrykker det, kan et pentekostalt trosfællesskab i første ordens begreber defineres som et fællesskab med "Gud i midten"²⁷⁶. Symbolet Gud, eller meningsækvivalente verbale symboler som 'Herren', 'Jesus', '(Hellig)Ånden', '(den himmelske) far' m.fl., stilles da også konstant frem i mine cases. Oplagt falder også de fire begyndelsesfortællinger, som jeg rekonstruerede i forrige kapitel, fra hinanden, hvis Gud fjernes i dem som det initierende skabende subjekt og handlende ekstraempiriske agentur.

Ligesom kommercielle organisationer med største selvfølgelighed begrundes deres eksistens og beslutninger under henvisning til økonomi eller marked, og offentlige forvaltninger under henvisning til love og cirkulærer, så grunder pentekostale trosfællesskaber aksiomatisk deres væren, væsen og valg under henvisning til Gud.

Da pentekostale trosfællesskaber stiller "Gud i midten" for deres kulturelle selvskabelse, er det oplagt, at netop løbende meningsskabelser omkring symbolet Gud får væsentlig betydning for det samlede netværk af mening i dem og dermed for deres liv og valg. Det er sådanne meningsskabelser, jeg beskæftiger mig med i kapitlet her.

- (1) Først fortolker jeg på generelle pentekostale meningsskabelser omkring symbolet Gud.
- (2) Dernæst fortolker jeg på variationer i sådanne meningsskabelser omkring Gud og 'far' i mine cases.
- (3) Endelig konkluderer jeg og foretager en analytisk generalisering.

²⁷⁶ 4:97

Allerførst imidlertid nogle etnografiske narrativer:

9.2 Etnografiske narrativer

Fortælling #13.

Baseret på 3:34ff

Der går wild west i det hele lige fra starten på det afsluttende møde under Evangelists Alternative Sommerfestival 2008. Deltagerne danser rundt i fabrikshallen. Musikken spiller højt og lovsangslederen synger for på amerikanske kristne slagere, der alle handler om Gud og om hans kraft: "God says he can turn it around ... what the Devil makes for evil, God can make it good". "I have been delivered in the hands of my Lord". "Only God can make the impossible possible".

Også en af de hjemmegroede favoritter i Evangelist synges: "Gennem ild og vand går du med mig. Gennem ørknens sand er der en vej. Du tog mig ud i overflod, gennem ild og vand". Sangen henviser til en organisatorisk saga, knyttet til dens forfatter, Christian Hedegaard, der for år tilbage stod uden en krone på lommen og med en kræftsyg kone. Da det så sortest ud holdt han fast i det bibelcitater, der er sangens omkvæd, tog det som et løfte fra Gud til ham, og alting løste sig²⁷⁷. Gud førte gudsmændene gennem ild og vand, og ud på den anden side til succes, til overflod.

At Gud både kan og vil, får man et yderligere indtryk af ved at lytte til aftenens 'kollekttale', et ritual der typisk forsikrer deltagerne om, at de ved at støtte Evangelist økonomisk også støtter Gud og 'hjælper mennesker'. I aften får deltagerne bl.a. at vide, at festivalen, de deltager i, er 'født fra himlen', og at Evangelist har en helt særlig 'kaldelse', en 'reformatorisk' opgave fra Gud, nemlig at stå i spidsen for en vækkelse, der skal 'forvandle' Danmark.

Desuden fortæller en ung kvinde sit 'vidnesbyrd'. Hun lader ingen i tvivl om, at mødet med Evangelist og Guds kraft har reddet hendes liv.

²⁷⁷ Se også: 3:52; 3:109

Guds kraft får mødedeltagerne også præsenteret et dugfriskt eksempel på, et mirakel. En invalideret midaldrende mand står på scenen sammen med Christian Hedegaard, uden de krykker og den rollator, han kom til festivalen med. Han fortæller sin utrolige historie om en spontan helbredelse for svær gigt ved forbøn. Salen koger af begejstring, da den helbredte til slut løber rundt i salen og ned på sin plads.

Christian Hedegaard konkluderer:

”Så ... børnene lærer i skolen, at Gud ikke findes, for vi kan ikke se ham. Prøv at høre: Vi har set hans handlinger! Vi har oplevet hans kraft på vores eget liv. Det er på tide, pædagogikken bliver ændret i det her land. Den er langt ude, den er. Fordi (nu råber evangelisten ophidset) vores liv og erfaringer tæller mindre end en bog, som en eller anden gal videnskabsmand har udformet engang”.

Christian Hedegaard prædiker med udgangspunkt i den bibelske fortælling om den vise kong Salomon, der vist ikke var så vis endda. Mod Guds vilje sluttede han nemlig en pagt med ærkefjenden, Ægyptens farao, med fjenden og Satan i Christian Hedegaards allegoriske fortolkning af teksten. Kongen giftede sig med Faraos datter ... og med 998 andre, som han burde have holdt sig langt fra. Det er svært at forstå, mener Christian Hedegaard, hvordan Gud kunne gøre Salomon succesrig, når kongen begik så mange åbenlyse fejltagelser og synder. Det stemmer tydeligvis ikke med logikken i Evangelist.

Men, forklarer Christian Hedegaard: Gud kunne ikke lade være med at 'reagere positivt' på Salomons ofre. Gud kan i det hele taget ikke stå for ofre og 'hertets overgivelse'. Men (nu beder evangelisten alle høre godt efter) Gud bygger ovenpå det fundament, der allerede findes. Er det ikke godt og rent, så falder det, som Gud bygger ovenpå, til jorden igen. Det forklarer fx, hvorfor nogle bliver helbredt, men bliver syge igen, mener Christian Hedegaard. Man må leve rent, på et nyt fundament. Så kan det, som den gode og mægtige Gud bygger ovenpå, blive stående. Gud er særdeles rundhåndet, men lidt nytter det, hvis deltagerne ikke vil skaffe sig af med "Faraos datter", de små kompromisser og deres syndige vaner. Udfordringen er ikke så meget at få, men at beholde og bevare. Begrænsningen ligger hos mennesket.

Fortælling #14.

Baseret på 3:92ff

Astrid (pseudonym) kom til Bykirken med en lang fortid i forskellige new-age miljøer. Hun fortæller, at det på den ene side var besværligt at komme til Bykirken i slut 1990'erne, fordi holdningen var "fordømmende" i forhold til new-age spiritualiteten. På den anden side oplevede Astrid, at pentekostalisme og new-age har sammenfald. Astrid mener selv, at hun allerede havde lært Jesus og Gud at kende i new-age miljøet. Hun kunne endda 'tale i tunger'. Det var overraskende og forvirrende for mange i Bykirken. For opfattelsen dengang var, forklarer Astrid, at alternativ behandling og religiøsitet var Satans værk, og at "dem udenfor" umuligt kunne kende Gud.

Historier som Astrids var med til at ændre noget i Bykirken. Den meget kategoriske afvisning af det alternative blev afløst af en vis åbenhed. Man begyndte, ifølge Astrid, at indse, at ingen ejer Gud, og at "Gud er større end Bykirken". Gud kan gøre, hvad han vil, med hvem han vil, når han vil. Det, Astrid fandt i Bykirken, var mindre en helt ny tro. Hun fik snarere en dybere forståelse af noget, hun allerede havde erkendt, og hun faldt en "sund" måde at praktisere sin spiritualitet på.

Fortælling #15.

Baseret på 2:34ff

Vi står rundt om bordet, hvor brød og pålæg er stillet frem. Allan (pseudonym) siger højt: "Tak Jesus" og de øvrige stemmer i med samme højlydte tak til Jesus. Alan takker Gud for, at han er med i alt, selv de små praktiske ting. Han beder også Gud velsigne køkkenfolkene.

Så må der spises.

Alan fortæller, at han er kritisk til min komparative approach i projektet. Han er ikke så sikker på, at alle kirker virkelig er kirker, set med Guds øjne. I Faderhuset troede de selv indtil for nylig, at de var "radikale". Men så viste Gud os, "hvor lidt hellige vi var", betror Allan.

Nu søger de imidlertid igen "ind til kernen". Nu tales 'ordet', så det skærer dybt og "skiller ånd fra sjæl", åbenbaret sandhed fra føleri og menneskeligt

tanke-spind. Nu skal der gøres op med troen på den "billige nåde", og man reviderer forholdet til Gud. Gud er ikke mere den søde og ufarlige. Nu præges Faderhuset af en "påtagelig gudsfrygt", fortæller Allan, hvor syndere "kaster sig på deres ansigt" og råber på nåde og frelse. Nu frygter man Gud og lever med dommen og "evigheden for øje". Man er holdt op med at "tage frelsen for givet".

Derfor er Allan kritisk til mit udgangspunkt, fordi jeg ser på nuanceforskelle, mens der for ham er noget helt andet og langt mere alvorligt og fundamentalt på spil: Vil de, der kalder sig kristne, overhovedet komme i himlen?

9.3 Gud i pentekostale meningsnetværk

9.3.1 Gud og det aksiomatiske grundlag

Formodentlig definerer og etablerer alle organisationer sig på et formelt og eksplicit aksiomatisk grundlag, som ikke alene organisationens deltagere, men i vid udstrækning også dens omverden accepterer som selvfølgeligt og legitimt. Det kan eventuelt ske i tilknytning til sektor eller branche med tilhørende konventionelle forventninger om, hvad organisationen beskæftiger sig med, hvordan og hvorfor. Fx at en uddannelsesinstitution beskæftiger sig med uddannelse på videnskabelige præmisser, eller at en frisørsalon beskæftiger sig med hår og skønhed på modens præmisser. Tilsvarende handler det lige så forventeligt og selvfølgeligt om Gud på troens præmisser i kristne kirker og trosfællesskaber.

Symbolet Gud tematiserer pentekostale trosfællesskabers aksiomatiske grundlag, det selvfølgelige de beskæftiger sig med, tager afsæt i og centrerer deres virksomhed omkring. Men netop fordi det er aksiomatisk selvfølgeligt, og at meget, i næsten ubemærkethed, kan legitimeres under henvisning til Gud og 'Guds ord', er det vigtigt, hvad pentekostale trosfællesskaber til enhver tid skaber af mening omkring symbolet Gud og kommer til at tage som et indiskutabelt selvfølgeligt udgangspunkt.

9.3.2 Den personificerede sandhed og godhed

I pentekostale trosfællesskaber er Gud i min anden ordens fortolkning symbol for det sande og gode personificeret i et ekstraempirisk omnipotent agentur,

der er kilden til alt sandt og godt og som aktivt handler til støtte for det gode og sande. Bl.a. derfor:

- Må alt væsentligt i pentekostale trosfællesskaber begrundes under henvisning til Gud, og alt kan tilsvarende bringes til at vakle, hvis der kan stilles spørgsmål ved, om dette eller hint nu også er 'fra Gud', 'af Gud', i samsvar med 'Guds ord' og 'Guds vilje'.
- Skaber og anvender pentekostale trosfællesskaber høj autoritativ og universel viden med afsæt i, hvad 'Gud siger'.
- Er intet principielt umuligt, for Gud både kan og vil, og derfor knyttes forhåbningerne til Gud, som sangene i fortælling #13 bl.a. giver et indtryk af.
- Har historien både har retning og mening, fordi den ligger i 'Guds hænder', i hænderne på et agentur, en antropomorf 'personlig' magt og en andro-morf 'han', som aktivt og intentionelt handler i og med verden og mennesker (Creech, 1996).
- Er pentekostale overbeviste om, at alt godt i verden kom og stadig kommer til væren med Gud som kilde, hvorfor Gud også skal have takken og æren.
- Afviser pentekostale typisk naturvidenskabelige forklaringer på universets tilblivelse og livets opståen og beskytter sig dermed mod et ubærligt meningstab. Hvis nemlig alt er blevet til som en naturens hændelse, synes tilværelsen tømt for mening set med pentekostale øjne. Er alt derimod skabt af Gud, er alt også båret og gennemstrømmet af *logos*, en initial og intentionel mening, plan, vilje²⁷⁸. Ved at fastholde at Gud er skaberen af alt, forsvarer pentekostale deres verdensbillede, deres "mest omfattende ide om orden" (Geertz, 1973).

²⁷⁸ Se fx 3:10; 3:58; 3:110 fx jf. Prædiken af Jürgen Galonska, holdt 20.03. ukendt år, hentet fra www.betania.dk 19.02.2010

9.3.3 Den nære Gud og 'far'

Da agenturet Gud aktivt grunder og virker for det gode og sande, skaber det grund for en fundamental optimisme, når Gud generelt i pentekostale trosfællesskaber menes at være nær de troende og engageret i trosfællesskabets daglige gøren og laden.

Den store fortælling er ganske vist en fortælling om et katastrofalt 'syndefald', der medførte en øget afstand mellem mennesket og agenturet Gud, kilden til alt godt og sandt. Men anvendt er den store fortælling alligevel først og fremmest et 'evangelium'. Den forkynder de gode tidender: På trods af tabet af paradiset har agenturet igen handlet og frelsende skabt mulighed for, at mennesket atter kan leve i et 'nært forhold til Gud' og dermed tæt på al godheds og sandheds kilde.

Det er samme trøstefulde mening, der knyttes til fortællingerne om den første pinse og den nye. Det er fortællinger om, hvordan Gud ikke blot er engageret nær, men oven i købet som Helligånd 'flytter ind i' den enkelte troende selv og bliver en aktiv del af den troendes psykiske system, liv og hverdag²⁷⁹. Mine samtalepartnere fortæller da også med største selvfølgelighed om, hvordan de jævnt ofte får en hyggesnak med Gud, som en nær ven og fortrolig²⁸⁰, og de synes at 'opleve Gud' meget konkret.

Det er også agenturets sympatiske engagerede nærhed og nærvær, der understreges meningsmæssigt, når pentekostale/kristne hyppigt anvender symbolet og metaforen 'far' for Gud²⁸¹. Metaforen understreger meningsmæssigt flere forhold i relationen mellem Gud og de troende, 'Guds børn':

- (1) Forholdet er netop *nært og emotionelt*. Som far er Gud direkte involveret og engageret i børnenes liv og forholdet mellem far og børn er gensidigt emotionelt og hjerteligt, familiært.

²⁷⁹ "Vi oplever i det daglige Gud som én der er interesseret i hver eneste af sine skabninger - Og langt mere end det: Han ønsker at have et personligt fællesskab med hver eneste af os. Et nært, intimt fællesskab". Kopieret fra www.roskilde-frikirke.dk, 16.02.2010.

²⁸⁰ 3:95 fx

²⁸¹ Metaforens oprindelse er bibelsk, hvor ikke mindst Det Nye Testaments Jesus kalder Gud for 'far' og lærer sine disciple at bede til den himmelske far i bønnen, der er kendt som netop Fader Vor. Jf. Matthæusevangeliet kapitel 6. Se fx bønnen i 3:24f

- (2) Der er også tale om et *afhængighedsforhold*. Først og fremmest er børnene afhængige af far, en afhængighed der ofte symboliseres i begreber som 'nåde' og 'frelse'. Men far er *qua* sin emotionelle tilknytning til sine børn og deres tildelte rolle i missionen²⁸² også afhængig af dem i et eller andet omfang.
- (3) Forholdet er desuden *generisk definerende* og identitetsgrundende. Som barn af far får barnet klarhed over sin sande 'åndelige' genealogi og identitet, som skabning og et frelst Guds barn. Forholdet er også socialt grundende og definerende for trosfællesskabet, fordi deltagerne som Guds børn bliver hinandens 'søstre og brødre'.
- (4) Endelig er der tale om et *autoritetsforhold*, der inkluderer både rettigheder og pligter. Børnenes forhold til far giver dem adgang til privilegier og rettigheder, der ikke er givet *qua* menneske, men *qua* frelste Guds børn. Som retmæssige 'arvinger' og 'sønner' har børn fx adgang til de eskatologiske saligheder i himlen, men også til 'velsignelser' her og nu. Samtidigt er børn forpligtet på at adlyde og ære far, hvis ophøjede autoritet ofte symboliseres, når Gud fx kaldes 'hellig', 'ren' og 'retfærdig'.

9.3.4 Koden 'nær ved - fjernt fra Gud'

'Nær ved – fjernt fra Gud' er en vigtig kode til forståelse af pentekostale kulturer. Jo tættere et menneske, et trosfællesskab, et samfund menes at være på Gud, jo bedre, for jo tættere er dette på kilden til alt godt og sandt og på det agentur, der handler godt og til gode. Tilsvarende indebærer en øget afstand til Gud, at agenturets positive indflydelse svækkes, og at grundlaget for det sande og gode liv forvitrer.

Gud er trådt nær. Men på sin side har individer, trosfællesskaber og samfund også et ansvar. Dels for også at træde Gud nær. Dels for at sikre agenturet arbejdsmuligheder. Alt, der menes at kunne sikre og øge nærheden til Gud, virker særdeles attraktivt og motiverende i pentekostale kulturer, mens alt, der truer det nære forhold, symboliseret som 'synd', tilsvarende bliver negativt vurderet og angstvækkende.

²⁸² Se kapitel 12.

Figur 19. Lovsang og kollektiv tungetale hos Evangelist

Meget i pentekostale kulturer handler om at sikre nærheden til Gud (Poloma, 1998a, 1998b). Det er ikke mindst det, som trosfællesskabernes ritualer skal sikre²⁸³. Ritualer (handlingssymboler) som lovsang, forbøn, tungetale etc. er medier, hvorigennem agenturet Gud menes at arbejde, og hvorigennem deltagerne kan nærme sig Gud, opnå mystiske erfaringer og en *unio mystica*²⁸⁴.

Koden 'nær ved – fjernt fra Gud' er væsentlig i mit studies sammenhæng, idet trosfællesskaber i deres netværk af mening løbende placerer sig selv og deltagerne i en relativ nærhed til Gud. Hvis et trosfællesskab fx når frem til, at det er gledet på afstand af Gud (jf. fortælling #15), eller at det er muligt at komme endnu tættere på Gud end tidligere antaget, vil det være i en tilstand af opbrud og motiveret for at gøre dét andet eller mere, der menes at skulle til for

²⁸³ "Vi ønsker, at skabe en atmosfære af Guds mærkbare nærvær i alt, hvad vi gør. Vi lægger vægt på en fri og glædesfyldt tilbedelse af Gud. Vi ønsker at se en stadig stigende intensitet og effektivitet i bøn. Vi vil skabe frihed for at Helligåndens gaver frigøres i hvert menneske. Vi tror på vigtigheden af det profetiske - at Gud taler direkte til mennesker i dag". Kopieret fra www.pinsekirken-horsens.dk 12.02.2010. Se også 2:27

²⁸⁴ Fx: "Vi tror på Guds overnaturlige indgriben i dit liv - fysisk, psykisk og åndeligt. Derfor giver vi også plads til Ham i gudstjenesten. Både i lovsangen og forbønnen tror vi, at Gud kommer os nær ved Helligånden – og vi tror, at Han rører os og helbreder os". Kopieret fra www.pinsekirken-randers.dk 12.03.2010.

at sikre nærheden til Gud, uanset prisen og konsekvenserne for deltagerne eller trosfællesskabets omverdensrelationer.

Det er også vigtigt, hvor trosfællesskabet placerer omverdenen i en relativ afstand til Gud. Jo længere omverdenen placeres fra Gud, jo mere korrumpet, fremmed, farlig og fjendtlig opfattes omverdenen, og jo større er risikoen for, at den fremspilles tilsvarende i trosfællesskabets interaktioner med den.

9.4 Gud og 'far' i mine cases

Så langt har jeg forholdt mig til generelle pentekostale (og kristne) meningsskabelser omkring symbolet Gud. Nedenfor fortolker jeg nærmere på den Gud og far, der fremstår i mine cases netværk af mening. Jeg koncentrerer mig om at vise, hvordan mine cases når til varierende svar på fire spørgsmål, der får betydning for, hvor trosfællesskabet aktuelt placerer sig selv, deltagerne og omverdenen i en relativ nærhed eller afstand til Gud.

9.4.1 Faderhusets far

9.4.1.1 *Hvis far er Gud?*

Faderhusets far er netop far i huset, det vil sige, at Gud fortrinsvis er virksom og nær i trosfællesskabet, men synes i meget begrænset omfang at gøre sig gældende i omverdenen. Det er en daglig kamp for den alvorligt troende i Faderhuset at undgå at glide på afstand af Gud, en kamp, som den eksterne end ikke kæmper og derfor må antages at være langt fra Gud²⁸⁵.

9.4.1.2 *Hvad er fars primære attributter?*

Som det bl.a. fremgår af fortælling #15, er det autoritetsforholdet mellem far og børn, der aktuelt understreges i Faderhuset kombineret med afhængighedsforholdet²⁸⁶. Far er 'hellig' og væmmes ved synd. Han forlanger, at hans 'standarder' opfyldes og hans bud følges. Vist er far både kærlig og god og viser netop sin kærlighed ved at tugte og opdrage sine børn, så de kan blive hellige, som han, og opnå den eskatologiske frelse²⁸⁷. En sådan nødvendig tugt

²⁸⁵ 2:7; 2:47; 2:49; 2:68 fx

²⁸⁶ 2:56f fx

²⁸⁷ 2:52 fx

og opdragelse kan fx indbefatte 'forfølgelse' fra omverdenen og kritik i pressen²⁸⁸. En anden nødvendig tugt er 'ordets', gerne de mest 'skarpe' og 'ukapelige' bibelpassager²⁸⁹, der fremsættes og appliceres i 'forkyndelsen' og holdes frem som idealet under disciplinering og rettesættelse af deltagerne.

9.4.1.3 *Hvad kan man forvente at få fra far og hvornår?*

I Faderhuset forventer man, at far først og fremmest skænker sine børn den eskatologiske frelse. Indtil da hjælper han dem med at forberede sig til dommen, holde sig vågne og bevidste. Far er omnipotent og kan, hvad han vil, men forventningerne til far synes aktuelt i høj grad udskudt til den eskatologiske fremtid. Til gengæld synes den eskatologiske dom og frelse nær, hvilket deltagerne fx finder bekræftet i den 'forfølgelse', som trosfællesskabet og Ruth Evensen personligt menes at være udsat for²⁹⁰.

9.4.1.4 *Hvad kræver far?*

Som fortælling #13 giver et indtryk af menes de ægte børn, som far vil kendes ved, at være relativ få²⁹¹. Guds ægte børn må helhjertet søge at leve efter Bibelen, blive hellige og tage imod fars og lederes kærlige tugt.

Den udvikling, jeg iagttog under mine feltstudier, indebar, at trosfællesskabet kom til at iagttage sig selv som værende længere fra Gud end tidligere antaget, jf. fortælling #15. Ledelsen udnyttede fortolkningsmagten til et angreb på den 'billige nåde'²⁹², det vil sige den opfattelse, at far rundhåndet giver ud uden at stille mange krav og betingelser. 'Guds frygten' kom tilbage i trosfællesskabet. Man indså, at man må 'arbejde på sin frelse i frygt og bæven', og at udsagnet 'engang frelst, altid frelst' er forførende falskt. Fremstillingsmagten brugte ledelsen til at tage symboler ud af brug, fx ritualer lovsang, som jeg oplevede under mit første feltstudium²⁹³. Lovsangen kunne nemlig, mente ledelsen, forlede deltagerne til at tro, at alt var i orden og til at glemme den gudfrygtige alvor²⁹⁴. Andre symboler fik en renæssance i kulturen og nye blev introduceret.

²⁸⁸ 2:11 fx

²⁸⁹ 2:8; 2:35 fx

²⁹⁰ 2:29; 2:49; 2:65

²⁹¹ Se også fx 2:8; 2:68

²⁹² Et løst lån fra teologen Dietrich Bonhoeffer (1906-1945).

²⁹³ 2:10f; 2:25f

²⁹⁴ 2:14; 2:35

Man begyndte netop at tale mere om dom og guds frygt. 'At tage sin vilje tilbage'²⁹⁵ blev et nyt verbalt symbol, der bl.a. understreger deltagernes eget ansvar for frelsen.

Sammenfattende: Far blev stadig strengere fremstillet, og betingelserne for frelsen blev understreget og skærpet. 'Vejen' blev smallere og 'prisen' højere²⁹⁶. Guds frygten og truslen om at glide på afstand af Gud motiverer, at trosfællesskabet skaber sig selv autoritært og totalitært²⁹⁷. Samtidig placeres omverdenen langt fra Gud i Faderhusets netværk af mening²⁹⁸.

9.4.2 Evangelists far

9.4.2.1 *Hvis far er Gud?*

I Evangelist deles den dominerende meningskabelse med Faderhuset, at far primært er virksom i trosfællesskabet og andre trosfællesskaber af karismatisk kompetente 'åndsfyldte' kristne. Men i modsætning til den dominerende mening i Faderhuset synes Evangelists far særdeles opsøgende og ekstrovert rettet mod 'mennesker' i al almindelighed. Jf. fortælling #13 synes far meget tilgængelig for den, der søger ham det rette sted og i en enfoldig tro.

9.4.2.2 *Hvad er fars primære attributter?*

I Evangelist er den himmelske far først og fremmest stor, stærk og magtfuld, og man understreger agenturets magt og kraft. Der er en forkærlighed i kulturen for det verbale symbol 'kraft' eller det engelske 'power'²⁹⁹. Der er udpræget fokus på, hvad far gør og kan, på det mirakuløse og spektakulære, helbredelser og eksorcismer især, jf. fortælling # 13. Men også den kraft, magt og 'autoritet', som børnene besidder og udøver som fars 'arvinger' og 'sønner', understreges³⁰⁰.

²⁹⁵ 2:7; 2:35

²⁹⁶ 2:25; 2:50; 2:68

²⁹⁷ 2:52f

²⁹⁸ 2:68

²⁹⁹ 'Powerskolen' (bibelskole), 'powerbogen' (Bibelen), 'power tunnel' (et slags forbønssritual) fx

³⁰⁰ 3:5ff; 3:39 fx

9.4.2.3 *Hvad kan man forvente at få fra far og hvornår?*

Det er umiddelbart lettere, som udenforstående, at begribe Evangelists attraktionskraft end Faderhusets. Gevinsterne ved at tro og 'blive frelst' fremstilles i Evangelist som ganske fantastiske, og de er netop ikke udskudt til en eskatologisk fremtid. De kan tvært imod høstes umiddelbart og er meget konkrete. Det er fx tilsyneladende altid muligt at komme 'direkte fra gaden' og opnå en mirakuløs helbredelse, en 'udfrielse' fra ødelæggende dæmoniske kræfter og afhængigheder, få en 'ny identitet' og en begyndende fremgang på alle områder i livet. For far er stor og stærk, og han vil, at hans børn skal lykkes og være glade³⁰¹. Under timelange samlinger med intens lovsang, tungetale, 'stærk' forkyndelse og forbøn søger deltagerne tæt på Gud og 'salvede' ledere 'forløser kraften', der gør det umulige muligt her og nu. Fortællinger på fortællinger bærer 'vidnesbyrd' om mirakler og 'overnaturlige' hændelser, der bidrager til at skabe og styrke troen og til at øge forventningerne. Samtidigt peger disse vidnesbyrd indirekte på trusler om det tab, der følger af at glide på afstand af far og miste adgangen til det trosfællesskab, han virker i og igennem. Udover alle de velsignelser, der kan opnås her og nu, kommer de eskatologiske forventninger om saligheden i 'himlen' hisset.

9.4.2.4 *Hvad kræver far?*

Man kan med en vis ret sige, at mens betingelserne stilles i front i Faderhuset og gevinsterne udskydes til en eskatologisk fremtid, så gør det modsatte sig gældende i Evangelist. Her stilles gevinsterne i front, og betingelserne følger senere (Se også Skov, 2009 p. 40f). Udfordringen er mindre at få fra Gud eller komme tæt på far. Den er mere, jf. fortælling #13, at beholde det opnåede, fx at 'bevare sin helbredelse' og sin 'frihed' fra dæmoners hærgen³⁰². Udfordringen er også at komme endnu tættere på Gud og blive en permanent 'velsignet', som de ledende forbilleder i Evangelist. Det kræver intensiv træning og en opbygning af den rette 'karakter'.

Det er dels det generisk definerende forhold mellem far og børn, der understreges i Evangelist, barnets 'nye identitet', deres stærke tilknytning til med-troende brødre og søstre, og de velsignelser, rettigheder og pligter, der følger af det at være et Guds barn. Dels er det autoritetsforholdet, der

³⁰¹ 3:8; 3:73 fx

³⁰² Paper fra undervisning om "bevar din helbredelse" hentet fra www.evangelist, 10.10.2009

understreges. At beholde og forøge velsignelser fordrer ubetinget lydighed mod Gud og Guds ord.

Evangelist placerer afgjort sig selv tæt på Gud, men motiveres af mulighederne for at komme endnu tættere på. Deltagerne er motiverede af Evangelists succes og af lyse fremtidsudsigter³⁰³, der giver dem løfter om at høste endnu flere fantastiske gevinster³⁰⁴, men også af risikoen for at miste opnåede gevinster og falde tilbage i dæmoni og armod³⁰⁵. Derfor er de også villige til at yde det, der til enhver tid menes at skulle til for at beholde gevinster og forøge privilegier.

Den stærke Gud er ikke langt fra nogen, men omverdenen holder sig, eller holdes af et dæmonisk 'system', langt fra Gud og dermed fra løsningen på alle problemer, hvilket jeg skal vende tilbage til i de følgende kapitler.

9.4.3 Bykirkens far

9.4.3.1 *Hvis far er Gud?*

Til forskel fra både Faderhusets og Evangelists far er Bykirkens far mindre snævert knyttet til trosfællesskabet eller til 'kirken' bredt. Som fortælling # 14 viser, antages Gud at være mere og større end det, hans børn til enhver tid kan fatte og formulere. Agenturet Gud synes også i højere grad at arbejde på egen hånd udenfor kirkens rammer³⁰⁶, om end resultaterne og kvaliteterne af dette arbejde bliver bedst indenfor, hvor Gud er særlig nær og virkende³⁰⁷. Guds børn synes at være mange og vidt forskellige. I en principiel forstand er alle mennesker Guds børn, fordi de alle er skabte, men de fleste er endnu ikke kommet 'hjem' og erfarer derfor kun en del af fars omsorg og kærlighed³⁰⁸.

9.4.3.2 *Hvad er fars primære attributter?*

Bykirkens far er først og fremmest skaberen og den forstående og barmhjertige far. Hans børn er, som nævnt, mange og vidt forskellige, og far synes let at

³⁰³ Mere herom i kapitel 13.

³⁰⁴ 3:6 fx

³⁰⁵ 3:73 fx

³⁰⁶ 4:71; 4:77; 4:93

³⁰⁷ 4:9; 4:38; 4:58; 4:121

³⁰⁸ 4:58

kunne bære over med barnagtige fejltrin. Det er altså det nære, emotionelle afhængighedsforhold mellem far og børn, der understreges i Bykirken.

9.4.3.3 *Hvad kan man forvente at få fra 'far' og hvornår?*

Der findes også i Bykirken organisatoriske sagaer om mirakuløse hændelser³⁰⁹. Men sagaer og 'vidnesbyrd' peger ofte på, at far har givet deltagere mere ordinære psykologiske velsignelser, mere overskud, glæde og fred fx³¹⁰. Forventningerne til far er, i forhold til Evangelist, klart mere afdæmpede og mindre konkrete. Det forventes fx ikke, at Guds børn mirakuløst slipper udenom eller lettere om ved livet eller undgår lidelser. Det hjælper imidlertid, at 'Gud er med' i og gennem det hele, og at der er trossøskende at støtte sig til³¹¹. Også i Bykirken forventer børn en eskatologisk frelse, mens truslen om helvede ikke synes særligt nærværende i kulturen³¹².

9.4.3.4 *Hvad kræver far?*

Bykirkens far forventer, at hans børn opsøger og 'er sammen med' ham i ritualerne, og han menes at glæde sig over det. Børnene finder let den tilgivelse for deres synder, som frelsen afhænger af, og de kan koncentrere sig om at nyde samværet med far³¹³. Set fra Faderhuset er 'nåden billig' og let opnåelig i Bykirken.

Det synes hverken at være forventningen i Bykirkens meningsnetværk, at børnene bliver så 'hellige' som i Faderhuset eller så 'velsignede' som i

³⁰⁹ 4:88f; 4:43; 4:112 Fx

³¹⁰ Der refereres en række af disse 'vidnesbyrd' på www.bykirken.net, besøgt 12.12.2008. Mogens fx fortæller: "Jeg havde i mit private liv, en periode hvor jeg brugte en masse tid på at hjælpe min anden datter igennem en skilsmisse, og gennem hendes dybe depressioner. På et tidspunkt havde jeg ikke overskud til mere, og bad en bøn til Gud: "Gud nu kan jeg ikke overskue dette mere, nu må du tage over, jeg lægger løsningen i dine hænder i Jesu navn." Det gav mig en fred, og problemerne med fordelingen af børnene i skilsmisse sagen løste sig, og min datter klarede at passe børnene uden nye indlæggelser. Denne oplevelse gav mig en ro, i min egen tro på Gud. Jeg var ikke længere i tvivl, og har ikke været det siden. Gud er der!". – Susanne fortæller: "Efter jeg er blevet bevidst om bekymringens klokke, ringer den sjældnere. Jeg oplever situationer, hvor jeg før reagerede med vrede, irritation eller frygt, men hvor reaktionen nu udebliver. Kærligheden og sandheden fylder alt og skal omsættes til handling, men bånd jeg selv har pålagt mig eller har ladet mig pålægge af andre skal løses. Det beder jeg Gud om hjælp til. Der bliver ikke flere "ommere" i mit liv. Jeg vil gå hele vejen. Det kan være jeg snubler og falder eller bliver slået ud af kurs, men Gud vil altid være nær".

³¹¹ 4:111 fx

³¹² 4:38; 4:56; 4:91; 4:113f;

³¹³ 4:61 fx

Evangelist. Deltagerne motiveres hverken udpræget af frygten for at miste noget eller af forventningerne om at opnå noget endnu mere fantastisk. Deltagerne placeres tæt på Gud, en position de hverken behøver at kæmpe hårdt for at opnå eller forblive i. Også omverdenen placeres relativt tæt på Gud, fordi Gud er skaberen og far også for sine bortkomne børn. Gud er også aktiv i omverdenen, for verden er, trods alt, hans.

9.4.4 Sammenfatning

Den sammenlignende fortolkning kan sammenfattes i følgende matrix:

	Faderhuset	Evangelist	Bykirken
Hvis far er Gud?	De stadig færre helliges	De stadig flere åndsdøbtes	Principielt alles, men de troendes især
Hvad er fars primære attributter?	Hellig, retfærdig og tugtende	Stærk og mægtig	Forstående og mild
Hvad kan man forvente at få fra far og hvornår?	Her og nu: Nyttig tugt og opdragelse. Engang: Himlen og frelse fra helvede	Her og nu: Konkrete mirakuløse velsignelser. Engang: Himlen og frelse fra helvede	Her og nu: Processer og diffuse psykologiske gevinster. Engang: Himlen
Hvad kræver far af sine børn?	Alvor, guds frygt, lydighed og vilje	Lydighed og vilje til at holde fast og opnå mere	Kontakt og rituelt fællesskab

Figur 20. Komparativ sammenfatning af meningsskabelser omkring symbolet Gud i tre cases

9.5 Konklusion og analytiske generaliseringer

Jeg har i kapitlet beskæftiget mig med det, som pentekostale trosfællesskaber selv tager et selvfølgeligt udgangspunkt i som deres aksiomatiske grundlag og refererer til, når de skal begrunde deres væren og virksomhed og vurdere, hvad der er sandt og godt, nemlig symbolet Gud.

Jeg har vist, hvordan pentekostale forhåbninger knyttes til Gud som et agentur og kilden for alt sandt og godt. Det er derfor et 'evangelium', at Gud efter det fatale syndefald igen menes at være trådt mennesket og verden nær. Men mennesker, trosfællesskaber og samfund bærer også et ansvar for at give det gode agentur arbejds muligheder og 'søge nær til Gud'. Derfor er meget i pentekostale trosfællesskabers rituelle liv centreret om at sikre agenturet Gud de bedste arbejdsbetingelser, sikre Guds nærhed og nærheden til Gud. Jo

nærmere noget eller nogen kommer Gud jo bedre, og jo længere noget eller nogen befinder sig fra Gud, des mere truer kaos.

I min komparative anden ordens fortolkning placerer Faderhuset og Evangelist i deres netværk af mening deres deltagere i en relativt større afstand til Gud, end Bykirken gør. Faderhusets deltagere må arbejde for at mindske afstanden, og sikre sig privilegierne tæt på Gud. Evangelists må kæmpe for at beholde opnåede privilegier og opnå flere. Dette forhold kaster forståelsens lys over forhold, der har vagt bekymringer, affødt kritik og problematiseret forholdet mellem trosfællesskaberne og deres omverdener. Deltagerne er tæt bundne til trosfællesskaberne og er fokuserede på at sikre deres åndelige emancipation. Motiverede af trusler om tab af ultimative gevinster og/eller udsigter til at høste flere, er de villige til at gøre dét andet og mere, der til enhver tid menes at være nødvendigt for at sikre deres og trosfællesskabets nærhed til Gud.

Også omverdenen placeres i Faderhusets og Evangelists netværk af mening i en relativt større afstand til Gud end i Bykirkens. Derved kommer omverdenen til at fremstå mere gudsforladt, fremmed og fjendtlig, hvilket jeg skal uddybe i næste kapitel.

Konkluderende og analytisk generaliserende vil jeg mene, at et givet pentekostalt trosfællesskab har øget risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis det deler et eller flere karakteristika med en eller flere af mine cases i dets netværk af mening:

- (1) Deltagerne placeres i en relativ stor afstand til Gud.
- (2) Trusler om tab af ultimative gevinster knyttet til Gud fremhæves.
- (3) Der udloves store og konkrete gevinster her og nu til deltagere, der vil søge endnu tættere på Gud.
- (4) Omverdenen placeres i en stor afstand til Gud.

Kapitel 10.

'Synden', syndens verden – "dem"

10.1 Introduktion til kapitlet

Som alle andre sociale entiteter må pentekostale trosfællesskaber kunne forstå og definere sig selv i en forskel til en omverden, som et "os" i en forskel til et "dem" eller ikke-os. Som alle andre organisationer agerer pentekostale trosfællesskaber i forhold til en sådan omverden ud fra deres opfattelser af og forventninger til den og ud fra for-forståelser omkring verden og mennesket i det hele taget. Det er disse løbende skabte for-forståelser og omverdenskonstruktioner, kapitlet her fokuserer på.

Organisatoriske for-forståelser omkring omverdenen og "dem" er til en vis grad informerede og påvirkede af faktiske interaktioner med en konkret omverden. Men da det mere præcist er *fortolkede* interaktioner, de er informerede af, er det ikke givet, at erfaringer flytter for-forståelser og for-domme. For det første foreligger, som allerede nævnt, fremspilningens mulighed (Weick, 1995, 2001 fx). Det vil sige, at trosfællesskaber kan spille det sociale spil på en måde, der får omgivelserne til at optræde og fremstå som forventet (Weick, Sutcliffe & Obstfeld, 2005). Dermed kan trosfællesskabet fremspille erfaringer, der bekræfter eksisterende opfattelser og forventninger. For det andet sker fortolkninger af interaktioner med basis i et eksisterende netværk af mening, der rummer mere universelle og principielle meninger og påstande om, hvordan verden og mennesket simpelt hen er *ex natura*. Dermed foreligger risikoen for, at man ser, hvad man ønsker at se.

Pentekostale trosfællesskaber adskiller sig i disse henseender ikke fra alle andre gruppedannelser og organisationer. Men i pentekostale kulturer forekommer der det, som jeg vil kalde for åbenbarede for-forståelser. Det vil sige antagelser om mennesket og verden, der menes givne i kraft af en autoritativ guddommelig 'åbenbaring'³¹⁴. De er særligt vigtige i denne sammenhæng, fordi

³¹⁴ Se 2:47 for et eksempel

de har høj status i pentekostale videnhierarkier og meningsnetværk, og fordi de derfor er ekstra vanskelige at anfægte.

Selv- og omverdenskonstruktioner er uløseligt forbundne i meningsnetværk, fordi enhver mening om "dem" også medtaler meninger om "os" og vise versa. Her skal det imidlertid handle om den ene side af mønten, meninger om "dem". I næste kapitel ser jeg nærmere på identitetskonstruktioner og meninger om "os".

- (1) Efter de etnografiske narrativer fortolker jeg først på generelle pentekostale meninger og åbenbarede for-forståelser omkring verden og mennesket i verden. Det gør jeg med hermeneutisk afsæt i symbolet 'synd', der tilskriver verden, som en 'syndens verden' og mennesket i den som en 'synder', fundamentale brist og problemer, der især menes at plage og præge trosfællesskabets omverden, "de andre", uden dog at være fraværende i trosfællesskabet.
- (2) Dernæst fortolker jeg på mine cases med særlig interesse for variationer i meningsskabelser omkring syndens verden og ikke mindst, hvad de når frem til at mene om den mere konkrete omverden, medborgeren, samfundet, situationen og tidsånden i dagens Danmark.
- (3) Til sidst sammenfatter jeg og foretager analytiske generaliseringer.

10.2 Etnografiske narrativer

Fortælling #16.

Baseret på 2:62ff

- Vi er fejeskarn for verden. Skal blive hadet af alle, konstaterer Pia (pseudonym, leder).

Det er vilkårene, selvom hun naturligt, menneskeligt, hellere ville elskes af alle, og følge i sporet af de fleste andre pentekostale trosfællesskaber og deres ledere. Men de lærer og praktiserer et "falsk evangelium", ifølge Pia. I den store eskatologiske trængselstid, der venter, vil de alle bøje sig for verdensforføreren "Antikrist", fordi de er så vant til at gå på kompromis. I Faderhuset definerer man sig kompromisløs i en klar forskel til 'verden'. Men det var nær gået galt for nylig.

- Vi har prøvet at være i verden og oplevet, hvad den gav. Vi har prøvet at være i verden, også som kristne, over nogle år. Det gav nogle enorme tømmermænd. Men det var min egen fadæse. Jeg stod skarpt og klart med ordet, men lagde tjenesten ned...

- Vi fik den tro, at verden var taget ud af os efter vækkelsen i '99 og videre frem, hvor vi oplevede Gud stærkt. Så troede vi, at vi kunne gå ud i verden. Det lød meget rigtigt. Men verden var ikke kommet ud af os, og vi kom ind i verden igen. Vi begyndte at blive sløve, drikke alkohol, mingle mere med verden.

- Først efter at jeg fik sundet mig, er vi på ret spor. Nu græder vi over, at verden kom ind i os.

Fortælling #17.

Baseret på 4:92

Åse (pseudonym, leder) nipper til sin kaffe. Verden, siger jeg, ved du, at det ord bruges på en særlig måde?

- Åse nikker. Det må være dem, som er uden for kirken? Som ... drikker, horer, gør dumme ting og spiller kort, svarer Åse med et ironisk smil.

Hun mener ikke, at begrebet bruges så meget mere. Jeg spørger, om der er forskel på kristne og ikke-kristne? Åse tænker.

- Det ved jeg ikke, om der er. Jeg har jo kun nogle forestillinger. Jeg synes det er synd for dem, der ikke tror. Det må være kedeligt. Jeg tænker ikke på, om de er frelst eller ej. Det er kun Gud, der ved det. Men de går glip af meget sjovt. Tænk at følges med en, der er så stor og får ting til at ske... det er da øv, hvis ikke...

- Forskellen er, at jeg betragter Gud som en, der vil mig det bedste. Det, han siger, er til mit eget bedste.

Åse nævner et konkret eksempel:

- Når jeg ser ud i verden (sic!), så er piger på min alder, singler, optaget af jagten på kærligheden og besværet med den. Jeg tager det roligt, det er ok at være single, og sandsynligvis skal jeg være det resten af mit liv. Men så

har jeg også sagt til ham (Åse peger opad), at han skal have noget godt til mig, saft suseme!

Fortælling #18.

Baseret på 3:100ff

Vi kommer ind på konflikterne i forbindelse med den netop overståede sommerfestival ved Arnborg, hvor lokale evangelistmodstandere, ifølge Kurt (pseudonym, leder), havde tisset på deltageres biler, vist deres bare numse frem, og optrådt truende.

- Jeg har aldrig søgt ballade, siger Kurt. Men når en flok fulderikker skal bestemme, om vi må hjælpe folk på vores egen gård, der ligger 5 km uden for deres by. Når det kommer så vidt, så tænker jeg slet ikke på gener eller noget som helst. Jeg tænker sådan her: Oh ak og ve, hvis de kommer i vores vej, hvis de havde brudt én af vores grænser. Hvordan tror du, det er, når jeg har flere voldelige, der har siddet i fængsel for vold – hmm? .. Ved du hvad, det var et helt mirakel. Men jeg lover for én ting, hvis politiet ikke havde gjort det, så havde vi gjort det selv (stoppet provokatørerne blandt arnborgerne).

Hvordan ville du have haft det med det? undres jeg.

- Det ville jeg have haft det fedt med... Du skal ikke komme i vejen for mig. Hvis politiet ikke gør det, vi betaler skat for, så må vi selv gøre det.

- Vi gik en ekstra mil. Det er det, vi gør. Vi vender gerne den anden kind til, mens vi går *fremad*.

Vi kommer også mere bredt ind på forhold i samfundet, 'systemet', som Kurt ynder at kalde det. Kurt har ikke meget godt at sige. Han mener offentlige myndigheder hykler. Når beboere fx har været igennem rehabilitering, straffes de skattemæssigt, fordi de har boet gratis på centrene. De kommer altså ud til en gæld. Når narkomaner har fået en kold tyrker hos Evangelist, tvinges de på metadon efterfølgende, hvis de vil have bistandshjælp. Kurt er tydelig indigneret.

- Det kender ingen grænser. Jeg kan brække mig over det samfund, vi bor i. Det er pilråddent... Humanisme er nok den værste ånd, der ligger over vores land. Det er retten til at dø i sit eget misbrug ... retten til at bestemme,

hvordan de vil dø, i stedet for at sætte dem fri. Det er forfærdeligt. Jeg må forkynde evangeliet!

- Til helvede med den slags tanker. Jeg er glad for, at vi ikke er kommet ind i det etablerede system.

10.3 Sydens verden

10.3.1 En grundskadet verden og et grundskadet menneske

Det kan siges ganske kort: I pentekostale meningsnetværk opfattes verden og mennesket pr. åbenbaret for-forståelse som grundskadet, og denne grundskade symboliseres ofte som 'synd'³¹⁵. Konsistent med oprindelsesfortællingerne i kapitel 8 og koden 'tæt på – langt fra Gud', som jeg nævnte i forrige kapitel, forstås synd som det, der forårsager en fatal adskillelse mellem Gud og verden/mennesket. Synden er derfor symbol for alle problemers moder og en grundskade, der har korrumpet verden og mennesket.

Ifølge den store fortælling³¹⁶ blev den gode Jord netop til en sydens verden i kraft af et fatalt valg, som menneskeheden ur-forældre traf i paradiset have. Ur-forældrene valgte ikke blot at gøre en synd. De slap så at sige synden ind i verden og gjorde den til et ulykkeligt grundvilkår, der har præget verden og menneskeheden lige siden. Som en konsekvens 'faldt' menneskeheden fra en enestående høj position og bestemmelse som Guds fortrolige til en fortabelsens position langt fra Gud. Selve menneskets 'natur' korrumpere,

³¹⁵ "Mennesket er skabt i Guds åndelige billede, så de skulle være som ham af væsen. Mennesket er det ypperligste af Guds skabning. Skønt alle har et fantastisk stort potentiale for det gode, så er vi alle ødelagt af en holdning af ulydighed over for Gud, som kaldes "synd". Denne holdning adskiller mennesker fra Gud og forårsager mange problemer i livet". Kopieret fra www.aaben-kirke.dk, 12.02.2010. – "Mennesket er skabt til at leve med Gud. Da mennesket med dets frie vilje imidlertid valgte at gøre oprør mod Gud, kom synden ind i verden. Synden/oprøret resulterede i, at mennesket mistede kontakten med Gud, og siden har ondskab, ufred og død rådet i verden". Kopieret fra www.pinsekirkerne.dk, 12.03.2010.

³¹⁶ Se kapitel 8

det blev en synder af natur, og har fortsat med at synde og følge urforældrenes dårlige eksempel³¹⁷.

Centralt i den triste historie står et andet ekstraempirisk agentur, der ofte nævnes i samme åndedrag som 'synden', nemlig fristeren, 'Satan' eller 'Djævelen', der som den eneste profiterede af 'syndefaldet', fordi det hjalp ham til magten som 'denne verdens fyrste' eller 'denne verdens gud'³¹⁸. I afstanden til Gud og lyset fik mørket magt. Den syndens verden, mennesket nu fødes til, er Satans domæne, og 'i verden' lider mennesket under et korrumpere satanisk regime og agentur³¹⁹, hvorfor 'verden', som i fortælling #16, også kan omtales som en magt, der aktivt gør noget ved den troende, perturberer og korrupperer.

Det er denne syndens korrumpere og korrumpere verden, som pentekostale søger at undslippe ved igen at nærme sig Gud. Endnu er de troende ganske vist 'i verden', men de er ikke længere 'af verden'. Der er, takket være 'Jesus', indtruffet og skabt en frelsende forskel, hvorfor 'kirken' af de troende i en eller anden grad og forstand også er undtagelsen fra 'denne verden'. Derfor kommer symbolet 'verden' også undertiden til at stå for ikke-kirken og ikke-os i pentekostale kulturer, jf. fortælling #16 og #17.

Syndens verden skal ikke frelses. Den går tvært imod sin dom og undergang i møde og skal erstattes af en 'ny himmel og jord', uden synd og Satan. Der skal sandhed og godhed, Gud, råde. Det er mennesket, der skal frelses fra at komme til at dele dom og skæbne med syndens verden og dens onde fyrste.

Samlet set er det en åbenbaret for-forståelse, der deles af pentekostale bredt, og af andre kristne, at alt i verden, *qua* synden, er alvorligt grundskadet og præget af fundamentale mangler og brist. Intet er, hvad det var bestemt til at være, eller som det engang igen skal blive.

³¹⁷ Fx: "Vi tror på syndefaldet, på menneskets syndige natur og derfor på nødvendigheden af omvendelse til frelse, retfærdiggørelse og helliggørelse. Dette er et værk af Helligånden som en følge af tro på Jesu Kristi fuldbragte værk". Kopieret fra www.toenderfrikirke.dk 12.02.2010.

³¹⁸ Fx: "Det er sandt at når mennesket vendte sig bort fra Gud så mistet de sin position. De gav herredømmet over til satan og blev slaver under synden...". Kopieret fra www.levendekirke.com 02.03.2010.

³¹⁹ Fx: "Vi tror blandt andet... at Djævelen er den åndsmagt, der inspirerer al ondskab i verden". Kopieret fra www.evangeliekirken.dk, 12.02.2010.

Jeg mener, at det er en sådan relativ pessimistisk åbenbaret for-forståelse omkring verdens og menneskets grundskade, der slår igennem, når pentekostale ledere i min survey overvejende er uenige i de to fundamentale påstande, nemlig "verden er god" og "mennesket er grundlæggende godt":

	Svar	%	% afrundet	% Akkumuleret
Meget enig	3	7,31	7	7
Noget enig	8	19,51	20	27
Noget uenig	18	43,90	44	71
Meget uenig	10	24,39	24	95
Ved ikke	2	4,87	5	100
Undladt at svare	0			
I alt	41		100	

Figur 21. Vurderinger af påstanden: "Verden er god"

	Svar	%	% afrundet	% Akkumuleret
Meget enig	3	7,31	7	7
Noget enig	9	21,95	22	29
Noget uenig	9	21,95	22	51
Meget uenig	19	46,34	46	97
Ved ikke	1	2,43	3	100
Undladt at svare	0			
I alt	41		100	

Figur 22. Vurderinger af påstanden: "Mennesket er grundlæggende godt"

Der er altså åbenbaret grundlag for en fundamental pessimisme i pentekostale meningsnetværk.

10.3.2 Formildende omstændigheder og optimisme

Når det er sagt rummer pentekostalismen imidlertid også potentialer for mere optimistiske meningsskabelser omkring verden og mennesket. De anfægter ikke den åbenbarede for-forståelse, at verden ikke er god og mennesket ikke godt (nok). Men der kan findes formildende forhold og omstændigheder, især ved den mere konkrete omverden, som trosfællesskaber forholder sig til.

At det grundende agentur, som vist i forrige kapitel, menes aktivt på ny at have engageret sig frelsende for mennesket og mod synden og de sataniske korruptionskræfter i verden, er absolut en formildende og trøstende omstændighed. Der er åbnet for 'frelse' fra synden og verden. Der er håb. Desuden kan Gud nådigt begrænse det ondes magt.

Det er også en formildende omstændighed, at Gud trods alt er skaberen og fortsat holder altet oppe. Den mulighed foreligger også, at ikke alt det

oprindeligt skabte er korrumpet til ukendelighed. Fx kan man glæde sig over naturen, 'skaberværket', som en stadig symbolsk demonstration af Guds omsorg, storhed og kreative magt³²⁰. Det er afgjort mere positive meninger, der kan knyttes til trosfællesskabers omverden, når den ses som en del af skaberværket og ikke kun af syndens verden.

Endelig kan tilstedeværelsen af 'kirken' være en formildende omstændighed. Det pentekostale "vi", kirken, er på vej udover de ulykkelige vilkår, der knytter sig til et liv i syndens verden. Den troende er beskyttet i kirken og i Guds hænder snarere end Satans, hvilket oplagt gør verden til et mindre risikabelt sted at opholde sig. Men kirkens blotte tilstedeværelse, dens forbøn for verden, dens gode gerninger og dens historiske påvirkning af kulturen kan også menes at være en formildende omstændighed, der gør den mere konkrete omverden bedre om end aldrig egentlig god³²¹.

At danske pentekostale flest formodentlig finder en del formildende omstændigheder ved det danske samfund og deltager i det ud fra en grundlæggende respekt og tillid, synes min survey at pege på. I alle fald lader pentekostale ledere til overvejende at være enige i påstanden: "Du har stor tillid til landets myndigheder":

	Svar	%	% afrundet	% Akkumuleret
Meget enig	5	12,19	12	12
Noget enig	23	56,09	56	68
Noget uenig	10	24,39	24	92
Meget uenig	2	4,87	5	97
Ved ikke	1	2,43	3	100
Undladt at svare	0			
I alt	41		100	

Figur 23. Vurderinger af påstanden: "Du har stor tillid til landets myndigheder"

Denne relativt positive vurdering udtrykkes vel at mærke på trods af, at mange pentekostale ledere oplever, at deres trosfællesskaber undertiden betragtes med skepsis af omverdenen:

³²⁰ 4:10; 4:16 fx

³²¹ 3:147

	Svar	%	% afrundet	% Akkumuleret
Meget enig	13	31,70	32	32
Noget enig	20	48,78	49	81
Noget uenig	3	7,31	7	88
Meget uenig	2	4,87	5	93
Ved ikke	3	7,31	7	100
Undladt at svare	0			
I alt	41		100	

Figur 24. Vurderinger af påstanden: "I bliver nogle gange betragtet med skepsis som frikirke"

En del ledere mener ligefrem, at deres trosfællesskaber ind i mellem diskrimineres:

	Svar	%	% afrundet	% Akkumuleret
Meget enig	6	14,63	15	15
Noget enig	12	29,26	29	44
Noget uenig	10	24,39	24	68
Meget uenig	8	19,51	20	88
Ved ikke	5	12,19	12	100
Undladt at svare	0			
I alt	41		100	

Figur 25. Vurderinger af påstanden: "I oplever ind i mellem diskrimination"

Det kan også nævnes, at lederne er udpræget enige i påstanden: "Selvfølgelig kan man have nære venner og fortrolige, der ikke er personligt kristne". Delte er de med hensyn til vurderingen af påstanden: "Du vil foretrække en kristen behandler frem for en ikke-kristen". Udpræget enige er de i påstanden: "En kristen bør gifte sig med en kristen"³²². Samlet er min fortolkning, at lederne generelt ikke iagttager omverdenen med udpræget skepsis, men i tætte tillidsrelationer er 'personligt kristne' trosfæller ofte at foretrække.

10.4 Variationer i mine cases

Mine cases er fælles om at skabe de basale meninger omkring den af synden og Satan korrumpereede verden, som jeg har fremlagt ovenfor. Men der er også væsentlige forskelle mine cases imellem med hensyn til, hvordan disse meninger nærmere udvikles i deres netværk af mening. Ikke mindst er det i

³²² Se bilag 1

dette studies sammenhæng vigtigt, at de når til forskellige meninger omkring deres mere konkrete omverden, Danmark, samfundet og medborgeren uden for trosfællesskabet.

10.4.1 Hvad er passende forholdsstrategier?

At det har negative konsekvenser for mennesker at være til i en syndens verden er en åbenbaret for-forståelse, der reproduceres i alle mine tre cases. Men de synes at skabe varierede meninger med hensyn til, hvad det mere præcist er, at en korruperet og korruperende verden gør ved mennesket, og hvilke forholdsstrategier, der derfor er passende at applicere i forholdet til og omgangen med omverdenen.

10.4.1.1 Faderhuset: Fly den onde og farlige verden

I Faderhusets meningsnetværk er det en dominerende mening, at syndens verden er decideret korruperet og korruperende, ond og farlig. Man finder ikke mange formildende omstændigheder.

Jf. fortælling #16 er verden perturberende og 'kommer ind i' den troende, hvorfor det er nødvendigt for deltagerne at træde 'ud af verden', så langt det lader sig gøre. Man søger beskyttelse i trosfællesskabet. Her kan deltagerne aflære lav viden og 'verdens visdom' og få hjælp til at få 'verden ud' af dem³²³.

Eller som Ruth Evensen gør rede for andetsteds:

"Ifølge Guds ord bliver vi taget ud af verden, når vi kommer til tro på Jesus. Det betyder, at vi er i verden, men ikke af verden. Vi har ikke fællesskab med verden. Verdens ånd og ting kan ikke tilfredsstille os. ... Vi skal altså sørge for, at vi ikke bliver præget af denne verdens "tidsånd". Det er en stor udfordring ... idet vi ved, at vi bliver præget af det, vi ser og hører. Så meget desto vigtigere er det, at vi ikke udsætter os selv for unødige fristelser i form af alt det, som verden har at byde på som fx dårlige film, tom og underlødige underholdning og fester i verdslig lag" (Evensen, 2003, p.38).

Når det, pr. åbenbaret for-forståelse, "ifølge Guds ord", slås fast, at den troende ikke har noget "fællesskab med verden", er det en drastisk benægtelse af, at trosfællesskabet og omverdenen, den troende og den ikke-troende,

³²³ 2:7; 2:41; 2:49 fx

egentlig skulle have noget substantielt tilfælles³²⁴. Omverdenen bliver dermed det for trosfællesskabet ganske andet og meget fremmede³²⁵. Derfor er der oplagt gode grunde for at nærme sig omverdenen varsomt og med skepsis. Bedst er det at undgå den.

Som fortælling #16 giver et indtryk af, synes denne dominerende meningsskabelse at være blevet forstærket gennem fortolkninger og meningstilskrivelser knyttet til Faderhusets nyere historie³²⁶. Det var tilsyneladende tidligere forståelsen, at deltagerne skulle træde 'ud af verden' for en tid, for at 'få verden ud' af dem og blive dannet som 'disciple', der konsekvent følger Jesus. Efter en 'træningsperiode' skulle de blive i stand til igen at bevæge sig 'ud i verden' for at udføre en 'mission', der bl.a. førte til 'korstoget' med Moses Hansen og købet af Ungdomshuset³²⁷. Men da Faderhuset søgte at gøre sig gældende, medførte det, i ledelsens meningstilskrivelser, at 'verden igen kom ind' i trosfællesskabet. Interaktionerne og konfrontationerne med omverdenen førte til, at trosfællesskabet igen blev udsat for korrumperingskræfterne og blev mere verdsligt. Man begyndte at synde, drikke vin og se tv fx og se gennem fingrene med det. Det viste sig altså, at verden var farligere, mere perturberende, forfølgende og djævelsk end antaget. Derfor er den bedste forholdsstrategi, at fly den onde verden.

10.4.1.2 *Evangelist: Befri besat fjendeland*

I Evangelists meningsnetværk synes verden at være et fjendtligt territorium regeret af Satan og hans hær af dæmoner. Men i modsætning til meningsskabelser i Faderhuset synes verden ikke at være speciel farlig for den karismatisk kompetente kristne, der er tilstrækkelig beskyttet til at stå Satan imod og udrustet med kraft til at besejre dæmonerne³²⁸. Det må sikres, at rustningen er intakt, og våbnene må skærpes, men derudover synes det bedste forsvar at være angreb.

Hvor meningsskabelser i Faderhuset anbefaler flugten, anbefaler meningsskabelser i Evangelist snarere et modangreb på et uretfærdigt og

³²⁴ Se også 2:22

³²⁵ 2:46; 2:69

³²⁶ 2:49ff

³²⁷ Se også 2:23; 2:28; 2:76f

³²⁸ Se fx 3:80f

undertrykkende dæmonisk regime, der holder mennesker fangne og forarmede i syndige vaner, sygdom og fattigdom. Som fortælling #18 viser, går man heller ikke nødvendigvis af vejen for en direkte fysisk konfrontation med andre grupper, der menes at have stillet sig til rådighed for dæmoniske kræfter og som stiller sig i vejen for Evangelist og trosfællesskabets befrielsesmission. Alt kan og skal overvindes med 'Guds kraft'.

10.4.1.3 *Bykirken: Lev kritisk bevidst i den tilforladelige verden*

I Bykirkens netværk af mening synes der at være potentielt stærke formildende omstændigheder, der gør, at verden er tilforladelig, skønt grundskadet og skadende. Som vist i forrige kapitel menes det grundende agentur, Gud, at være til stede i verden på egen hånd og grundende udvirke, at verden aldrig bliver ganske mørk og tømt for det smukke, gode og sande. Desuden kan man glæde sig over 'Guds skaberværk'³²⁹.

At verden er tilforladelig indebærer, at deltagerne ikke finder det nødvendigt at tage drastiske forholdsregler i omgangen med den, udover at frekventere trosfællesskabet og benytte sig af ritualerne til at træde Gud nær og få synden tilgivet. Syndens verden sårer, men der er helbredelse og trøst hos 'far' og trossøskende. En kritisk etisk bevidsthed er også nødvendig at applicere for at kunne træffe de rigtige tilvalg og fravalg.

I Niebuhrs (2001/1951) klassiske typologi kan Faderhuset siges at repræsentere "Christ against Culture"-standpunktet, det vil sige, at deltageren må vælge mellem trosfællesskabet ('kirken') og 'verden' som uforenelige størrelser. Evangelist repræsenterer nærmere "Christ the Transformer of Culture"-synspunktet ved på en gang at understrege forskellen mellem trosfællesskabet og verdenen, og ideen om at transformere omverdenen ved 'Guds kraft'. I Bykirken forfægtes et "Christ above Culture"-synspunkt, hvor trosfællesskabet betjener en tilforladelig og ikke ganske korruperet verden med 'Jesu kærlighed'³³⁰.

³²⁹ 4:10; 4:16 fx

³³⁰ Mere herom i kapitel 12 og 13

10.4.2 Hvor verdsligt er samfundet, og hvad kan man forvente af det?

Som en del af en syndens verden er samfundet og Danmark umiddelbart i en ugunstig situation. Men mine cases når til forskellige meninger om, hvor korruperet samfundet er, og hvad trosfællesskabet derfor kan forvente fra samfundets side.

10.4.2.1 Faderhuset: Det 'forfølgende' samfund

I Faderhusets netværk af mening ligger samfundet i høj grad i det onde, og man forventer sig derfor ikke meget positivt fra det, jf. fortælling #16. Samfundet forekommer at være så overmandet af det onde agentur, Satan, at det 'forfølger' alle, der – som Faderhuset – tør leve ifølge den åbenbarede sandhed og fastholde den. Samtidig lefler det officielle samfund for andre grupper, der repræsenterer dæmonien, løgner og uretfærdigheden, fx unge autonome venstreradikale og muslimer³³¹.

Købet af Ungdomshuset skete bl.a. som en bevidst provokation og 'konfrontation' af disse grupper i et forsøg på at 'afsløre' deres sande dæmoniske inspiration³³². I Faderhusets egne fortolkninger fjernede fremspilningen af konflikterne enhver tvivl om de autonome venstreradiкаles syndige 'oprørskhed'³³³, og der fortælles flere sagaer i Faderhuset om, hvordan autonome gentagne gange selv har udstillet deres dæmoniske ondskab under voldelige overgreb mod Faderhusets deltagere³³⁴ (Evensen, 2010). Pentekostale trosfæller, omverdenen, pressen og beslutningstagerne kom imidlertid ikke, som håbet, til besindelse omkring nationens alvorlige situation og tilstand. Tvært imod fik Faderhuset mest utak for sit heroiske forsøg på at afsløre de dæmoniske kræfter, der truer nationen.

Den 'hetz' og 'forfølgelse', Faderhuset efterfølgende blev udsat for, demonstrerer i trosfællesskabets fortolkning, at det danske samfund som helhed er åndeligt korrupt. Så korrupt, at det forfølger dem, der har retten på deres side og som tør sige sandheden. Når det officielle Danmark lukkede Samuelskolen, ikke ubetinget støttede Faderhuset i kampen om Ungdomshuset og senere indledte diverse undersøgelser af interne forhold i trosfællesskabet,

³³¹ 2:24; 2:36

³³² 2:11

³³³ 2:36

³³⁴ 2:4; 2:75

fortolkes det i trosfællesskabet som et martyrium. Samfundet er forfølgende, et samfund man dårligt kan stole på, så overmandet af Satan, at det let selv bliver fjenden.

10.4.2.2 *Evangelist: 'Systemet', der tjener Satan*

Når der i Evangelist refereres til samfundsinstitutioner, myndigheder og lovgivning, sker det ofte, jf. fortælling #18 fx, med en indigneret henvisning til 'systemet' som symbol for det officielle Danmark og dets institutioner³³⁵. For så vidt menes dette system at være blevet til ud fra lutter gode intentioner og med afsæt i en kristen grundtænkning. Aktuelt synes systemet imidlertid korrumpet af dæmoniske åndsmagter som 'humanisme' og 'socialisme', hvorfor det nu er et redskab i hænderne på Satan, der menes at forføre danskerne og forhindre sandheden i at nå folket.

Folkeskolen fx var en god ide, men da børn og unge nu lærer om evolution, opdrages til at tænke sekulært ugudeligt og til ikke at adlyde autoriteter, er folkeskolen blevet et redskab for fjenden. På samme måde er sociale myndigheder og sundhedsvæsenet korrumpet og må derfor ses som en del af problemet mere end en del af løsningen³³⁶. Det nødvendiggør, jf. fortælling #18, at Evangelist må 'hjælpe mennesker' uden støtte fra det offentlige system. Da systemet er en del af problemet, må de dæmoniserede lidende desuden hjælpes ud af systemet gennem en rehabilitering, der foregår på helt andre, ofte modstridende, præmisser end systemets. Konflikter med systemet er derfor uundgåelige og nødvendige, og når de forekommer, bekræfter de, i trosfællesskabets meningstilskrivelse, at systemet er korrumpet.

Det skorter ikke på statistiske påvisninger af, at systemet har spillet fallit. Fx påpeges det, at selvmordsrater og skilsmisseprocenter og anvendelsen af psykofarmaka er støt stigende³³⁷. Det skorter heller ikke på fortællinger om, hvor nyttesløs eller direkte skadelig et behandlingsforløb kan være 'indenfor systemet', hvor man symptombehandler uden at kende til problemernes egentlige 'åndelige' rod og uden at kende til løsningen, 'Guds kraft'. Præcist modsat det 'humanistiske system' ser man i Evangelist, og Faderhuset for den sags skyld, værdien af opdragelse, disciplin, respekt for autoriteter, klarhed,

³³⁵ 3:12; 3:36; 3:44; 3:55f; 3:56 fx Se også fortælling #24 nedenfor

³³⁶ 3:100ff

³³⁷ 3:118 fx

'karakterbygning', simple grundregler og ubetinget lydighed mod 'Guds ord'. Vigtigst af alt tror man på 'Guds kraft', der kan gøre det umulige muligt.

På mange måder definerer Evangelist sig selv som et decideret alternativ til systemet³³⁸. Systemet bliver derfor også symbol for det, Evangelist kæmper imod og for at ændre radikalt. Dels gennem den åndelige indflydelse og magt, der menes at være givet til trosfællesskabet af Gud, som Guds børn, arvinger og redskaber, og som fx kan udøves gennem bøn og 'åndelig krigsførelse'³³⁹. Dels er der eksplicitte politiske visioner om en ændring af systemet, hvilket jeg vender tilbage til i de følgende kapitler.

Det er almindeligt i kulturen at udtrykke sig med foragt om systemet³⁴⁰, og man har svært ved uopfordret at udtrykke noget positivt om samfundet aktuelt³⁴¹. Man respekterer heller ikke nødvendigvis det korrumpere system, herunder dets fagekspertise, myndigheder og lovgivningen, især ikke når systemet menes at lægge hindringer i vejen for trosfællesskabets 'mission'. Da 'Guds ord' mindre og mindre menes at udgøre grundlaget for systemet, for dets beslutninger og praksis, taber det legitimitet i trosfællesskabets optik, og det er begrænset, hvad man mener at skylde systemet – andet end netop kritik og modstandskamp.

10.4.2.3 Bykirken: Det respektable samfund

I Bykirkens meningsunivers kan samfundet siges at være respektabelt. Samfundet er nok inkluderet i en syndens verden, og der er forskel på common sense i samfundet og i Bykirken, men samfundet synes hverken specielt korrumpert eller korrumpere³⁴². Derfor kan man også se gode grunde for at støtte op om samfundet, værdsætte det og anerkende alle forsøg på at

³³⁸ "Som allerede nævnt får vi mange henvendelser fra ødelagte familier, som har brug for hjælp, nogle opgivet af systemet, og i de fleste tilfælde ser vi, hvordan de kommer på benene igen. Vi ser os selv, som et alternativ til det etablerede system, og vi indhenter gerne professionel hjælp, når der er brug for det". Kopieret fra www.evangelist.dk (22.04.2009) – kommentar til et kritisk tv-indslag om børns opvækst i netop Faderhuset og Evangelist.

³³⁹ 3:25 fx Det er en overbevisning, at den troende på et 'åndeligt' plan kan ændre omstændigheder gennem bøn og "positive bekendelser" af de ideelle/ønskede tilstande, der herefter menes at ville vise sig i den fysiske verden og virkelighed også. Det er typiske forestillinger indenfor den pentekostale "trosbevægelse" og "health and wealth pentecostalism" (Fee, 1985; McConnell, 1995 fx). Se også 3:10f; 3:80f

³⁴⁰ Se fortælling # 24 nedenfor fx

³⁴¹ 3:138

³⁴² 4:13; 4:111; 4:114; 4:119 fx

fremme det gode og hæmme det onde³⁴³. Det accepteres også, at samfundet er pluralistisk og udspiller sig på sekulære præmisser, og der udtrykkes ingen ambitioner om grundlæggende at ændre samfundet fundamentalt, selvom der altid er plads til forbedringer. Utopier eller eu-topier om en bedre verden findes, men de er udskudt til en eskatologisk fremtid. Forsøg på at realisere dem i 'denne verden' ender med stor sandsynlighed i "dystopier" (Sargisson, 2007)³⁴⁴.

10.4.3 Tidsånden og tendensen

Det er også væsentligt, hvad mine cases opfatter som trenden, tidsånden og tendensen for fremtiden.

10.4.3.1 Faderhuset: 'Forhærdelsen'

Set fra Faderhuset synes trenden at være en stadig 'forhærdelse' i tidens 'humanisme', der indebærer en grundfæstet fjendtlighed mod Gud, 'Ordet' og de sande kristne³⁴⁵. Man synes ikke at forvente sig nogen positiv ændring heraf i fremtiden. Tvært imod synes fremtiden at byde på flere forfølgelser inden den snarlige velfortjente dom over syndens verden indtræffer. Det er en ond tid, der venter trosfællesskabet, der skal blive 'hadet af alle', jf. fortælling #16.

10.4.3.2 Evangelist: 'Humanismen'

Også i Evangelist er tidsånden og trenden 'humanistisk'. Det vil sige, at omgivelserne og systemet, i Evangelists forståelser, er gennemsyret af en forførerisk åbenhed og tilsyneladende tolerance, der i virkeligheden er bindende og undertrykkende. Det djævelske ved humanismen er netop dens tilsyneladende tilforladelighed og kvasi-kristne udgangspunkter. Men i humanismen sættes mennesket i centrum, ikke Gud, og det er selve ur-synden (Bergsøe, 2006). Når en humanistisk fagekspertise og presse møder Evangelist med kritik, afslører humanismen imidlertid sit sande ansigt som tolererende alt andet end sandheden og absolutter. Man forventer, at denne humanistiske trend – forstået som en dæmonisk 'åndsmagt' snarere end en filosofisk åndsretning – fortsætter med at gøre sig endnu mere gældende i fremtiden.

³⁴³ 4:51 fx

³⁴⁴ 4:58 fx

³⁴⁵ 2:36f; 2:49f; 2:51f fx

Men samtidigt forventes det, at fremtiden også rummer store muligheder for det trosfællesskab, der med Guds kraft kan demonstrere et klart, troværdigt og gennemført alternativ til den misforståede relativisme og blødsødenhed i et humanistisk samfund. Med andre ord forventes der en tydeligere konfliktfuld polarisering mellem kirken og verden fremover³⁴⁶. Det bærer mod krig.

10.4.3.3 *Bykirken: Åbenheden*

I Bykirken er forståelsen den, at samtiden er en relativ god tid, fordi tidsånden er vendt. Fra en tid præget af en indædt positivistisk religionskritik og materialisme er interessen og åbenheden for det åndelige i fremvækst, hvilket giver nye og lovende muligheder for kirken generelt og for Bykirken³⁴⁷. Desuden anerkendes det, at trosfællesskabet er sikret religionsfrihed og ret til at forkynde de gode nyheder. Det er en 'fredstid', hvor kirken og omgivelserne menes at kunne leve i gensidig forståelse og fred. Et samtalende samfund er absolut en mulighed³⁴⁸. Men ingen kender fremtiden. Tilliden til det tilforladelige samfund er ikke urokkelig, det er trods alt en syndens verden.

10.4.4 Hvordan har "de andre" det?

Endelig er der forskelle mine cases imellem med hensyn til, hvilke åbenbarede for-forståelser de mere præcist skaber omkring medborgeren, der ikke er 'personlig kristen', men lever som utilgivet synder i en syndens verden. Der er enighed så langt, at medborgeren lider under mangler og brist, og frem for noget mangler frelsen. Men mine cases når til forskellige svar på, hvad og hvor meget medborgeren pr. åbenbaret for-forståelse mangler, og hvordan "de andre" i det hele taget har det.

10.4.4.1 *Faderhuset: De fortabte forførte*

Verden, samfundet og tidsånden taget i betragtning, når man i Faderhuset til den konklusion, at de andre er fortabte. De har valgt verden, 'lever i verden' og har 'verden i sig'. De har også valgt Gud fra. Mange har det tilsyneladende godt og dyrker nydelsen og synden, men de er uvidende om det bedrag, de mageligt

³⁴⁶ 3:101

³⁴⁷ Denne mening og fortolkede erfaring deles også af andre pentekostale, jf. 5:5; 5:27

³⁴⁸ 4:33ff

er indspundet i, og de bryder sig ikke om at blive forstyrret eller 'tiltalt af ordet', der vil vække dem til bevidsthed om deres sande fortabte tilstand.

Der er endnu håb for de fortabte forførte, men i Faderhuset er der, som jeg senere skal vise, ingen store forhåbninger om, at de 'fortabte' vågner op og vælger Gud til. Skulle interessen for troen være der, vil den formodentlig først og fremmest være 'religiøs' af orientering. Det vil sige, at den leder ind i en endnu værre form for forførelse end den rå verdslighed og gudsfornægtelse, nemlig den falske og overfladiske 'billige nåde' i de såkaldte kirker, der i virkeligheden er frafaldne og dybt inficeret af humanisme. Få er de, der finder den 'smalle vej', som har viljen til at følge den og til at 'betale prisen' for deres frelse.

"De andre" mangler altså i den grad noget, som kun trosfællesskabet har, og som er de udenforstående særdeles fremmed og imod.

10.4.4.2 *Evangelist: De undertrykte forførte*

I Evangelist er "de andre" også gennemgående anset for at være forførte og fortabte. De antages imidlertid ikke, som i Faderhuset, at være lalleglade og indifferente. Tvært imod menes de udenforstående 'ufrelste' i høj grad at være nået til en smertende erkendelse af, at drømmen om det humanistiske og sekulære paradys er et mareridt. Hvor forfærdeligt de har det udenfor trosfællesskabet, ikke mindst de svageste, understreges ofte i kulturens sagaer og 'vidnesbyrd'. De lider under dæmonernes destruktive indflydelse, de er syge, gældsplagede, lever i brudte familier og har en dårlig 'karakter' og moral.

I modsætning til meningen i Faderhuset³⁴⁹ er "de andre" imidlertid undskyldte langt hen ad vejen. Som børn af humanismen og opvoksede i systemet ved de ikke bedre, end at lidelser og tragedier er et uomgængeligt menneskeligt og samfundsmæssigt vilkår, hvorfor de lammes af fortvivlelse og håbløshed. Derfor har de hårdt brug for de 'gode nyheder' om 'Guds kraft', der kan løse alle problemer og sætte dem fri fra synd og dæmonisk tyranni.

'Det handler om mennesker'³⁵⁰ og "Evangelist - hjælper mennesker" er verbale symboler, der meningsmæssigt fremstiller de andre som lidende modtagere, undertrykte under sataniske kræfter, og trosfællesskabet som formidler af

³⁴⁹ 2:49

³⁵⁰ 3:36; 3:64

vejen til frelse og 'frihed'³⁵¹. "De andre" mangler i høj grad, hvad trosfællesskabet har og vil kæmpe for, at de får adgang til.

10.4.4.3 Bykirken: De søgende

Som fortælling #17 viser, er det relative gradforskelle mere end kategoriske forskelle, der menes at adskille "os" fra "de andre" i Bykirkens netværk af mening³⁵². De andre fremstilles differentierede, men fælles for dem er, at de mangler noget, som de i forskellige grader allerede har en vis erfaring af, men som de trænger til og søger efter mere af³⁵³. De andre er 'faldne skabninger', men altså skabte, og søger efter Gud, i det mindste ubevidst³⁵⁴. De andre er, som allerede nævnt, bortkomne børn af den himmelske far, der dog mangler at 'finde hjem'.

Det er altså ikke i samme grad som i Faderhuset og Evangelist den generelle påstand i Bykirkens netværk af mening, at "vi" eksklusivt har, hvad "de andre" helt mangler. Påstanden er snarere, at "vi" har mere af noget, som alle mangler mere af³⁵⁵.

³⁵¹ Se 5:5 for et pentekostalt eksempel.

³⁵² Se også fx 4:45

³⁵³ 4:90 fx

³⁵⁴ 4:38

³⁵⁵ Se 5:4f for et andet pentekostalt eksempel på en lignende mening

10.4.5 Sammenfatning

Variationer mine cases imellem kan sammenfattes i følgende matrix:

	Faderhuset	Evangelist	Bykirken
Syndens verden og forholdsregler	Ond og farlig. Fly verden	Okkuperet fjendeland. Hold udstyret i orden og angrib	Tilforladelig. Husk at gå i kirke og være kritisk bevidst
Samfundet og konsekvenser for trosfællesskabet	Et samfund overmandet af ondt og forfølgende	Et system, der tjener Satan, som stiller sig i vejen og derfor bør bekæmpes	Et respektabelt samfund, der kan støttes
Tidsånden og tendenser	Humanisme og en ond fremtid indtil frelsen kommer	Humanisme og en konfliktfuld fremtid	En spirituel åben tid og en fremtid med positive muligheder
De andres tilstand	Er fortabte i forførelse	Er lidende og uvidende undertrykte	Mangler at komme hjem og få mere

Figur 26. Komparativ sammenfatning af meningskabelser omkring symbolet 'synden' og syndens verden i tre cases.

10.5 Konklusion og analytiske generaliseringer

Som alle organisationer skaber også pentekostale trosfællesskaber løbende meninger om "dem", deres omverden, i forhold til og til forskel fra "os", meninger der får betydning for, hvordan trosfællesskaberne agerer og fremspiller deres omverden.

Med afsæt i symbolet synden anvendt på verden som en syndens verden har jeg argumenteret for den fortolkning, at pentekostale kulturer generelt, pr. åbenbaret for-forståelse, ser alt og alle som lidende under en fundamental brist eller mangel. Altså har pentekostale kulturer potentialer for at skabe relativt pessimistiske meninger om totaliteten verden og af deres omverden som inkluderet heri. Jeg har imidlertid også vist, at der kan være formildende omstændigheder, der gør det muligt at fremstille en konkret omverden som mere eller mindre korruperet af synden og Satan og som et 'skaberværk' trods alt. Dermed er der også potentialer for skabelsen af mere optimistiske meninger om omverdenen og medmennesker i den.

Væsentligst har jeg foretaget en komparativ fortolkning af variationer mine cases imellem med hensyn til (1) meninger om syndens verden og foreslåede forholdsregler i omgangen med den, (2) opfattelser af samfundet og forventninger til den mere konkrete omverden, (3) opfattelser af tidsånden og trenden samt (4) meninger om medborgeren udenfor kirken. Væsentligst er det, at verden og omverden fremstår mere dæmoniseret og fremmed i Faderhusets og Evangelists kulturelle optik og netværk af mening end i Bykirkens. Dermed kan deltagerne i Faderhuset og Evangelist anbefales at holde sig tæt til trosfællesskabet som et alternativt samfund. Under en grundlæggende mistillid til omverdenen risikerer begge cases fortsat at fremspille en fjendtlig omverden.

Analytisk generaliseret får de fremlagte fortolkninger mig til at mene, at et givet pentekostalt trosfællesskab har øgede forudsætninger for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis det deler et eller flere karakteristika med en eller flere af mine cases i dets netværk af mening:

- (1) Flugt fra en udpræget dæmoniseret og gennemkorrumpet verden anbefales.
- (2) Modangreb på en udpræget dæmoniseret og gennemkorrumpet verden anbefales.
- (3) Samfundet og den konkrete omverden fremstår dæmoniseret, lidet respektabelt og tillidsværdig.
- (4) Tidsånden og trenden menes at gå trosfællesskabet imod.
- (5) Trosfællesskabet mener sig forfulgt.
- (6) Den ikke-kristne medborger menes at være en decideret fortabt, som den troende har relativt lidt substantielt til fælles med.

Kapitel 11.

'Kirken' – det særlige "os"

11.1 Introduktion til kapitlet

Hvor jeg i forrige kapitel havde fokus på omverdenskonstruktioner og meninger om "dem", handler det i dette kapitel om den anden side af mønten, selvkonstruktioner og meninger om "os".

Mine samtalepartnere protesterer typisk, hvis jeg foreslår, at deres trosfællesskaber dybest set er organisationer eller foreninger. Jf. fortælling #20 nedenfor fx mener de selv, at de er en del af noget langt mere end det. De er nemlig en del af 'kirken'. Som jeg skal vise i kapitlet, er det unægteligt også meninger om et særligt "vi", der skabes, når pentekostale trosfællesskaber reflekterer over deres identitet, liv og væren med afsæt i symbolet kirke og andre, ofte bibelske, metaforer/symboler³⁵⁶.

At kirken forbindes med noget helt særligt, antydede jeg allerede i forrige kapitel, hvoraf det fremgik, at totaliteten 'verden' i pentekostale meningsnetværk ses som præget negativt af synden og af en satanisk korrumpningsmagt. Jeg antydede imidlertid også, at der findes et slags grænsetilfælde eller særtilfælde, der nok er 'i verden', men som alligevel ikke er 'af verden', nemlig netop kirken.

(1) Efter de etnografiske narrativer fremlægger jeg først mit fortolkede bud på væsentlige generelle pentekostale meningskabelser omkring symbolet kirken. Meningskabelser, som mine cases i udgangspunktet deler, og som er relevante i dette studies sammenhæng.

(2) Dernæst viser jeg, at der indenfor denne overordnede meningsramme også er væsentlige variationer mine cases imellem med hensyn til de nærmere udviklede forståelser af det at være kirke og af det særlige ved "os". Det er

³⁵⁶ 'Kristi legeme', 'Guds folk', 'menigheden', 'Guds rige' fx

variationer, der får væsentlige betydninger for de måder, hvorpå mine cases forholder sig til sig selv og deres omverden.

- (3) Endelig slutter jeg kapitlet med en sammenfatning og en analytisk generalisering.

11.2 Etnografiske narrativer

Fortælling #19.

Baseret på 4:67ff

Palle indleder sin prædiken med at fortælle de 40-50 fremmødte til søndagens "G2"³⁵⁷, at han og ledelsen mener, at det i en "time-out periode" for Bykirken er vigtigt at komme "back to basic". Derfor skal han også i dag tale ud fra temaet "Gud bygger kirke". Det er nemlig Gud, der har skabt og rejst kirken. Den er grundlagt på Jesus' frelsende død og opstandelse, fastslår Palle. Uden disse begivenheder, hvis historicitet og fakticitet Palle nu argumenterer for, er der ingen kirke.

Jeg oversætter: Uden denne grundfortælling - intet trosfællesskab. Organisationer bygges af mening.

Til sidst i talen forlader Palle de historiske kilder og anvender det argument, der synes at være det væsentligste, når alt kommer til alt: Han har selv mødt Jesus og oplevet Gud.

Fortælling #20.

Baseret på 4:92ff

Hvad hvis jeg siger, at kirken er en forening eller en klub, vil det være nok? spørger jeg Lis lidt senere. Hun smiler skælmsk.

- Det siger min svigerinde også. Kunne du ikke bare gå til gymnastik? Det er da også meget billigere, griner hun. Nej, det er noget helt andet. Men jeg

³⁵⁷ En gudstjeneste særligt henvendt til et ungt segment

kan ikke forklare det. Det er som at forklare en blind, hvordan en rose ser ud ... Det skal opleves.

Kan man sige noget om kirken, man ikke kan sige om et hvilket som helst andet fællesskab i hele verden?, fortsætter jeg. Lis tænker...

- Hvor ville jeg gerne kunne sige et eller andet klogt nu. Det er et fællesskab centreret om Gud. Et sted, hvor man bliver holdt fast i sin tro.

Fortælling #21.

Baseret på 3:144

Men ... spørger jeg Jakob (pseudonym, leder), efter at han er færdig med at tale i sin mobiltelefon, hvad sker der med mennesket, når man bliver kristen? Bliver det noget andet, end det var før?

- 100 %, svarer Jakob prompte. Det bliver alt andet. Lukker man op for Jesus, bliver livet noget helt andet.

Jeg er overrasket over det kategoriske svar og vil teste, om Jakob vil fastholde det. Jeg siger, at det ikke, så vidt jeg kan se, er alle hans pentekostale trosfæller, der vil udtrykke det så afgjort. Det anfægter ikke Jakob:

- Jamen det gør det, fastholder han, det bliver noget helt andet. Det erstatter alt. Jeg ved, hvor bedrøget mit eget sind var, jeg havde bagtanker og var beregnende ... Nu tænker jeg ikke sådan mere.

Senere vil jeg vide, hvad Jakob mener, at forholdet mellem begreberne kirke og verden er.

- Der hvor Guds rige (kirken) er repræsenteret i verden, der må der herske en eller anden form for fred og orden, mener Jakob.

Fx mener han, at det har stor betydning for Hillerød by, at den kristne forening Luthersk Mission har hovedsæde der. Det vil sige alene det, at disse kristne er til stede.

Han fortæller også, at han og andre evangelister blev anmeldt for hvidvaskning af penge af Roskilde Bank, uberettiget. Det skulle banken imidlertid aldrig have gjort, forstår jeg:

- Se, hvor de er i dag, siger Jakob alvorligt. Man skal passe på, det skal man altså. Man skal ikke deale med Guds folk på den måde.

Fortælling #22.

Baseret på 2:46ff

Signe (pseudonym, leder) fortæller, at Faderhuset modsat mange andre trosfællesskaber har gjort op med "evangelisering" og "gademission". Hun forklarer også hvorfor:

- Der sker højst det, siger hun, at vi lukker verden ind i menigheden, og det har vi ikke lyst til.

Den seneste udvikling i Faderhuset har betydet et mere indadrettet fokus, mener Signe:

- Vi er nok blevet mere ark orienterede, vi bygger en ark. Når det hele går amok, så sørger vi for, at vi selv bliver frelst, og at andre kan finde frelse. Det er en helt vanvittig tidsånd, der bare brager igennem derude.

Fortælling #23.

Baseret på 2:62ff

Forårssolen skinner over Bandholm hotel. Jeg sidder i parken med Vita (pseudonym, leder), og jeg fremlægger testende nogle af mine foreløbige forståelser af Faderhuset. Jeg mener fx at kunne se, hvordan bofællesskabet hænger sammen med forståelser af det at være kirke. Vita bekræfter. Det er ikke nødvendigt med bofællesskab, men det hjælper.

- Faderhuset er en kirke-familie siger hun. Vi erstatter ikke familien, men alligevel bliver det lidt sådan. Det er for så vidt sandt, når vi anklages for, at vi har nok i os selv. Vi går ikke til alle fødselsdage i familien, og vi får nok mange af vores behov opfyldte her.

11.3 Kirken, en organisation *sui generis*

11.3.1 Den særlige organisation

Det er en almindelig pentekostal forståelse af kirken, der udtrykkes i fortælling #19, nemlig at det er Gud, der grunder og "bygger kirken"³⁵⁸. Kirken er Guds organisation og som sådan en særlig organisation, en social entitet *sui generis*³⁵⁹.

Samme mening om kirkens særlighed understøttes symbolsk i anvendte bibelske metaforer for det pentekostale "vi", når kirken også kan kaldes fx 'Kristi legeme', 'Guds hus', 'Guds folk' eller 'Guds rige', jf. fortælling #21. Det er alle symboler, der placerer kirken i en privilegeret position i forhold til agenturet Gud, kilden til alt godt og sandt, med meningspåstande om, at den er særlig og i en eller anden grad forstand udhævet af den profane almindelighed som de frelstes og helliges fællesskab.

Den mening, at kirken er en særlig organisation skinner også igennem i refleksive holdninger hos pentekostale ledere i min survey. Pentekostale lederne er fx overvejende enige i påstanden: "Gud er fortrinsvis til stede i verden gennem kirken":

³⁵⁸ Se også 4:9; 4:111

³⁵⁹ Et par eksempler: "Menigheden (kirken) er ikke noget mennesker har fundet på... Menigheden består med andre ord af mennesker, som Gud har kaldet ud af en ond verden for at være i et nyt fællesskab, hvor Guds kærlighed og fred skal råde... Menigheden beskrives i Bibelen som et legeme, hvor Jesus er hovedet... Menigheden består ikke af en gruppe supermennesker, men af vidt forskellige typer med vidt forskellige social baggrund. Men de har frelsen til fælles. Faktisk er menigheden et mirakel. Kun her har det virkelig kunnet lade sig gøre at forene alle slags mennesker i et sandt fællesskab. Menigheden har på en speciel måde Guds bevågenhed. Menighedens opgave er at repræsentere Jesus her på jorden. Den skal pege hen på ham som livets mening, idet den gør de samme gode gerninger, som Jesus selv gjorde her på jorden". Kopieret fra www.pinsekirkerne.dk 05.03.2010. – "Selvom meget på en hjemmeside som den her omhandler organisering, struktur og ansvarsområder, bør man forstå at "kirke" er langt mere end det. Kirke er IKKE en bygning. Kirke er IKKE en struktur. Kirke er IKKE en kultur - eller subkultur. Kirke ER fællesskab. Fællesskab med Gud og meningsfyldt fællesskab med andre mennesker. Kirke ER Gud der sætter "krop" på beretningen om Jesus Kristus, som døde for menneskers skyld. Kirke ER udtryk for den opstandne Jesus Kristus, som ikke efterlod mennesker i modløshed og meningsløshed. Kristus døde for KIRKEN. Intet betyder mere end KIRKEN". Kopieret fra www.aaben-kirke.dk 26.02.2010.

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	14	34,14	34	34
Noget enig	17	41,46	42	76
Noget uenig	5	12,19	12	88
Meget uenig	3	7,31	7	95
Ved ikke	1	2,43	3	98
Undladt at svare	1	2,43	2	100
I alt	41		100	

Figur 27. Vurderinger af påstanden: "Gud er fortrinsvis til stede i verden gennem kirken"

Kirken er med andre ord særdeles vigtig i pentekostales egen forståelse, for den er Guds, og dermed godhedens og sandhedens, væsentligste repræsentation i verden³⁶⁰.

Den overordnede mening, at kirken er en organisation *sui generis*, gør det også muligt internt i pentekostale trosfællesskaber at argumentere for, at kirken fx bør ledes efter særlige kristne principper, at konflikter skal håndteres på en særlig kristen måde, og at der kan stilles særlige krav til deltagerne i kirken³⁶¹.

11.3.2 De særlige deltagere

Den principielle symbolske indlemmelse i kirken sker gennem 'omvendelse' og 'dåb' i nævnte rækkefølge. Mange af mine samtalepartnere kan fortælle engageret om, hvordan de 'blev frelst', 'blev kristne' eller 'mødte Jesus' og 'fik Helligånden'. Ofte er det en erfaring, der har haft væsentlig betydning for deres liv efterfølgende, jf. fortælling #21 fx³⁶².

Det er denne fundamentale erfaring, der senere bekræftes, udtrykkes og uddybes i dåbens initiationsrite, der udelukkende praktiseres som 'troendes dåb' i pentekostale trosfællesskaber. Det vil sige, at ritualet er forbeholdt de omvendte og 'personligt troende' unge og voksne.

Fuldt medlemskab i pentekostale trosfællesskaber fordrer ofte dåb, også af proselytter, der allerede er barnedøbte i majoritetskirken (Folkekirken). Ofte

³⁶⁰ Det er imidlertid et mindretal (29%), der kan erklære sig enig eller noget enig i påstanden om, at "hvis kirken ikke handler, er Gud magtesløs". Altså har Gud andre muligheder end at handle gennem kirken. Se bilag 1.

³⁶¹ 2:19; 3:24 fx

³⁶² Specialestuderende Mette Woetmann Niensens interviews har fokus på konversionsprocesser og -erfaringer og giver mange eksempler herpå fra Evangelist. Se også Gerlach & Heine, 1970 p. 119ff

accepteres spædbarnsdåb nemlig ikke som genuin kristen dåb. Når proselytter lader sig døbe i et pentekostalt trosfællesskab, markerer de ikke blot symbolsk en indtræden i den særlige organisation kirken, men de foretager tillige en "bridge-burning act" (Gerlach & Heine, p.126ff) og bliver i et eller andet omfang kulturelt særlige i en dansk kontekst³⁶³. Dåben markerer symbolsk en overgang fra majoritetens traditioner og konventioner og tilhøret en religiøs minoritet og distinkt gruppe.

Dåben fremstilles typisk som en symbolsk død og opstandelse. Dåbskandidaten træder ned i 'dåbsgraven'³⁶⁴ og 'begraver' her, ved 'fuld nedykkelse' i vand, sit 'gamle liv' og opstår til et 'nyt liv' med 'Jesus som Herre' og som en del af kirken³⁶⁵. Ritualen foreslår altså ret drastiske meninger om den døbte deltager i kirken som en, der døde fra et tidligere liv og nu lever et 'nyt liv'³⁶⁶.

Lignende meninger om den omvendte og døbtens nye og særlige status som 'personlig kristen' og som en del af kirken symboliseres også på andre måder i pentekostale kulturer. Fx kan man udtrykke, at omvendelsen indebærer en 'forvandling', at man bliver 'født på ny', bliver et 'nyt menneske', får en 'ny identitet' eller ligefrem en 'ny natur'³⁶⁷.

Det er ikke blot en intrapersonel diskontinuitet mellem den troendes gamle og nye liv og identitet, der foreslås meningsmæssigt i sådanne symboliseringer. Det er også en interpersonel social. Den kristne bliver en ny slags menneske,

³⁶³ Se 4:115ff for et eksempel på, at det for nogle deltagere i Bykirken er et forhold de er bevidste om og reflekterer over.

³⁶⁴ Et bassin fyldt med vand. Alternativt kan dåben foregå i havet eller i en sø.

³⁶⁵ "Dåb og tro på Jesus Kristus hører uløseligt sammen. Jesus bød sine disciple, at de skulle døbe alle, som kom til tro, når de hørte budskabet om Guds frelse. Man må altså først have en personlig tro på Kristus, før man kan lade sig døbe. Derfor praktiserer vi den såkaldte "troendes dåb" i vore menigheder. Dåben er en betydningsfuld handling for den troende. Man bekender for alle mennesker, at man nu tror på Jesus som sin personlige frelser. Samtidig markerer dåben afslutningen på det liv, man levede, før man blev frelst og begyndelsen på et nyt. Man siger farvel til livet i synd og forpligter sig til at leve et nyt liv for Jesus Kristus. Der er altså tale om en dåb til Kristus. En af Bibelens forfattere, Paulus, udtrykker dette således: "Det er ikke længere mig, der lever men Kristus lever i mig". I Bibelen kaldes dåben derfor en begravelse. Heraf følger at dåben må ske ved fuldstændig neddykkelse, sådan som også de første kristne gjorde det. Når man døbes til Kristus, døbes man også til hans menighed, som i Bibelen kaldes Jesu legeme. Ved dåben bliver man tilsluttet den lokale menighed, ligesom de første kristne blev det". Kopieret fra www.pinsekirkerne.dk 17.02.2010.

³⁶⁶ Se 3:49

³⁶⁷ 2:12; 2:35

der kvalitativt adskiller sig fra den ikke-kristne, og tilhører et nyt folk, Guds folk³⁶⁸. Den særlige organisation, kirken, har altså tilsvarende særlige deltagere.

11.3.3 Den særlige udrustning

Ifølge fortællingen om den første pinse og den nye pinse opfattes kirken endvidere særligt udrustet. Takket være Helligånden har kirken adgang til en 'himmelsk kraft' og trækker på guddommelige ressourcer.

Som nævnt allerede menes alle 'åndsdøbte' deltagere at få tildelt *karismata* eller 'nådegaver'. Det vil sige, at de får tildelt 'overnaturlige' evner af agenturet Gud³⁶⁹. *Karismata* danner også basis for indtrædelsen i og udøvelsen af definerede 'tjenester', det vil sige embeder og lederfunktioner³⁷⁰.

Kirken er særlig, fordi den trækker på en overnaturlig kraft, og fordi den har deltagere med særlige karismatiske kompetencer, der ikke er givet *qua* menneske, men *qua* kristen og kirke.

11.4 Variationer mine cases imellem

At kirken er en unik organisation, der har særlige deltagere med en særlig udrustning, synes at være pentekostal common sense i mine tre cases. Hertil kommer, at kirken også har en særlig opgave, en 'mission'³⁷¹, som jeg skal vende tilbage til i næste kapitel.

³⁶⁸ "Med Jesu død og opstandelse, som det store opgør med synden og med en ny "race" af Guds børn på jorden viste Gud, hvad det hele drejer sig om. Dermed begyndte missionsepoken med det store perspektiv: at rive mennesker fra fortabelse til evigt liv, denne gang kulminerende med en ny himmel og ny jord" (Jarle Tangstad). Kopieret fra www.pinsekirkerne.dk 16.02.2010

³⁶⁹ "Ved Helligåndens komme bor Gud i sit folk, som han retfærdiggør, helliggør og udruster til at være hans kirke, - Kristi legeme på jorden. Udrustningen er nådegaver (karismatiske), som enhver kristen modtager ved Helligånden. Det er gennem disse nådegaver, at Guds kirke tjener mennesker i verden". Kopieret fra www.apostolskirke.dk 16.02.2010.

³⁷⁰ Understreges særligt i trossamfundet Apostolsk Kirke: "Tjenestegaverne (opstandelsesgaver) er ledelsesgaver gennem hvilke menighedens medlemmer opbygges til modenhed, enhed og udrustes til deres tjeneste ... Apostolsk Kirke sonderer mellem tjenestegaver og nådegaver ... Ordet "tjeneste" er et af de mest missionale ord, NT anvender om den funktion, der udføres i og udgår fra menigheden som udtryk for Gud-Helligåndens virke gennem mennesker". Kopieret fra www.apostolskirke.dk 16.02.2010

³⁷¹ Af lat. *missio*, at udsende – være sendt af Gud i en opgave.

Men der er væsentlige variationer mine cases imellem med hensyn til den nærmere udvikling af disse overordnede meninger og de konsekvenser, der drages af dem. Flere af disse variationer er væsentlige i dette studies sammenhæng, og det er dem, jeg i det følgende vil koncentrere mig om.

11.4.1 Tilbuddet til deltagere og proselytter

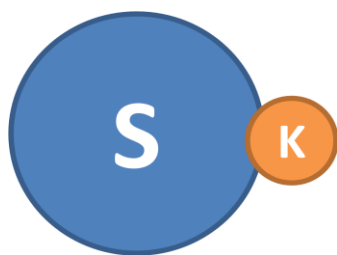
Der er mine cases imellem forskelle på, hvad det mere præcist bliver, at de som kirker tilbyder deltagere og proselytter, og hvad deres deltagelse i kirken får af konsekvenser for deres deltagelse i samfundet i øvrigt.

Da meningsskabelser om "os" og "dem" er tæt forbundne, har jeg for så vidt allerede i forrige kapitel berørt en del af disse forskelle. Men jeg håber, at jeg fra en anden vinkel i meningsnetværket kan uddybe forståelsen af disse forskelle her.

11.4.1.1 Faderhuset: Et decideret alternativ til samfundet

Skal det udtrykkes kort, tilbyder Faderhuset sine deltagere at træde ind i den særlige organisation kirken som et decideret alternativ til et liv 'i verden' og mange sociale sammenhænge, så langt det praktisk er muligt³⁷².

Som illustrationen nedenfor skal udtrykke, bliver 'kirken' (K) i Faderhusets netværk af mening det fra samfundet (S) helt anderledes. Et vist overlap er i praksis uundgåeligt, men deltagere og proselytter må i høj grad vælge mellem kirken eller 'verden'³⁷³.

Figur 28. Forholdet mellem kirke og samfund i Faderhuset

³⁷² Faderhusets deltagere har borgerligt arbejde og studerer, men flere arbejder som selvstændige eller i firmaer ejet af andre deltagere eller Faderhuset (2:44; 2:16). Studerende kan også foretrække fjernstudier (2:15).

³⁷³ 2:33; 2:35

Ifølge fortælling #22 og #23 redder kirken fortabte 'ud af verden' og giver dem et asyl i kirken, hvor de får hjælp til at aflære og aflægge det verdslige, til at 'få verden ud' af dem. Det udtrykkes symbolsk meget præcist i den metafor, der anvendes for Faderhuset i fortælling #22, nemlig "arken". Som den bibelske Noah og hans nærmeste skal deltagerne gå ind i arken og overleve den forestående apokalyptiske trængsel. Desuden lægger man i Faderhuset vægt på, at kirken ikke er en 'subkultur' i samfundet, forstået som en del af samfundet men med distinkte træk. Den er en 'modkultur', forstået som det ganske andet, der står i en antagonistisk modsætning til omverdenen, et alternativt samfund med en helt egen kultur³⁷⁴.

Praksis i trosfællesskabet bekræfter og støtter op om den dominerende mening, at kirken er så særlig en organisation, at den er en inkompatibel modkultur. Jeg har allerede nævnt det tætte bofællesskab og de mange ugentlige samlinger, der er forsøg på at dække deltagerens sociale behov indenfor trosfællesskabets beskyttende rammer, jf. fortælling #23. Når forældre i Faderhuset lader deres skolepligtige børn få hjemmeundervisning i trosfællesskabets regi, er det også for at beskytte dem fra 'verden' og danne dem som modkulturelle kristne³⁷⁵. Når ledelsen i Faderhuset – formodentlig med rette³⁷⁶ – er blevet beskyldt for at medvirke til, at et muligt tilfælde af incest i trosfællesskabet aldrig blev undersøgt af relevante 'verdslige' myndigheder³⁷⁷, bliver det forståeligt på den meningsbaggrund, at kirken som det ganske andet også bør løse egne problemer selv, på kristen vis uden indblanding fra verdslige myndigheder³⁷⁸. Uanset verdslige love kan fysisk afstraffelse af børn også tillades for så vidt, at Bibelen (Gud) menes at tillade eller anbefale det³⁷⁹. At noget efter verdslige 'humanistiske' normer er kontroversielt eller på kant med lovgivning, er ikke nødvendigvis anfægtende. Tvært imod kan det tale for sandheden i en praksis, at den netop er kontroversiel og 'ukaperlig' i 'verdens' øjne: Kirken er det ganske andet og bør demonstrere det.

³⁷⁴ 2:39; 2:74

³⁷⁵ 2:6; 2:43

³⁷⁶ 2:17

³⁷⁷ Jf. fx Politiken 14.04.2008

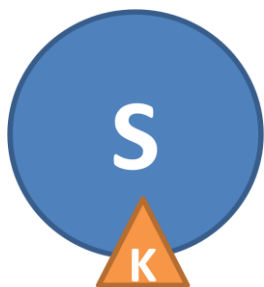
³⁷⁸ 2:76

³⁷⁹ 2:17; 2:31

11.4.1.2 *Evangelist: Et decideret alternativ til og for samfundet*

Også Evangelist tilbyder sine deltagere og proselytter at træde ind i kirken som et decideret alternativ til et 'middelmådigt', 'humanistisk' og 'socialdemokratisk' dansk gennemsnits-liv³⁸⁰ i samfundet og under 'systemet'.

Forholdet mellem kirke og samfund i Evangelists netværk af mening kan illustreres på denne måde:

Figur 29. Forholdet mellem kirke og samfund i Evangelist

'Kirken' (K) afgrænser sig tydeligt i forhold til samfundet (S) og systemet som et decideret alternativ hertil. Kirken er afgjort en særlig organisation, af overjordisk oprindelse, hvorfor den ikke placeres i samfundet som en integreret del af dette. Men Evangelist placerer sig selv i samfundet med en mission. Trekanten i figuren skal illustrere en kirke, der trænger ind i samfundet og okkuperer et brohoved, hvorfra systemet kan kritiseres og beskydes, og hvortil de dæmonisk undertrykte kan flygte og få hjælp. Kirken bliver også et håbets showroom i samfundet for 'Guds kraft', og den demonstrerer ikke blot et alternativ *til* systemet, men lige fuldt et forbilledligt alternativ *for* samfundet, principperne for det ideelle samfund.

En passende analogi til Evangelist er en militær enhed³⁸¹, der tilbyder rekrutter at træde ud af det civile samfund og ind på en kaserne, hvor de får støtte til at danne 'karakter' og engageres i en heroisk kamp mod 'systemet' for at 'hjælpe mennesker' og 'forvandle Danmark'³⁸². At anvende en militærmetafor for

³⁸⁰ 3:47; 3:51f; 3:163 fx

³⁸¹ "Det var ligesom at komme ind i en lille militær lejr hvor der var et bestemt hierarki. Alle skulle gøre et område rent hver dag, samt skiftes til at lave mad og ordne have. Joshua og Christina var ikke med til at gøre rent og lave mad, og dog nogle gange var Christina hvis hun havde lyst, det var ikke sjovt at komme ind i" fortæller eks. evangelisten JM på www.kritisk.dk, besøgt 17.04.2010.

³⁸² 3:83

Evangelist matcher i øvrigt symbolske kampmetaforer og krigsretorik i kulturen selv³⁸³. Der tales meget om 'kamp'³⁸⁴, og Evangelist er som en "spydspids", der sendes mod 'fjenden'³⁸⁵, en "kommandocentral"³⁸⁶ eller "træningslejr"³⁸⁷. Også 'lovsange' kan være formuleret som kampsange, der understreger kampen og striden mellem Gud og Satan og mellem kirken og det dæmoniserede system³⁸⁸. Endelig er Evangelist organiseret stærkt hierarkisk, som en militærenhed, hvor en ordre er en ordre³⁸⁹.

Kirke-hæren eller kasernen yder sine egne beskyttelse mod dæmonerne og den korrupperende tidsånd og påtager sig ansvaret for at gøre soldater af civilister, gøre mænd af drenge og helte af tabere³⁹⁰. Også i Evangelist omgås deltagerne primært hinanden, som allerede vist, men modsat Faderhuset insisterer Evangelist på at trænge ind i verden og aktivt demonstrere et tydeligt alternativ til systemet.

11.4.1.3 *Bykirken: Et kritisk vigtigt supplement til samfundet*

En væsentlig forskel mellem Bykirken og mine to andre cases er, at den særlige organisation kirken her tilbyder sig som et kritisk vigtigt supplement til deltagerne og proselytters liv i samfundet i øvrigt snarere end som et alternativ hertil. Deltagerne kan med andre ord i højere grad end deltagerne i Faderhuset og Evangelist forstå sig selv som samtidigt fuldt integrerede deltager i samfundet og kirken³⁹¹.

Forholdet kunne illustreres på denne måde:

³⁸³ Meget tyder på, at ledelsen i Evangelist aktuelt søger at ændre et erkendt autoritært og militaristisk præg 3:69; 3:93. Fremtiden må vise, hvad denne bestræbelse kommer til at medføre.

³⁸⁴ 3:93; 3:94; 3:112; 3:124; 3:158 fx

³⁸⁵ "Evangelist er som en spydspids. Partnerne er skaftet, og uden skaftet er der intet spyd. Det er skaftet, der stabiliserer, når spydspidsen sendes af sted mod målet. Det er skaftet, som giver spydspidsen gennembrudskraft, når det ligger i Stridsherrens hånd". Kopieret fra www.evangelist.dk 10.10.2009.

³⁸⁶ 3:134

³⁸⁷ 3:83

³⁸⁸ 3:69; 3:93

³⁸⁹ DR1 "Gud i Gørløse" 03.10.2007

³⁹⁰ 3:26; 3:31; 3:145

³⁹¹ 4:111 fx

Figur 30. Forholdet mellem kirken og samfundet i Bykirken

'Kirken' (K) er også i Bykirkens netværk af mening en særlig organisation, jf. fortælling #19 og #20.³⁹², der giver deltagerne adgang til noget distinkt og væsentligt, der ikke er af 'denne verden', hvorfor kirken også kan afgrænses i forhold til samfundet i øvrigt (S)³⁹³. Den nedtonede farve i feltet (K) skal illustrere, at kirken nok tilbyder noget distinkt, der findes i en større kvantitet og en bedre kvalitet i kirken, men uden nødvendigvis at være ganske fraværende i samfundet i øvrigt, og at kirken i øvrigt tager farve af omverdenen og konteksten³⁹⁴. Det gør, at kirken vanskeligt kan defineres i en lige så klar og kategorisk forskel til samfundet som i Faderhuset og Evangelist. Den må snarere defineres i en relativ forskel til omverdenen, hvilket kirkens (K) stiplede grænse til samfundet skal illustrere³⁹⁵.

Den stiplede grænse illustrerer også, at deltagere og proselytter tilbydes at bevæge sig indenom og igennem kirkens åbne grænser. Med andre ord tilbyder trosfællesskabet sig mest af alt som et supplerende tilbud³⁹⁶ til deltagerne, der deltager for rituelt at blive 'fastholdt i troen' og nyde godt af fællesskabet, som bl.a. fortælling #20 viser. De går i kirke for siden at "gå fornyede og inspirerede hjem", videre i deres borgerlige liv³⁹⁷.

I Bykirken er metaforiske symboliseringer af "os" ofte familiære. Kirken kan fx ses som et 'hjem', en 'åndelig familie'³⁹⁸ og et "hvilested"³⁹⁹. Sådanne metaforer peger på, at kirken er et vigtigt primært fællesskab for deltagerne. Men de peger også på, at deltagerne ikke er Evangelists mere uniforme

³⁹² 4:58

³⁹³ 4:38

³⁹⁴ 4:38; 4:59; 4:114

³⁹⁵ Se 5:16 for et eksempel fra et andet pentekostalt trosfællesskab.

³⁹⁶ 4:26f; 4:38; 4:48; 4:51; 4:75 fx

³⁹⁷ 4:2

³⁹⁸ 4:12; 4:23; 4:85; 4:91; 4:93; 4:117 fx

³⁹⁹ 4:90

soldater. De er heller ikke skæbneforbundne i samme grad som deltagerne i 'arken', Faderhuset. De deler mening og hjem. Ikke som Faderhusets børn af 'åndelige forældre'(ledere) men som myndige voksne børn, der bruger det fælles hjem på forskellig vis og ud fra forskellige behov.

Deltagerne i Faderhuset og Evangelist har i høj grad valgt noget fra i og med deres indtræden i kirken. Bykirkens deltagere har i højere grad valgt noget til, et væsentligt supplement.

11.4.2 Det særlige ved de særlige

Umiddelbart må der siges at være problematiske potentialer knyttet til den generelle mening, at kirkens særlige deltagere er særlige mennesker eller måske ligefrem en anden slags mennesker i forhold til deres ikke-kristne medborgere. Derfor er det væsentligt, hvilke mere præcise meninger, der skabes omkring kirkens særlige deltagere, og hvad det indebærer for forholdet mellem trosfællesskab og omverden. Også her er der væsentlige variationer mine cases imellem.

11.4.2.1 Faderhuset: De 'genfødte' hellighedssøgende

Deltagerne i Faderhuset kan genkende det i "de andre", som de endnu selv kæmper med og imod, nemlig manglerne og synden. Men de er alligevel de ganske anderledes, fordi de er 'genfødte' og i en udvikling, der – i samme omfang den lykkes – vil betyde, at de som 'Guds børn' kommer til at have stadig mindre tilfælles med 'verdens børn', deres ikke-kristne eller 'religiøse' medborgere. Man forsøger faktisk at undgå at være 'menneske', føle, tænke, handle og reagere 'rent menneskeligt' eller 'ud fra sit menneske'⁴⁰⁰.

Forståelsen fordrer her et indblik i en antropologi, der synes at være udviklet i både Faderhusets og Evangelists meningsnetværk.

Mennesket menes at bestå af tre dele: (1) ånd/hjerte, (2) sjæl/sind/'menneske' og (3) legeme/krop⁴⁰¹. 'Genfødslen', det at blive et 'nyt menneske' og kristen, sker i menneskets ånd eller 'hjerte', forstået som en særlig receptiv del af

⁴⁰⁰ 2:8; 2:17; 2:22f; 2:24; 2:40; 2:48f; 2:51; 2:64 fx

⁴⁰¹ I denne tredelte antropologi findes meningsmæssige ækvivalenser til Gud som en treenighed. Inspirationen til en tredeling findes i Det Nye Testamente, 1. Tessalonikerbrev kapitel 5 vers 23.

mennesket⁴⁰², som Gud efter omvendelsen menes at 'tage bolig i' ved Helligånden. Den troende får dermed 'Jesus i sit hjerte', og Helligånden flytter ind. Allerede her er kirkens deltagere blevet noget særligt, for de har Gud i sig, og en proces mod at blive 'hellig', mod perfektion i forhold til 'Guds standarder', kan begynde.

Fra den nu 'genfødte ånd' påvirkes sindet eller sjælen, der er sæde for vilje, samvittighed, intellekt og følelser. Endeligt påvirkes legemet eller kroppen, der er sæde for handling. Målet er, at den genfødte ånd får kontrol og magt over sjælen og kødet⁴⁰³.

Processen til 'hellighed' er lang og konfliktfuld, for nok er 'ånden' ren, villig og har en 'guddommelig natur', men sindet og 'kødet' har en 'syndig natur'. I kampen for 'hellighed' må man lære sit sind og intellekt at holde den høje viden, det der er 'åbenbaret' i og for ens ånd eller hjerte, for sand uanset kontraempiri og paradokser. Man må også lære at 'leve ud fra hjertet' eller 'ånden', 'være i sin ånd' og tvinge 'sjælen' og 'kødet' til lydighed⁴⁰⁴.

For den genfødte hellighedssøgende deltager i Faderhuset er der intet at vinde i interaktioner med ikke-kristne, der netop kun forholder sig til denne verdens visdom og 'lever i deres sind' eller 'kød'. Tvært imod risikerer deltagerne derved at miste fokus og at lukke 'verden ind', jf. fortælling #22. Til gengæld er det vigtigt igen og igen at lytte til 'ordet', modtage 'dommen' og værdsætte 'korrektion' fra ledere og med-troende⁴⁰⁵. Faderhusets særlige deltagere bliver i meningsnetværket særlige derved, at de, modsat deres verdslige medborgere, har en 'genfødt ånd' og har fokus på opnåelsen af 'hellighed'.

Når alt dette er sagt, vil jeg undgå en fremmedgørelse af mine samtalepartnere i Faderhuset. De fremstår i min erfaring på alle måder som aldeles genkendelige mennesker på godt og ondt, måske himmelske i 'ånden', men ganske jordbundne.

⁴⁰² 2:27 fx

⁴⁰³ 2:11 giver et godt eksempel på, hvordan en leder mener at kunne tage udgangspunkt i sit sind, kød eller ånd, og på at det legitime udgangspunkt altid må være 'ånden'.

⁴⁰⁴ 2:38; 2:41; 2:46; 2:47; 2:49; 2:56; 2:62 fx

⁴⁰⁵ 2:53 fx

11.4.2.2 *Evangelist: De karismatisk kompetente i Evangelist*

Bestræbelsen på at opnå 'helliged' genfindes i Evangelist med afsæt i samme tredelte antropologi som i Faderhuset⁴⁰⁶. Men i Evangelist synes vejen til 'helliged' at være relativt kortere og mindre besværlig. Det vil sige, at Evangelists særlige deltagere menes allerede at være nået ganske langt.

Som fortælling #21 viser, kan deltagere i Evangelist skabe den klare mening, at det at blive kristen indebærer en umiddelbar 'forvandling'. Forholdet mellem det 'gamle liv' og 'det nye liv' opfattes typisk diskontinuert som brud, og fortiden skal regnes for fortid fra dag ét i den kristnes nye liv⁴⁰⁷. Som nævnt tidligere skal en psykisk syg eller misbruger, der er 'bedt igennem' på et rehabiliteringscenter, regne sig selv som rask og helbredt, selvom sind og krop eventuelt viser symptomer på fortsatte lidelser.

Selvom der er tale om en forvandringsproces, er det ulige lettere i Evangelist end i Faderhuset at nå til den mening, at kirkens særlige deltagere allerede er forvandlet og er blevet noget ganske andet end før deres omvendelse og dåb med Helligånden og det i en mere konkret forstand end i Faderhuset. For mens Faderhusets særlige deltagere synes at arbejde på at blive 'hellige' med henblik på dommen, der venter, så har Evangelist særlige deltagere, der, som nævnt, høster betydelige og meget konkrete gevinster her og nu af at leve 'med Gud' tæt på Gud og efter 'Guds ord'.

Mine samtalepartnere i Evangelists er påpasselige med at understrege, at hvad de er og har alene skyldes Gud. Det, de er og har, er ikke deres fortjeneste, om

⁴⁰⁶ "Ånden er "vort indre menneske" og den dimension, som har med den åndelige verden og menneskets gudsforhold at gøre. Sjælen eller sindet består af menneskets fornuft, følelse og viljeliv, hvormed vi reagerer i den psykiske verden. Legemet er det hylster, der omgiver dig, så længe du opholder dig i den fysiske Verden. De fleste mennesker styres af sjælen eller sindet. De bruger deres forstand og lader sig drive af, hvad de føler for, i stedet for at lade deres liv styre af Ånden. Forestil dig kroppen som et skib med sjælen som ror og ånden som kaptajn. Hvis kaptajnen ikke er ved roret, så går skibet i den retning, vinden blæser, og på et eller andet tidspunkt går skibet på grund. Hvis derimod roret bliver styret med fast og kærlig hånd af kaptajnen, så når skibet sit mål." (Hedegaard, 1999, p.47)

⁴⁰⁷ 3:25; 3:43; 3:49; 3:60; 3:46; 3:124. "Efter tre døgn's bøn og faste er beboeren ikke længere alkoholiker, narkoman eller psykisk syg, og har ikke behov for at fylde sig med alkohol, stoffer og f.eks. nervemedicin. I løbet af behandlingen aflægger beboeren sig den gamle livsstil og alle de vaner og mønstre som følger med. Beboeren har nu sin identitet i at være Guds barn; elsket og værdifuld", kopieret fra www.evangelist.dk (hedblog) 20.05.2010. For et meget interessant eksempel på en anderledes måde at iagttage en meget problematisk fortid på i Bykirken, se 4:54.

end de har arbejdet på sagen⁴⁰⁸. Men de har dét, nemlig karismatiske kompetencer og Guds 'favør', der hæver dem udover almindelige menneskelige og sociale vilkår og begrænsninger. De er derfor også de privilegerede, 'velsignede' kompetente og ydende i forhold til eksterne ikke-kristne. De tilhører også en særlig klasse, 'Guds folk', som man tilsyneladende skal tænke sig om to gange, før man taler dårligt om, modarbejder eller anklager, jf. fortælling #21⁴⁰⁹.

11.4.2.3 Bykirken: De hjemvendte

Som bl.a. fortælling #20 viser, kan Bykirkens deltagere have svært ved at udtrykke, hvad det særlige ved dem egentlig er i forhold til deres sekulære medborgere, udover at de har en refleksiv bevidst tro og går i kirke.

I forhold til deltagerne i både Faderhuset og Evangelist synes Bykirkens deltagere mindre at have gennemløbet en 'forvandling' eller have antaget en 'ny identitet'. Noget er lagt til og andet trukket fra, men deres hjemkomst til kirken og familien synes ikke nødvendigvis at have medført drastiske omvæltninger i deres forståelser og levevis⁴¹⁰. Selvom man også i Bykirken kan tale om 'forvandling'⁴¹¹, synes deltagerne snarere at gennemløbe en inkrementel, men betydningsfuld, forandring.

Deltagerne i Bykirken er særlige, fordi de har 'taget imod frelsen' og som hjemkomne har adgang til noget mere end deres ikke-kristne medborgere. De synes hverken på vej til at blive de hellige helt andre eller ekstraordinært karismatisk kompetente velsignede.

11.4.3 Forventninger til deltageren

Der stilles også forskellige krav og forventninger til deltagerne i mine cases som værdige deltagere i den unikke organisation, kirken.

⁴⁰⁸ 3:136

⁴⁰⁹ Se også 3:14

⁴¹⁰ 4:44; 4:90; 4:99

⁴¹¹ Se fx Bykirkens officielle formulering af trosfællesskabets værdier i kapitel 12.

11.4.3.1 *Faderhuset: Følg den 'smalle vej' til hellighed*

Som vist forventes det, at deltagere i Faderhuset sætter deres 'vilje' ind på at gøre fremskridt i bestræbelserne på at opnå 'hellighed'. Der er udtrykt en 'pris' at betale for at nå til hellighed, og 'vejen er smal'. Deltagerne må holde sig tæt til trosfællesskabet og 'tage imod ordet', der forkyndes, selv når det skærer dem i hjerte og ører. De må lære at 'elske autoritet' udøvet af deres ledere og 'åndelige forældre'. De må også 'leve åbent' og bekende deres synder, under tiden offentligt, for synd er ingen privatsag i arken⁴¹². Deltagere, der ikke følger den smalle vej, kan udelukkes i en periode eller permanent⁴¹³.

Oplagt er det netop disse forventninger og krav til deltagerne, og måden de følges op på, der kan vække en berettiget ekstern bekymring for, om 'prisen' kan blive for høj for deltagerne i Faderhuset.

11.4.3.2 *Evangelist: Invester alt for at blive en velsignet og en velsignelse*

Heller ikke Evangelist lægger skjul på, at der er en 'pris' at betale for den, der vil 'følge Jesus' og indrulleres i Evangelist. Men det er en beskeden investering i forhold til det forventede fantastiske afkast både her og hisset.

Fra Bibelen udledes forventninger om, at den troende er villig til at sælge og opgive alt, 'lægge sit liv ned' og leve efter 'powerbogens', Bibelens, anvisninger uden forbehold. Derigennem kan deltageren blive en karismatisk kompetent velsignet, der selv kan være til velsignelse for andre og 'hjælpe mennesker'. Deltagerne forventes at ville og kunne gøre en konkret forskel for trosfællesskabet og i dets mission, og de må regne egne behov, interesser og aktiviteter for sekundære i forhold til trosfællesskabets. Som det bl.a. fremgår af følgende citat, er der specificerede forventninger til deltagerne, der netop ikke blot er deltagere, men Evangelists 'medarbejdere'⁴¹⁴:

"... Derudover har vi mennesker fra alle samfundslag som kommer, fordi de vil dedikere deres liv til at hjælpe mennesker og forandre samfundet omkring dem. Det er mennesker, der stiller sig til rådighed og forlader alt, for at blive en del af

⁴¹² 2:67

⁴¹³ 3:30; 2:51

⁴¹⁴ 'Medarbejdere' er et verbalt symbol, der synes at være truet som led i Evangelists bestræbelser på at blive mere kirke end missionsorganisation og 'tjeneste'. Det kan åbne op for deltagelse på mere differentierede vilkår, hvorved Evangelist får deltagere, der er mindre forpligtede end 'medarbejdere'. Se 3:78; 3:121; 3:142

visionen. De betaler 10 pct. af hele deres indkomst, hvilket er et kendt, bibelsk princip som praktiseres af kristne ud over hele verden. Mange er totalt forgældet og kommer med ingenting. Mht. at sælge alt, så var Jesus disciple villige til at forlade alt! En medarbejder er en, der "vover sit liv" jf Romerbrevet kap. 16. ... Medarbejdere er mobile og kan sendes rundt, hvor deres hjælp er nødvendig. Medarbejdere opmuntres til at tage relevant uddannelse, der kan være til gavn for deres medmennesker. Evangelister ryger ikke, nyder ikke alkohol, bander ikke, lyver ikke, stjæler ikke og har ikke sex før ægteskab - er kristne af livsførelse og ikke af tradition! Alle medarbejdere forventes aktivt at arbejde med på de opgaver, der udspringer af visioner og mål fra Evangelist. En medarbejder står i et discipeltræningsforhold, som vi også ser det praktiseret i Bibelen (eks. Paulus og Silas, Paulus og Timoteus). Alle medarbejdere skal igennem mindst tre måneders undervisning på Powerskolen for at blive en del af staben i Evangelist. Alle medarbejdere er her på frivillig basis og kan forlade Evangelist når som helst"⁴¹⁵

Ligesom i Faderhuset ser man heller ikke i Evangelist gennem fingrene med synd og slendrian. Det påtales, og gøres der ikke bod, må deltageren forlade trosfællesskabet.

11.4.3.3 Bykirken: Deltag, bær og lev med

Modsat det, der ses i både Faderhuset og Evangelist, stilles der ikke mange eksplicite krav til deltagerne i Bykirken. Så få faktisk, at nogle deltagere undertiden har svært ved at definere kirkens værdimæssige og teologiske grænser⁴¹⁶.

De mest eksplicite forventninger knyttes til deltagerne i forhold til kirken som en praktisk organisatorisk størrelse, som man kan deltage i på tre niveauer:

(1) Man kan have en lederposition og forventes da at være døbt og formelt medlem af Bykirken. Derudover bør man være et godt eksempel for andre og stå inde for linjen og teologien i Bykirken.

(2) Man kan også være officielt medlem. Et medlem må være døbt⁴¹⁷ og forventes at bidrage til 'familiens' økonomi, uden at disse forventninger er

⁴¹⁵ Kopieret fra www.evangelist.dk, 11.04.2009

⁴¹⁶ 4:52; 4:110; 4:124

⁴¹⁷ Det diskuteres imidlertid om dåb skal være nødvendig fremover 4:115; 4:125

nærmere specificeret i form af fx' tiende' som i Evangelist. Derudover forventes det, at medlemmer lever med i trosfællesskabets liv på alle planer.

(3) Endelig har Bykirken, hvad man kunne kalde brugere, proselytter og deltagere der ikke er officielle medlemmer, men som deltager i trosfællesskabets liv og regner Bykirken for at være deres 'åndelige hjem'⁴¹⁸. Men få synes i trosfællesskabets dagligliv at lægge vægt på, om deltagere er medlemmer eller ej⁴¹⁹.

Udover at deltagerne bruger tid i det fælles hjem, lever og bærer med, er det vanskeligt at få øje på væsentlige krav eller forventninger til deltagerne i Bykirken. De har tydeligt investeret mindre i deres deltagelse end deltagerne i Faderhuset og Evangelist og er måske bl.a. derfor også mindre forpligtede knyttet til trosfællesskabet.

11.4.4 'Kraften'

Som nævnt deler mine cases også den mening, at kirken er ekstraordinært udrustet med 'Helligåndens kraft', *karismata* og 'tjenester'. Men de når til forskellige opfattelser af, hvad den særlige udrustning og 'kraft' er beregnet for, og hvad den gør mulig.

11.4.4.1 Faderhusets forsvarskraft

Kraften, som kirken er udrustet med, kan i Faderhuset især siges at være til internt brug. Det er en kraft til opnåelse af hellighed og frelse, til at holde sig 'uplettet af verden'⁴²⁰ og lægge verden bag sig. Kraften menes at støtte menneskets ånd i bestræbelserne på at holde sindet og kødet i ave og undgå at synde. Kraften er altså i høj grad forstået som en defensiv modstandskraft, kraft til at holde ud og holde stand.

11.4.4.2 Evangelists gennembrudskraft

Som nævnt synes Evangelist at være den af mine cases, der henter flest meningspotentialer ud af symbolet 'kraft', power, og fokuserer tydeligst på

⁴¹⁸ 4:125

⁴¹⁹ 4:47

⁴²⁰ 2:51 Jf. også Faderhusets officielle troserklæring, hvori det hedder "Vi tror på Helligåndens kraft til at gøre den troende i stand til at leve et helligt, gudvelbehageligt liv og forvandle os til Kristi lighed" Kopieret fra www.faderhuset.dk, 05.08.2009

karismata og karismatiske kompetencer. Kraften er i Evangelists netværk af mening, til forskel fra Faderhusets, offensivt forbundet med trosfællesskabets mission, som jeg vender tilbage til i næste kapitel. Evangelists særlige udrustning og kraft er en offensiv 'gennembrudskraft'⁴²¹, en kraft til at bryde igennem forhindringer eller nedbryde dem. Det er en kraft til at knække modstand, kraft til at besejre dæmoner, udvirke mirakler, forvandle liv og skæbner og revolutionere systemet⁴²².

Sådanne meningskabelser er væsentlige i denne sammenhæng, fordi det indebærer, at trosfællesskabet kan forstå sig selv som en avantgarde, der principielt er andre samfundsdeltagere og 'systemet' overlegen, Guds kraftfulde organisation, der er bestemt til at være "hoved og ikke hale" i Danmark⁴²³.

Netop den optimistiske mening, at "vi" har en særlig gennembrudskraft, kaster også lys over et generelt forhold, som Evangelist undertiden er blevet kritiseret for eksternt, nemlig en arrogant skråsikkerhed og et risikovilligt karismatisk overmod. Fx fastholdes de nævnte metoder i rehabilitering, i tillid til kraften, selvom man erkender en risiko for dødsfald blandt beboere⁴²⁴. Også økonomisk lader det til, at Evangelist og personer i tilknytning til trosfællesskabet har kastet sig ud i risikable projekter i tillid til kraften og 'velsnelsen'⁴²⁵.

11.4.4.3 *Bykirkens støttekraft*

Også Bykirken er i egen forståelse kirke med en særlig udrustning og kraft. Men set i forhold til Evangelist gør kraften sjældent det umulige muligt, men den forøger muligheder. Miraklet er oplagt ikke normen. Kraften er i Bykirken primært meningsmæssigt udviklet som en hjælpende, støttende og udviklende kraft, der frem for noget gør den enkelte troende i stand til at håndtere sine problemer og være en næste for andre⁴²⁶. Kraften er hverken forståelsesmæssigt udviklet som en defensiv forsvarskraft som i Faderhuset eller som Evangelists offensive angrebskraft, men som en støttekraft, en ekstra

⁴²¹ 3:26

⁴²² 3:35; 3:48; 3:67; 3:158 fx

⁴²³ 3:11; 3:51

⁴²⁴ 3:132

⁴²⁵ Mest kendt er et stort anlagt sommerhusprojekt i Tranum ved Jammerbugten. Se fx Kristeligt Dagblad, 29. 03.2008. Se også 3:20; 3:25

⁴²⁶ 4:4; 4:17f; 4:21f

og vigtig ressource, der gør det muligt at gå optimistisk til tilværelsen ud fra en overbevisning om, at 'Gud er med' i alt, der sker.

11.4.5 Sammenfatning

Min komparative analyse ovenfor, kan sammenfattes i denne matrix:

	Faderhuset	Evangelist	Bykirken
Den særlige organisation	Det helt andet alternativ, 'arken'	Det alternative frontkæmpende forbillede, 'hæren'	Det vigtige supplement og støttepunkt, 'familien'
Den særlige deltager og det kristne menneske	Med en genfødt ånd under forvandling til at blive hellig	Forvandlet, karismatisk kompetent og velsignet	Under løbende forandring
Krav og forventninger til den særlige deltager	Følg den smalle vej under lederes autoritet	Lev hengivet og udvikl karismatiske kompetencer	Deltag i og bidrag til familien
Den særlige udrustning, kraften	Defensiv modstandskraft og bevaringskraft	Offensiv gennembrudskraft	Støttekraft

Figur 31. Komparativ sammenfatning af meningsskabelser omkring kirken i tre cases

11.5 Konklusion og analytiske generaliseringer

I dette kapitel har jeg taget udgangspunkt i symbolet kirken, der anvendes i pentekostale trosfællesskabers meningsskabelser omkring det organisatoriske "vi". Jeg har argumenteret for den fortolkning, at når pentekostale trosfællesskaber anvender symbolet om sig selv, skaber de generelt den mening, at de er særlige organisationer med særlige deltagere og en særlig udrustning. Der kan, set fra et pentekostalt synspunkt, siges noget om kirken, der ikke kan siges om nogen anden organisation⁴²⁷. Ligeledes kan der hævdes

⁴²⁷ "Kirken er en unik sammenslutning af mennesker der har mødt Gud og som derfor er blevet en slags familie, med en dimension som andre fællesskaber ikke har. Her findes en livsforvandlerende kraft fra Gud som sætter os i stand til at bære hinandens glæder og sorger". Kopieret fra www.nykirke.dk 12.02.2010.

noget om kirkens deltagere, der ikke kan siges om deres medborgere udenfor kirken.

Dernæst har jeg med afsæt i disse generelle pentekostale meningskabelser fremlagt min anden ordens fortolkning af væsentlige variationer mine cases imellem med hensyn til meningskabelser om fire forhold: (1) Kirkens tilbud til deltagere og proselytter, (2) meningskabelser omkring det særlige ved kirkens særlige deltagere, (3) forventninger og krav til værdige deltagere og endelig (4) meninger om den særlige udrustning og kraft, som kirken administrerer.

Væsentligst er det, at Faderhuset og Evangelist skaber sig selv i en tydeligere modsætning til omverdenen end Bykirken og forpligter deres deltagere i højere grad. Det første indebærer risikoen for, at trosfællesskaberne taber respekten for omverdenen og handler socialt ufølsomt. Det sidste skaber muligheden for, at trosfællesskaberne kan drive deres deltagere ganske vidt og udover hvad der 'humanistisk' og 'menneskeligt' set synes ret og rimeligt.

Analytisk generaliseret får de fremlagte fortolkninger mig til at mene, at et givet pentekostalt trosfællesskab har øgede forudsætninger for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis det i sit netværk af mening deler et eller flere af følgende karakteristika med en eller flere af mine cases:

- (1) Som kirke fremstår trosfællesskabet så særligt, at det kan tilbyde deltagerne et erstattende alternativ til deres deltagelse i en række andre sociale fællesskaber.
- (2) Trosfællesskabet menes at skulle demonstrere et alternativ for samfundet som helhed, det ideelle samfund.
- (3) I forhold til sekulære medborgere menes deltagerne at være kvalitativt særlige, mere egentlige mennesker eller en ny slags mennesker, hvilket de forventes at demonstrere i henhold til strikte normer, uanset om de kolliderer med konventionel fornuft, verdslige forventninger og formel lovgivning.
- (4) Trosfællesskabet mener sig udrustet med en særlig kraft, der skal anvendes defensivt til at beskytte trosfællesskabet mod omverdenen og sikre deltagernes særlighed og udvikling.
- (5) Trosfællesskabet mener sig udrustet med en særlig kraft, der skal anvendes offensivt til at beherske omverdenen.

Kapitel 12.

'Missionen' – mål og midler

Figur 32. Flyer fra Bykirken, april 2010

12.1 Introduktion til kapitlet

Tæt forbundet med meningsskabelser omkring den særlige organisation 'kirken' skal jeg i dette kapitel beskæftige mig med skabte meninger i mine cases omkring kirkens formål og opgave og med mål og midler i den forbindelse.

Når pentekostale kulturer reflekterer og kommunikerer omkring deres *raison d'être*, sker det ofte i tilknytning til symbolet 'mission' (jf. figur 26)⁴²⁸. Derfor bliver meningsskabelser omkring symbolet mission også mit hermeneutiske afsæt i dette kapitel.

- (1) Efter et par etnografiske narrativer beskæftiger jeg mig først med generelle pentekostale meningsskabelser omkring missionen.
- (2) Dernæst fremlægger jeg mine komparative fortolkninger af forståelser og praksisser omkring missionen i mine tre cases.
- (3) Dette fører over i en sammenlignende sammenfatning af disse forståelser og praksisser og i analytiske generaliseringer.

12.2 Etnografiske narrativer

Fortælling #24.

Baseret på 3:54ff

Ca. 30 sjæle er mødt for at høre Karstens (pseudonym, leder) foredrag i et lokalt beboerhus i en forstad til Odense. Det er overraskende få taget i

⁴²⁸ "Kirkens mission: Forkyndelse som "løser" mennesker. Hvad er egentlig meningen når Jesus giver Peter himmerigets nøgler? Er det grundlaget for pavedømmet i Rom, som katolikkerne hævder? Betyder "at binde og løse", at kristne, der har tro nok, kan løse penge, helbredelse og frihed, gennem bøn, som vi pinsekristne nogle gange tolker det? Ifølge bibelforskere, ligger forklaringen i Peters forkyndende mission. Peter låste døren op til jøderne på Pinsedag (Apg.2), og senere til alle folkeslag i Kornelius' hus (Apg.10). Det menneske som ikke tog imod ordet, forblev åndeligt bundet, mens den som tog imod Kristus, blev åndeligt løst (Apg.2:41). At blive "løst" vil altså sige, at modtage Kristus, og blive et Guds barn (Joh.1:12). Jesu udfordring til Peter var missional. Peters kald var hverken at blive den første pave, eller at starte en kaffedrikkende-from-karismatisk-hyggeklub (jeg håber ikke det gjorde alt for ondt, jeg ved godt den sad)... Peter er ikke den eneste, som har himmerigets nøgler. Kirken som Jesus bygger, har denne mission til fælles. Kirken består af alle, som er blevet "løst" gennem en personlig åbenbaring af Kristus, som Peter fik sin. Og kirkens mission er den samme. Vi løser mennesker, ved at forkynde bibelens budskab om tro, frelse, dåb og livet i Kristus (Matt.28:18-20). Det, som binder en kirke sammen, er derfor ikke vores tradition, sociale status eller andet, men først og fremmest vores missionale opgave: At løse mennesker gennem forkyndelsen om Jesus, i vores hverdag, på arbejdet eller studiet, på caféer, og overalt hvor vi er (se også Matt.5:13-16)." Kopieret fra www.koldingkirkecenter.dk, 17.02.2010

betragtning, at Danmarks Radio netop har sendt dokumentaren "Gud i Gørløse"⁴²⁹ og dermed endnu engang skabt blæst om Evangelist.

Karsten fortæller løst og fast om Evangelist aktuelt, på én gang stærkt indigneret og opstemt.

- De tror de kan stoppe os, råber han. Men det eneste det gør, er at det giver os mere beslutsomhed, mand.

- Der findes ikke noget der hedder bakgear i min bil. I min bil hedder det fuld kraft frem eller ingenting. Enten står det stille, eller også er det fuld kraft frem. Men at *bakke* - det findes ikke.

- Jeg har kun ét mål, det er at tjene Jesus, og så er jeg sådan set ret ligeglad med, hvad folk synes om det.

Karsten fortæller, at Evangelist sparer samfundet for millioner ved at tage misbrugere og kriminelle ind på rehabiliteringscentre uden at få en krone for det. Men Evangelist får kun utak for det. Han er tydelig vred.

- Ved du hvad. Jeg hader det her system. Seriøst. Det er så menneskefjendsk. De kommer fra kriminalforsorgen og godkender, at man kan afsone hos os⁴³⁰. Så skal vi samtidig latterliggøres i TV!

Evangelisten slår ud med armene, og talestrømmen ophører et kort øjeblik. Så fortsætter han eftertænksomt og bestemt:

- Jeg kommer til at knække det her system. Jeg gør. Ikke samfundet, jeg kommer til at knække systemet. De her love og regler, der er blevet til for, et eller andet sted, at hjælpe mennesker. Men de er blevet en snubletråd for mennesker, der ønsker at få et nyt liv. Vi kommer til at ændre det her.

Fortælling #25.

Baseret på 2:46

⁴²⁹ DR1, 03.10.2010

⁴³⁰ Freya Skov (2009) har siden vist, at det er en sandhed med modifikationer.

Rundt om sofabordet sidder den samlede ledelse i Faderhuset. Stemningen er fra starten anspændt, og jeg føler, at jeg kommer på et ubelejligt tidspunkt. I forhold til mit første feltstudie for et halvt år siden er deltagerne denne gang tydeligt mindre meddelsomme og åbne. Jeg ved fra Kim (pseudonym), at de er blevet instruerede i, hvordan de skal tackle min tilstedeværelse, og at det er Ruth Evensen, der afgør, hvad jeg får adgang til at foretage mig og ikke.

Efterhånden som interviewet skrider frem og tungerne løsnes, bliver stemningen bedre. Jeg spørger til forståelser af, hvad kirkens rolle er i samfundet, dens mission. Ritta (pseudonym, leder) fører ordet.

- Kirkens rolle i samfundet er at være menighed. Det er nok, slår hun fast, og uddyber: - Det at der er et vidnesbyrd om Jesus. Vi blev kristnede for 1000 år siden, så det er ikke nyt mere.

Modsat andre trosfællesskaber, mener Ritta, ser Faderhuset det ikke længere som en pligt at rende rundt og forsøge at frelse andre, gennem det hun kalder "forkrøblede tiltag":

- Vi er færdige med det. Vi er menighed, vi er lys og salt. Men ikke på gader og stræder. Det (kristendommen, formoder jeg) er en nyhed folk har forkastet, og vi har gjort op med de forkrøblede tiltag.

12.3 Generelle pentekostale meningskabelser omkring 'missionen'

12.3.1 Den ene vej til 'frelse'

Adspurgt i min survey er pentekostale ledere slet ikke i tvivl om, at der kun findes én vej til frelse:

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	37	90,24	90	90
Noget enig	1	2,43	3	93
Noget uenig	1	2,43	3	96
Meget uenig				
Ved ikke	1	2,43	2	98
Undladt at svare	1	2,43	2	100
I alt	41		100	

Figur 33. Vurderinger af påstanden: "Der er kun én vej til frelse"

Den store fortælling, 'frelsehistorien'⁴³¹, gør det klart, hvor denne ene vej til frelse går, nemlig gennem 'tro på Jesus' og hans frelsende lidelse og død⁴³². Frelsen kræver altså en kristen tro, en refleksiv 'personlig tro', mere præcist.

12.3.2 Den store mission

Da frelsen for at blive effektueret kræver personlig tro og et refleksivt tilvalg, fordrer menneskehedens frelse også, at de gode nyheder om Jesus bliver kommunikeret til alle, hvilket er kirkens store opgave og mission ifølge pentekostale. Denne mission menes at være pålagt kirken alle vegne og til alle tider af Jesus selv, og alle kristne har et ansvar for at løfte opgaven og fortælle andre om Gud:

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	22	53,65	54	54
Noget enig	15	36,58	37	91
Noget uenig	1	2,43	2	93
Meget uenig				
Ved ikke	2	4,87	5	98
Undladt at svare	1	2,43	2	100
I alt	41		100	

Figur 34. Vurderinger af påstanden: "Der er en kristens pligt at fortælle andre om Gud"

Det gælder selve frelsen, 'himlen' og redning fra 'helvede', og det er derfor en særdeles vigtig mission, som pentekostale trosfællesskaber mener sig pålagt af Gud⁴³³. Det er også en meget omfattende mission, for en stor del af jordens

⁴³¹ Se kapitel 8

⁴³² "Vi er ikke fortabt, fordi Gud ikke elsker os, for det gør han. Vi er fortabt, fordi vores synd adskiller os fra Gud.(Esajas Bog 59:2). Vi er fortabt uden Jesus, fordi Jesus er den eneste, der kan tilgive synd.. Det er mange gode tanker i Buddhismen, og du kan nok leve dit liv her på jorden som en lykkelig Hinduist, men det er kun Jesus, der døde for menneskers synd, for så at opstå igen. Hans død og opstandelse gjorde Ham til den eneste, der kan tilgive synd.. Jesus bekræfter selv, at han er den eneste vej til Gud, og mange andre steder i Bibelen står det meget klart, at menneskes eneste håb om frelse er Jesus Kristus (Apostlenes Gerninger 4:12). Johannesevangeliet 14:6 "Jesus sagde til ham: "Jeg er vejen og sandheden og livet; ingen kommer til Faderen uden ved mig". Kopieret fra www.levendekirke.com, 12.02.2010.

⁴³³ "Sagt lige ud, betyder det at være fortabt, at være på vej til helvede. Så Jesus kom til jorden med det formål, at give mennesker en mulighed til at undgå helvede. Du og jeg har ingen mulighed for at undslippe fortabelse i vores egen kraft, men vi bliver tilbudt frelse/redning i Jesus Kristus". Kopieret fra www.levendekirke.com 12.02.2010. "Missionen uden Guds vision og uden at se i øjnene at det er spørgsmål om fortabelse eller evigt liv, at det gælder liv eller død, kommer hurtigt i konkurrence med mere samfundsmæssigt accepterede indsatser. Menneskers frelse med tro på Jesus, ny fødsel og et nyt liv er ikke samfundsmæssigt acceptabelt. Men når

befolkning har endnu aldrig fået de gode nyheder præsenteret. Men selv i et nominelt kristent land som Danmark er opgaven stor. Selv om mange pentekostale nødtigt begiver sig af med at afgøre, hvem der er 'frelst' og ikke, er det en almindelig opfattelse, at en genuin frelsende tro fordrer andet og mere end en traditions- eller kulturkristen anknytning til kristendommen og Folkekirken⁴³⁴. Pentekostale ledere er derfor også udpræget uenige i påstanden om, at "Danmark er et kristent land":

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig				
Noget enig	6	14,63	15	15
Noget uenig	11	26,82	27	42
Meget uenig	21	51,21	51	93
Ved ikke	2	4,87	5	98
Undladt at svare	1	2,43	2	100
I alt	41		100	

Figur 35. Vurderinger af påstanden: "Danmark er et kristent land"

Der er mere end nok at gøre for pentekostale i et ikke kristent Danmark, hvis den store mission skal fuldføres. Og det haster, for med den forestående eskatologiske dom, eller individets død, ophører chancerne for at vælge troen til.

12.3.3 Missionen indadtil

Missionen menes også at have en internt rettet side. Kirken har også en opgave i forhold til sine egne deltagere⁴³⁵, de der allerede har valgt at tro og 'følge Jesus'. Denne del af missionen kan fx symboliseres verbalt som opgaven 'at

Guds vision og Guds frelsesplan bliver tydelig, vil det begynde at brænde i vore hjerter, og når Helligåndens kraft slippes løs, vil vi mærke "nøden" og "drive'et" til at gå ud". Kopieret fra www.pinsekirkerne.dk, 16.02.2010.

⁴³⁴ "For os er det at være kristen ikke kun et spørgsmål om højtider og kulturarv, men en livsstil – værdier og principper – der sætter sit præg på en dagligdag, hvor livsglæde, generøsitet, ærlighed og engagement er ledetrådene i familie-, arbejds- og menighedsliv". Kopieret fra www.pinsekirken-grenaa.dk, 17.03.2010.

⁴³⁵ Både missionen udadtil og indadtil findes udtrykt i den 'missionsbefaling', som Jesus ifølge Det Nye Testamente, Matthæusevangeliet kapitel 28 vers 18 pålægger sine disciple (til alle tider): "Og Jesus kom hen og talte til dem og sagde: "Mig er givet al magt i himlen og på jorden. Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende".

disciple' (gøre til disciple – altså elever – af Jesus), at 'udruste' eller 'oplære de hellige' og sikre deres 'åndelige vækst' og udvikling.

12.4 Mission - potentialer for konfliktgenerering og konfliktafværgelse

Afhængig af, hvordan pentekostale trosfællesskab når frem til nærmere at definere og praktisere deres mission, kan den gøre deres relationer til omverdenen mere konfliktfyldte eller modsat være med til at sikre trosfællesskabernes integration i et samtalende samfund.

12.4.1 Mission og konfliktpotentialer

Som led i udøvelsen af missionen er det et væsentligt træk ved mange pentekostale trosfællesskaber, at de adresserer deres omgivelser, ofte også uopfordret:

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	12	29,26	29	29
Noget enig	17	41,46	42	71
Noget uenig	6	14,63	15	86
Meget uenig	4	9,75	10	96
Ved ikke	1	2,43	2	98
Undladt at svare	1	2,43	2	100
I alt	41		100	

Figur 36. Vurderinger af påstanden: "Det er en del af jeres stil uopfordret at henvende jer direkte og personligt til omgivelserne i mission/evangelisation"

Forpligtelsen på en afgørende hastende mission kan drive trosfællesskaber ud i former for mission, der vækker kritik og fremspiller konflikter, hvilket Faderhuset og Evangelist har præsteret eksempler på. Fortolkes sådanne konflikter internt som et martyrium eller en 'forfølgelse', kan de – som i Faderhuset og Evangelist – ses som kvalitetstegn, der viser, at trosfællesskabet udlever en autentisk mission⁴³⁶. Det synes imidlertid ikke at være et synspunkt, som pentekostale ledere generelt deler i stort omfang. I alle fald er det et klart mindretal blandt pentekostale ledere, der i min survey kan erklære sig enig i påstanden: "Konflikter med omgivelserne kendetegner ægte kristendom":

⁴³⁶ 2:36; 2:53; 3:7; 3:71 fx

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	1	2,43	3	3
Noget enig	9	21,95	22	25
Noget uenig	12	29,26	29	54
Meget uenig	16	39,02	39	93
Ved ikke	3	7,31	7	100
Undladt at svare	0			
I alt	41		100	

Figur 37. Vurderinger af påstanden: "Konflikter med omgivelserne kendetegner ægte kristendom"

Forpligtelsen på mission står imidlertid fast, og det er derfor ikke givet, at pentekostale ledere under alle omstændigheder vil gå "meget langt for at undgå konflikter med omgivelserne":

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	4	9,75	10	10
Noget enig	18	43,90	44	54
Noget uenig	15	36,58	36	90
Meget uenig	2	4,87	5	95
Ved ikke	2	4,87	5	100
Undladt at svare	0			
I alt	41		100	

Figur 38. Vurderinger af påstanden: "I vil gå meget langt for at undgå konflikter med omgivelserne"

Vurderingen afspejler i min fortolkning et pentekostalt dilemma, hvorfor de fleste ledere også vælger at svare "noget enig" eller "noget uenig". På den ene side findes der et generelt ønske om at være på god fod med omverdenen. På den anden side erkendes en forpligtelse på mission uanset reaktioner fra omgivelserne.

Samme dilemma afspejles formodentlig i vurderingen af en anden påstand, nemlig, at "Kritik fra omgivelserne gør stort indtryk på os".

	Svar	%	% afrundet	% Akkumuleret
Meget enig	5	12,19	12	12
Noget enig	14	34,14	34	46
Noget uenig	14	34,14	34	80
Meget uenig	5	12,19	12	92
Ved ikke	3	7,31	8	100
Undladt at svare	0			
I alt	41		100	

Figur 39. Vurderinger af påstanden: "Kritik fra omgivelserne gør stort indtryk på os"

Sammenholdt med kvalitative data vil min samlede fortolkning af disse vurderinger være, at de fleste pentekostale ledere og trosfællesskaber i praksis

erfarer, at det fuldt ud er muligt at udleve en mission uden at det medfører en problematisering af forholdet mellem trosfællesskaberne og deres omverden. Men man forbeholder sig retten til at udføre missionen og gøre, hvad der til enhver tid findes nødvendigt. Derfor er det afgørende, hvad pentekostale fortolkningsfællesskaber løbende når frem til at mene, at missionen mere præcist går ud på, og hvordan den bør udføres.

12.4.2 Mission som motivation for dialog og adaption

Samtidigt som pligten til mission potentielt kan være konfliktgenererende, byder udførelsen af den også på oplagte muligheder for dialog mellem trosfællesskaber og deres omverden, hvorved missionen også har konfliktafværgende potentialer.

Pentekostale trosfællesskaber er ofte fokuseret på vækst og ekspansion, hvilket jeg uddybende skal vende tilbage til i næste kapitel. De er også pragmatisk optaget af at finde nye innovative, tidssvarende og relevante metoder, der kan sikre en succesfuld mission og tilgang af nye proselytter. Samtidig som de er fokuserede på at bevare et substantielt indhold i deres evangelium, vil de typisk være pragmatisk åbne med hensyn til formen⁴³⁷, orienterede mod markedet og parate til at udnytte momentets potentialer og muligheder⁴³⁸.

Adspurgt erklærer mange pentekostale ledere sig da også enige i, at deres trosfællesskaber tager hensyn til omgivelserne i mission, et hensyn som jeg sammenholdt med kvalitative data vil fortolke som et strategisk hensyn⁴³⁹:

⁴³⁷ "Vi tror, at kirken skal være relevant for vores tid og samtidig tro overfor Bibelens lære". Kopieret fra www.holstebropinsekirke.dk 12.03.2010. – "Sjølundkirken er en kirke som ønsker at være engageret og tage aktiv del i samfundet omkring os. Samtidig ønsker vi at formidle de gode nyheder om Jesus på en praktisk og relevant måde for mennesker i dag". Kopieret fra www.sjoelundkikren.dk 12.03.2010. – "Vi giver stor plads til sang og musik. Vores lovsang og tilbedes udtrykkes også med stor variation. Du vil finde mange mennesker på scenen; mange sangere og mange musikere, og stilen er frisk og samtidsrelevant". Kopieret fra www.kirkeibyen.dk, 12.03.2010. Se også 5:4

⁴³⁸ Fx udtrykkes det sådan i Apostolsk kirke i Fredericia: "Vi skal være åbne for forandringer, så vi kan tilrette formen på vores aktiviteter, og kan være mange slags mennesker i kirken. Vi skal være målrettede i vores ressourceanvendelse, hvilket bl.a. betyder, at aktiviteter indrettes efter en målgruppe, men alle er velkomne. Vi skal være givende gennem tiende/økonomi, tid og andre ressourcer, og tænke mere på "de andre" end "os selv". Vi skal være relevante i den verden vi lever i stedet for at være traditionsbundne, naturligvis uden at gå på kompromis med tro, værdier og mål". Kopieret 20.10.2009 fra www.apk-fa.dk

⁴³⁹ 4:38 fx

	Svar	%	% afrundet	% Akkumuleret
Meget enig	19	46,34	46	46
Noget enig	18	43,90	44	90
Noget uenig	1	2,43	3	93
Meget uenig	3	7,31	7	100
Ved ikke	0			
Undladt at svare	0			
I alt	41		100	

Figur 40. Vurderinger af påstanden: "I tager hensyn til omgivelserne for at nå dem med evangeliet"

Det er formodentlig samme pragmatisme, der gør, at langt de fleste ledere er uenige i, at det skulle være noget negativt at "tilpasse sig omgivelserne"⁴⁴⁰:

	Svar	%	% afrundet	% Akkumuleret
Meget enig	1	2,43	2	2
Noget enig	10	24,39	24	26
Noget uenig	20	48,78	49	77
Meget uenig	8	19,51	20	95
Ved ikke	2	4,87	5	100
Undladt at svare	0			
I alt	41		100	

Figur 41. Vurderinger af påstanden: "At tilpasse sig omgivelserne er noget negativt"

Pligten til mission tvinger alt andet lige trosfællesskaberne til at være i samtale med tiden og omverdenen, hvilket kan føre til ændringer i organisationskulturen, der gør en udvikling af problematiske omverdensrelationer mindre sandsynlig.

12.5 Missionen i mine cases

Så langt har jeg beskæftiget mig med generelle pentekostale meninger omkring missionen og med missionens konfliktgenererende og konfliktafværgende potentialer. I det følgende vil jeg beskæftige mig med missionen, som den i min fortolkning fremstår i mine cases netværk af mening med særlig interesse for, hvad det indebærer for udviklingen af relationerne mellem trosfællesskaberne og deres omverdener.

⁴⁴⁰ Påstanden og vurderingerne skal ses på baggrund af, at der findes bibelske advarsler mod en sådan tilpasning: "Og tilpas jer ikke denne verden, men lad jer forvandle, ved at sindet fornyes, så I kan skønne, hvad der er Guds vilje: det gode, det som behager ham, det fuldkomne". Det Nye Testamente, Romerbrevet kapitel 12, vers 2.

12.5.1 Faderhusets mission

12.5.1.1 Mission indadtil frem for udadtil

Faderhusets officielle troserklæringer udtrykker relativt lidt om missionen specifikt. Det udtrykkes dog, at:

”Vi tror på Helligåndens kraft til at gøre den troende i stand til at leve et helligt, gudvelbehageligt liv og forvandle os til Kristi lighed; men Helligånden formidler også kraft til at gøre fyldest i de opgaver, Gud har lagt hen til os bl.a. i missionsbefalingen”⁴⁴¹.

Helt i tråd med drøftelsen i forrige kapitel forbindes 'kraften' (forsvarskraft) først med missionen indadtil, med de allerede troendes helligelse. Først dernæst er der tale om kraft til brug i en mission udadtil i forhold til ”opgaver, Gud har lagt hen til os”. Hverken rækkefølgen eller det forhold, at der udtrykkes relativt lidt og løst om en mission i forhold til eksterne i troserklæringen, er tilfældigt, så langt jeg kan se.

I forhold til konventionelle pentekostale meningsskabelser, er der to forhold i Faderhuset, der aktuelt kræver en betydelig indsats i anvendelsen af fortolkningsmagten, hvis ikke de for deltagerne skal fremstå som symboler for fiasko. Det ene har jeg allerede nævnt, nemlig trosfællesskabets minimering kvantitativt. Det andet forhold går – tæt knyttet til det første – netop på missionen. Aktuelt er det meget lidt, Faderhuset gør i en sådan mission rettet mod omverdenen. Den synes nærmest at være opgivet *de facto*. For pentekostalt dannede deltagere kræver det en legitimerende forklaring, jf. de konventionelle pentekostale meningsskabelser om missionen, som jeg har fremlagt ovenfor.

Ifølge fortælling #25 sker det bl.a. gennem meningstilskrivelser, der definerer missionen og trosfællesskabets guddommelige opgave som selve det at være trosfællesskab, 'menighed', med genuine interne kvaliteter⁴⁴². Opgaven i forhold til 'verden' er løst i og med, at trosfællesskabet findes som en alternativ 'modkultur', som et 'lys' i mørket og et 'salt' af sandhed i en humanistisk forførelse. I øvrigt menes missionen udadtil, i ledelsens meningstilskrivelser, også principielt at være fuldført for længst i Danmark. Bibelen findes

⁴⁴¹ Kopieret fra www.faderhuset.dk, 22.04.2009

⁴⁴² 2;28; 2;48

tilgængelig for alle, og der er (såkaldte) kirker alle vegne. Mulighederne er der, og det er den enkeltes eget ansvar at vælge sin evige skæbne⁴⁴³, 'søge Gud' og finde ind i kirken. Konvertitter vil være velkomne til at søge vejledning og optagelse i Faderhuset, men vil kun blive accepteret som medlemmer efter en prøvetid, hvor de skal demonstrere, at de er villige til at 'betale prisen'. Det forventes ikke, at mange vil benytte sig af den mulighed⁴⁴⁴, men det er intet problem. Faderhuset er interesseret i de kvalitativt rigtige deltagere, ikke i de kvantitativt mange⁴⁴⁵.

Desuden fremgår det af citatet ovenfor, at missionen angår "de opgaver, Gud har lagt hen til os". Det kan være opgaver, som alle kristne og kirker menes at være pålagt, fx den nævnte "missionsbefaling"⁴⁴⁶. Men det kan også, og måske især, være opgaver, som agenturet Gud menes at pålægge Faderhuset specifikt. I Faderhuset søger man nemlig at praktisere 'discipelskab' frem for 'principelskab'⁴⁴⁷, det vil sige, at man (ledere) først og fremmest lytter til 'hjertets åbenbaring' af, hvad agenturet Gud her og nu ønsker. Dette frem for at følge faste ('religiøse') principper og regler, herunder "missionsbefalingen", som en fast defineret pligt. Gud menes at have 'seasons' eller 'tider', hvor agenturet i forskellige perioder kan ville ét frem for noget andet med Faderhuset⁴⁴⁸. Fx at trosfællesskabet ensidigt skal vægte missionen indadtil.

12.5.1.2 *Faderhusets tidligere specialmissioner*

Selvom fremstillings- og fortolkningsmagten aktuelt synes anvendt af ledelsen i forsøg på ensidigt at vægte missionen indadtil, synes deltagere stadig at se en mere aktiv missionsopgave eksternt for Faderhuset fx i arbejdet for en kristen 'vækkelse' på Lolland og i Danmark⁴⁴⁹.

En meget udadrettet mission har tilsyneladende også tidligere – i en anden 'tid' – været en tydelig del af Faderhusets meningsnetværk (Evensen, 2004)⁴⁵⁰. Den blev bl.a. udlevet i form af den form for 'gademission' og forsøg på at hverve proselytter, der nu anses for at være nyttesløse 'forkrøblede tiltag', jf.

⁴⁴³ 2:28f; 2:49f; 2:65ff;

⁴⁴⁴ 2:63f

⁴⁴⁵ 2:49f

⁴⁴⁶ Det Nye Testamente, Matthæusevangeliet kapitel 28. Citeret i note ovenfor.

⁴⁴⁷ 2:78

⁴⁴⁸ 2:38; 2:57 fx

⁴⁴⁹ 2:24; 2:40f;

⁴⁵⁰ 2:39; 2:74f

fortælling #25, men samtidigt uden en klar indrømmelse af, at det, i en anden 'tid', var en decideret fejltagelse⁴⁵¹. Missionen blev imidlertid også tidligere udlevet gennem en art specialmissioner, som agenturet Gud netop mentes særligt at havde 'lagt hen til' Faderhuset og Ruth Evensen og som ikke alle trosfællesskaber nødvendigvis betros⁴⁵². Det gælder fx netop de symbolske happenings, som Faderhuset er blevet kendt og kritiseret for i offentligheden.

Men denne udadrettede mission synes altså for nuværende indstillet, bl.a. fordi den medførte, at 'verden kom ind' i trosfællesskabet. Man indså med andre ord, at en mission udadtil påvirkede trosfællesskabet og gjorde det mindre særligt og helligt. Dermed er Faderhusets historie et eksempel på, hvordan et trosfællesskabs mission kan føre det i en mere omverdensåben retning. Men først og fremmest er den et eksempel på, hvordan et trosfællesskabs mission udadtil kan lede det ind i dybe konflikter med omverdenen. Især hvis trosfællesskabet ikke blot mener sig kaldet til at udleve en generel oplysende mission til kristendommens fremme, men til at udføre spektakulære og kontroversielle special-missioner, der ikke er ethvert trosfællesskab givet at udføre på agenturet Guds ordre, angiveligt.

Fremtiden vil vise, hvorvidt Faderhuset fremover fortsat vil skabe den mening, at missionen primært skal rettes indad, eller om en anden forståelse åbenbares i ledelsens 'hjerne', om en anden 'tid' indtræffer, og Faderhuset vender tilbage til at praktisere en mere udadrettet mission alt efter, hvad der bliver 'lagt hen' til trosfællesskabet⁴⁵³.

12.5.1.3 *'Prisen' for hellighed og frelse*

Imidlertid ophørte Faderhusets problematiske omverdensrelationer ikke med en de facto opgivelse af missionen udadtil og en tilbagetrækning til 'arken'. Den mere ensidige indadrettede mission har vagt tidligere deltageres og offentlige myndigheders bekymring for de tilbageværende deltageres ve og vel i trosfællesskabet.

⁴⁵¹ 2:50

⁴⁵² 2:29; 2:71;

⁴⁵³ 2:50. Ruth Evensen har 04.03.2010 overfor mig telefonisk opponeret mod, at jeg i et interview til Kristeligt Dagblad (bragt 18.03.2010), har påpeget, at trosfællesskabet har lukket sig om sig selv, og de facto opgiver missionen udadtil. Hun udtrykker, at Faderhuset barsler med planer om at genoptage en mere aktiv mission udadtil. Kort efter udgav Ruth Evensen en ny bog (Evensen, 2010) og er igen begyndt at udtale sig til diverse medier. Det kan muligvis tages som tegn på, at trosfællesskabet igen begynder at orientere sig mere eksternt.

Jeg har ingen empirisk grund til eller faglig baggrund for at mene, at mine samtalepartnere i Faderhuset skades. Men jeg har grundlag for at mene, at trosfællesskabet aktuelt skaber sig selv på en måde, og på præmisser, der gør en principiel bekymring berettiget.

Faderhuset udsætter ikke aktuelt sig selv for den anfægtende dialog med omverdenen, og da trosfællesskabet ikke har ambitioner om kvantitativ tilvækst, behøver det ikke forsøge at tilpasse sig omverdenen, fremtræde attraktivt for proselytter eller moderere meninger. Energien og iveren i mission kan derfor rettes koncentreret indad mod effektivt at sikre deltagernes hellighed og frelse. Der er ingen øvre pris for frelsen, end ikke martyriets, og Gud kan principielt ikke forlange for meget⁴⁵⁴. Helligheden søges i et relativt afsondret miljø, hvor metoder til opnåelsen af den kan udvikles fra 'tid' til anden, uantastet af eksterne og under intern afvisning af lav viden i form af 'menneskelig' fornuft, 'denne verdens visdom', fagkundskab, ugudelig lovgivning og 'religiøse' mainstream pentekostale normer og traditioner.

12.5.2 Evangelists mission

12.5.2.1 *Ultimativ aktivistisk problemløsning*

"Som en kristen organisation tror Evangelist at Guds kraft er det ultimative svar på menneskers problemer. Derfor rejser Evangelist landet tyndt med foredrag om kraften og kærligheden, som kan forandre menneskers liv. Men ord er ikke meget værd uden handling. Derfor er en af grundstenene i Evangelists arbejde rehabiliteringscentrene, som i realiteten er private hjem, hvor mennesker, som kæmper med alkohol, stoffer eller psykisk sygdom, kan få hjælp i rette tid."⁴⁵⁵

I kontrast til Faderhuset aktuelt giver citatet ovenfor et indtryk af, hvordan missionen i Evangelists netværk af mening i høj grad er udviklet som en aktivistisk forpligtelse på at adressere omverdenen. Som nævnt blev Evangelist stiftet som en 'missionsorganisation' med et eksplicit udadrettet formål, hvilket stadig præger trosfællesskabet, der gerne udtrykker dets eksternt rettede mission i verbale symboler og slogans som 'Evangelist hjælper mennesker' og

⁴⁵⁴ 2:9; 2:11

⁴⁵⁵ Kopieret fra www.evangelist.dk 22.04.2009.

'Det handler om mennesker', især de svageste og mest udsatte i et undertrykkende og dæmoniseret samfund⁴⁵⁶.

Citatet ovenfor viser også, at alle 'menneskers' problemer menes at have én eneste "ultimativ" løsning i Evangelists netværk af mening, nemlig 'Guds kraft'. Det er denne "ultimative" universalløsning Evangelist præsenterer og søger at formidle ved offentlige 'foredrag' landet rundt, gennem udgivelse af aviser, bøger og musik, internetbaseret live-tv, chats, tilbud om rehabilitering og meget andet.

Det er væsentligt for forståelsen af Evangelist som kultur, at alle menneskers og alle samfundets problemer netop kan reduceres til ét, nemlig synden og den deraf følgende afstand til Gud. Synden og afstanden skaber nemlig en åbning for den destruktive dæmoniske aktivitet, der forårsager alle problemerne, lige fra individers hovedpine til samfundets sociale problemer. Trofællesskabet sidder i egen forståelse inde med det "ultimative svar" på alle disse problemer, hvilket forbyder trofællesskabet at se passivt til, når dæmonerne hærger nationen og mennesker. Missionen pålægger trofællesskabet at arbejde målrettet, kompromisløst, frygtløst og utrættelig på at formidle det "ultimative svar" på alle problemer, Guds kraft. Alt andet ville være utilgiveligt.

12.5.2.2 *Sikringen af karismatiske kompetencer*

På den baggrund bliver det forståeligt, at trofællesskabet let rammes af frustrationer.

Indadtil bliver det frustrerende, når kraften alligevel ikke synes at kunne løse alle problemer. Da det i Evangelists netværk af mening dårligt er tænkeligt, at agenturet Gud mangler vilje eller evne til at gøre det umulige muligt, må årsager til manglende succes i ultimative problemløsninger ligge hos den enkelte deltager eller i trofællesskabet i form af forsnævring og begrænsninger, der hindrer kraften i at udfolde sig. Missionen indadtil fordrer derfor, at trofællesskabets og deltageres karismatiske kompetencer vedligeholdes og udvikles, og at interne blokeringer, synd, og forhindringer ryddes af vejen. Derved kommer meningsskabelser omkring missionen til at indebære, at trofællesskabet bliver relativt autoritært og stiller betydelige krav til deltagerne.

⁴⁵⁶ 3:124 fx

12.5.2.3 At "knække systemet"⁴⁵⁷

Det formelle samfund, 'systemet', er også en betydelig kilde til frustration i kulturen. Set fra Evangelists synspunkt har systemet, som allerede nævnt, spillet fallit, og burde indse og indrømme det. Det burde også se i retningen af Evangelist og andre trosfællesskaber, der forbilledligt demonstrerer, at menneskers problemer faktisk kan løses, endeligt og "ultimativt", hvilket de utallige sagaer, 'vidnesbyrd', om mirakuløse helbredelser og 'forvandlinger' beviser, set med Evangelists øjne.

Men 'systemet' vil tilsyneladende ikke erkende sin fallit og anerkende Evangelists resultater. Tvært imod søger systemet at gøre livet surt for trosfællesskabet og aktivt forhindre, at mennesker kan få kompetent guddommelig hjælp, hvilket er utilgiveligt, uforståeligt og frustrerende. Derfor bliver det 'humanistiske system' en del af problemet snarere end af løsningen i Evangelists netværk af mening. Det bliver en hindring, der må "knækkes" og som Evangelist må 'bryde igennem' med Guds kraft. Modangreb på systemet bliver dermed en del af missionen udadtil. Hvis mennesker skal have adgang til en egentlig hjælp, må systemet tvinges til at "bøje sig" for Evangelist (Gud), ikke modsat, jf. fortælling #24⁴⁵⁸.

Christian Hedegaard mener, at Gud har givet ham Danmark som opgave⁴⁵⁹, og at der er 'gennembrudskraft' nok i Evangelist til at 'knække systemet', 'skrive historie' og 'forvandle nationen' med kirken (Evangelist) som ændringsagent og eksemplarisk forbillede⁴⁶⁰. Som en avantgarde er Evangelist, ligesom Faderhuset tidligere, på en special-mission for agenturet Gud. I Evangelist ser man hellere end gerne et samarbejde med offentlige myndigheder, men på trosfællesskabets præmisser. Kompromisset er meningsløst, fordi det vil svække kraften, der alene kan løse alle problemerne. Strategien er at forkynde sandheden, demonstrere kraften, tænde håbet hos de dæmonisk undertrykte og provokere systemet.

Evangelist er et trosfællesskab, der synes sikker i sin sag og på egne karismatiske kompetencer. Det er også et trosfællesskab, der mener sig forpligtet på at tage en konfrontation med alt og alle, der stiller sig hindrende i

⁴⁵⁷ 3:63

⁴⁵⁸ Se også 3:56

⁴⁵⁹ 3:67; 3:102

⁴⁶⁰ 3:4; 3:29f; 3:32; 3:33; 3:35f; 3:37f; 3:43; 3:48; 3:51; 3:56ff; 3:69f 3:74; 3:77f; 3:93; 3:124 fx

vejen for missionen og formidlingen af de "ultimate løsninger". Kulturen skaber dermed meningsmæssig basis for at udvikle et karismatisk overmod. Meget af den febrilske foretagsomhed og risikovillighed, der præger trosfællesskabet, kan forstås med udgangspunkt i meningskabelser omkring den presserende mission, der kræver øjeblikkelig og determineret handling, uanset hvad andre måtte mene om det, jf. fortælling #24. Missionens presserende alvor kan undskylde interne og eksterne fejltrin og legitimere, at trosfællesskabet – om nødvendigt – dispenserer sig selv fra at følge ugudelig lovgivning eller konventioner. Deltagerne må desuden, som 'medarbejdere', 'lægge deres liv ned' og acceptere en indrullering i en relativ autoritær organisation. Dermed er det også sagt, at Evangelist ikke uden grund både vækker ekstern bekymring og modsigelse med hensyn til sin mission udadtil og indadtil.

12.5.3 Bykirkens mission

12.5.3.1 I 'tiden' og 'byen'

Bykirken formulerer sin officielle vision, mission og sine værdier på denne måde:

"Vision: En kirke midt i tiden

Mission: At dele Jesu kærlighed med mennesker i vores tid og sammen leve som helhjertede efterfølgere af ham.

Værdier: Inkluderende fællesskab. Meningsfyldt engagement. Relevant tro. Autentiske relationer. Forvandlede mennesker."⁴⁶¹

Sproglig set er formuleringerne af visionen og missionen redundante⁴⁶². Men som symboler betragtet, eller forsøg på meningstilskrivelser i det mindste, er de meningspotente. Det er fx ingen pentekostal selvfølge, at kirken kan placeres så tydeligt "midt i tiden". Faderhuset søger fx at være en modkulturel kirke uafhængig af tiden, tidsånden og verden, og at leve i og efter Guds 'tider' og. Evangelist kæmper imod tiden med ønsket om at bane vej for en 'ny tid' for nationen.

⁴⁶¹ Kopieret fra www.bykirken.net 22.04.2009.

⁴⁶² Enhver kirke må vel nødvendigvis være "midt i tiden", og det må siges at være vanskeligt at dele noget med andre mennesker i en anden tid end samtiden.

I Bykirken skabes og støttes den mening, at kirken og dens mission bør være i samtale med tiden og tidens mennesker, for hvem trosfællesskabet tilbyder sig som et kritisk vigtigt supplement til deres liv i øvrigt, et 'åndeligt hjem', der helst skal opleves "inkluderende" og "relevant", jf. de udtrykte værdier. Ligeledes har Bykirken, som allerede nævnt, fokus på 'byen' og vil gerne være 'byens kirke' og en supplerende ressource for byen⁴⁶³.

Når Bykirken symbolsk tydeligt placerer sig selv i byen og "midt i tiden" og med en mission, der retter sig mod "mennesker i vores tid", skabes og vedligeholdes en legitimerende symbolsk basis for, at trosfællesskabet kan formulere og praktisere det, jeg vil kalde en bred og kontekståben mission, der væsentligt adskiller sig fra både Faderhusets og Evangelists.

12.5.3.2 *En bred mission*

En bred udvikling af missionen i netværket for mening indebærer, at trosfællesskabets opgave ikke snævert og ensidigt knyttes til forsøg på at hverve proselytter eller på anden måde levere specifikt religiøse ydelser. Missionen kan fx også forbindes med diakoni, nødhjælp, eller med blot at agere som et anstændigt medmenneske og en ansvarlig medborger i det respektable samfund⁴⁶⁴.

Det er en bred filantropisk og medborgerlig mission, der åbnes for, når Bykirken i missionserklæringen ikke nærmere specificerer midler og metoder i mission og end ikke specifikt nævner 'forkyndelsen' af evangeliet om frelsen. Der er mange måder, hvorpå trosfællesskabet og deltagerne kan "dele Jesu kærlighed" med tidens mennesker og byen. Fx sker det gennem julehjælp til økonomisk trængte medborgere og støttekoncerter til fordel for diverse hjælpeorganisationer⁴⁶⁵. Bykirkens deltagere synes også fortrinsvis at anvende

⁴⁶³ "Nyt navn i 2007: Den 11. februar 2007 skiftede Pinsekirken navn til Bykirken for at signalere større åbenhed over for omgivelserne. Det nye navn er et udtryk for en identitet i kirken, som mere handler om at være kirke for byen end om at værne om en teologisk arv og tradition. Navneskiftet signalerer en ny vision, mission og identitet, som i højere grad end tidligere er præget af ønsket om at være en kirke midt i tiden - en nutidskirke for nutidsmennesker." Kopieret 13.02.2010 fra www.bykirken.net

⁴⁶⁴ Det synes gennemgående at være en meget delt opfattelse blandt pentekostale ledere, at genuin mission ikke altid behøver at være forkyndende. I min survey erklærer de sig meget (63%) eller noget enige (27%) i påstanden "Ren nødhjælp, uden forkyndelse, er også mission". Se bilag 1.

⁴⁶⁵ Se fx www.collage-gospel.dk, besøgt 09.02.2010. 4:32; 4:53; 4:72; 4:115; 4:125

deres karismatiske kompetencer og et overskud af 'Jesu kærlighed' til at gøre en positiv forskel som medborgere og kollegaer uden nødvendigvis at forkynde eller hverve proselytter⁴⁶⁶.

Udover at udøvelsen af en bred filantropisk mission giver Bykirken goodwill i omverdenen støtter den også en meningskabelse, at trosfællesskabet deler mål og mission med andre gode kræfter i byen og samfundet. Det bliver lettere at se andre samfundsdeltagere som allierede i en fælles indsats for det gode og at anerkende andres indsats, herunder det i Evangelist så forkætrede 'systems'. Vigtigt er det også, at andre samfundsdeltagere kan iagttages som nogle, der bliver 'brugt af Gud' og 'tjener Gud' med eller uden deres vidende. Dermed støttes også den mening, at trosfællesskabet er en integreret og ansvarlig del af samfundet, der supplerer andre gode kræfter og viljers bidrag.

I Faderhuset og Evangelist, der har udviklet en smallere forståelse af deres mission, støttes snarere en disintegration. Her står trosfællesskaberne i højere grad alene med en mission og kan mindre oplagt dele ansvaret for den med andre, der ikke er kristne og karismatisk kompetente. På den baggrund bliver det også vanskeligere at anerkende andre samfundsdeltageres og 'systemets' forsøg på at gøre godt og se det som andet end 'humanistiske' efterligninger eller surrogater.

12.5.3.3 *En kontekståben og kontekstfølsom mission*

Jeg vil også kalde Bykirkens mission for kontekståben eller kontekstfølsom. Det indebærer væsentligst, at missionen defineres og praktiseres under et dialektisk hensyn til, hvad trosfællesskabet på den ene side mener sig forpligtet på som kirke af agenturet Gud, og hvad 'byen' efterspørger og 'tiden' accepterer på den anden.

Det betyder, at omverdenen, 'byen', mindre bliver et offer for trosfællesskabets mission og mere et marked, der helst skal tilbydes et "relevant" supplement, der efterspørges, og helst på en måde, der er acceptabelt for markedet. Alt andet lige reducerer det risikoen for, at Bykirken udvikler problematiske omverdensrelationer, fordi det er kulturelt legitimt for en "kirke midt i tiden" at tilpasse sin mission til tiden og markedet.

⁴⁶⁶ 4:46; 4:98; 4:111 fx

Som et eksempel på et sådan kontekståbent eller -følsomt hensyn udledes den direkte forkyndende del af Bykirkens mission fortrinsvis indenfor trosfællesskabets eget fysiske og symbolske rum, adskilt fra det offentlige. Udover almindelig markedsføring af Bykirkens tilbud og aktiviteter vil den uinteresserede borger i byen sjældent støde ind i Bykirkens mission og endnu sjældnere støde sig på den. Den interesserede skal selv opsøge Bykirken for at møde dens evangelium. Det matcher formodentlig manges forventninger til religiøse trosfællesskabers virksomhed i et sekulariseret samfund og reducerer konfliktpotentialerne ved mission (Bruce & Voas, 2007, p.3, 6ff).

I modsætning hertil står igen Faderhusets og Evangelists mere kontekstlukkede og kontekstufølsomme mission, der mere ensidigt defineres og praktiseres ud fra, hvad Gud menes at pålægge trosfællesskabet uden nødvendigvis at tage meget hensyn til tiden og forventninger i omverdenen, undertiden tvært imod. Dog gælder det, at Evangelist er særdeles optaget af at udnytte situationens og tidens åbninger og muligheder, men, i en forskel til Bykirken, uden at tilpasse sit sprog og sine udtrykte meninger.

12.5.3.4 *Succes og undvigelse af problematiske omverdensrelationer*

Som nævnt har Bykirken det seneste decennium haft en vis succes med at tiltrække proselytter og 'søgere'. Succesen har, så langt jeg kan se, medvirket til at minimere risikoen for, at Bykirken kan udvikle problematiske omverdensrelationer.

Succesen er i sig selv vigtig, fordi den har været med til at legitimere Bykirkens udvikling fra en 'traditionel pinsekirke', en 'ghettokirke', til en 'bykirke' med en bred og kontekståben mission⁴⁶⁷. Det er bl.a. lykkedes i kraft af meningsledelse, hvor fremstillingsmagten er anvendt til at revidere det pentekostale sprog⁴⁶⁸, tilpasse ritualerne og holde høje indsigter i baggrunden, ikke mindst dogmer og holdninger, der kunne tænkes at støde eller afskrække byen og dens søgere⁴⁶⁹. Fortolkningsmagten er anvendt til at genfortolke eller genbeskrive det pentekostale evangelium i samtale med tiden, hvilket også indebærer, at der lægges en vis afstand til trosfællesskabets historiske pentekostale og

⁴⁶⁷ 4:55; 4:71ff fx

⁴⁶⁸ Herpå er de ovenfor citerede statements omkring vision, mission og værdier et eksempel. Nok er der referencer til det aksiomatiske grundlag, Gud, Jesus, troen etc. Men formuleringerne er relativt neutrale og renset for decideret pentekostalt medlemsprog.

⁴⁶⁹ 4:46; 4:95;

'gammelkristne' rødder⁴⁷⁰. Succes i form af tilgang af proselytter har givet legitimitet til forsøgene på at udvikle Bykirkens netværk af mening i en mere 'liberal' retning, der har gjort Bykirken mere åben for byen og byen for Bykirken.

Ændringerne i Bykirken bliver også støttet og forstærket af, at succesen har øget trosfællesskabets interne diversitet og kompleksitet. I fraværet af et netværk for mening, der kan sikre klarhedens kultur, indebærer succesen, at Bykirken får en tilgang af proselytter, der relativt hurtigt bliver en integreret del af kulturen og præger meningsdannelserne ud fra forudsætninger, der ikke er grundfæstede pentekostale. I tråd med værdierne om at være et "inkluderende fællesskab", der hjælper deltagerne til at finde en for dem "relevant tro" snarere end en ortodoks eller traditionel pentekostal, stilles der ikke mange krav til proselytterne i Bykirken, og det accepteres, at de udvikler en sådan tro på individualiserede præmisser. Dertil kommer, at det pentekostale fokus på mystiske erfaringer, det 'at opleve Gud' direkte og individuelt, gør ortodoksi og ortopraksi til et sekundært anlæggende. Konsekvensen er, at der findes deltagere i Bykirken, der kan tvivle på traditionelle, 'gammelkristne', pentekostale meninger og dogmer. Fx at det er godt for alle, at blive kristne, at ikke-troende ender i helvede, eller at reinkarnation er uforenelig med en kristen tro⁴⁷¹. Bykirken må dermed forholde sig til et diffust "vi", der rummer indbyrdes konkurrerende teologier og etikker⁴⁷².

Udtrykt i Faderhusets sprog har Bykirken opnået, hvad Faderhuset netop vil undgå, nemlig at invitere 'verden' ind i 'kirken'. Udtrykt i anden ordens termer har Bykirken indført omverdenen, dens kompleksitet og diversitet i sit eget kulturelle netværk. Det gør, at Bykirken ikke kan konstruere klare grænser mellem sig selv som kirke og verden udenfor, og at Bykirken i højere grad end både Faderhuset og Evangelist kulturelt opererer med en indre kompleksitet og diversitet, der gør trosfællesskabet i stand til lettere at acceptere, håndtere og navigere i en kompleks og heterogen omverden.

Endelig gør succesen også, at missionen udadtil og indadtil smelter mere eller mindre sammen, når Bykirken sætter sig for at anvende det samme symbolske rum, 'gudstjenesten' især, til både at hjælpe 'søgere' til at finde en "relevant

⁴⁷⁰ 4:54ff; 4:71ff; 4:97ff fx

⁴⁷¹ 4:45f; 4:91f; 4:94

⁴⁷² 4:124

tro" og mere erfarne deltagere til at vokse yderligere i deres tro og 'discipelskab'. De reelle konsekvenser af den strategi, der også erkendes i Bykirken⁴⁷³, er, at missionen indadtil bliver koncentreret om det basale under hensyn til de senest ankomne proselytter, mens mere erfarne deltagere ikke kommer videre i deres 'åndelige liv'⁴⁷⁴. Med lån af førsteordens metaforen 'rejsen'⁴⁷⁵ fra Bykirken kan det siges, at trosfællesskabet bliver et heterogent rejseselskab, der har vanskeligheder med at definere en fælles destination og sikre progression i en fælles familierejse.

Det er tydeligvis et problem for Bykirken⁴⁷⁶, at trosfællesskabet er blevet 'liberalt' og heterogent, har vanskeligheder med at definere sig selv tydeligt og forpligte deltagerne. Det er også bl.a. heri baggrunden skal findes for at trosfællesskabets endte i en større krise med lederskift og faldende deltagelse under mine feltstudier. Krisen søges aktuelt mødt med et øget fokus på 'discipelskab' og gennem en udnyttelse af fremstillings- og fortolkningsmagten til at skabe en tydeligere pentekostal teologi og et klarere etos⁴⁷⁷. Dermed søger Bykirken at høste gevinster forbundet med klarhedens kultur.

Det væsentlige i dette studiums sammenhæng er imidlertid, at Bykirken aktuelt er et eksempel på et pentekostalt trosfællesskab, der gennem sine meningskabelser og praksisser omkring missionen har minimeret sin egen risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer. Missionen indadtil kan ikke drives så vidt, at deltagerne skades under en streng 'disciplining' til hellighed eller træning til kamp. En øget diversitet internt i 'familien' har også gjort det lettere for trosfællesskabet at forholde sig til diversiteten i omverdenen og forhindre, at trosfællesskabet kan definere sig i en antagonistisk forskel til omverdenen.

⁴⁷³ Det erkendes tilsyneladende bredt i Pinsekirkerne i Danmark at dømme efter introduktionsteksten i indbydelsen til Pinsekirkernes lederkonference 2010, hvori det hedder: "Alle undersøgelser viser, at troen på Gud blandt danskerne er stigende. Tro og åndelige spørgsmål fylder som aldrig før i det offentlige rum, og mange kirker bliver besøgt af åndeligt søgende mennesker i langt højere grad end for 10 og 20 år siden. Men - for der er et stort men: Vi ser ikke den stigende interesse for det åndelige føre til flere mennesker, som lever et forpligtet liv som disciple i vore kirker. Vores generations største spørgsmål må være: Hvordan gør vi søgere til disciple?". www.pinsekirkerne.dk kopieret 19.02.2010.

⁴⁷⁴ 4:29; 4:52 fx

⁴⁷⁵ 4:12f; 4:32f; 4:35; 4:38; 4:54f fx

⁴⁷⁶ Lignende problemer erkendes i andre pentekostale trosfællesskaber, jf. 5:5; 5:27

⁴⁷⁷ 4:55; 4:95; 4:110; 4:124 fx

Samtidigt er Bykirken også en case, der illustrerer, hvad et pentekostalt trosfællesskab taber under en sådan kontekståben og bred mission, tab som kan få trosfællesskaber til at ændre kurs. Når Bykirken aktuelt igen (jf. figur 26) stiller sig selv spørgsmålet "Hvad i al verden er vi her for?" bliver svaret utvivlsomt afgørende for trosfællesskabets udvikling fremover, fordi det er et vigtigt pentekostalt symbol, mission, der er til meningsmæssig genforhandling i kulturen og fortolkningsfællesskabet.

12.5.4 Sammenfatning

Gennemgangen ovenfor af differentierede meningskabelser omkring 'missionen' i mine tre cases kan sammenfattes i følgende matrix:

	Faderhuset	Evangelist	Bykirken
Missionen forstås	Smal og kontekstlukket	Smal og kontekstlukket	Bred og kontekståben
Hovedopgave	At være kirke med rette kvaliteter	Forvandle mennesker og samfundet vha. kraften	Supplere med Jesu kærlighed i hverdagen og i kirken
Missionen udadtil	Udøves passivt (eller i form af specialmissioner)	Udøves stærkt aktivistisk gennem forkyndelse, demonstration af kraften, kritik af systemet etc.	Udøves aktivt i trosfællesskabets rammer. Tilbud om deltagelse i 'sørgervenlige' events
Missionen indadtil	Konsekvent discipling til helliged	Målrettet træning af karismatisk kompetente medarbejdere	Fælles 'rejse' for nye og erfarne deltagere

Figur 42. Komparativ sammenfatning af meningskabelser omkring symbolet 'mission' i tre cases

12.6 Konklusion og analytiske generaliseringer

I dette kapitel har jeg med afsæt i symbolet mission beskæftiget mig med generelle pentekostale meninger omkring kirkens *raison d'être* og med mål og midler i den store opgave, som pentekostale trosfællesskaber typisk mener sig pålagt af agenturet Gud. Det er dels en opgave rettet mod eksterne, ikke-kristne nær og fjern, der består i at formidle det frelsende evangelium og lede eksterne til en 'personlig tro'. Dels er det en opgave rettet indadtil, der typisk sigter mod at styrke deltagerne i troen og sikre deres åndelige vækst og udvikling.

Jeg har endvidere vist, at der er væsentlige variationer mine cases imellem med hensyn til deres udviklede meninger og praksis omkring missionen, og at disse forskelle er oplysende for det forhold, at Faderhuset og Evangelist udvikler problematiske omverdensrelationer og ikke Bykirken.

Analytisk generaliseret får fortolkningerne, der er fremlagt i kapitlet, mig til at mene, at et givent pentekostalt trosfællesskab øger dets risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis det deler et eller flere følgende karakteristika med en eller flere af mine cases i dets netværk af mening:

- (1) Missionen udadtil er defineret smalt og menes ubetinget at fordre forsøg på at overtale medborgere til at forkaste deres nuværende verdensbillede og etos og erstatte det med trosfællesskabets.
- (2) Missionen udadtil udlever kontekstlukket og kontekstufølsomt uden mange hensyn til forventninger og normer i omverdenen og til kritisk feedback.
- (3) Trosfællesskabet mener sig pålagt heroiske specialmissioner, der har polemisk brod mod specifikke andre grupper, myndigheder eller samfundsinstitutioner.
- (4) Missionen udadtil opgives de facto
- (5) Missionen indadtil tages meget alvorligt som især lederes guddommelige forpligtelse på at danne deltagerne efter strikte moralske normer og standarder.

Kapitel 13.

'Vækst' – drømme om succes

13.1 Introduktion til kapitlet

I dette afsluttende kapitel i afhandlingens del III vil jeg beskæftige mig med metaforen og symbolet 'vækst', der i mine cases står for og tematiserer deres vision, deres drivende fremtidsdrømme om succes. Disse drømme eller visioner knytter sig naturligt tæt til de meninger omkring missionen, som jeg beskæftigede mig med i forrige kapitel, da de er drømme om en succesfuld mission.

Et andet verbalt symbol for drivende drømme i Faderhuset og særligt i Evangelist er 'vækkelse', et symbol der synes at være gået mere eller mindre af brug i Bykirken⁴⁷⁸ og mange andre danske pentekostale trosfællesskaber⁴⁷⁹. Det anvendes dog stadig i forbindelse med oprindelsesfortællingerne og de historiske vækkelser. Det er også endnu muligt blandt pentekostale selv at møde pentekostalismen omtalt som 'pinsevækkelsen'⁴⁸⁰.

Det, at trosfællesskaber vokser kvalitativt⁴⁸¹ og kvantitativt⁴⁸² eller 'står i vækkelse', er en generel pentekostal drøm. Derfor er det vigtigt i pentekostale

⁴⁷⁸ 4:56f fx

⁴⁷⁹ Der findes fx få referencer til begrebet vækkelse på pentekostale hjemmesider – bortset fra henvisninger til historien.

⁴⁸⁰ 4:39; 4:56; 4:72f fx

⁴⁸¹ Udtrykt fx som: "I Viborg Frikirke ønsker vi: ... at give god og sund bibelundervisning, så vi opbygges og vokser i troen på Jesus". Kopieret fra www.viborgfrikirke.dk, 13.03.2010. Eller: "Kirkens hensigt er at fortsætte, hvor Jesus slap ... tjene mennesker og at vokse i tro og liv til at ligne Jesus". Kopieret fra www.holstebropinsekirke.dk, 12.03.2010. Eller: "Alt levende vokser og hele vores liv bør være en stadig personlig udvikling. Gud har en drøm for hver enkelt menneskes liv og har givet evner, talenter, erfaringer osv. som skal bruges på vejen mod den drøm. og i vores daglige vandring mod at blive mennesker der mere og mere afspejler det ideal Jesus har givet os". Kopieret fra www.nykirke.dk, 10.02.2010.

⁴⁸² "Vækst - i det enkelte menneske og i antal: Vi tror på vækst i kvalitet og antal. Vi vil være med til at vinde Horsens, Danmark, Europa og verden. Vi vil træne enhver troende til tjeneste. Vi vil skabe en menighed af modne kristne, der lever med Jesus hver dag i ugen, året rundt. Vi vil skabe engagerede kristne ... Vi vil være trendsættende og opiniondannende i vores samfund.

kulturer i det mindste at kunne opretholde forventninger om, at væksten eller vækkelsen venter forude, hvis den da ikke allerede er en realitet⁴⁸³.

- (1) Nedenfor fortolker jeg, efter et par etnografiske narrativer, først på generelle pentekostale meningskabelser omkring symbolet vækst.
- (2) Dernæst fremlægger jeg en komparativ fortolkning af dominerende forståelser og forventninger knyttet til vækst eller vækkelse i mine tre cases, forventninger der er vigtige, fordi de grundlægger succeskriterier, der både får betydning for trosfællesskabernes interne liv og for deres interaktioner med omverdenen.
- (3) Ligesom i de foregående kapitler runder jeg af med en sammenfatning og med en analytisk generalisering af mine fortolkninger.

13.2 Etnografiske narrativer

Fortælling #26.

Baseret på 2:10ff

Selvom det er sent, går snakken ivrigt videre i dagligstuen på Bandholm hotel. Mia (pseudonym) har hentet mere kaffe, og Morten (pseudonym, leder) ligger henslængt i sofaen med Ivan (pseudonym) siddende i den modsatte ende.

Vi taler om fremtiden.

- Om ti år, siger Morten, har Islam fået en på hatten, og islam er udryddet.
- De radikale, foreslår Ivan modererende.

Morten fortsætter:

Vi ønsker at påvirke samfundet og synliggøre kristne værdier". Kopieret fra www.pinsekirken-horsens.dk 10.01.2010. Se også 5:4f.

⁴⁸³ 4:72f Se også fx: www.pinsekirken-esbjerg.dk eller www.koefefrikirke.dk, begge besøgt 19.02.2010.

- På verdensplan har man ført krig mod islam og taget konfrontationer med islamiske styrer. Ånden skal udryddes, Allah er en dæmon, mener Morten.

Det ser Morten bl.a. i tendensen til at gå 'amok i raseri' som under den såkaldte 'muhammed-krise'.

Mon der kommer en vækkelse, undrer jeg.

Morten er ikke særlig optimistisk:

- Det går mod voksende humanisme og relativisme. Alt er lige godt. Ondt og godt er det samme. Man kan se det i uddannelsessystemet, hvor man prøver at udrydde kristendommen. Fx glider kreationisme ud, og man baserer alt på en darwinistisk tro. Gud må tilsyneladende ikke være med i verdensbilledet.

Senere kommer vi ind på bofællesskaberne som et kendetegn ved Faderhuset.

- Det er vigtigt for at komme ind på livet af hinanden, siger Morten og retter sig i sofaen.

Han fortæller nu om huset og bofællesskabet i Hellerup. Det blev til, fordi især de unge havde et ønske om at bo sammen hele tiden. Senere kom et hus i Rungsted til også.

- I Hellerup, fortæller Morten med glød i stemmen, var der disciplinering og opdragelse. Vi havde mange møder. Der var nærmest en vækkelse og luften var tyk af Helligånd, og der var mange manifestationer. Nu er det noget anderledes, men der er stadig noget af det her på hotellet.

- Bofællesskabet gør, supplerer Mia, at man kommer til at påvirke hinanden tæt. Man kender hinanden som i en familie.

- Ja, en stor familie som oplever at være ét, siger Morten.

Jeg mener, det minder om klosterliv.

- Det er nærmere idealerne fra Apostlenes Gerninger, der er inspirationen, mener Morten.

Inspirationen fra dengang, kristendommen var ny, ren og succesfuld.

Fortælling #27.

Baseret på 3:11ff

Deltagerne på det hastigt arrangerede 'foredrag' i anledning af TV2 og "Bubbers" besøg hos Evangelist⁴⁸⁴ sidder samlet i en rundkreds. Kim (pseudonym, leder) er dog mere optaget af et kommende og kritisk program på DR1, der er programsat til ugen efter⁴⁸⁵.

- Det har sin pris at være så meget i medierne, betror Kim den lille flok, der er mødt op, mest sympatisører og 'partnere' så vidt jeg kan skønne.

- Børnene fx betaler en pris. Men de bliver stærke af det. De er virkelig blevet aggressive med hensyn til troen og vidner og beder for folk i klubben.

Kim er imidlertid lykkelig. Kritikken kommer, fordi Gud derigennem vil styrke Evangelists sag, mener han.

- Vi står overfor en ny indhøstning. Når først løgnen falder til jorden.

Kim henviser til Bibelen, Lukasevangeliet, hvor Jesus helbreder en krumbøjet.

- Farisæerne, de religiøse, blev forargede. Men skarerne jubede. De religiøse er eksperterne og teologerne. Særligt teologerne hader os. Men professor Rothstein siger, at vi er de eneste, der repræsenterer Det Nye Testaments kristendom. Skarerne begynder at glæde sig. Folk højt oppe i samfundet støtter os nu. Der er så mange vidnesbyrd nu, at det ikke kan overses. Selv psykologer begynder at omtale Evangelist positivt. Der er så mange krumbøjede, der nu skal rettes op ude i samfundet. Evangeliet er nobelt og rent, og tror man, kan det forvandle alt. Selvom det er dårskab for de vantro ... Medierne baner vejen. Jeg bliver en kendt. De forargende religiøse overbevises. Som sognepræsten, der har løjet om og kritiseret Evangelist. Nu er han der ikke mere. Han blev irettesat af sin biskop og blev syg.

Kim fortsætter med at fortælle, hvordan han har SKAT på nakken, men både hans advokat og en kendt revisor og en bankmand er klar til at hjælpe,

⁴⁸⁴ TV2: "Danmark ifølge Bubber", 21.04.2008.

⁴⁸⁵ DR1 "Operation X", 08.10.2008.

selvom de ikke er evangelister. En kendt sanger vil nu indspille Evangelists sange.

- Nu taler vi til skarerne, gennem TV som de krumbøjede ser. Folkestemningen vender nu.

Kim refererer til Norge.

- De har haft en tungetalende statsminister. En norsk pinsemand fik en statsmandsbegravelse, fordi han havde haft 80.000 igennem behandling og fået 60.000 væk fra gaden.

Kim er nu meget begejstret og danser rundt på gulvet.

- Herren skal få sin ret i Danmark igen. Loven forbyder, at man behandler med udfrielse. Men man må gerne lave udsendelser om Åndernes magt, der får folk ind i det nyreligiøse. Man må lade skizofrene spille rollespil. TV viser film om dæmonbesættelser. Men Evangelist må ikke gøre noget ved det. Vi forløser Guds kraft, og hvad du ikke gør i Jesu navn, det gør du i Djævelens.

Problemet med pressen er, mener Kim, at journalister generelt er røde.

- Kommuniste hader kristne og vise versa. Det var nemlig de kristne, der førte kommunismen til fald.

Selv ser Kim ikke de kritiske programmer om Evangelist, men han får dem refereret.

- Det er gift. Men vi kommer sejrende igennem!

13.3 Pentekostale drømme om vækst

13.3.1.1 Motiverende fortællinger

De pentekostale oprindelsesfortællinger, som jeg fremlagde i kapitel 8, er alle fortællinger om 'vækst' og 'vækkelse', kvalitativt i form af fremvæksten af nye eller genopdagede indsigter om Gud og kvantitativt i form af en numerisk tilvækst af proselytter. Som symboler nærer de drivende drømme om succes i pentekostale kulturer. Det samme gør pentekostalismens globale succes og

nutidige eksempler på trosfællesskaber, der har succes⁴⁸⁶. Det er ikke usædvanligt, at ledere valfarter til succesfulde trosfællesskaber rundt om i verden for selv at få en ny 'berøring af Gud' og af 'vækkelsesånden' og for at tage ved lære. Både Faderhusets Ruth Evensen og Evangelists Christian Hedegaard udtrykker således, at de har lært meget af at studere og selv opleve vækkelser rund om på kloden, og at de bl.a. derved er blevet bestyrket i deres tro på og arbejde for en vækkelse også i Danmark (Evensen, 2003, Hedegaard, 2007).

I det hele taget kan pentekostalismen siges at være præget af et vækstparadigme⁴⁸⁷, der ikke er ulig den vestlige kapitalistiske modernitets, som den opstod i og under (Martin, 2002; Kim, 2006). Vækst og vækkelse giver legitimitet til ledere og trosfællesskaber, og voksende trosfællesskaber vil ofte tiltrække deltagere fra andre trosfællesskaber, der er mindre succesfulde, og hvor der 'sker' mindre (Skov, 2009, p. 83). Bl.a. derfor er det væsentligt for pentekostale trosfællesskaber at kunne fremvise tegn på vækst og vækkelse og symboler for succes, fx stigende deltagelse i trosfællesskabets gudstjenester, konversioner, dåb af proselytter, mirakler og vidnesbyrd om fantastiske 'livsforvandlinger'⁴⁸⁸.

⁴⁸⁶ "Det er en rimelig antagelse, at en bevægelse, som har eksisteret i hundrede år, ikke er en døgnflue? Det er også en vis opmærksomhed værd, at statistikken viser, at godt en halv milliard mennesker (525 mill. år 2000 svarende til 28 % af verdens kristne, 8,65 af jordens befolkning), udtrykker deres kristne tro på en måde, der kan identificeres som pinse-karismatisk". Kopieret fra www.apostolskirke.dk, 16.02.2010.

⁴⁸⁷ Trossamfundet Apostolsk Kirke, formulerer fx sin vision på denne måde: "Vi ønsker, i fællesskab med andre, at fuldføre missionsbefalingen ved, overalt at plante og opbygge levende voksende menigheder". Kopieret fra www.apostolskirke.dk 12.02.2010. Et pentekostalt trosfællesskab kan også udtrykke en "værdi" som: "At være et voksende fællesskab: (Efeserbrevet 4:11-16): Vi ønsker at være et udviklende fællesskab. Christian Schwarz, tysk teolog, taler meget om "naturlig kirkevækst." Omkring det naturlige biologiske princip: at livet er kendetegnet ved vækst, udvikling, og ikke status quo". Kopieret fra www.kirkebyen.dk 12.01.2010.

⁴⁸⁸ "En voksende menighed: Ud fra det vidnesbyrd som tidligere generationer har vist gennem deres tro og livsførelse, tror vi at Guds nåde bliver synliggjort i Pinsekirken Korsør: Når vi ser mennesker, der oplever hans forvandlende nåde i frelse, genoprettelse og helbredelse for hele mennesket. Når vi oplever og medvirker til vækst i menigheden, i form af nytillkomne, større åbenbaring af Gud, stærkere karakter og højere indbyrdes kærlighed". Kopieret fra www.pinsekirken-korsor.dk 10.02.2010.

13.3.1.2 Frustrationer over væksten og vækkelsens udeblivelse

Netop i Danmark og Europa synes succes, væksten og vækkelsen, imidlertid at lade vente på sig, hvilket i pentekostale meningsnetværk generelt er demotiverende og frustrerende. Et karismatisk udrustet, 'levende' og 'åndsfyldt' trosfællesskab skal helst vokse, i det mindste lidt. Hvis ikke det er tilfældet, er der generelt basis for at stille kritiske spørgsmål til dets kvaliteter. Frustrationer over vækstens eller vækkelsens udeblivelse kan fx bringe deltagere til at overveje, om de er troende, bedende, hellige, og udrustede nok, og tæt nok på Gud. De kan også overveje, om deres ledere mangler karismatiske kvaliteter, eller om trosfællesskabet giver agenturet Gud/Helligånden nok arbejdsrum og -muligheder. Man kan endvidere overveje, om der er noget særligt galt ved Danmark, 'åndeligt set', der forklarer en udeblivende vækkelse. Den udeblivende vækst kan endelig også få trosfællesskaber til at revurdere deres metoder i mission og fx overveje, om de er effektive og pågående nok.

Som jeg skal vise nedenfor, er både Faderhusets og Evangelists udviklingshistorier, herunder deres udvikling af problematiske omverdensrelationer, forbundet med deres drivende drømme om vækst og vækkelse i Danmark og med frustrationer over dens udeblivelse.

13.4 Drømme om vækst og vækkelse i mine cases

13.4.1 Væsentlige uddybende spørgsmål

Jeg vil nu fremlægge mine fortolkninger af meningsskabelser omkring symbolerne vækst og vækkelse i mine cases med særlig interesse for, hvordan to spørgsmål besvares aktuelt i deres netværk af mening:

- (1) For det første er det i dette studies sammenhæng væsentligt, hvad der mere præcist kvalificerer vækst og vækkelse i trosfællesskabers netværk af mening. Det vil sige hvad man nærmere forventer, og hvad status menes at være med hensyn til succes og vækst. Jo tydeligere det er for et trosfællesskab, at succes udebliver, og jo større forventningerne om vækst og vækkelse samtidig er, jo større er sandsynligheden for, at trosfællesskabet stresses, frustreres og orienterer sig mod drastiske ændringer, der eventuelt kan problematisere dets omverdensrelationer.

- (2) For det andet er det umiddelbart væsentligt, hvad trosfællesskaber når frem til at mene, der skal til, for at det kan vokse eller for at vækkelsen kommer. Svaret får naturligt betydning for, hvad trosfællesskabet vælger at foretage sig både internt og eksternt rettet for at realisere drømmen om succes.

13.4.2 Hvad kvalificerer vækst eller vækkelse, og hvad er status?

13.4.2.1 *Evangelist: Den indledte revolution*

Som jeg nævnte i indledningen til kapitlet spiller symbolet 'vækkelse' en væsentlig rolle i Evangelist. Den drivende drøm om en sådan vækkelse er, ligesom trosfællesskabets mission, tydeligt politiseret. Det vil sige, at den rummer forventninger om ændringer af samfundet på et strukturelt niveau, ændringer der vil øge kirkens og kristendommens direkte indflydelse på den politiske dagsorden, på den konkrete lovgivning og 'systemet'.

Sådanne politiserede drømme om magt ligger tilsyneladende ikke alle pentekostale ledere fjernt. I alle fald kan et lille flertal erklære sig meget eller noget enig i påstanden: "Kirkerne burde søge direkte politisk indflydelse".

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	8	19,51	20	20
Noget enig	15	36,58	37	57
Noget uenig	13	31,70	32	89
Meget uenig	3	7,31	7	96
Ved ikke	1	2,43	2	98
Undladt at svare	1	2,43	2	100
I alt	41		100	

Figur 43. Vurderinger af påstanden: "Kirkerne burde søge direkte politisk indflydelse"

Vurderingerne kan tyde på, at der i pentekostale kulturer kan findes et forbehold mod et af det sekulære samfunds præmisser nemlig adskillelsen af religion og politik.

Vækkelsen forbindes i Evangelist med et revolutionært 'gennembrud', der ikke blot tænkes at indebære, at stadig flere individer 'bliver frelst' og får konkret og overnaturlig hjælp. Også selve 'systemet', samfundet og dets institutioner, skal ændres, så det dels ophører med at reproducere problemerne og dels bliver støttende i forhold til Evangelist og kirken bredt.

Det er, som fortælling #27 giver indtryk af, en dominerende mening, at en sådan vækkelse allerede er indledt med Evangelist som avantgarde, og at et

endeligt 'gennembrud' er nært forestående. Evangelist præges af en stærk optimistisk tro på et gennembrud og en vækkelse i den nærmeste fremtid, og lever højt på denne forventning.

At 'mennesker' bliver 'frelst' og 'forvandlede', at der sker mange mirakler og 'udfrielsler', at Evangelist er genstand for ekstern kritik, 'nedgørelse' og 'forfølgelse' er alt sammen fortolket som tegn på, at vækkelsen er godt på vej, og at en revolution er begyndt. Jf. fortælling #27 er Evangelist og dets leder nu offentligt kendt og menes at vinde indflydelsesrige støtter selv blandt samfundets spidser⁴⁸⁹. Endvidere er der nu så mange 'vidnesbyrd' om mirakuløse helbredelser, at de ikke længere kan overses eller bortforklares⁴⁹⁰. Systemet og dets 'humanistiske' og 'røde' fortalere kan imødesee kamp og et snarligt nederlag⁴⁹¹.

Vækkelsen og revolutionen er indledt, men der er endnu et stort stykke arbejde at gøre. Den mening giver dels deltagerne opfattelsen af, at de i Evangelist er en del af noget stort og historisk, der er godt på vej til at ændre tingenes (u)orden grundlæggende. Men de forstår også, at de må lægge sig yderligere i selen for at vækkelsen kan 'bryde igennem' endeligt⁴⁹².

De drivende drømme om en vækkelse har klare forbindelser til den allerede nævnte mening, nemlig at det er 'kirkens' og Evangelists guddommelige bestemmelse og ret at have magt som 'hoved' i nationen. Mest konkret udtrykt er drømmen i Evangelist om at få afgørende indflydelse på social- og sundhedspolitikken i Danmark⁴⁹³, så det i det mindste bliver muligt at få økonomisk støtte til Evangelists rehabiliteringsarbejde og opnå anerkendelse af metoderne, herunder 'udfrielse' (eksorcisme)⁴⁹⁴. Trosfællesskabet inspireres i den forbindelse af pentekostale ledere og politikere rundt om på kloden, der opnår politisk magt og indflydelse⁴⁹⁵. Begavede deltagere opfordres til at uddanne sig med sigte på at kvalificere sig fagligt, så de kan beklæde vigtige poster i det nykristne Danmark, der i Evangelists drivende drøm venter

⁴⁸⁹ Se også fx 3:71

⁴⁹⁰ 3:20; 3:27; 3:38; 3:108; 3:150

⁴⁹¹ 3:94f

⁴⁹² 3:68f

⁴⁹³ Den Nye Dialog nr. 102, 2005, 3:118; 3:150; Se også Hedegaard, 2007, p. 311.

⁴⁹⁴ 3:22; 3:125; 3:131

⁴⁹⁵ Jf. fortælling # 27; 3:8; 3:32ff; 3:33; 3:125

forude⁴⁹⁶. Deltagere opfordres endvidere til at engagere sig direkte i politik på alle niveauer og søge indflydelse, således at systemet kan angribes og reformeres indefra⁴⁹⁷. En af de stiftende ledere, Lena Løbner, har således meldt sig ind i Dansk Folkeparti med henblik på at opnå et kandidatur⁴⁹⁸. Ligeså har et tidligere byrådsmedlem, der indtil midten af 2009 var leder i Evangelist⁴⁹⁹, kandideret for Det Konservative Folkeparti til byrådet i Hillerød kommune.

Når vækkelsen endelig bryder igennem, forventes det fx, at der vil blive fyldte kirker overalt, og at der spilles kristen musik og 'lovsang' i radioen. Lovgivningen bringes i overensstemmelse med 'Guds ord' og statslige institutioner vil administrere og praktisere efter tydeligere kristne principper. Der vil i øvrigt blive bedre plads på landets hospitaler, fordi mange bliver mirakuløst helbredt⁵⁰⁰.

Selvom Evangelists drivende vækkelsesdrømme formodentlig forekommer de fleste eksterne at være uden hold i nogen realistisk politisk virkelighed kan det bekymre eksterne, at trosfællesskabet flirter med teokratiske ideer og med autoritære højredrejede politiske idealer⁵⁰¹ og at trosfællesskabet ikke tydeligt giver sin tilslutning til fundamentale demokratiske frihedsværdier og -rettigheder. Med Evangelists høje ambitioner følger også, at trosfællesskabet let frustreres over det 'system', der opfattet utilgiveligt og 'menneskefjendsk' søger at bremse vækkelsen og hindre en 'forvandling' af nationen. Det øger trosfællesskabets aversioner mod det officielle samfund og dets institutioner, der igen øger risikoen for, at trosfællesskabet agerer socialt ufølsomt og skadende for et samtalende samfund. Endelig er det oplagt, at trosfællesskabet for at realisere sine drømme forlanger meget af de deltagere, der vil deltage i revolutionens avantgarde.

13.4.2.2 *Faderhuset: De helliges opvågning og vækst*

Som nævnt er det et uklart billede, der tegner sig af Faderhusets aktuelle meningsskabelser omkring symbolet mission. Samme uklarhed gør sig naturligt også gældende omkring symbolerne vækst og vækkelse, den succesfulde

⁴⁹⁶ 3:63; 3:74; 3:95f; 3:147

⁴⁹⁷ 3:108; 3:139

⁴⁹⁸ 3:73; 3:114; 3:124

⁴⁹⁹ Kristeligt Dagblad 14.05.2009.

⁵⁰⁰ 3:24; 3:47; 3:118f;

⁵⁰¹ 3:64 fx

mission. Helt frem til indledningen af mine feltstudier syntes Faderhuset at have udviklet drivende drømme om en vækkelse, der, ligesom i Evangelist, skulle indebære en tilstrømning af konvertitter til Faderhuset og andre trosfællesskaber og lede til en 'forvandling' af Danmark.

Det var bl.a. denne politiserede drøm, trosfællesskabet søgte at fremspille og hjælpe på vej gennem de omtalte symbolske happenings og specialmissioner, der i høj grad også var politiske statements. I 2007 stillede Ruth Evensen sig desuden i spidsen for dannelsen af et nyt politisk parti, "Frihedspartiet", med modstanden mod abort som mærkesag⁵⁰². Initiativet savnede realisme og må nærmest ses som endnu en symbolsk happening, der skulle 'afsløre' et problem og fremstille Ruth Evensen som en af de få, hvis ikke den 'udvalgte'⁵⁰³, der ville 'betale prisen' i kampen for det ufødte liv.

Kontrasten hertil er slående, når ledelsen i Faderhuset aktuelt synes at anvende fortolkningsmagten til at nyfortolke symboler som vækst og vækkelse, således at begge relativt ensidigt forbindes med en stadig 'opvækkelse' af de troende selv og deres vækst i 'gudsfrygt' og 'helliggørelse', altså med missionen indadtil⁵⁰⁴. Selvom der fortsat kan udtrykkes forventninger om radikale politiske ændringer, som fx en ændret abortlovgivning og en bekæmpelse af Islam⁵⁰⁵, synes sådanne forventninger nedtonet i netværket af mening. Det samme gælder, som nævnt allerede, forventninger om en numerisk tilvækst af nye proselytter, jf. fortælling #26. Det er 'frafaldet', 'trængslen', martyriet og ulykken, der synes at vente længere fremme i sporet snarere end en exceptionel succes for kristendommen og kirken⁵⁰⁶.

Modsat Evangelist forventer Faderhuset altså ikke aktuelt, at trosfællesskabet skal spille en aktiv rolle i og for dets omverden. Det synes snarere at lukke sig beskyttende om sig selv, men kan alligevel mene, at væksten og vækkelsen pågår i form af de allerede troendes stadige opvækkelse. Derfor har Faderhuset succes på trods af, at trosfællesskabet kvantitativt er minimeret. En sådan mening øger den indre stabilitet i trosfællesskabet og reducerer

⁵⁰² 2:51; 2:69; 2:77 fx Se også Politiken.dk. 07.07.2007.

⁵⁰³ 2:77

⁵⁰⁴ 2:49f; 2:68 fx

⁵⁰⁵ 2:51 fx I øvrigt erklærer 64 % af de pentekostale ledere i min survey sig enig eller noget enig i påstanden: "Islam er en trussel". Faderhuset står altså ikke alene i det pentekostale miljø med en islamskepsis.

⁵⁰⁶ 2:67 fx

sandsynligheden for, at Faderhuset aktuelt vil forsøge sig med nye happenings og specialmissioner til fremme for en nykristen vækkelse.

13.4.2.3 *Bykirken: Flere og mere*

Hvor Evangelist drømmer om et gennembrud og en vækkelse, der indebærer, at missionen og trosfællesskabet bringes op på et nyt niveau⁵⁰⁷, synes Bykirken snarere at udvikle drømme om en organisk og stille vækst, hvor kvantitativt flere oplever kvalitativt mere af det samme. Evangelists drivende drømme om en vækkelse, der grundlæggende ændrer samfundet, synes ikke at være udviklet i kulturen⁵⁰⁸.

Deltagere i Bykirken refererer undertiden til organisatoriske sagaer om en tidligere ansats til en vækkelse i og omkring Bykirken omkring årtusindeskiftet. I disse sagaer fremhæves det, at Bykirken kvantitativt fordoblede sit deltagerantal på få år, og at der skete flere mirakler. Det fortælles også, at der skete kvalitative ændringer under denne ansats til en vækkelse, problemer fandt hurtige løsninger, og trosfællesskabet blev i det hele taget båret af en euforisk begejstring og entusiasme, af en 'vækkelsesånd'⁵⁰⁹. Men drømmen om en større vækkelse synes aktuelt svækket og selve symbolet 'vækkelse' på vej ud af brug, uden at det dermed udelukkes, at agenturet Gud kan 'sende en vækkelse', der vil betyde en usædvanlig vækst for trosfællesskabet⁵¹⁰. Sker det, kan det tænkes indirekte at gøre en positiv politisk og social forskel i Danmark, for naturligvis vil de nykristne stemme politisk ud fra deres værdier og overbevisning. En øget andel af troende på arbejdspladser eller i lokalmiljøer vil også kunne betyde, at man fx tager sig mere af hinanden og tænker på mennesker før penge⁵¹¹.

I det samlede billede synes vækkelsen langt borte set fra Bykirken, men det stresser ikke trosfællesskabet nævneværdigt, fordi forventningerne samtidigt er reduceret til en organisk kvalitativ og kvantitativ vækst.

⁵⁰⁷ 3:33; 3:53; 3:106

⁵⁰⁸ 3:58; 3:72

⁵⁰⁹ 4:112f

⁵¹⁰ 4:56ff

⁵¹¹ 4:98f

13.4.3 Hvad skal der til, for at væksten kommer eller øges?

13.4.3.1 Bykirken: Tilbage til rødderne og vent

Bykirken deler i sit netværk af mening det pentekostale vækstparadigme, og der er forventninger om en tilvækst. Derfor bliver det også set som et alvorligt problem, at deltagelsen i Bykirkens gudstjenester er faldet drastisk siden krisen i 2008/2009⁵¹².

Vejen til vækst, mere til flere, symboliseres aktuelt i Bykirken i introduktionen af nye verbale symboler og slogans som 'back to basic', 'Gud bygger kirke' og 'mission kirke'⁵¹³, der meningsmæssigt foreslår, at vejen til ny vækst går via en intern besindelsesproces eller 'redefineringsproces'⁵¹⁴, der som allerede nævnt sigter mod at gøre trosfællesskabet mindre diffust og heterogent.

Men bortset fra at trosfællesskabet bl.a. gennem en sådan selvbesindelse mener at kunne forberede en vækst og fjerne interne hindringer for, at agenturet Gud/Helligånden kan arbejde, synes vækst og vækkelser at være uigennemskuelige fænomener i Bykirkens netværk af mening. Det lader til at være agenturet Gud, der på et ikke helt gennemskueligt grundlag, sender vækst, vækkelser og 'bølger' af 'åndsudgydelser', sådan som det er set op gennem historien, og som det stadig ses rundt om på kloden⁵¹⁵. Fremtidig succes fordrer nok iagttagelse af en vis ortodoksi og ortopraksi. Men der synes ikke at være tydelige lovmæssigheder for vækst og vækkelse. Et trosfællesskab kan have de rette kvaliteter og alligevel ikke have succes. Omvendt kan et trosfællesskab med tvivlsomme kvaliteter få succes. Det sidste gælder fx Evangelist, set fra Bykirken, selvom man ikke kan løbe fra, at Evangelists succes tyder på, at trosfællesskabet har visse kvaliteter⁵¹⁶.

Det er væsentligt i dette studies sammenhæng, at vækstens lovmæssigheder bliver uigennemskuelige i Bykirkens netværk af mening og at initiativet og ansvaret primært placeres hos agenturet Gud. Det dæmper de stressende frustrationer, der ellers let rammer trosfællesskaber og ledere⁵¹⁷, i en tid hvor væksten og vækkelsen synes at udeblive. Ganske vist kan det være nødvendigt

⁵¹² 4:55; 4:121ff

⁵¹³ 3:55; 3:111; 3:124; www.bykirken.net, besøgt 12.04.2010

⁵¹⁴ www.bykirken.net, 17.04.2010

⁵¹⁵ 3:57

⁵¹⁶ 3:29; 3:42; 3:76

⁵¹⁷ 3:73

at 'stramme op' og vende tilbage til 'rødderne', men i øvrigt kan trosfællesskabet kun tålmodigt fortsætte med at udleve missionen og vente på, at Gud eventuelt sender en ekstraordinær vækst, en vækkelse, når og hvis agenturet ønsker det.

13.4.3.2 *Evangelist: Bryd igennem hindringer*

I Evangelists netværk af mening er forholdet mellem vækst/vækkelse og bestemte kvaliteter ved trosfællesskabet og dets ledere udviklet som et mere kausalt forhold end i Bykirkens. Det betyder også, at ansvaret for 'gennembruddet' i høj grad ligger hos trosfællesskabet selv og hos dets ledende 'gudsmand' og hans medledere. Denne mening stresser ledere og trosfællesskabet og kaster et forståelsens lys over den febrilske og utålmodige aktivisme, der præger trosfællesskabet.

For at realisere de meget ambitiøse drivende drømme om vækst og vækkelse må der målrettet handling til fra trosfællesskabets side, understøttet af en uanfægtet og fanatisk tro på sagen, 'gennembruddet' og sejren. Bykirkens tålmodige tøven må betragtes som ansvarsforflygtigelse, set ud fra Evangelists netværk af mening, for der findes ingen gode undskyldninger for et trosfællesskab, der ikke har succes. Gud menes allerede at have udrustet 'kirken' med alt det, der er nødvendigt, og derfor handler det i Evangelist mindre om at vente på 'åndsudgydelser' og 'kraft fra det høje'. Det handler snarere om at gøre brug af kraften i en klippefast tro på dens forvandlende virkninger og i ubetinget lydighed mod og tillid til det åbenberede 'Guds ord' og indsigter opnået gennem mystiske erfaringer.

'Guds ords løfter', og utallige mystiske erfaringer, syner og profetier, peger alle i samme retning: En stor fremtid venter for Evangelist. Det endelige gennembrud og en fuldbåren vækkelse i Danmark fordrer imidlertid, at Evangelist, lydig mod sit reformatoriske kald og 'mandat', fortsætter med at være den 'spydspids', der bryder igennem forsvar og hindringer og baner vejen for kraftens fulde udfoldelse og forvandlingen af Danmark. Gennembruddet fordrer også, som allerede nævnt, at forsnævringer og begrænsninger i trosfællesskabet og hos deltagerne fjernes. Vækkelsen skal hjælpes på vej af et karismatisk kompetent trosfællesskab af 'radikale' kristne, der ved, hvem de er, hvad de skal og som har lært at tage de ekstraordinære privilegier i brug, der er Guds børns, nemlig en distribueret principiel omnipotens og retten til i 'Jesu navn' og med en guddommelig 'autoritet' at kræve hvad som helst. Den karismatisk kompetente og velsignede skal ikke vente på, at omstændigheder

lægger sig til rette, men proaktivt 'tage autoritet' over omstændighederne og ændre dem⁵¹⁸.

Selvom vækkelsen synes at ligge i sporet lidt længere fremme, præges kulturen af en rastløs utålmodighed og af frustrationer over de interne og eksterne hindringer og forsnævring, der endnu udskyder vækkelsen og hindrer det store gennembrud. Dermed øges risikoen for, at deltagere skades under forcerede forsøg på at sikre og øge deres karismatiske kompetencer. Risikoen øges også for, at trosfællesskabet frustreres over ikke at kunne realisere dets drivende revolutionære drømme og derfor søger at forcere et gennembrud med yderligere problematiserende konsekvenser for forholdet mellem trosfællesskabet og dets omverden.

13.4.3.3 *Faderhuset: Fortsæt i dybden*

Antager man, at forsøgene på at nyfortolke symbolerne mission og vækkelse lykkes og fastholdes i Faderhuset, vil vejen til vækkelsen være den, der for nuværende følges i form af en tilbagetrækning fra 'verden' til 'arken' og et internt fokus på at vække deltagerne og sikre deres vækst i hellighed og guds frygt med henblik på den kommende dom. Mens risikoen dermed er reduceret for, at Faderhuset fremover vælger at engagere sig i nye specialmissioner og politiske happenings til fremme for en nykristen vækkelse, er risikoen stadig til stede for, at trosfællesskabet kommer under anklage for at skade sine deltagere, måske er den endda forøget.

⁵¹⁸ 3:10f; 3:26; 3:39; 3:80ff

13.4.4 Sammenfatning

De komparative fortolkninger ovenfor kan sammenfattes i følgende matrix:

	Faderhuset	Evangelist	Bykirken
Væksten eller vækkelsen indebærer	De troendes kvalitative vækst og fremgang i hellighed og gudsfrygt	Nyt stade: Mange konversioner og mirakler. Politisk magt	Flere individer oplever mere med Gud
Status	Væksten og opvækkelsen pågår i Faderhuset	Vækkelsen er indledt og gennembruddet nært forestående	Vækst skal der altid arbejdes på. Vækkelse er en perifer drøm
Vejen til vækst og vækkelse	Fortsætte og fastholde kursen konsekvent	Aktivt at bekæmpe interne og eksterne hindringer for gennembruddet	Fortsætte tålmodigt og vente på agenturet Gud

Figur 44. Komparativ sammenfatning af meningsskabelser omkring symbolet 'vækst' (og 'vækkelse') i tre cases

13.5 Konklusion og analytiske generaliseringer:

Jeg har i kapitlet først fremlagt mine anden ordens fortolkninger af generelle pentekostale meninger knyttet til symbolet vækst og fremhævet, at der helst skal være vækst og succes for kirken i dens vigtige mission. Derfor er pentekostalismens globale succes opmuntrende for pentekostale trosfællesskaber, mens den kvantitative væksts udeblivelse i Europa og Danmark er en kilde til frustration, der i høj grad danner en meningsmæssig baggrund, hvorpå trosfællesskaber som Faderhuset og Evangelist opstår og agerer.

Dernæst har jeg i kapitlet fortolket sammenlignende på dominerende meninger i mine cases omkring symbolet vækst og vist, at mine cases når til forskellige svar på to væsentlige spørgsmål. (1) Dels hvad der kvalificerer en forventet vækst eller vækkelse. (2) Dels hvordan væksten eller vækkelsen kan hjælpes på vej. Væsentligst er det, at både Faderhuset og Evangelist undfanger og forfølger langt større drivende drømme end Bykirken, drømme der stresser trosfællesskaberne og øger risikoen for, at de agerer overilet og socialt ufølsomt både i forhold til deres omverden og deres egne deltagere.

På baggrund af mine komparative fortolkninger vil jeg foretage følgende analytiske generaliseringer og mene, at et givet pentekostalt trosfællesskab vil øge dets risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis det i sit

netværk af mening deler et eller flere af følgende karakteristika med en eller flere af mine cases:

- (1) Der er udviklet høje forventninger om en nært forstående exceptionel succes for trosfællesskabet i form af en kvantitativ numerisk tilvækst.
- (2) Der er udviklet høje forventninger om succes for trosfællesskabet i form af deltagernes exceptionelle kvalitative emancipation, vækst og fremgang i tro, hellighed og karismatiske kompetencer.
- (3) Drivende drømme om fremtidig succes inkluderer politisk magt til trosfællesskabet eller kirkerne og ændringer af samfundet på et strukturelt niveau.
- (4) Ansvar for at realisere fremtidsdrømmene placeres i høj grad på trosfællesskabet og deltagerne selv.

Del

IV

Kapitel 14.

Sammenfattende konklusion

14.1 Introduktion til afhandlingens del IV og kapitlet

I afhandlingens konkluderende del IV sammenfatter og perspektiverer jeg i to kapitler studiets væsentligste indsigter.

I næste kapitel, afhandlingens sidste, konkluderer jeg perspektiverende på mit studium i forhold til aktuelle bekymringer og debatter omkring ”radikalisering” i og af trosfællesskaber, og jeg vil diskutere, hvordan pentekostale trosfællesskabers udvikling af problematiske omverdensrelationer kan imødegås fremover for så vidt angår deres rolle og ansvar i den forbindelse.

I dette kapitel vil jeg sammenfatte mit studium og mine ufuldstændige svar på det overordnede spørgsmål, som jeg har sat mig for at besvare i afhandlingen, nemlig:

Hvilke organisationskulturelle karakteristika har udvalgte pentekostale trosfællesskaber med problematiske omverdensrelationer, der, hvis de udvikles i andre pentekostale trosfællesskaber, med stor sandsynlighed vil øge deres risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer?

Mit svar er ufuldstændigt, fordi jeg på ingen måde vil hævde at have fundet og beskæftiget mig med alle relevante karakteristika i sammenhængen. Hvad angår de karakteristika, jeg *har* beskæftiget mig med, vil jeg heller ikke hævde, at mine fortolkninger på nogen måde er fuldstændige eller udtømmende.

14.2 Klarhedens kultur: karakteristika ved netværket *for* mening

I afhandlingens del II har jeg identificeret en række karakteristika ved netværket *for* mening i mine cases. Det vil sige karakteristika ved selve meningsskabelsesprocesserne i dem og de vilkår, de forløber under.

Jeg har hævdet, at mine cases Faderhuset og Evangelist udvikler en klarhedens kultur, der gør det muligt for dem at nå til klare og tydelige meninger, der i høj grad deles af deltagerne, og som forpligter dem. I en klarhedens kultur kan

klare meninger også reproduceres og fastholdes selv under et betydeligt eksternt pres og uden nævneværdig konkurrence fra oppositionelle meninger internt i fortolkningsfællesskabet.

Klarhedens kultur er medvirkende til, at Faderhuset og Evangelist aktuelt har udviklet problematiske omverdensrelationer, især af to grunde:

- (1) For det første fordi klarhedens kultur sætter trosfællesskaberne i stand til at nå til de radikale meninger i netværket af mening, der er med til at begrunde deres kontroversielle valg og praksisser. Klarhedens kultur gør det også muligt at holde deltagerne samlet bag disse meninger og valg - trods ekstern kritik både fra andre pentekostale og fra en bred offentlighed.
- (2) For det andet er klarhedens kultur medvirkende til, at Faderhuset og Evangelist aktuelt har udviklet problematiske omverdensrelationer, fordi den gør trosfællesskaberne autoritære og totalitære. Trosfællesskaberne producerer ofre, sårede og skuffede eksdeltagere, der efter deres exit leder an i en ofte hård kritik af trosfællesskaberne. Desuden påkalder trosfællesskaberne sig bekymret interesse fra eksterne med hensyn til deltageres ve og vel.

Derfor mener jeg også, at pentekostale trosfællesskaber, der udvikler klarhedens kultur, øger deres risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer. Med afsæt i min undersøgelse af, hvordan klarhedens kultur udvikles og opretholdes i Faderhuset og Evangelist, har jeg foreslået, at et givet pentekostalt trosfællesskab har øget risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis det deler et eller flere af følgende karakteristika ved sit netværk *for* mening med en eller flere af mine cases:

- (1) Trosfællesskabets hovedleder er dets karismatiske stifter eller reformator.
- (2) Livet og udviklingen i trosfællesskabet udspiller sig i høj grad omkring én karismatisk leder og dennes karismatiske kompetencer, 'kald' og 'tjeneste'.
- (3) Hovedlederen besidder i høj grad fremstillings- og fortolkningsmagten, fordi lederen i deltageres øjne demonstrerer ekstraordinære karismatiske kvaliteter og kompetencer.
- (4) Høj viden rendyrkes på bekostning af lav viden, og der skabes meget høj viden om meget konkret.
- (5) Meningsskabelser og meningstilskrivelser forløber udpræget i højvidenmodus, og konflikter vis a vis andre samfundsdeltagere fortolkes og håndteres i højviden-rammer.

- (6) Idealer om enhed omsættes i omfattende interne dannelses- og træningsprogrammer.
- (7) Det anbefales eller forlanges, at deltagerne flytter sammen i bofællesskaber.
- (8) Der findes procedurer for en systematisk monitorering og korrektion af den enkelte deltagers adfærd med begrænset respekt for dennes privatsfære.

Lifton (1989, p. 419ff) har knyttet en række generelle mål og midler til udviklingen af en "ideological totalism"⁵¹⁹ i grupper og samfund med afsæt i sit studium af de kinesiske "thought reform"-programmer, som internerede vesterlændinge og kinesiske intellektuelle blev udsat for under og efter Koreakrigen. Lifton mener, at et "totalist environment" skabes gennem:

- "Milieu Control": Forsøg på at kontrollere kommunikationen mellem gruppen og omverdenen, deltagere imellem og endog deltagerens indre dialoger.
- "Mystical Manipulation": Planlagte forsøg på at fremprovokere bestemte handlemønstre og følelser hos deltagerne på en måde, der får dem til at fremtræde som spontant opståede og som en del af en "naturlig" virkelighed.
- "The Demand for Purity": Udviklingen af et dualistisk etos med klare sort/hvide kategorier for det rene/urene.
- "The Cult of Confession": Udvikling af bekendelsesritualer, hvorigennem deltageren symbolsk underkaster sig, demonstrerer åbenhed gennem at blotte sig og nedbryde sin privatsfære.
- "The Sacred Science": Etableringen og beskyttelsen af et klart og sakrosankt videngrundlag, der er indiskutabelt sandt.
- "Loading the Language": Udviklingen af et eget sprog, der bliver styrende for måden at tænke og begribe verden på.
- "Doctrine over Person": Doktriner går frem for individets erfaringer, samvittighed, behov og følelser.
- "The Dispensing of Existence": Retten til at tildele og fratage liv og væren. Ikke nødvendigvis i bogstavelig fysisk forstand, men fx i form af

⁵¹⁹ Lifton definerer "ideological totalism" som "...the coming together of immoderate ideology with equally immoderate individual character traits – an extremist meeting ground between people and ideas" (ibid. p.419).

anerkendelse, tildeling af identitet, det at være noget og nogen i gruppens verden.

Der er oplagt væsentlige sammenfald mellem de generelle karakteristika, som Lifton knytter til "a totalist environment", og de karakteristika, som jeg her har knyttet til mine cases udvikling af en klarhedens kultur. Det kan måske tages som udtryk for, at det jeg har fremlagt er pentekostale variationer af mere almene kulturtræk ved grupper eller trosfællesskaber, politiske eller religiøse, der påkalder sig kritisk opmærksomhed.

14.3 Karakteristika ved netværket af mening

Samme Lifton udtrykker i øvrigt et synspunkt, der også har været gennemgående i mit arbejde:

"... any ideology – that is, any set of emotionally-charged convictions about man and his relationship to the natural or supernatural world – may be carried by its adherents in a totalistic⁵²⁰ direction. But it is most likely to occur with those ideologies which are most sweeping in their content and most ambitious – or messianic – in their claims, whether religious, political or scientific" (ibid. p.419).

I afhandlingens del III har jeg netop søgt at forstå og beskrive nogle af de "følelsesladede overbevisninger", som skabes i de fleste pentekostale trosfællesskabers netværket af mening i tilknytning til fem pentekostale/kristne symboler uden at det medfører en problematisering af deres omverdensrelationer. Men i Faderhuset og Evangelist udvikles disse "overbevisninger" og meninger i en retning, der er med til at kaste forståelsens lys over det forhold, at de aktuelt har udviklet problematiske omverdensrelationer. Jeg har også hævdet, at skaber et hvilket som helst pentekostalt trosfællesskab lignende dominerende meninger omkring disse fem symboler og dermed udvikler sit samlede netværk af mening i samme retning som Faderhuset og Evangelist, vil det forøge dets risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer.

14.3.1 Symbolet 'Gud'

⁵²⁰ Det vil i sammenhængen sige "immoderate" eller ekstrem

Når pentekostale skal svare på, ”hvad det hele går ud på” i og omkring deres trosfællesskaber, henviser de til Gud, ’Guds ord’, ’Guds vilje’, som det aksiomatiske grundlag for deres virksomhed. Det forstår man, når man samtidigt forstår, at Gud er symbol for det sande og gode personificeret i et ekstraempirisk omnipotent agentur, der menes at være kilden til alt sandt og godt og som aktivt handler til støtte for det gode og sande.

Meget i pentekostale kulturer kan forstås ud fra koden ’tæt på – langt fra Gud’, som kilden for det sande og gode. Væsentligst i dette studies sammenhæng er det, at mine cases når til forskellige meninger om, hvor tæt de selv og deres omverden aktuelt er på Gud og dermed på kilden til alt godt og sandt. Det får væsentlig betydning for trosfællesskabernes interne liv og for deres måde at forholde sig til omverdenen på. Jo længere fra Gud deltagerne placeres i en relativ nærhed til Gud, jo mere motiveres de af risikoen for at gå glip af allerede opnåede ultimative gevinster eller af løfter om at opnå endnu flere. Dørene åbnes her for manipulation, for deltagerne vil være villige til alt, der menes at skulle til for at beholde eller forøge disse gevinster og til at sætte alt andet til side. Jo længere omverdenen placeres i en relativ afstand til Gud, jo lettere vil den kunne fremstilles og fremspilles som fremmed, fjendtlig, farlig og fortabt.

Analytisk generaliseret foreslår jeg, at pentekostale trosfællesskaber øger deres risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis de – i anknytning til symbolet Gud – deler en eller flere karakteristisk dominerende meninger med en eller flere af mine cases (jeg nummererer fortløbende):

- (9) Deltagerne placeres i en relativ stor afstand til Gud.
- (10) Trusler om tab af ultimative gevinster knyttet til Gud fremhæves.
- (11) Der udloves store og konkrete gevinster her og nu til deltagere, der vil søge endnu tættere på Gud.
- (12) Omverdenen placeres i en stor afstand til Gud.

14.3.2 Symbolet ’synden’, syndens verden og mennesket som synder

Synden har jeg fortolket som symbol i mine cases for alle problemers moder og dybeste årsag, en grundskade der reproducerer sig selv, og som har fjernet verden og mennesket fra Gud, kilden til alt godt og sandt. Den verden mennesket fødes til og lever i er en korruperet syndens verden, hvor sataniske korruperingskræfter har råderum. Uvægerligt bliver mennesket også selv en ’synder’, der aktivt bidrager til ulykken. Symbolet ’synden’ tematiserer altså meningsmæssigt verdensbilledet og antropologien i

pentekostale kulturer, verden som den dybest set er og fungerer, og mennesket som det er pr. 'syndig natur'.

Verdens grundskade påvirker alt og alle, men menes alligevel særligt at gøre sig negativt gældende udenfor trosfællesskabet, i omverdenen og hos "de andre", hvorfor symbolet 'synden' også tematiserer trosfællesskabernes for-forståelser omkring verden og mennesket uden for 'kirken'. Syndens verden kan ikke menes at være egentlig god, og mennesket som synder kan ikke være godt, egentligt.

Trods denne for-forståelse har jeg også vist, at der er symbolske potentialer i pentekostalismen, der gør det muligt at skabe mere positive meninger om den konkrete omverden. Det er potentialer, der udnyttes mere i Bykirken end i Faderhuset og Evangelist med den væsentlige konsekvens, at sidstnævnte nærmer sig deres omverden med mindre tillid og respekt end førstnævnte. Faderhuset og Evangelist fremspiller desuden lettere en fjendtlig omverden, fortolker lettere kritik som antikristen 'forfølgelse' og applicerer enten mere defensive eller offensive forholdsstrategier i omgangen med syndens verden og "de andre" i den.

Analytisk generaliseret foreslår jeg, at pentekostale trosfællesskaber øger deres risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis de – i anknytning til symbolet synden – deler et eller flere karakteristika med en eller flere af mine cases (jeg nummererer fortløbende):

- (13) Flugt fra en dæmoniseret og gennemkorrumpet verden anbefales.
- (14) Modangreb på en dæmoniseret og gennemkorrumpet verden anbefales.
- (15) Samfundet og den konkrete omverden fremstilles dæmoniseret, lidet respektabel og tillidsværdig.
- (16) Tidsånden og trenden i samfundet menes at gå trosfællesskabet imod.
- (17) Trosfællesskabet mener sig forfulgt.
- (18) Den ikke-kristne medborger menes at være en decideret fortabt, som den troende har relativt lidt substantielt tilfælles med.

14.3.3 Symbolet 'kirken'

Mine cases reflekterer, ligesom andre pentekostale trosfællesskaber, over deres egenart og identitet ("os") i tilknytning til bl.a. symbolet kirken, forstået som en særlig guddommelig grundet organisation med særlige deltagere, der har adgang til en særlig udrustning. Væsentligt når mine cases imidlertid frem

til forskellige dominerende meninger i deres netværk af mening med hensyn til, hvor særlig kirken og dens deltagere er eller bør være, og hvilke konsekvenser denne særlighed har eller bør have. De når også til forskellige meninger med hensyn til, hvad kirkens særlige udrustning og 'kraft' gør muligt, og hvad den skal anvendes til. Disse forskelle får væsentligst indflydelse på, hvad mine cases som kirker tilbyder deres deltagere, og hvad de forventer af dem som en del af kirken. At træde ind i den særlige organisation kirken er mere konsekvens- og omkostningsfuldt for deltagerne i Faderhuset og Evangelist end for deltagerne i Bykirken, og det indebærer i højere grad et brud med en fortid og en verden udenfor trosfællesskabet. Forskellene får også betydning for, hvordan trosfællesskaberne forstår sig selv i en forskel til deres omverden. Denne forskel fremstår som mere antagonistisk, fundamental og afgørende i Faderhusets og Evangelists netværk af mening end i Bykirkens. Derfor forventes og fremspilles konflikter lettere, og de kan lettere legitimeres som nødvendige under henvisning til en fundamental forskel og konflikt mellem kirken og verden.

Analytisk generaliseret foreslår jeg, at pentekostale trosfællesskaber øger deres risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis de – i anknytning til symbolet kirken – deler et eller flere karakteristika med en eller flere af mine cases (jeg nummererer fortløbende):

- (19) Som kirke fremstår trosfællesskabet så særligt, at det kan tilbyde deltagerne et erstattende alternativ til deres deltagelse i en række andre sociale fællesskaber og sammenhænge.
- (20) Trosfællesskabet menes at skulle demonstrere et alternativ for samfundet som helhed, det ideelle samfund.
- (21) I forhold til sekulære medborgere menes deltagerne at være kvalitativt særlige, mere egentlige mennesker eller en ny slags mennesker, hvilket de forventes at demonstrere i henhold til strikte normer, uanset om de kolliderer med konventionel fornuft, verdslige forventninger eller formel lovgivning.
- (22) Trosfællesskabet mener sig udrustet med en særlig kraft, der skal anvendes defensivt til at beskytte trosfællesskabet mod omverdenen og sikre deltagerens særlighed og udvikling.
- (23) Trosfællesskabet mener sig udrustet med en særlig kraft, der skal anvendes offensivt til at beherske omverdenen.

14.3.4 Symbolet 'mission'

Jeg har endvidere vist, at pentekostale trosfællesskaber og mine cases løbende definerer deres formål og mere konkrete mål under henvisning til bl.a. symbolet mission. Her når mine cases alle frem til, at de af agenturet Gud har fået betroet en forpligtende, uopsættelig, afgørende vigtig og presserende opgave, der både er rettet indadtil og udadtil. De definerer og udøver imidlertid denne mission forskelligt. Væsentligst er det, at Faderhuset og Evangelist definerer missionen smallere i deres netværk af mening og udøver den mindre kontekståbent og kontekstfølsomt end Bykirken, hvorved de i højere grad realiserer konfliktpotentialer knyttet til mission. Det er imidlertid også med hensyn til meningsskabelser omkring missionen, at Faderhuset og Evangelist aktuelt adskiller sig væsentligst fra hinanden. Evangelist politiserer sin mission, hvorved den kommer til at inkludere kritik og provokationer af omverdenen, og da særligt af 'systemet', det officielle Danmark. Dette er oplagt med til at problematisere forholdet mellem Evangelist og dets omverden. Samme politiserede mission synes tidligere at have karakteriseret Faderhuset også. For nuværende har Faderhuset imidlertid inclination mod at opgive en udadrettet mission og fokuserer mere ensidigt på en mission indadtil, der sigter mod at sikre deltagernes frelse og 'hellighed'. Det gør umiddelbart en generel ekstern bekymring for deltagernes ve og vel mere berettiget. Samtidigt afskærer trosfællesskabet sig fra de anfægtende kritiske input, som en mission rettet mod eksterne naturligt bringer med sig.

Analytisk generaliseret foreslår jeg, at pentekostale trosfællesskaber øger deres risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis de – i anknytning til symbolet mission – deler et eller flere karakteristika med en eller flere af mine cases (jeg nummererer fortløbende):

- (24) Missionen udadtil er defineret smalt og menes ubetinget at fordre forsøg på at overtale medborgere til at forkaste deres nuværende verdensbillede og etos og erstatte det med trosfællesskabets.
- (25) Missionen udadtil udledes kontekstlukket uden mange hensyn til forventninger og normer i omverdenen og til kritisk feedback.
- (26) Trosfællesskabet mener sig pålagt politiserede heroiske specialmissioner, der har polemisk brod mod specifikke andre grupper, myndigheder eller samfundsinstitutioner.
- (27) Missionen udadtil opgives de facto.

- (28) Missionen indadtil tages meget alvorligt som især lederes guddommelige forpligtelse på at danne deltagerne efter strikte moralske normer og standarder.

14.3.5 Symbolet 'vækst'

Endelig har jeg vist, hvordan mine cases i anknytning til bl.a. symbolet vækst deler et generelt pentekostalt vækstparadigme. Der skal helst være fremgang, vækst og 'vækkelse'. Mine cases undfanger motiverende visioner og drivende drømme om fremtidig succes, men der er væsentlige forskelle mine cases imellem med hensyn til hvad og hvor meget, de mere præcist forventer, hvornår og hvordan. Høje forventninger og ambitioner kombineret med den mening, at ansvaret for at opnå succes i høj grad ligger hos trosfællesskabet selv, øger niveauet af stress og frustration i trosfællesskabet. Derved øges risikoen for, at trosfællesskaber handler overilet og socialt ufølsomt i forsøg på at realisere drivende drømme og eventuelt forsøger sig med nye og mere radikale midler i mission. Det er heller ikke ligegyldigt, hvilke visioner og drivende drømme trosfællesskaber udtrykker eksternt. Især er det med til at problematisere forholdet til omverdenen, hvis trosfællesskaber udtrykker politiske drømme om ændringer af det fælles samfund, der anfægter konventionelle idealer om et sekulært demokrati med fundamentale frihedsrettigheder. Endelig kan høje forventninger og ambitioner øge presset på deltagerne i form af forventninger om, at de skal yde mere og bedre, hvorved en ekstern bekymring for deres ve og vel får næring.

Analytisk generaliseret foreslår jeg, at pentekostale trosfællesskaber øger deres risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis de – i anknytning til symbolet vækst – deler et eller flere karakteristika med en eller flere af mine cases (jeg nummererer fortløbende):

- (29) Der er udviklet høje forventninger om en nært forstående exceptionel succes for trosfællesskabet i form af en kvantitativ numerisk tilvækst.
- (30) Der er udviklet høje forventninger om succes for trosfællesskabet i form af deltagernes exceptionelle kvalitative emancipation, vækst og fremgang i tro og hellighed.
- (31) Drivende drømme om fremtidig succes inkluderer politisk magt til trosfællesskabet eller kirkerne og ændringer af samfundet på et strukturelt niveau.
- (32) Ansvar for at realisere fremtidsdrømmene placeres i høj grad på trosfællesskabet og deltagerne selv.

14.4 Hovedtræk i et trosfællesskabs udvikling mod en øget risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer

Jeg vil forsøge at sammenfatte mit studium og mine analytiske generaliseringer yderligere. Det vil jeg gøre i et udviklingsperspektiv og med afsæt i et konkret spørgsmål: Hvad er det væsentligste, der sandsynligvis sker i et pentekostalt trosfællesskab, der er i færd med at øge dets risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer?

14.4.1 Alternativ snarere end supplement

Så langt jeg kan besvare spørgsmålet på baggrund af mine casestudier er det væsentligste, at trosfællesskabet i en klarhedens kultur udvikler sit samlede netværk af mening, så det bliver muligt og oplagt for trosfællesskabet at forstå sig selv i en antagonistisk modsætning til omverdenen og som et decideret alternativ hertil. En række af de karakteristika jeg oplister ovenfor, støtter præcist en sådan samlet mening. Udvikles disse karakteristika ikke, når trosfællesskabet snarere frem til at definere sig som et kritisk vigtigt supplement til omverdenen og til deltagernes liv som medborgere.

Altså finder jeg det sandsynligt, at et trosfællesskab, der er på vej til at øge dets risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, vil bevæge sig mod venstre på et kontinuum som dette:

Figur 45. Det primære kontinuum alternativ-supplement

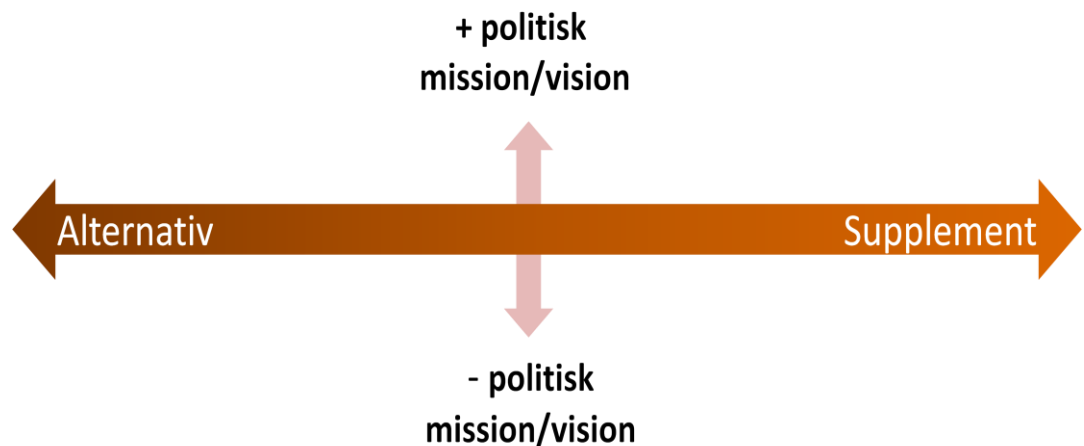
Skønt skabt induktivt på baggrund af mine casestudier er kontinuet i samtale med klassiske religionssociologiske forsøg på – i traditionen fra Weber og Troeltsch – at sondre mellem forskellige typer af religiøse organisationer ud fra netop deres opfattelser af og attituder til omverdenen. Ikke mindst svarer mit kontinuum i hovedsag til Johnsons (1963) skelnen mellem "kirker" og "sektter" på ét enkelt kontinuum, nemlig fra "accept" af omverdenen (ideal-kirke) til "afvisning" af den (ideal-sekt). Stark & Bainbridge (1979) gør tilsvarende graden af "spænding" mellem organisationen og omverdenen til et klassifikatorisk

hovedkarakteristikum. Wallis (1984, p. 10ff) mener i samme retning, at religiøse organisationer kan klassificeres efter deres opfattelser af sig selv i et hhv. "bekræftende", "tilpasningsvilligt" eller "afvisende" forhold til omverdenen og til verden som sådan. Endelig viser Niebuhr (2001/1951), at kristne kirker historisk og aktuelt står i valget mellem forskellige teologiske grundmodeller for forståelsen af forholdet mellem Kristus (kirken) og kulturen (omverdenen), spændende fra en afvisning af kulturen ("Christ against Culture") til en syntese af tro og kultur ("Christ of Culture").

14.4.2 Med eller uden en politiseret mission og vision

Udover at bevæge sig mod venstre på kontinuet kan et trosfællesskab på vej til at øge dets risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer fx udvikle karakteristika 14, 23, 26 og 31 frem for 13, 22, 27 og 30. Dermed politiserer trosfællesskabet sin mission, sine drivende drømme, utopier eller eu-topier (Sargisson, 2007), og retter offensivt sin virksomhed mod omverdenen med sigte på at ændre den. Det modsatte er også en mulighed, hvorved trosfællesskabets mission og drivende drømme ikke politiseres. Trosfællesskabet vil i så fald holde fokus indadtil på kvaliteter ved trosfællesskabet selv og en mission rettet mod egne deltagere og proselytter.

Trosfællesskabet kan altså bevæge sig op over eller ned under det primære kontinuum i denne model:

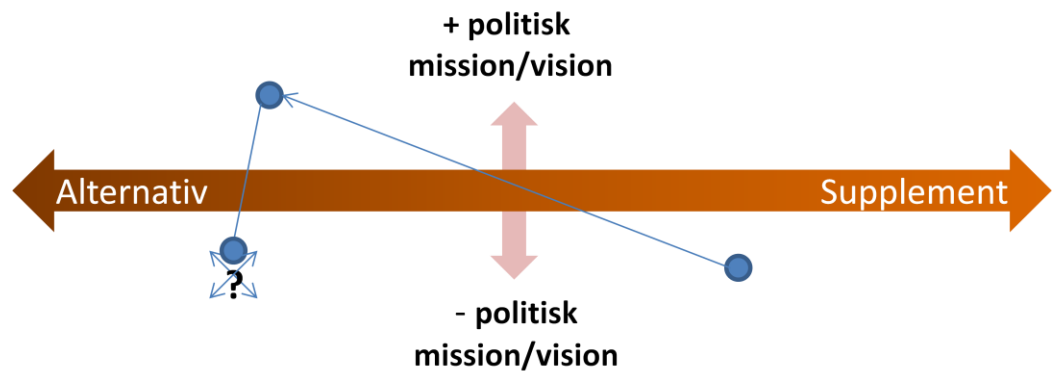
Figur 46. En sekundær dimension, med eller uden politisk mission/vision

Udvikler trosfællesskabet på vej mod venstre på kontinuet samtidigt en politisk mission/vision øges risikoen for, at trosfællesskabet både ender i åbne konflikter med andre samfundsdeltagere og vækker ekstern bekymring for deltagernes ve og vel. Sidstnævnte er mere ensidigt og udpræget risiko for trosfællesskabet, hvis det undervejs ikke udvikler en politisk mission og vision.

Også denne induktion er i samtale med klassiske religionssociologiske typologier. Ikke mindst har Wilson (1969) netop gjort "types of mission" til et klassifikatorisk hovedkriterium i sin typologi over kristne sekter. Disse sekter adskiller sig væsentligt fra hinanden ved enten – uden en politiseret mission/vision – at skille sig ud fra omverdenen som et alternativ *til* den, eller – med en politiseret mission/vision – at søge at ændre omverdenen ud fra alternative idealer *for* den.

14.4.3 Faderhuset som eksempel

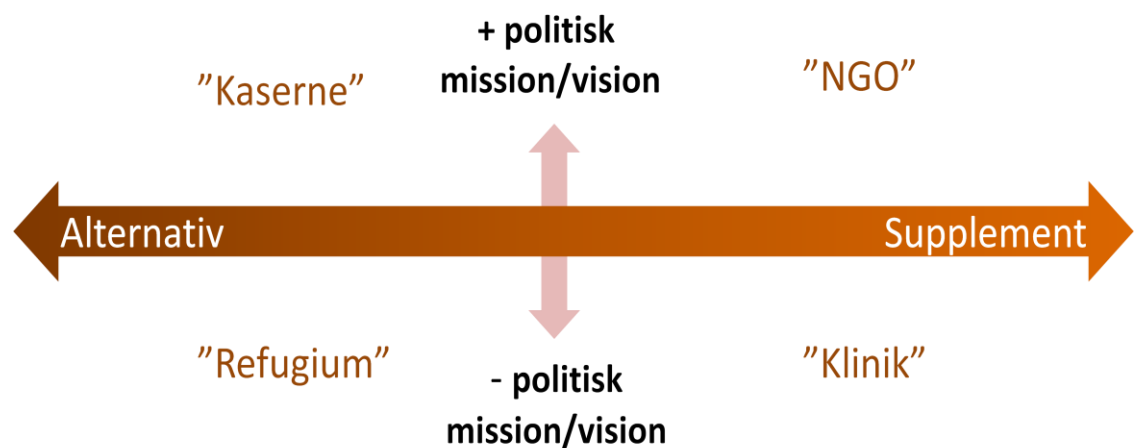
Faderhuset synes, jf. præsentationen af i kapitel 3, at være et eksempel på et trosfællesskab, der har gennemløbet en udvikling, der svarer til den, jeg har skitseret. Den kan illustreres på følgende måde i modellen:

Figur 47. Faderhusets udvikling

14.5 Positioner og metaforer

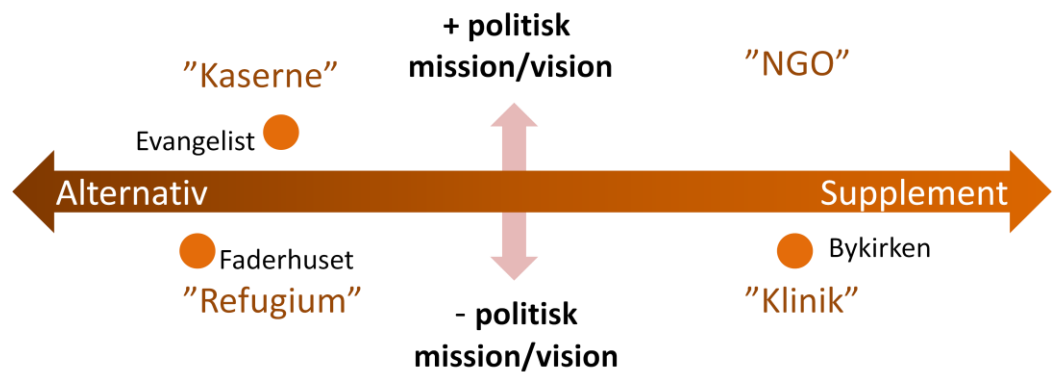
Tager man modellen som en illustration af et generelt pentekostalt meningslandskab, er der fire hovedpositioner, som trosfællesskaber kan indtage i det, og som jeg vil forbinde med hver deres metafor:

Figur 48. 4 Positioner i et pentekostalt meningslandskab

- (1) "Kaserne"-positionen kan indtages af trosfællesskaber, der i høj grad retter deres virksomhed mod omverdenen i forsøg på at formulere, demonstrere og etablere erstattende revolutionære alternativer til tingenes nuværende (u)orden.
- (2) "Refugium"-positionen kan indtages af trosfællesskaber, der trækker sig tilbage fra verden og forsøger at skabe et beskyttende alternativt samfund i samfundet uden intentioner om at ændre noget i omverdenen, men med høje ambitioner om at sikre deltagernes spirituelle emancipation.
- (3) "NGO"-positionen kan indtages af trosfællesskaber, der i høj grad aktivt supplerer andre samfundsdeltageres synspunkter og indsætter med afsæt i en kristen social etik, men under en tydelig accept af den sekulære stat og af det politiske og sociale spils konventioner.
- (4) "Klinik"-positionen kan indtages af trosfællesskaber, der koncentrerer deres virksomhed om at skabe supplerende åbne tilbud til deltagerne og interesserede i omverdenen, der frem for noget adresserer individets problemer og religiøse behov.

Mine cases kan aktuelt placere sig på følgende måde i modellen:

Figur 49. Mine cases placering i et pentekostalt meningslandskab

Det er pentekostale trosfællesskaber, der udvikler deres netværk af mening mod "kaserne"- og "refugium"-positionerne, der har flest potentialer for at udvikle problematiske omverdensrelationer.

14.6 Muligheder og sandsynligheder

Så langt jeg kan skønne, indtager de fleste pentekostale trosfællesskaber i Danmark aktuelt en "klinik"-position i modellen. Det vil sige den position, der mindst sandsynligt vil byde på problemer i forholdet mellem trosfællesskaber og deres omverden eller på udfordringer for et "samtalende samfund".

Den vurdering matcher pentekostale lederes egne vurderinger af påstanden: "Din kirke har et problematisk forhold til omgivelserne":

	Svar	%	% afrundet	% akkumuleret
Meget enig	2	4,87	5	5
Noget enig				
Noget uenig	4	9,75	10	15
Meget uenig	35	85,36	85	100
Ved ikke				
Undladt at svare				
I alt	41		100	

Figur 50. Vurderinger af påstanden: "Din kirke har et problematisk forhold til omgivelserne"

Mit studium godtgør, at en mainstream "klinik"-position er den mindst omkostningsfulde position at indtage for et trosfællesskab på alle måder. Jeg forventer derfor heller ikke, at pentekostale trosfællesskaber i stort tal vil bevæge sig mod "kaserne" eller "refugium"-positionerne.

Når det er sagt, godtgør mit studium imidlertid også, at pentekostale trosfællesskaber kan etablere sig i eller bevæge sig mod en hvilken som helst

position i modellen uden at skulle bryde med fundamentale pentekostale meninger hverken i egne eller andre pentekostales øjne. Med visse undtagelser for Faderhusets vedkommende synes mine samtalepartnere da også at kunne genkende hinanden som pentekostale på tværs af cases, samtidigt med at de gensidigt indser, at de har udviklet og udnyttet deres fælles symbolske potentialer på meget forskellig vis. Fx udtrykker en af mine samtalepartnere i Bykirken ikke den kritiske anke mod Faderhuset og Evangelist, at de har forladt pentekostalismen eller en genuin kristendom, men at de netop repræsenterer en *udvikling* af pentekostalismen, der er et problematisk tilbageskridt⁵²¹. "Kaserne" og "Refugium"- positionerne er pentekostale muligheder.

Selvom det er forbundet med betydelige omkostninger for et trosfællesskab at bevæge sig mod en "kaserne"- eller "refugium"-position, kan der findes kulturelle incitamenter for at gøre det i pentekostale "klinikker". Bykirkens krise afdækker flere udfordringer for pentekostale "klinikker", der kan søges løst gennem en udvikling af klarhedens kultur og en bevægelse mod venstre i den fremlagte model. Som nævnt har Bykirken og andre pentekostale "klinikker" et oplevet problem i forhold til at forpligte og fastholde deltagerne (Gerlach & Heine, 1970; Innaccone, 1994). Det er attraktivt for et hvilket som helst pentekostalt trosfællesskab, der netop baserer dets virksomhed på deltagernes aktive vedholdende indsatser og deres økonomiske bidrag, at have Faderhusets og Evangelists mere forpligtede og 'disciplede' deltagere frem for Bykirkens mere individualistiske religiøse forbrugere og "free riders" (Innaccone, 1994).

Bykirken synes at kunne håndtere et vist misforhold mellem et generelt pentekostalt vækst- og succesparadigme og en begrænset succes for trosfællesskabet aktuelt. Måske fordi trosfællesskabet i sin nyere historie faktisk har oplevet succes og ansatser til en 'vækkelse'. Generelt er den udeblivende kvantitative og kvalitative 'vækst' imidlertid en kulturel udfordring og en kilde til frustration, der kan motivere ledere og trosfællesskaber til at søge nye veje, forlade en "klinik"-position og forsøge sig med mere 'provokerende' metoder i mission og med mere 'radikale' og fundamentalistiske udviklinger af teologien.

En mainstream pentekostal "klinik" kulturelle udvikling mod "kaserne"- eller "refugium"-positionen er derfor ingen umulighed, og den er heller ikke ganske uattraktiv. Jeg mener, at mit arbejde som noget væsentligt har gjort det muligt

⁵²¹ 4:70ff

at sige noget mere præcist om, hvori en sådan udvikling nærmere består organisationskulturelt.

14.7 Sammenfatning af kapitlet

Jeg har i kapitlet opsummeret de fundne organisationskulturelle karakteristika ved mine cases, som jeg samtidigt vil hævde øger pentekostale trosfællesskabers risiko generelt for at udvikle problematiske omverdensrelationer, hvis de reproduceres.

Endvidere har jeg peget på det samlet set væsentligste, der øger et pentekostalt trosfællesskabs risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer, så langt jeg har set: Trosfællesskabets samlede netværk af mening gør det muligt for trosfællesskabet at skabe sig selv i en antagonistisk modsætning til dets omverden og som et decideret alternativ til eller for den.

Jeg har ligeledes forsøgt at anskueliggøre de væsentligste indsigter fra mit studium i en simpel model, der først og fremmest skal illustrere kulturelle udviklingspotentialer, der er væsentlige for, om pentekostale trosfællesskaber reducerer eller øger deres risiko for at udvikle problematiske omverdensrelationer.

Endelig har jeg diskuteret og vurderet muligheder og sandsynligheder med hensyn til mainstream pentekostale "klinikkers" udvikling i retningen af pentekostale "kaserner" eller "refugier" i den fremlagte model.

Kapitel 15.

Perspektiverende konklusion

15.1 Introduktion til kapitlet

I dette afsluttende kapitel vil jeg konkludere på mit studium og dets bidrag perspektiveret i forhold til den aktuelle bekymring for "radikalisering", ønsker om at forebygge en sådan, om at følge udviklinger i diverse trosfællesskaber tættere og om at skabe mere viden om diverse politiske og religiøse grupper og trosfællesskaber.

15.2 Cases og krav om at følge trosfællesskaber tættere

Både Faderhuset og Evangelist har konstant været i mediernes kritiske søgelys og under myndighedsmæssig observation eller efterforskning under mine studier. Ikke mindst har bekymringer for børnenes ve og vel i trosfællesskaber som Evangelist og Faderhuset været i fokus for bekymringen⁵²². Det har blandt andet ført til et forslag fra Socialistisk Folkepartis socialordfører, Özlem Cekic, om at oprette et statsligt center, der skal "overvåge" sekter, bistå politikere og myndigheder og yde rådgivning til nuværende og tidligere deltagere og deres pårørende⁵²³. Ligeledes tænkes et sådan center at skulle udfylde et behov for at skabe mere viden om interne forhold i diverse sekter, hvilket bl.a. politimyndigheder har hilst velkommen, da det fx har vist sig vanskeligt at efterforske konkrete anklager og mistanker mod Faderhuset⁵²⁴.

Forslaget om et sådan "sekt-center" har andre EU lande som forbillede. Særligt Belgien, der siden 1998 har haft et sådan statsligt center for information og

⁵²² Ikke mindst fra den humanitære organisation Børns Vilkår side, se fx souchef Bente Boserups kronik i Kristeligt Dagblad, 09.03.2009.

⁵²³ Kristeligt Dagblad 09.03.2009 m.fl.

⁵²⁴ Danmarks Radio, radioavisen, 9. marts 2009, og religionsrapport, 16. marts 2009

rådgivning omkring "skadelige sekteriske organisationer" (CIAOSN⁵²⁵), der i lovgrundlaget defineres som:

"Tout groupement à vocation philosophie ou religieuse, ou se prétendant tel, qui, dans son organisation ou sa pratique, se livre à des activités illégales dommageables, nuit aux individus ou à la société ou porte atteinte à la dignité humaine"⁵²⁶

Også Frankrig har lovgivning, der gør det muligt for staten at gribe ind overfor "skadelige kulte", ligesom tidligere Østeuropæiske lande søger at hindre uønskede religiøse grupper og trosretninger i at etablere sig (Bruce & Voas, 2007).

15.3 Regeringshandlingsplan mod "ekstremisme" og "radikalisering"

En mere generel bekymring for "ekstremisme" og "radikalisering" har bl.a. politisk udmøntet sig i en regeringshandlingsplan til "forebyggelse af ekstremistiske holdninger og radikalisering blandt unge" under overskriften "En fælles og tryk fremtid" (Regeringen, 2009).

Heri slås det for det første fast, at problemet med "ekstremisme" skal knyttes til flere miljøer og grupper i Danmark, ikke blot religiøse/muslimske:

"Der findes mange forskellige slags ekstremisme. I Danmark oplever vi en form for ekstremisme fra de venstreekstremistiske miljøer. Opfattelsen af globale forhold og lokale emner som lukningen af Ungdomshuset i marts 2007 har dannet baggrund for en radikalisering. De venstreekstreme grupper har blandt andet været involveret i voldelige optøjer, sabotage og hærværk. Tilsvarende er der et højt aktivitetsniveau blandt de højreekstremistiske miljøer. Disse grupper har været involveret i voldshandlinger og spredning og fremme af racistiske budskaber og chikane vendt mod personer med minoritetsbaggrund. Den militante eller yderligtgående islamisme udgør i dag en ny form for global trussel, båret af en totalitær ideologi".

For det andet fokuseres interessen i handlingsplanen i høj grad omkring "radikaliseringsprocesser" forstået som:

⁵²⁵ Centre d'information et d'avis sur les organisations sectaires nuisibles

⁵²⁶ Kopieret fra www.ciaosn.be/lecentre.htm, 04.05.2009.

”..den proces, hvorved en person gradvis accepterer ekstremismens idéer og metoder og eventuelt tilslutter sig dens organiserede grupper. Personlige forhold, gruppedynamikker samt politiske, økonomiske og kulturelle forhold kan alle medvirke til radikaliseringsprocesser”⁵²⁷ (Ibid.).

For det tredje er det regeringens opfattelse, at der generelt mangler viden omkring ekstremistiske grupper og ”radikaliseringsprocesser”:

”For fremadrettet at kunne målrette og kvalificere den forebyggende indsats er det nødvendigt at der indhentes ny viden fra forskningen om ekstremisme og radikaliseringsprocesser... Der er imidlertid brug for at en række yderlige undersøgelser og kortlægninger om de forskellige former for ekstremisme, vi oplever i Danmark. Det drejer sig blandt andet om en kortlægning af, hvad og hvem der påvirker unge med radikale budskaber, herunder af hvordan denne påvirkning foregår, og hvad det konkrete indhold af budskaberne er” (ibid.).

Altså er der aktuelt både specifikt fokus på to af mine cases såvel som på religiøse og politiske trosfællesskaber i det hele taget.

15.4 Afhandlingen og den stående diskussion

I forhold til disse aktuelle bekymringer og udtrykte videnbehov, kan mit arbejde siges at bidrage på flere måder.

15.4.1 Pentekostale trosfællesskaber og miljøer

For det første bidrager jeg med viden om et kristent miljø i Danmark, der ikke hidtil har været gjort til genstand for koncentreret forskning.

Jeg har i afhandlingen især søgt at give læseren et indblik i den verden af symboler og mening, der udfoldes i pentekostale trosfællesskaber. Mit arbejde bidrager med relevant viden til enhver, der af forskellige grunde måtte have interesse i at vide mere om pentekostalisme og pentekostale trosfællesskaber i Danmark, der formodentlig repræsenterer fremtidens kristne og ”frikirkelige” trosfællesskaber i det hele taget. Man bør blot bære *in mente*, at det er Bykirken snarere end Faderhuset og Evangelist, der er den mest repræsentative

⁵²⁷ En tilsvarende definition anvendes af politiets efterretningstjenestes Center for Terroranalyse i publikationen ”Radikalisering og terror”, www.pet.dk, besøgt 12.04.2010.

case for mainstream pentekostalisme og pentekostale trosfællesskaber i Danmark.

15.4.2 Grund til bekymring?

For det andet danner mit arbejde basis for en vurdering af, hvorvidt en bekymring omkring "ekstremisme" og "radikalisering" er berettiget i forhold til pentekostale trosfællesskaber, grupper og miljøer i Danmark.

Som allerede udtrykt er det mit kvalificerede skøn, at langt de fleste pentekostale trosfællesskaber i Danmark er pentekostale "klinikker"⁵²⁸, der ikke aktuelt har udviklet problematiske omverdensrelationer og som heller ikke umiddelbart står i fare for at gøre det i stort omfang.

Mit arbejde godtgør imidlertid, at der med hensyn til pentekostale "kaserner" som Evangelist og "refugier" som Faderhuset kan være grundlag for en vis bekymring og for at følge disse med en kritisk interesse. Af allerede nævnte grunde er det forventeligt, at der løbende vokser nye trosfællesskaber frem fra den pentekostale middelgrund, der deler organisationskulturelle karakteristika med Faderhuset og Evangelist aktuelt. Det kan heller ikke udelukkes, at etablerede trosfællesskaber kan gennemløbe en kulturel udvikling, der vil medvirke til at problematisere dets omverdensrelationer.

I så og få tilfælde kan en behersket bekymring og kritisk interesse være berettiget. Behersket, skriver jeg, fordi jeg ikke empirisk ser nogen umiddelbar grund til fx at inkludere trusler mod "den nationale sikkerhed" eller risikoen for "terrorvirksomhed" i bekymringerne.

15.4.3 Trosfællesskaber og "radikaliseringsprocesser"

For det tredje bidrager jeg til "radikaliserings"-diskursen og diskussionen.

Jeg peger først og fremmest på organiseringsformen trosfællesskaber som vigtige for forståelsen og forebyggelsen af "radikaliseringsprocesser". Det er nemlig i disse trosfællesskaber, at deltagere eventuelt dannes til et "ekstremistisk" verdensbillede og etos og dermed "radikaliseres". Men det er også trosfællesskaberne, der mest effektivt kan modvirke, at deltagere i dem "radikaliseres". Alt afhængig af, hvordan kulturen, netværket af og for mening,

⁵²⁸ Jf. metaforene i kapitel 13.

til hver en tid udvikles i dem. Alt afhængig af, hvordan de løbende fortolker deres store fortællinger og deres andre symboler og gør fortolkningen handlingsforeskrivende. Jeg mener altså, at trosfællesskaberne holder nøglen både til deltagernes "radikalisering" og "de-radikalisering".

Derfor er det værd at interessere sig for en kulturel "radikalisering" af trosfællesskaber og ikke kun af individer⁵²⁹, og for "radikaliseringsprocesser" i trosfællesskaber. Det vil, i min terminologi, sige kulturelle udviklinger, der leder hele grupper til en klarhedens kultur og til at udnytte deres symbolske ressourcer til at definere sig selv i en antagonistisk forskel til deres omverden og til samfundet.

Et organisationskulturelt fokus på trosfællesskaber som fortolkningsfællesskaber giver også muligheder for at forholde sig til troens eller ideologiens rolle på en måde, der undviger "splitting" som forsvarsmekanisme i diskursen om "radikalisering" og "terror" (Aldice, 2007). Fx opfattelsen, at det er religion eller ideologi i sig selv, der er et eller ligefrem det onde, mens sekulær "objektiv" videnskabelig snusfornuft og politik bliver det frelsende gode, eller modsat. Eller at der skulle findes "dårlige" og "gode" ideologier, religioner, civilisationer og kulturer.

Mit studium peger på, at når trosfællesskaber af en hvilken som helst politisk eller religiøs orientering kommer mere på kant med det omgivne samfund end godt er for dem selv og for et "samtalende samfund", så *har* det at gøre med deres religion eller ideologi. Men det har først og fremmest at gøre med en nærmere udvikling og brug af denne religion eller ideologi i bestemte grupper eller miljøer. Det er en banal men væsentlig pointe, der minder om nødvendigheden af at skelne mellem en politisk ideologi eller religion som sådan og dens mere eller mindre vise tilhængeres udnyttelse af dens symbolske potentialer. Pointen minder imidlertid også tilhængere af en given tro eller ideologi om, at den tro eller overbevisning, de legitimerende henviser til, er *deres* i en meget mere direkte forstand, end de undertiden lader til at indse eller til at ville indse.

⁵²⁹ Jf. den ovenfor citerede regeringsplans definition. Også Politiets Efterretningstjenestes Center for Terroranalyse anvender en lignende definition i publikationen "Radikalisering og Terror", www.pet.dk, besøgt 04.05.2010.

Ved at opsøge og beskæftige mig med to – i forhold til mainstream – ekstreme pentekostale cases, Faderhuset og Evangelist, har jeg søgt muligheden for at identificere symbolske potentialer i pentekostalismen, der – hvis de udnyttes i konkrete tros- og fortolkningsfællesskaber – risikerer at gøre deres samfundsdeltagelse mere problemfyldt. Jeg mener, at jeg har peget på væsentlige organisationskulturelle karakteristika, der kan knyttes til en ”radikalisering” af pentekostale trosfællesskaber i ovennævnte betydning. Jeg mener både at have bidraget til forståelsen af, hvad en sådan ”radikalisering” består i, og af hvordan den finder sted.

15.4.4 Forebyggelse

For det fjerde mener jeg, at mit arbejde med dets organisationskulturelle perspektiv giver input til overvejelserne omkring forebyggelse af ”ekstremisme” og ”radikalisme” generelt og i pentekostale miljøer.

Selvom grupper og trosfællesskabers relationer til deres omverden udvikles i et uigennemskueligt komplekst situationelt samspil mellem interne og eksterne faktorer, strukturer og tilfældigheder, mener jeg at have godtgjort, at nogle pentekostale trosfællesskaber frem for andre er organisationskulturelt disponeret for at udvikle problematiske omverdensrelationer. En sådan kulturel disposition indebærer fx, at trosfællesskaberne lettere beslutter sig for at handle socialt ufølsomt, lettere fortolker udefrakommende kritik eller uforstand som en ’forfølgelse’ og lettere fremspiller ’verdens’ ondskab i reaktioner. Jeg formoder, at samme forhold gør sig gældende i andre religiøse og politiske miljøer, nemlig at der findes ”radikale” fraktioner og grupper, der er disponeret for at agere og reagere til skade for egne deltagere og et ”samtalende samfund”.

Problemet i forebyggelsessammenhæng er naturligvis, at det i høj grad er de enkelte trosfællesskaber selv, der holder nøglen til at udvikle eller afvikle sådanne dispositioner. Det er umiddelbart vanskeligt at forestille sig, hvordan konkrete eksterne skulle kunne få en afgørende forebyggende indflydelse på, hvordan trosfællesskabet udvikler sig kulturelt. Eksterne forsøg på at intervenere forebyggende er i bedste fald ineffektive. I værste fald risikerer de at medvirke til en ”radikalisering”, fordi de internt fortolkes som politiske forsøg på at kontrollere og begrænse trosfriheden.

De fleste og mest frugtbare muligheder for at påvirke har formodentlig trosfæller i trosfællesskabernes nærmeste omverden. Det vil for pentekostale trosfællesskabers vedkommende sige andre pentekostale, de pentekostale

miljøer og organiserede netværk. Alt andet lige vil et pentekostalt trosfællesskab både være mere tilbøjeligt og bedre i stand til at tage positivt imod kritik og input fra andre pentekostale end fra fjernere eksterne, fordi sådanne input, alt andet lige, vil være mere kompatible med trosfællesskabets eget verdensbillede og etos, og fordi tilliden lettere etableres.

Derfor vil jeg også mene, at den mest effektive *primære* forebyggelsesstrategi vil være at styrke og støtte diverse pentekostale netværk og fora i deres egne bestræbelser på at begrænse fremvæksten af pentekostale "kaserner" og "refugier".

Der synes i fora og netværk som Apostolsk Kirke, Pinsekirkerne i Danmark og FrikirkeNet at være en nøgtern selvkritisk bevidsthed omkring meningspotentialer i pentekostalismen, der kan medvirke til at problematisere forholdet mellem trosfællesskaber og deres omverden. Disse netværk kan oplagt skabe platforme for en indbyrdes samtale pentekostale imellem og for teologiske diskussioner og refleksioner. Der findes også en tradition for, at meningsledere i sådanne netværk går i en korrigerende dialog med trosfællesskaber, der viser tegn på at udvikle sig i en uønsket retning. Endelig forpligter de deltagende trosfællesskaber i sådanne netværk sig på at følge en formel linje, herunder at inkludere visse elementer i deres formelle vedtægter, der tager højde for kendte risici, fx at enestående ledere får for meget magt.

Trosfællesskabers deltagelse i sådanne netværk har formodentlig en modererende effekt og er med til at forebygge, at de udvikler sig i retningen af pentekostale "kaserner" og "refugier". Det er i alle tilfælde ikke uvæsentligt for både Faderhusets og Evangelists udviklingshistorier, at de netop står uden for sådanne netværk og fora. Faren for at havne i 'humanisme' og 'billig nåde' er også blandt Faderhusets argumenter for ikke at søge nærmere de andre trosfællesskaber i fx FrikirkeNet⁵³⁰. Det kan være væsentligt, at disse netværk forsøger at rumme og opretholde dialogen med deltagende trosfællesskaber, der viser tegn på en "radikalisering" så længe, det er muligt. Måske ville det have haft en modererende effekt på Evangelist, hvis trosfællesskabet var blevet optaget i FrikirkeNet.

⁵³⁰ 2:55 fx

Jeg vil også mene, at akademisk uddannelse af pentekostale ledere kan være et element i en primær forebyggelsesstrategi. Jeg har netop peget på, at ledere i pentekostale kulturer spiller en betydelig rolle som meningsledere.

Der synes at være en stigende tendens til, at pentekostale ledere gennemgår en eller anden form for teologisk uddannelse før eller under en ansættelse som leder i et trosfællesskab. For øjeblikket foregår en sådan uddannelse fortrinsvis på private institutioner, hvor uddannelsesforløbet også i høj grad er tilrettelagt af pentekostale for pentekostale⁵³¹. Det kan være væsentligt i forebyggelsesøjemed, at fremtidens pentekostale ledere uddannes på institutioner, der omfavner akademiske idealer om kritisk tænkning og giver fremtidens ledere muligheder for at forholde sig til et bredt teologifagligt curriculum.

15.4.5 Videnskabelse som forebyggende kulturformidling

Endelig mener jeg, at jeg har bedrevet en form for videnskabelse, der bidrager med genuin viden om specifikke miljøer og trosfællesskaber og som samtidigt kan indgå som et element i den primære forebyggelsesstrategi, nemlig at styrke og støtte diverse politiske eller religiøse miljøers egne bestræbelser på at modvirke "radikalisering" af trosfællesskaber og individer.

Jeg mener, at mit organisationsetnografiske arbejde forebyggende kan finde anvendelse som et forskningsmæssigt input til dialogerne pentekostale imellem og som et input til modsigelse og diskussion i fx pentekostal lederuddannelse. Et sådan brug muliggøres af at mit arbejde baserer sig på en grundlæggende forståelse af pentekostale trosfællesskaber og kulturers egne forudsætninger.

Det ovenfor refererede forslag fra Socialistisk Folkeparti om at følge diverse "sekter" tættere med institutionelt afsæt i et viden- og informationscenter forekommer mig umiddelbart fornuftigt. Jeg mener imidlertid, med andre⁵³², at man helt bør undvige den overvågningsdiskurs, der ligger i forslaget, fordi jeg frygter, at den bliver stigmatiserende og ligefrem fremmer en "radikalisering". Snarere mener jeg, at et videnskabelende formål, der samtidigt knytter an til

⁵³¹ I Danmark især Pinsekirkernes højskole i Mariager og Apostolsk kirkes internationale højskole i Kolding. Se 5:1ff for et eksempel på lederrekruttering og uddannelsesforløb.

⁵³² Fx Morten Thomsen Højsgaard i Kristeligt Dagblad, 10.03.2009

dialogiske og kulturformidlende mål, kan være frugtbar at applicere i sammenhængen.

Der kan netop satses på videnskabelser, der kan anvendes af de radikaliseringsstruede religiøse og politiske miljøer selv i deres (eventuelle) bestræbelser på at undgå "radikalisering" og "ekstremisme", eller som i det mindste kan opfattes af de undersøgte selv som en invitation til dialog i en eller anden forstand og form.

Derved kommer forskeren ikke til at stå i overvågerens eller den distancerede kritikers rolle, men i et dialogisk forhold til diverse trosfællesskaber og miljøer og i en viden- og kulturformidlende rolle mellem trosfællesskaber og omverdenen, der kan styrke samtalen og mægle i konflikter.

Jeg håber, at mit arbejde vil blive anerkendt og kritiseret som et eksempel herpå.

Bibliografi

Adams /Ingersoll	Guy B./ Virginia Hill	Painting Over Old Works: The Culture of Organization in an age of Technical Rationality. In: Turner, Barry L (Ed.): Organizational Symbolism	De Gruyter, 1990
Albert/ Whetten	Stuart/ David A.	Organizational Identity In: Research in Organizational Behavior, Vol. 7, pp. 263- 295	1985
Alderdice	The Lord	The Individual, the group and the psychology of terrorism. In: International Review of Psychiatry, Vol. 19. No. 3, pp. 201-209	2007
Alexander	Paul	Signs and Wonders: Why Pentecostalism Is the World's Fastest Growing Faith	Jossey-Bass, 2009
Allaire/ Firsirotu	Yvan/ Michaela E.	Theories of Organizational Culture. In: Organizational Studies, pp. 193-226	1984
Alrø/ Frimann (ed.)	Helle/ Søren	Kommunikation og organisationsforandring	Aalborg, Aalborg Universitetsforlag, 2008
Alvesson	Mats	On the Popularity of Organizational Culture. I: Acta Sociologica, Vol. 33. No. 1, pp. 31-49	1990
Alvesson/Sven ingsson (ed.)	Mats/ Stefan	Organisationer. Ledning och proceser	Studentlitteratur, 2007
Alvesson/ Sköldberg	Mats/ Kaj	Tolkning och reflektion – vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod	Studentlitteratur, 2008
Anat/Iris	Rafaeli/ Vilnai- Yavetz	Emotion as a Connection of Physical Artifacts and Organizations. In: Organization Science, Vol. 15, No. 6, pp. 671-686	November-december, 2004
Anat/ Pratt	Rafaeli/ Michael G.	Tailored Meanings: On the Meaning and Impact of Organizational Dress. In: The Academy of Management Review, Vol.	Januar, 1993

		18, No. 1, pp. 32-55	
Andersen (ed.)	Ib	Valg af organisations sociologiske metoder – et kombinationsperspektiv	Samfundslitteratur, 1990, København
Andersen/ Kaspersen (ed.)	Heine/ Lars Bo	Klassisk og moderne samfundsteori	Hans Reizels Forlag, København, 2000
Anderson	Allan	An Introduction to Pentecostalism	Cambridge, 2004
Anderson/ Hollenweger (ed.)	Allan H/ Walter J.	Pentecostals after a Century – Global Perspectives on a Movement in Transition	Sheffield Academic Press, 1999
Archer	K.J.	Pentecostal Story: The Hermeneutical Filter for the Making of Meaning. In: Pneuma, Vol. 26. No. 1.	2004
Bakka/ Fivelsdal	J.F./E.F.	Organisationsteori – struktur, kultur, processer	Handelshøjskolens forlag, København, 1988
Barfoot/ Sheppard	Charles H./ Gerald T.	Prophetic vs. Priestly Religion: The Changing Role of Women Clergy in Classical Pentecostal Churches. In: Review of Religious Research, Vol. 22, No. 1, pp. 2-17	1980
Bate	S.P.	Whatever happened to Organizational Anthropology? A Review of the field of organizational ethnography and anthropological studies. In: Human Relations, Vol. 50, No. 9, 1997	
Berger/ Luckmann	Peter L/ Thomas	Den samfundsskabte virkelighed – en vidensociologisk afhandling	Lindhardt og Ringhof, 1992
Bergsøe	Martin	Gud i centrum – Signalement af det humanistiske oprør	Scandinavia, København 2006
Berlinger/ Tumblin	Lisa R/ Thomas F	Sensemaking, Discernment, and Religious Leadership. In: Journal of Religious Leadership, Vol. 3	2004
Black	Max	Models and metaphors	Ithaca, Cornell University Press, 1962
Black	Max	More about metaphor. In: Ortony (Ed.) Metaphor and	Cambridge, Cambridge University Press, 1979

		thought	
Blumer	Herbert	Symbolic Interactionism – perspective and method	University of California Press, 1998 (1969)
Blumhofer	Edith J.	The Assemblies of God, Pentecostalism, and American Culture	University of Illinois press, 1993
Boelen	W. A. Marianne	Street Corner Society: Cornerville Revisited. In: Journal of Contemporary Ethnography; Vol. 21, No. 11	1992
Bolman/ Deal	L.G/ T.E.	Nya perspektiv på organisation och ledarskap	Studentlitteratur, 2003
Bormann	Ernest G	Symbolic Convergence - Organizational Communication and Culture. In: Putnam and Pacanowsky (Ed.) Communication and organizations – An interpretative approach	Sage, 1983
Bredahl Petersen (ed.)	F.	Danmarks Frikirker	København, Evangelieforlaget, 1954
Brewer/ Gardner	Marylynn B./ Wendi	Who is this “We”? Levels of Collective Identity and Self Representation. In: Hatch & Schultz (Ed.) Organizational Identity, a reader.	Oxford University Press, New York, 2004
Brown	Richard H.	A poetic for sociology.	Cambridge, Cambridge University Press, 1977
Bruce/ Voas	Steve/ David	Religious Toleration and Organizational Typologies. In: Journal of Contemporary Religion, Vol. 22, nr.1, pp. 1-17	2007
Burawoy	Michael	Reconstructing social theories. In: Burawoy m.fl. (Ed.) Ethnography unbound: Power and resistance in the modern metropolis.	Berkely, University of California Press, 1991
Burell/ Morgan	Gibson/ Gareth	Sociological paradigms and organisational analysis : Elements of the sociology of corporate life	London, Heinemann, 1979
Casanova	José	Political challenges from religion in the 21 st century	Keynote paper: Copenhagen conference on “religion in the 21 st ”

			century" 19–23 September 2007
Chant	Barry	The Strengths & Weaknesses of the Pentecostal Movement	The Annual Conference of the Association of Pentecostal and Charismatic Bible Colleges of Australasia, May 1999. Hentet fra http://www.wvi.net.au/chant , 21.11.09
Choen	Anthony P.	Symbolic Construction of Community	Routledge, Florence, USA 1985
Christensen/ Molin	Søren/ Jan	Kultur og myter i organisationer - dimensioner i en organisationsbeskrivelse http://img.kb.dk/tidsskrift.dk/pdf/leo/leo_0047-PDF/leo_0047_83774.pdf	Tidsskrift.dk 2006
Clark	Mathew S.	Contemporary Pentecostal Leadership: The Apostolic Faith Mission of South Africa as Case Study. In: Asian Journal of Pentecostal Studies, Vol. 10, No. 1, pp. 42-61	2007
Clayton	Philip	Challenges in the 21st Century: Religion and Science	Keynote paper: Copenhagen conference on "religion in the 21 st century" 19–23 September 2007
Coleman	Simon	Globalization of Charismatic Christianity - Spreading the Gospel of Prosperity	Cambridge University Press, 2000
Corley/ Harquail/ Pratt/ Glynn/ Fiol/ Hatch	Kevin G./ Celia V./ Michael G./ Mary Ann /C.Marlene/ Mary Jo	Guiding Organizational Identity Through Aged Adolescence. In: Journal of Management Inquiry, Vol. 15	2006
Cox	Harvey	Fire from Heaven – the rise of pentecostal spirituality and the reshaping of religion in the twenty-first century	Da Capo Press, 2001
Cox	Harvey	Spirits of Globalization:	SCM Press, 2006

		Pentecostalism and Experiential Spiritualities in a Global Era. In Stålsett (red.): Spirits of globalization – the growth of pentecostalism and experimental spiritualities in a global age	
Creech	Joe	Visions of Glory: The Place of the Azusa Street Revival in Pentecostal History. In: Church History, Vol. 65, No. 3, pp. 405-424	1996
Czarniawska/ Gagiliardi (ed.)	B./P.	Narratives We Organize By	John Benjamin's Publishing Company, 2003
Czarniawska- Joerges	Barbara	Culture is the medium of life. In: Peter J. Frost et. al. (Ed.) Reframing Organizational Culture	London, Sage, 1991
Czarniawska- Joerges	Barbara	A Narrative Approach to Organization Studies	London, Sage, 1998
Czarniawska- Joerges	Barbara	Narratives of Individual and Organizational Identities. In: Hatch & Schultz (Ed.) Organizational Identity, a reader.	Oxford University Press, New York, 2004
Daft/ Weick	R./K.E	Toward a Model of Organizations as Interpretation Systems. In: Academy of Management Review, Vol. 9, No. 2, 284-295.	1984
Dahler-Larsen	Peter	At fremstille kvalitative data	Syddansk Universitetsforlag, 2005, Odense
Dale	T. Irvin	Pentecostal Historiography and Global Christianity: Rethinking the Question of Origins. In: Pneuma, Vol. 27, No. 1. Spring 2005	Leiden, 2005
Dandridge	Thomas C.	Ceremony as an Integration of Work and Play. In: Organization Studies, vol. 7, nr. 2, pp. 159-170	1986
Dandridge/ Mitroff/ Joyce	Thomas C./ Ian/	Organizational symbolism: A Topic To Expand Organizational Analysis. In:	1980

	William F	Academy of Management Review, Vol. 5, No. 1, pp. 77-82	
Davis	Mike	L.A.'s Pentecostal Earthquake. In: Grand Street, No. 68, Symbols, pp. 97-101	1999
Deal/ Bolmann	T.E./L.G.	Modern Approaches to Understanding and Managing Organizations.	Jossey-Bass Publishers San Francisco, 1987
Dearman	Marion	Christ and Conformity: A Study of Pentecostal Values. In: Journal for the Scientific Study of Religion, Vol. 13, No. 4, pp. 437-453	1974
Deetz	Stanley	Describing Differences in Approaches to Organization Science: Rethinking Burrell and Morgan and Their Legacy. In: Organization Science, Vol. 7, No. 2	1996
Dempster/ Klaus/ Petersen (ed.)	Murray W./ Byron D./ Douglas	The Globalization of Pentecostalism – a religion made to travel.	Regnum Books International, 1999
Dittes	James E.	Typing the Typologies: Some Parallels in the Career of Church-Sect and Extrinsic-Intrinsic. In: Journal for the Scientific Study of Religion, Vol. 10, No. 4, pp. 375- 383	1971
Edgren	Lars D.	The 'Commando' Model: A Way to Gather and Interpret Cultural Data. In: Turdet (ed.) Organizational symbolism.	1990
Ellis	Carolyn	The Ethnographic I: A Methodological Novel about Autoethnography.	AltaMira, Walnut Creek Press, 2004.
Elting/ Hammer	Mette/ Sverri	Ledelse og organisation – forandringer og udfordringer	Frederiksberg, Samfundslitteratur, 2009
Esperandio	Mary R. G.	Globalization and Subjectivity: A Reflection on the "Universal Church of The Kingdom of God", in a perspective drawn from	SCM Press, 2006

		Psychology of Religion. In: Sturla J. Stålsett: Spirits of globalization – the growth of pentecostalism and experimental spiritualities in a global age	
Etzioni	Amitai	Moderne organisationer	Hans Reitzel, København, 1972
Etzioni	Amitai	A Comparative Analysis of Organizations	The Free Press, New York, 1975
Evensen	Ruth	En vækkerrøst	Faderhusets Forlag A/S, København 2003
Evensen	Sophia	Hvad min taske gemmer	Vind Forlag, København, 2009
Evensen	Ruth	Ruth – det er ik' slut.	Forlaget Reform, Bandholm, 2010
Evensen	Sophia	Ondskab – Ruth stjal mit liv	Bogkompagniet, 2008
Fee	Gordon D.	The Disease of the Health and Wealth Gospels	Regent College Publishing, 1985
Fetterman	David M.	Ethnography: step by step	London, Sage, 1998
Fish	Stanley	Is there a text in this class? – the authority of interpretive communities	Harvard University Press, 1980
Flick	U.	An Introduction to Qualitative Research.	London Sage 1998
Flyvbjerg	Bent	Five Misunderstandings About Case-Study. In: Research Qualitative Inquiry, Vol. 12, No. 2, pp. 219-245	2006
Førland	Tor Egil	Acts of God? Miracles and Scientific Explanation	Paper to the Copenhagen conference on "Religion in the 21 st century" 19–23 September 2007
Frey/Sunwolf	L./?	The Symbolic-Interpretive perspective on Group Dynamics. In: Small Group Research, Vol. 35	2004
Fuglsang/Olsen	Lars/Poul Bitsch	Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne – på tværs af fagkulturer og paradigmer	Roskilde Universitetsforlag, 2003
Furre	Berge	Crossing Boundaries: The "Universal Church" and the Spirit of Globalization. In: Sturla J. Stålsett: Spirits of globalization – the growth of Pentecostalism and	SCM Press, 2006

		experimental spiritualities in a global age	
Gabriel	Yiannis	The Unmanaged Organization: Stories, Fantasies and Subjectivity. In: Organization Studies, vol. 16, nr. 3, pp 477-501	1995
Gadamer	H.G.	Sandhed og Metode – grundtræk af en filosofisk hermeneutik	Academica, 2007
Gagiliardi	Pasquale	Culture and Management Training: Closed Minds and Change in Managers Belonging to Organizational and Occupational Communities. In: Turner, Barry L (Ed.): Organizational Symbolism	De Gruyter, 1990
Gahmberg	Henrik	Metaphor Management: On Semiotics of Strategic Leadership. In: Turner, Barry L (ed.): Organizational Symbolism	De Gruyter, 1990
Geertz	Clifford	The Interpretation of Cultures	Basic Books 1973 (2000)
Geertz	Clifford	Local Knowledge - Further Essays in Interpretive Anthropology	Basic Books 2000 (1983)
Geertz	Clifford	Distinguished Lecture: Anti-Anti-Relativism. In: American Anthropologist, Vol. 86, No. 2, pp. 263–278	1984
Geertz	Clifford	Works and Lives: The Anthropologist As Author	Stanford University Press 1990
Geertz	Clifford	After the Fact: Two Countries, Four Decades, One Anthropologist	Harvard University Press 1995
Geertz	Clifford	An inconstant profession: The anthropological life in interesting times. In: Annual Review of Anthropology, Vol. 31, pp. 1–19	2002
Gennep	Arnold van	The Rites of Passage	Routledge, London. 1960
Gergen	Kenneth J.	Virkelighed og relationer – tanker om sociale konstruktioner.	Dansk psykologisk Forlag, København 1997

Gerlach/ Hine	L.P/V.H	People, Power, Change	Bobbs-Merill Company, 1970
Giddens	Anthony	The constitution of society.	University of California Press., 1984
Giddens	Anthony	Sociologi – en kort kritisk introduktion	Hans Reitzels forlag, København, 1995
Gioia/ Schultz/ Corley	Dennis A./ Majken/ Kevin G.	Organizational Identity, Image and Adaptive Instability. In: Hatch & Schultz (Ed.) Organizational Identity, a reader.	Oxford University Press, New York, 2004
Gioia/ Chittipeddi	Dennis A./ Kumar	Sensemaking and Sensegiving in Strategic Change Initiation. In: Strategic Management Journal, Vol. 12, No. 6	1991
Glasser/ Strauss	Barney/ Anselm	The discovery of grounded theory	Chicago, Aldine, 1967
Gleerup	Jørgen	Organisationskultur som læreproces og kommunikation	Odense, Syddansk Universitetsforlag, 1998
Gleerup	Jørgen	Opbrudskultur	Odense, Syddansk Universitetsforlag, 1991
Gleerup/ Weidemann (red.)	Jørgen/ Finn	Kulturens koder – i og omkring gymnasiet	Odense, Syddansk Universitetsforlag, 1995
Goldschmidt Salamon	Karen Lisa	Værdibaseret sjælekapitalisme? Artikel på www.etik.dk	Arbejdsmarkeds-Etisk råd, 2003
Goode	Erich	Some Critical Observations on the Church-Sect Dimension. In: Journal for the Scientific Study of Religion, Vol. 6, No. 1, pp. 69-77	1967
Goodenough	Ward	Describing a Culture. In: Description and Comparison in Cultural Anthropology	Cambridge University Press, Cambridge, 1970
Goodenough	Ward	In Pursuit of Culture. In: Annual Review of Anthropology, Vol. 32, pp. 1-12	2003
Gregory	Kathleen L	Native-View Paradigms: Multiple Cultures and Culture Conflicts in Organizations. In: Administrative Science Quarterly, vol. 28, nr. 3.	1983

Griffin	Em	A First look at communication theory Kap. 4 (pp. 55-65) Kap. 18 og 19 (261-283)	McGraw-Hill, New York, 2003
Gulddal/ Møller	Jesper/ Martin	Hermeneutik – En antologi om forståelse	Gyldendal, København, 1999
Gustavsson Hallett	Bernt Tim	Vidensfilosofi Symbolic Power and Organizational Culture. In: Sociological Theory, vol. 21, nr. 2, pp. 128-149	Klim, Århus, 2001 2003
Hansen	Johannes	Apostolsk Kirke. I: B. Larsen & P. Lodberg (red.): Kristne Kirkesamfund i Danmark	Århus, Anis, 1997
Hansen	Hans	The ethnonarrative approach. In: Human Relations, Vol. 59, No. 8.	2006
Hansen/ Heide/ Knærkegaard/ Sørensen	Kaj/ Asbjørn/ Pia L./ Henrik B.	Organisation Videregående uddannelser	Århus, Academica, 2008
Harrington	Brooke	The Social Psychology of Access in Ethnographic Research. In: Journal of Contemporary Ethnography, Vol. 32; pp. 592ff	2003
Harste/ Mortensen	Gorm/ Niels	Sociale samhandlingsteorier. In: Andersen & Kaspersen (red.) pp. 195-218	2000
Hatch	Mary Jo	Organization Theory – modern, symbolic and postmodern perspectives	Oxford University Press, 1997
Hatch/ Schultz	Mary Jo/ Majken	The Dynamics of Organizational Identity. In: Hatch & Schultz (Ed.) Organizational Identity, a reader.	Oxford University Press, New York, 2004
Hatch/ Yanow	Mary Jo/ Dvora	Organizational Theory as an Interpretive Science In: Haridimos & Knudsen (Ed.) Oxford Handbook of Organizational Theory	Oxford University Press, Oxford, 2003
Hatch/ Yanow	Mary Jo/ Dvora	Methodology by Metaphor: Ways of Seeing in Painting and Research. In: Organization Studies, No. 29, pp. 23-44	Sage Publications, 2008

Hedegaard	Christian	Kaldet	Evangelist, Hillerød, 2007
Hedegaard	Christian	Sejr over dæmoner – at blive fri og sætte fri	KBC, 1999
Hedlund	Roger E.	Critique of pentecostal mission by a friendly evangelical. In: Asian Journal of Pentecostal Studies, Vol. 8, No. 1, pp. 67-94	2005
Hofstede	Geert	Culture's Consequences: comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations	Thousand Oaks, SAGE, 2001
Hofstede/ Hofstede	Geert/ Gert Jan	Kulturer & Organisationer – overlevelse i en grænseoverskridende verden	Handelshøjskolens forlag, København 2006
Højberg	Henriette	Hermeneutik – forståelse og fortolkning i samfundsvidenskaberne. I: Fuglsang og Bitsch Olsen (red.): Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne – på tværs af fagkulturer og paradigmer.	Roskilde Universitetsforlag, 2003
Hollenweger	Walter J.	Pentecostalism – origins and developments worldwide	Hendrickson Publishers, 1997
Hollenweger	Walter J.	The Black Roots of Pentecostalism. In: Anderson/Hollenweger (Ed.): Pentecostals after a Century – Global Perspectives on a Movement in Transition	Sheffield Academic Press, 1999
Hollenweger	Walter J.	Pentecostalism's Article, Research Centers, Bibliographies and Selected Literature. På: www.epcra.ch	Ukendt
Høpner/ Jørgensen/ Andersen/ Sørensen	James/ Thorkild B./ Torben/ Henrik B	Modstillinger i organisations- og ledelsesteori	Århus, Academica, 2007
Horwatt	Karin	The Shamanic Complex in the Pentecostal Church. In: Ethos, vol. 16, nr. 2	1988

		pp. 128-145	
Hunt	Stephen J.	Alternative Religions A Sociological Introduction	Ashgate Publishing, 2003
Innaccone	Laurence R.	Why Strict Churches Are Strong. In: The American Journal of Sociology, Vol. 99, No. 5	1994
Irving	Janis L	Victims of Groupthink	Houghtow Mifflin Company, Boston, 1972
Jacobsen/ Thorsvik	Dag/ Ingvar Jan	Hvordan organisationer fungerer	København: Hans Reitzels Forlag 2008
Jenkins	Philip	The Next Christendom. The Coming of Global Christianity	New York: Oxford University Press, 2007
Johns	Jackie David	Pentecostalism and the Postmodern Worldview In: Journal of Pentecostal Theology, Issue 7, pp. 73-96	1995, Tennessee, USA
Johnson American	Benton	"On church and sect." In: Sociological Review No. 28, pp. 539-549	1963
Josefsson	Ulrik	Liv och över nog – den tidliga pingströrelsens spiritualitet	Bibliotheca theologiae practicae, 2005
Kahn	William A.	Toward a Sense of Organizational Humor: Implications for Organizational Diagnosis and Change. In: The Journal of Applied Behavioral Science, Vol. 25, No. 1, pp. 45-63	1989
Kay	William K.	Pentecostalism	SCM Core Text, SCM Press, 2009
Kim	Sung-Gun	Pentecostalism, Shamanism, and Capitalism in Contemporary Korean Society. In: Sturla J. Stålsett: Spirits of globalization – the growth of Pentecostalism and experiential spiritualities in a global age	SCM Press, 2006
Kostera	Monika	Organizational ethnography – methods and inspirations	Studentlitteratur, 2007
Kristiansen/	Søren/	Deltagende observation,	København, Hans Reitzels

Krogstrup	Hanne Kathrine	introduktion til en forskningsmetodik	Forlag, 1999
Kvale	Steinar	InterView - en introduktion til det kvalitative forskningsinterview	Hans Reitzels Forlag, 1997, København
Lægheid/ Skogen (ed.)	S./T.	Hermeneutisk lesebok	Oslo, Spartacus, 2001
Lakoff/ Johnson	George/ Mark	Hverdagens metaforer	København, Hans Reitzel 2002
Langkjer	Birger	Faderhuset. I: Den Nye Dialog nr. 98	Århus, 2004
Lawless	Elaine J.	"The Night I Got the Holy Ghost", Holy Ghost Narratives and the Pentecostal Conversion Process. In: Western Folklore, Vol. 47, Nr. 1, pp. 1-19	1988
Liebman	Charles S.	Extremism as a Religious Norm. In: Journal for the Scientific Study of Religion, Vol. 22, No. 1	Blackwell Publishing, 1983
Lifton	Robert J.	Thought Reform and the Psychology of Totalism	University of North Carolina Press, 1989
Løbner	Sven L.	Medmagt og modmagt - når journalister løber med på aktørers aktive og reaktive kampagner. Essay i faget Journalistikkens Filosofi på faglinjen Analytisk Journalistik - CFJE's Diplomuddannelse, Syddansk Universitet, forår 2003	Webpublikation, 2003 Fundet på: www.udfordringen.dk
Lundgren	Eva	Knutby-koden	Stockholm, Modernista, 2008
Maaløe	Erik	Casestudier – af og om mennesker i organisationer	Akademisk Forlag, 2002
Madsen	Sven L.	Frikirke for alle	Odense, FrikirkeNets Forlag, 2007
Malefijt	A. de Waal	Religion and Culture – An Introduction to Anthropology of Religion	Prospect Hights, Ill. 1989
March	James G	Fornuft og forandring – ledelse i en verden beriget med uklarhed	Samfundslitteratur, Frederiksberg, 1995
Martin	David	Pentecostalism: The World Their Parish	Blackwell Publishing, Oxford, 2002
Martin	Joanne	Cultures in Organizations,	Oxford University Press,

		three perspectives	1992
Mattila/ Aaltio	M./I.	From Tools to Social Construction of Organizational Reality: Studying Value Dissemination in three Case Companies. In: Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies, Vol. 11, No. 2	2006
Matviuk	Sergio	Pentecostal leadership development and church growth in Latin America. In: Asian Journal of Pentecostal Studies, Vol. 5, No. 1, pp. 155-172	2002
McConnell	D. R.	A Different Gospel: Biblical and Historical Insights into the Word of Faith Movement	Hendrickson Publishers, 1995
McGaw	Douglas B.	Meaning and Belonging in a Charismatic Congregation: An Investigation into Sources of Neo- Pentecostal Success. In: Review of Religious Research, Vol. 21, No. 3, pp. 284-301	1980
Meek	Lynn	Organizational Culture: Origins and Weakness. In: Organizational Studies. Vol. 4, pp. 453-473	1988
Merton	Robert K.	Social Theory and Social Structure	1949
Miller	Albert G	Pentecostalism as a social movement: Beyond the theory of deprivation. In: Journal of Pentecostal Theology, Issue 9, pp. 97-114	1996, Tennessee, USA
Miller/ Yamamori	Donald E./ Tetsunao	Global Pentecostalism -The New Face of Christian Social Engagement	University of California Press, 2007
Morgan	Gareth	Images of Organization	Sage, California,, 1997
Morgan	Gareth	Paradigms, Metaphors, and Puzzle Solving in Organization Theory. In: Administrative Science	1980

		Quarterly. Vol. 25, No. 4	
Mortensen	Niels	Amerikansk Pragmatisme. In: Andersen & Kaspersen (red.) pp. 123-135	2000
Mortensen	Viggo	Multisamfundet og den åndelige klimaforandring	Webpublikation: www.teo.au.dk/cms/forskning/omraader/aand- klima.pdf
Mortensen, m.fl. (red.)	Kurt	Apostolsk Kirke i Danmark, 1924-1974	Apostolsk Kirke i Danmark, 1974
Nauta	Rein	People Make the Place: Religious Leadership and the Identity of the Local Congregation. In: Pastoral Psychology, No. 10	2007
Niebuhr	H. Richard	Christ and Culture	Harper San Francisco, 2001 (expanded edition of the 1951 edition)
Niebuhr	H. Richard	The Social Sources of Denominationalism	New York, 1929
Olson	Roger K.	Pentecostalism's Dark Side. In: The Christian Century, Vol. 7, pp. 27-30.	2006
Ortony	Anthony	Why metaphors are necessary and not just nice. In: Education Theory, No. 25, pp. 54-53	1975
Pahuus	Mogens	Hermeneutik. I: Collind & Køppe; Humanistisk videnskabsteori (pp. 139- 166)	DR forlaget, 2003
Patterson/ Rybarczyk (red.)	Eric/ Edmund John	The future of Pentecostalism in the United States	Lexington Books, 2007
Peacock	James	Symbolic and Psychological Anthropology: The Case of Pentecostal Faith Healing. In: Ethos, Vol. 12, No. 1, pp. 37-53	1984
Pfautz	Harold W.	The Sociology of Secularization: Religious Groups. In: The American Journal of Sociology, Vol. 61, No. 2	1955
Pike	Kenneth L.	Language in relation to a unified theory of structure of human behavior	Mouton, The Hague, 1967
Polanyi	M.	Personal Knowledge.	London, Routledge, 1958
Poloma	Margaret	Routinization and Reality:	1998a

	M.	Reflections on Serpents and the Spirit. In: International Journal for the Psychology of Religion, Vol. 8, No. 2, pp. 101-105	
Poloma	Margaret M.	In: Journal of Pentecostal Theology, vol. 12. pp. 83ff	1998b
Poulsen	Henrik Day	Psykopater Fanatikere	Documentas, Hellerup, 2005
Putnam	Linda L.	The interpretative perspective – an alternative to functionalism. In: Putnam and Pacanowsky (Ed.) Communication and organizations – An interpretative approach	Sage, 1983
Qvortrup	Lars	Det hyperkomplekse samfund	Gyldendal, København, 1998
Qvortrup	Lars	Det lærende samfund	Gyldendal, København, 2001
Ramian	Knud	Casestudiet i praksis.	Gyldendal Academica, København, 2007
Regeringen		En fælles og tryk fremtid - forebyggelse af ekstremistiske holdninger og radikaliserings blandt unge	2009
Richardson	Laurel	Trash on the Corner: Ethics and Technography. In: Journal of Contemporary Ethnography, Vol. 21, No. 103	1992
Ritzer	G.	Fundamentale perspektiver i sociologien	Fremad, København, 1975
Robson	C.	Real World Research.	Blackwell, Oxford 2002
Rosen	Michael	Scholars, Travellers, Thieves: On concept, Method, and cunning in Organizational ethnography. In: Peter J. Frost et. al. (Ed.) Reframing Organizational Culture	Sage, 1991
Ruddin	Lee Peter	You Can Generalize Stupid! Social Scientists, Bent Flyvbjerg, and Case Study Methodology. In: Qualitative Inquiry, Vol. 12; pp. 797ff	2006

Rüpke	Jörg	Controllers and Professionals: Analyzing Religious Specialists. In: Numen, Vol. 43	Leiden, 1996
Salomonsen	Jone	The Dark Side of Pentecostal Enthusiasm: Abraham's and Sara's Sacrifice in Knutby, Sweden. In: Sturla J. Stålsett: Spirits of globalization – the growth of Pentecostalism and experiential spiritualities in a global age	SCM Press, 2006
Sargisson	Lucy	Religious fundamentalism and utopianism in the 21st century. In: Journal of Political Ideologies, Vol. 12, No. 3, pp. 269-287	2007
Schein	Edgar H.	Organisationskultur og ledelse	København, Valmuen, 1994
Schein	Edgar H.	Organisationspsykologi	Århus, Systime, 1990
Schultz	Majken	Kultur i organisationer – funktion eller symbol	Handelshøjskolens Forlag, København, 2004 (9.opl.)
Schultz/ Hatch	Majken/ Mary Jo	Building theory from practice. In: Strategic Organization, Vol. 3, pp. 337-348	2005
Schutz	Alfred	Hverdagslivets sociologi	Hans Reitzels forlag, 2005
Schutz	Alfred	The phenomenology of the social world	Chicago: North Western University Press, 1967
Scott	W.R	Organizations. Rational, natural and open systems	Englewood Cliffs, Prentice Hall
Scott/ Broussine/ Davies	James Calvert/ Michael P/ Fred	<i>A Qualitative Exploration of the Organizational Humor Used by Social Care Managers in England. In: Delta Pi Epsilon Journal, Vol. 43, No. 3, pp. 152-166</i>	2001
Shaul/Cesar	Richard/ Waldo	Pentecostalism and the future of the Christian churches – promises, limitations, challenges	Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, 2000
Smircich	Linda	Concepts of Culture and Organizational Analysis. In: Administrative Science Quarterly. Vol. 28, No. 3, Sept	1983

Smircich/ Morgan	L./G.	Leadership: The Management of Meaning. In: The Journal of Applied Behavioral Science, Vol. 18, No. 2, pp. 257-273	1982
Snook	John B.	An Alternative to Church-Sect. In: Journal for the Scientific Study of Religion, Vol. 13, No. 2, pp. 191-204	1974
Sørensen	Ib	På jagt efter forståelsen – kulturoptik på religiøse trosfællesskaber	Kandidatspeciale ved Center for Kulturstudier, Syddansk Universitet, 2006
Sørensen m.fl. (ed.)	Anne Scott	Nye kulturstudier – en innføring	Oslo, Spartacus, 2008
Sørensen/ Pedersen	J.S./ S. J.S.	Organisationskultur i teori og praksis	Frederiksberg, Samfundslitteratur, 1994
Stake	R.E.	Case Studies. In: Denzin & Lincoln (red.) Handbook of qualitative research	Sage, Thousand Oaks, California 1994
Stålsett	Sturla J.	Introduction: Pentecostal Growth and Global Transformations. In: Sturla. J. Stålsett: Spirits of globalization – the growth of Pentecostalism and experiential spiritualities in a global age	SCM Press, 2006
Stark/ Bainbridge	Rodney/ William Sims	Of Church, Sects, and Cults: Preliminary Concepts for a Theory of Religious Movements. In: Journal for the Scientific Study of Religion, Vol. 18, No. 2.	1979
Swatos, Jr.	William H	Weber or Troeltsch? Methodology, Syndrome, and the Development of Church-Sect Theory. In: Journal for the Scientific Study of Religion, Vol. 15, No. 2, pp. 129-144	1976
Taylor	Charles	Fortolkning i humanvitenskapene. I: Læg Reid & Skogen (red.) Hermeneutisk lesebok	Oslo, Spartacus, 2001
Tillisch	Rose Marie	The Tower of Babel Rebuilt?	Paper to the Copenhagen conference on "Religion in the 21 st century" 19–23 September 2007
Trice/Beyer	Harrison	Cultural Leadership in	1991

	M./ Janice M	Organizations. In: Organization Science, Vol. 2, No. 2 (May), pp. 149-16	
Trice/ Beyer	Harrison M./ Janice M.	Studying Organizational Cultures through Rites and Ceremonials. In: The Academy of Management Review, Vol. 9. No. 4, pp. 653-669	1984
Turner	Barry A.	Sociological Aspects of Organizational Symbolism. In: Organizational Studies. Vol. 7. No. 2	1986
Van Maanen	John	Tales of the Field – On Writing Ethnography	The University of Chicago Press, 1988
Van Maanen	John	The Fact and Fiction in Organizational Ethnography. In: Administrative Science Quarterly, Vol. 24, No. 24. Qualitative Methodology	1979
Videbæk	Mogens	Pinsevækkelsen. I: B. Larsen & P. Lodberg (red.): Kristne kirkesamfund i Danmark	Århus, Anis, 1997
Vinson	Synan	Century Of The Holy Spirit. 100 Years of Pentecostal And Charismatic Renewal, 1901-2001	Thomas Nelson, 2001
Wallis	Roy	The Road to Total Freedom - A Sociological Analysis of Scientology	New York, Columbia University Press, 1977
Wallis	Roy	Scientology: Therapeutic Cult to Religious Sect. In: Sociology 9, pp. 89–100.	1975
Wallis	Roy	The Elementary Forms of the New Religious Life	London, Routledge and Kegan Paul, 1984
Warburg/ Warmind	Margit/ Morten	Minoritetsreligioner og hvordan man studerer dem. In: T. Jensen (ed.): Minoritetsreligioner i Danmark – religionssociologisk set.	Columbus, 1991
Warrington	Keith	Pentecostal Theology	Continuum International Publishing Group Ltd. 2008
Weber	Max	Herredømmets sociologi – Det karismatiske herredømme og dets	Hans Reitzels Forlag, København, 2003

		omdannelse. I: Max Weber – udvalgte tekster, redigeret af Andersen, Heine; Bruun, Lars Henrik; Kaspersen, Lars Bo.	
Weber	Max	Det legitime herredømmes tre rene typer. I: Max Weber – udvalgte tekster, redigeret af Andersen, Heine; Bruun, Lars Henrik; Kaspersen, Lars Bo.	Hans Reitzels Forlag, København, 2003
Weber	Max	Den socialvidenskabelige og socialpolitiske erkendelses "objektivitet". I: Max Weber – udvalgte tekster, redigeret af Andersen, Heine; Bruun, Lars Henrik; Kaspersen, Lars Bo.	Hans Reitzels Forlag, København, 2003
Weber	Max	Herredømmets sociologi – Det karismatiske herredømme og dets omdannelse. I: Max Weber – udvalgte tekster, redigeret af Andersen, Heine; Bruun, Lars Henrik; Kaspersen, Lars Bo.	Hans Reitzels Forlag, København, 2003
Weick	Karl E	Making Sense of the Organization	Blackwell Publishing, 2001
Weick	Karl E	The Social Psychology of Organizing	McGraw Hill, 1969
Weick	Karl E	Sensemaking in Organizations	Sage, 1995
Weick	Karl E	Enacted Sensemaking in Crisis Situations. In: Journal of Management Studies, Vol. 25, No. 4, pp. 305-317	1988
Weick/ Sutcliffe/ Obstfeld	Karl E./ Kathleen M./ David	Organizing and the Process of Sensemaking. In: Organization Science, Vol. 16, No. 4, pp. 409-421	2005
Welch	Michael R.	Analyzing Religious Sects: An Empirical Examination of Wilson's Sect Typology. In: Journal for the Scientific Study of Religion, Vol. 16, No. 2, pp. 125-141	1977
Westerlund	David	Global Pentecostalism Encounters with Other	I B Tauris & Co Ltd, 2009

Religious Traditions			
Whyte	William Foote	In Defense of Street Corner Society. In: Journal of Contemporary Ethnography; Vol. 21, No. 52	1992
Willems	Emilio	Validation of Authority in Pentecostal Sects of Chile and Brazil. In: Journal for the Scientific Study of Religion, Vol. 6, No. 2, pp. 253-258	1967
Williamson/ Pollio/ Hood	W. Paul/ Howard R./ Ralph W.	A Phenomenological Analysis of the Anointing among Religious Serpent Handlers. In: International Journal for the Psychology of Religion, Vol. 4. No. 10, pp. 221-240	2000
Wilson	Bryan R.	An Analysis of Sect Development. In: American Sociological Review, Vol. 24, No. 1. (February), pp. 3-15	1959
Woodhead/ Heelas	Linda/ Paul	Religion in modern times – an interpretive anthology	Blackwell Publishers, 2000
Yin	Robert K.	Case study research – design and methods	Sage, 2003, California, USA

Oversigt over bilag

Vedlagt afhandlingen i særskilte bilagsmapper og kun tilgængelige for bedømmelsesudvalget

Bilag 1: Survey skema og sammenregninger

Bilag 2 (fortroligt, kun tilgængeligt for bedømmelsesudvalget og hovedvejleder): Referater af interviews, feltoptagelser, feltobservationer og feltrefleksioner fra Faderhuset.

Bilag 3 (fortroligt, kun tilgængeligt for bedømmelsesudvalget og hovedvejleder): Referater af interviews, feltoptagelser, feltobservationer og feltrefleksioner fra Evangelist.

Bilag 4 (fortroligt, kun tilgængeligt for bedømmelsesudvalget og hovedvejleder): Referater af interviews, feltoptagelser, feltobservationer og feltrefleksioner fra Bykirken.

Bilag 5: Transskriberede interviews med pentekostale ledere foretaget af SALT studerende.

Bilag 6: Oversigt over originale audio feltoptagelser og interviews

Bilag 7: (fortroligt, kun tilgængeligt for bedømmelsesudvalget og hovedvejleder) DVD med originale audio feltoptagelser og interviews (Mp3 format).

Bilag 8: Resume af de væsentligste fund, der præsenteres i afhandlingen på dansk og engelsk.